Cod. Ms
824

Ms. 824. 4°.

145 ll.

4° Cod. ms. 824

Queritur utrum lictor sive tortor salva salute anime sue possit exercere officium illud torquendo, mutilando aut occidendo sentenciatos ad mortem vel ad alias penas, et qualiter idem lictor sive tortor informandus sit, et qualiter possit accipere solarium aut precium laboris sui etc. 1

1.

Ad predicta respondetur. Quia qui peccat non peccat auctoritate legis ut est
tex. xxiii q. iiii c. Qui peccat. Sed cum a deo habeas potestates fuisse concessas
et propter vindictam malorum gladium fuisse permissum et dei ministerio esse
datum in hiis. quomodo igitur reprehenditur faciens tale delictum quod auctore
deo constat esse concessum ut vult tex. c. q. c. Quesitum. Minus ergo talis
iusticie ~~[illegible]~~ executor pariter periculo peccati quam iudex vel potestas mandans
hec fieri. Nam si talis minister in homicidiis executione potestati obediens sub
qua est constitutus hominem occiderit nulla civitatis ~~[illegible]~~ sive lege homicidii
reus erit, ymmo nisi fecerit reus imperii desertique contempti reputabitur.
ut dicitur in c. Miles xxiii q. v. ubi glossa dicit quod racione mandati superioris
excusatur etiam si fecerit contra conscienciam. Nam ut dicitur c. q. i. Quid culpatur in si
Quia hiis dicitur subditus si quod iubet non esse contra dei preceptum certus est vel certe
utrum sit certus non est tunc reum facit iniquitas imperandi, innocentem
autem militem ostendit ordo serviendi. Et est casus ~~[illegible]~~ ac forte
ad hoc in c. Pastoralis in glossa. Quia vero in tex. et glossa de off. dele.
ubi sententia pape quo exequi demandata, communis est conscientia dictet sententiam
fore iniustam, eam nichilominus exequi tenetur, quod si non fecerit noxe subia
cebit. Ex quibus liquide comprehenditur quod hiis iusticie ministris securior est
quam iudex dictans sententiam. Quamquam hec absque omni peccato fieri posse, ymmo non
meritorie legitur et notatur l. di. Si quis viduam in glossa. ubi dicitur tales
non posse promoveri. hoc non est racione peccati quia non peccant ista faciendo,
et ad idem pulcherrimus tex. xxiii q. v. Cum homo, et in c. Officia ubi
sic dicitur officia vindicte possunt implere boni bono animo. Quia pro
certo ut dicitur c. q. iii c. Non frustra fuit instituta potestas regis, cogni
toris ungule, carnificis arma, militis. Advertis ne quod ~~[illegible]~~ predicta
hiis sacri canones non solum non reprobant sed tamquam iusta et sancta absque
culpa ea exercendo acceptant et laudant dummodo tamen recto animo recte fiat.
Sacri autem canones nec veniale peccatum admittunt fieri pro quacumque
inevitabili necessitate et dampno etiam spirituali ut puta dampnacione alterius
vel liberacione ex inferno ut xxii q. ii. Queratur hoc et pluribus aliis
ibidem c. et extra de sen. excom. c. Quicumque et de restit. spol. c. literas
et de sen. ex. Inquisitioni. Possem ad hoc plura adducere sed restringo
stilum causa brevitatis. Verto autem me nunc ad figuram conscientie
vestre et dico ad simplicem eius petitionem scilicet per que modum et ex superdictis quod
hiis dicti officia anime saluti non officiunt, nec sunt aliqua ecclesiastica Sacramenta dare lictoribus [illegible]
sacramenta exercentibus talia deneganda quia recto animo et recte
facta sunt exercicia sancta et iusta et regni celorum meritoria si
tamen exerceantur ad effectum eorum ad que sunt instituta cum suis modis
racionibus et causis. Nam ut dicitur in d. c. Non frustra habent in se ista etiam
~~[illegible]~~ modos suos causas raciones et utilitates. Hec cum timentur et
mali coherceantur et boni inter malos quiete vivunt. ubi glossa in quo
causas et ideo. Nam sine causa nemo est puniendus. Raciones. Nam sine

Universitäts-Bibliothek München

leges et iudicandi utilitates Nam hoc solum lex agit ut vita hominum
corrigatur ut supra et prodest hec ibi in glossa. Ex quibus Responsio
questio ii ad secundam partem questionis Quomodo debeat talis inferri Respondeo. for
me talem Quod sit infirmandi quod idem exercitand officii exerceat
ad pravorum hominum morum correctionem et quiete bonorum Et nichil
agat quod patriis legibus prohibitum est aut sententiam iudicis ex
cedat vel quod ab eo non sit permissum nec aliquem innocentem non sen,
tenciatum secundum imperiales vel patrie leges quantumcumque compulsus
fuerit a quocumque tyranno quacumque pena que a legibus non per,
missa torqueat mutilet vel occidat etiam si tyrannus mandans
iudex [struck] foret nisi fuerit prius legittimo consistorio [struck] et
iuxta morem loci sententiet. Excepto dumtaxat imperatore cuius
auctoritas legibus non clauditur licet ex honestate leges servare
teneatur ut dicitur in l. digna vox C. de le. et consti. Quia talis posset
que iubere puniri morte aut alia pena ordine iuris non fuerit
positum. Et licet iniusta foret sententia eius non tamen peccaret minister
exequens ut notatur in d. c. pastoralis de offi. dele. Ceteri aut iudices
aut principes nequaquam quorum auctoritas legibus artatur. Ut quondam
fuit Maguntie factum [struck] tempore diethri ibidem archi
epi. Ubi quidam civis dictus henchin solmacher cuius innocent
per venerandum confessorem enericum de ryssenberg presbiteri decollatus
fuit absque sententia et iuris ordine. In tali enim casu aut similibus
minister nequaquam excusatur ab homicidio sic nec mandans etiam
si occidendus reus esset mortis ut dicitur in d. c. miles et c. Cum minister
xxiii q. v. Debet ergo in tali casu talis minister respondere quod
sit minister iustitie et non furoris aut odii nec etiam spontaneus
vel voluntarius homicida Quia si ex tali libidine ultro et
voluntarie offerret propter premium aut favorem humanum vel timorem
esset utique mortalis homicida ut dicitur in d. c. Cum minister et
quasi per totam questionem in pluribus aliis et ad que lectorem remitto
Dico etiam nec legibus permissam penam torquendi sed pro veritatis
inquisitione. Quia et etiam talis [struck] torsio fieri ex nudo
mandato iudicis sine sententia sed non usque ad mutilationem adustionem vel
notabilem debilitationem Qui iudex non debet incipere a tormentis
in ipsa inquisitione sed argumentis visibilibus et probabilibus. Et si
ex eis certis inductus indiciis si persona talis fuerit que se purgare
non valet testibus nec deferri possit ei iuramentum propter eius infa,
miam tunc pro veritate inde ferenda sufficienter [struck] probare talis
corpus tormenta extorquere ut dicitur in l. milites C. de questi. et
v. q. v. Illi in textu et glo. et xxiii q. v. Circumcelliones et
ex de pe. et c. Nobilis vir et de depo. c. Grauis Et quamvis secundum
ita doctores secundum diversas conditiones [struck] ta criminis inquirendi quam perso,
narum torquendarum modus torture arbitrio iudicis moderandus
relinquitur tamen debet tormenta ita moderare ut non sit nimis
gravia ut mutilet aut perpetuam membrorum debilitatem inducat
Nec etiam nimis mollia ut iuste inquisitionis veritatem eludat

Illud factum fuit Maguntie contra deum et leges et canones

vt dicitur in l. de tormentis C. de questionibus. et in d. c. Crudelitationes xxiij q. v
vsiunt prohibite aculei extensio sulcatis vngule et ardentes flamme
si laudate plage virgarum et in l. decuriones C. de questionibus pena fidicularum
id est funiculorum siue cordarum inter plebeiorum tormenta numerantur. Et talibus
vti posse lege permittente citra tamen vt permittitur mutilacionem aut effectum de-
bilitacionem ad mandatum iudicis ministrum huiusmodi securi posse. Ceteris vero
in d. c. Crudelitationes prohibitis supplicijs nequaquam quis etiam a iudice man-
daretur. Quia sicut talibus prohibitis tormentis vti mandare boni iudicis excedit
facultatem ita boni ministri decet in huiusmodi male mandatis competenti temeritate
Debet etiam religiosorum tortor torquendum non artare ut confiteatur que in
veritate non commisit sed replicatis sepe causis iuste contra eum habite presumpcionis
aut semiplene probacionis veritas quam prolata vox habere non potest hanc diuersis
cruciatibus et lateribus suis religiose exigere. Et ideo eum torquere in corpore
penis vt que commisit veraciter et fideliter ab eo exquiratur. vt vult textus
in d. c. Illi v q. v. Neque in huiusmodi iusticie ministerio aliqui crudelitatis
debet aut potest. Quippe non magis ipsi causa sue mortis sunt qui hanc
culpa criminis meruerunt quam iudex ferens sententiam aut tortor qui occidit
proximum tamen hec vindicta sit corrigendi peccata studio et non nocendi vt dicitur
in supra allegato c. Cum homo ab homine xxiij q. v. Confert namque huiusmodi exe-
cutor iusticie in huiusmodi afflictione quantumcumque terribilem penam mortis
sentenciatis pro hijs criminibus pro quibus sunt sentenciati eos inficiendo multo
certiores indulgencias pene et culpe presupposita sacramentali confessione
//quam et contricione // ipsa non plenitudine potestatis papa plenarias indulgencias
possit conferre viuenti. Ita presupposita sola contricione criminis. etiam si penam
huiusmodi non semiplena sustineat voluntate neque pro hoc crimine punietur
in futuro. etiam si fuit de numero dampnandorum. ex eo quod legibus punitus
est non punietur ab eodem in futuro. eo quod deus non iudicat bis in id ipsum vt
dicitur xiij q. ij. c. Quesitum in fi. quod vtique papa non posset pro certo crimine
remissionem dare dampnando. Denique si plena voluntate talis sententiam pro
suis criminibus diuina volentis iusta vindicta amplectitur. vt diuina
iustificacionis graciam consequitur quam amisit per culpam. Cuius perfecte voluntatis
euidens hoc esset signum si libere et absque fictionis palliacione sua male gesta
consistorialiter absque tortura confiteretur. etiam illa de quibus non fuisset
interrogatus. aut in iudicium deductus. esset tamen huiusmodi fori iurisdiccione
diffinienda aut sentencianda. et peteret ex contricione perfecta iusta clauis
sentenciam. certum habeo et indubitatum apud me quod talis in futuro iudicio
vniuersali nec particulari nequaquam iudicaretur. tum quia deus non iudicat bis
in id ipsum vt supra dictum est. tum quia stante hoc necessitatis articulo alius locus
penitencie diuino non patet et alia sua pena sic stante est impossibile.
Non impeditur aut nec obligatur vt in c. fi. Nec de re iuris l. vi. Cum
igitur per huiusmodi liberam criminum suorum confessionem vt permittitur. que ex vera
cordis contricione procederet perfecta iusticie clauis sententiam petisset. cum alia ei
diuino non pateat via satisfactionis satisfecisset vtique quod in se est et ideo
eius crimina vltra apud deum imputari non debent. per regulam imputari de
re iuris l. vi. Nec obstat quod culpa sua in hanc necessitatem inciderit.
et perfecte quia casus necessitatis impossibilitatis satisfactionis euenerit.
applicueris et ipse per premissa omnia que per eum fecisset fecit. sed vtique ad ma-
iore solucionem aut satisfactionem eum non teneri nec ob huiusmodi culpa ipso iure

tertii est ar ad hoc in c. oduardus de solu. Nam licet quis ex sua culpa ad
inopiam devenerit, tamen non obstante culpa ad solucionem non tenetur quia casus ne-
cessitatis excludit. Sic pariter in proposito sentenciato licet culpa sua hac ne-
cessitate inciderit, tamen quia necessitas habet omnem aliam satisfactionem excludit
ideo non obstante culpa ad aliam non tenetur. Et cum pro culpis suis et criminibus
in foro civili exteriori sententiam ex spontanea confessione et postulacione sua
nö exigit nec patitur aliam pro peccatis occultis faciendam. debet discretus confessor
hanc eandem penam ad quam sic est sententiatus iniungere pro penitencia et sua iuris-
dictionis civilis penam convertere in sacramentalem, eam occultorum peccatorum saluta-
re sentenciatum ex premissis cum pie consolando de divina misericordia et spontanea
huiusmodi sua pena finali gratuita acceptacione. Et diligenter admonere
ne moveatur contra huiusmodi iusticie ministrum in doloribus sibi afflictis si eum
aliquis videretur crudeliter agere. quia eadem sunt ei valde proficua quia satisfacto-
ria pro peccatis et insuper fervore caritatis ex spontanea confessione et sentencie
postulacione desiderio satisfaccionis et iustificacionis vite eterne meritoria.
Quia perfecto licet originaliter passionis sue causa mala extitit, tamen
propter eam sui humiliacionem veritatis confessionem et ad effectum sui iustificacionis
iusticie propria postulacionem causa sua mala causa bona fecit. et ita utique
patitur propter iusticiam consequendam. quam amisit per culpam. sicut de eis scri-
bitur apud misericordem deum illorum qui persecucionem paciuntur propter iusticiam qui
a domino beati dicuntur. Et ut premissa optatum sortiatur eterne salutis effectum.
nö debet admoneri religiosus tortor. quod si voluit per aliquid suam abbreviare
penam maxime si sentenciatus pusillanimis appareat. quod id faciat de licencia
iudicis. tunc ei non imputatur ad culpam. et sentenciato o magis meritorium.
qui ei per hoc celerius ianuam regni aperiat. et per apparere crude-
litatem magnum pietatis ostendat beneficium. melius utique quam plebanus
vel notorius aliquem excommunicatum denuncians. Nam licet sententia excommunicacionis
sit medicinalis ut dicitur in c. Cum medicinalis de sen. ex. li. vi. tamen est pri-
vacio communionis omnium suffragiorum militantis ecclesie et triumphantis. Unde ec-
clesia non permittitur vivus intrare et mortuus ecclesiastica privatur se-
pultura. Ut habetur de vita et ho. cle. c. i in glo. vel et in glo. ii sup
v. aut alias in c. Nup. de sen. ex. et in c. A nobis e. ti. ii quo ad se-
pulturam et in pluribus aliis iuribus. Cum igitur sacerdos denuncians quem ex-
communicatum privat vivum fidelium et sanctorum suffragiis et societatis communione.
et mortuum sepultura. et per hoc ei portam regni celorum claudere videtur eos.
Tortor vero suo ministerio sentenciatum per iuste ulcionis vindictam ab eternis
penis liberat. ipsas quoque in temporales et momentaneas commutat. et por-
tam regni que prius propter culpam clausa extitit. per satisfactoriam iustam
vindictam aperit et communioni fidelium hic et ibi coniungit. Nam talibus sentenciatis
sacramenta denegari non debent. nec post mortem ecclesiastica privari sepul-
tura ut dicitur in c. Quesitum et ca. se. xiii q. ii presupposita licencia iudicis
de sepultura ut ibidem dicit glo. allegans ad hoc l. ii ff. de cadaveri. Ex
premissis ergo luce clarius patet. quod plebanus et notorius inculpate iudicis sen-
tenciam excommunicacionis que crudelior est omni morte spirituali. multo fortius reli-
giosus tortor. sentenciam iudicis civilis que fit studio corrigendi ad salutem
que ut premittitur exequitur. Ex quibus colliguntur pulchra theoremata
pro confortacione et consolacione sentenciatorum et eciam tortoris. Ut videlicet nullus
occidat quamvis sentenciatum nisi prius confessus fuerit nisi forte esset infidelis.
aut animo confiteri contempneret aut rei publice ex mora execucionis mag-
num immineret periculum. et in tali casu credere voluntate confitendi re-

putari pro facto. cum bonum commune preferret bono privato. Cum igitur tor-
tor secundum premissa bene instructus cum moderaminibus predictis et recta cordis
et animi directione misterium sive iusticie sibi creditum bene ministraverit
utique secundum apostoli promissum gradum bonum meriti beatitudinis eterne sibi ac-
quirit. et stultorum hominum est hoc credere quod ex tali misterio per se
secundum utrumque iure humano et divino premissum ymmo mandatum et ad
correctionem iniquorum necessario concessum aliquam maculam peccati aut ani-
me periculum incurreret. etiam si hoc fiat temporalis mercedem faceret.
Recipere autem iusta est quod nemo militat suis stipendiis unquam et
evangelium dicit sentencia. quod dignus est mercenarius mercede sua. Unde sicut
sit doctor pro doctrina. advocatus pro suffragiis stipendium vel sa-
larium et iudex civilis sportulas exigere et recipere sit licite. sic et
hic ministro rei publice sibi non prohibetur. Et ad hoc plura posset alle-
gari iura. sed temporis angustia et carte brevitas hoc prohibent. et quia
notissima sunt tam apud theologos quam apud iuristas brevitatis
gratia ~~[illegible]~~ transeo. Ex premissis conclusio finaliter satisfactoria
colligitur. secunde questionis talis quod talis minister iusticie sine licite
licite sine periculo anime sue hoc misterium securius exercere potest. sentencias
et mandata iudicum modo premisso exequendo. nisi aperte fuerit contra
mandata dei. aut ius divinum quando iudex dictare sentencias aut man-
dare. etiam si mandatum vel sentencia discreparet a lege divina vel
civili. dum tamen non esset contra. Sic est in suspensione furis pro simplici
furto. Cum contrarium lege divina in levitico legitur et lege civili ex- *non de simplici furto*
presse prohibetur in autentica Ut nulli iudicum in § Quia vero nos
competit. Ubi sic dicitur. Pro furto vero nolumus omnino aliquem membro ab-
scindi aut mori. sed aliter eum castigari. et habetur C. de ser. fugi. in auten.
sed novo iure. Sed per consuetudinem contrariam huic prohibicioni derogatum
videtur. maxime quod sciente legislatore et tollerante. non contradicente. legis di-
consuetudo vim legis accipit. Sed quod hoc crimen sit contra mandatum divi-
num et obligatorium eterne dampnacionis. Ideo legitima consuetudo non sit
rei publice utilis quamvis discrepet ut dixi a divina et civili
lege. non tamen est simpliciter contraria cum deus furtum prohibuerit sub inter-
minacione pene eterne que multo maior est temporali morte. Ergo
nec iudex nec executor in hac parte peccant. si secundum leges patrie
et consuetudinem fures suspendunt. maxime cum etiam coll. x. de pa. tene.
§ Si quis v. solidos. expresse dicit textus quod pro v. solidis aut ducatis
fur posset suspendi. quamvis inter plures doctores circa hoc sit varia
de qua brevitatis gratia transeo. Et per hoc puto pro mea ~~[illegible]~~
ebetudine ad ~~[illegible]~~ utrasque questiones respondisse. Si quid recte
quod et ipse vellem a bono ihesu assumpta tu et tui. Si in aut minus bene
corrigat hec et me instruat et doceat cum venia imperitie. Alieni
aut adulantes non impinguent caput meum etc.

[redacted]

Ao 1493

Sequuntur hic quedam alie probationes ex sacre theologie scriptis et ex veteri ac novo testamento affirmantes lictores sive tortores exercere officium suum sine peccato ymo meritorie apud deum et ad salutem anime sue sicut etiam in prescriptis allegacionibus positum est.

Lictoribus officium et exercicium est sanctum et iustum rei publice necessarium utroque iure tamquam religiosum approbatum et laudatum divine beneplaciti voluntatis et iusticie explectivum et executivum opus angelicum peccatores deo rebellantes per iusta eorum punitionem et expiationem nullius facti aut iuris infamie illativum sed sanctis hominibus non solum in futuro sed etiam in presenti seculo gratie et glorie meritorium propter quod nulli ecclesiastica sacramenta sunt denegandum cum sit opus bonum et a peccato alienum. Hec conclusio pro maiori parte in alia questione auctoritate sacrorum canonum et iuris civilis sufficienter est declarata ad quam remitto lectorem.

Ad presens eandem probaturus auctoritate sacre scripture utriusque testamenti veteris et novi. Ita racio divine iusticie et divine voluntatis beneplaciti est ut culpa respondeat pena vel hic in presenti vita vel in futuro quod prophetica et legalis testatur scriptura et agiographa sive hystorica. Hinc in lege dominus dedit per moysen penas legales recompensativas offensarum tam dei quam proximi. Ut mandat maleficum inquit non patieris vivere. Et homicida ab altari avellendum ut moriatur et animam pro anima oculum pro oculo etc. dari in pena [illegible] pro commissa culpa precipitur. Quales penas a divina sententia dictatas in peccatores tam in veteri testamento quam novo ad multiplicat per angelos suos legimus executas esse qui utique numquam alia facere possunt quam que divine voluntatis beneplaciti sunt et iusticie et nequaquam voluntatis permissive quia de se mala sunt que deus non vult que numquam potest esse de malo. Docet hoc exodus in plagis egiptiorum et peremptione primogenitorum occisione et exercitus pharaonis in mari submersione et tercium Josue bellorum hystorie liber et Judicum. Regum denique pagine in Sennacherib grandis exercitus eius et ezechie protectione. In herodis obitu et Jacobi occisione et petri apprehensione ab angelo [illegible] actuum pandit hystoria. Et ideo dico quod pena iusticie que secundum leges per sanctos [illegible] promulgate sunt per iudices in malefactores sunt divine voluntatis beneplaciti. Sicque earum executio nominatur divine beneplaciti voluntatis executivum. Qua pena que immediate a divina processit sententia cum iudex sit minister dei ut vult apostolus ad romanos tercio decimo capitulo

hic nullus est defectus

Deniq[ue] cu[m] senes iniqui quor[um] falso testio[n]io susanna s[an]c[t]a ad morte[m]
co[n]de[m]pnata fuit p[er] s[an]c[tu]m danielem ~~liberata fuit~~ quieti fuerunt iusta
pene s[ente]n[ci]a[m] in ambos dictus angelus executore[m] s[e] n[on] dicere no[n] eru-
buit dicens s[e]c[un]do Ecce enim angelus d[omi]ni accepta s[ente]n[ci]a scindet te me-
diu[m] Et s[e]c[un]do Manet enim angelus d[omi]ni gladiu[m] habens ut secet te mediu[m]
¶ In anania et zaphira uxore eius s[ente]n[ci]e petri executore[m] fuisse ange-
lu[m] pro ut actuu[m] pandit historia nec dubitat Vin[cencius] bruder (?) q[uod] an-
gelicum sit opus ¶ Qualit[er] aut[em] pastores regulant in alio consilio sup[ra]
posito de ead[em] materia putem me sufficienter declarasse ideo hic
causa brevitatis transeo ¶ Dico nullius facti aut iuris infamie illatiuu[m].
q[uia] iuris infamia consistit in t[er]minos facto aut iure ipso facto aut p[er]
s[ente]n[ci]a[m] da[m]pnato de qui in l. i. C. ex q[ui]b[us] ca[usis] infa[mia] irro[gatur] ¶ facti aut[em] in-
famia s[cilicet] consistit in c[ri]mine apud bonos et graves viros ro[n]abilit[er]
opinato de qua in c. testimoniu[m] de testi[bus] et d[e] purgatio[n]e can[onica] p[ro]to et
in c. vra et c. tua nos de cohi[bitione] cl[er]i et mul[ieru]m ¶ Constat aut[em] executio[n]em
huius s[ente]n[ci]ar[um] esse iuris et de iure q[uia] nihil p[ro]desset s[ente]n[ci]as ferre
nisi executio[n]i demandet[ur] ut d[icitu]r in l. si ff. de legi[bus].

Deniq[ue] cu[m] finis pocior q[ua]m q[uae] su[n]t ad fine[m] ut dicit aristoteles i ethicor[um]
Qui aut[em] iure agit utiq[ue] bo[n]u[m] et iuste agit ut xxiii q. iii c. Q[uo]d dicat[ur]
et xxiii q. iiii Qui peccat lege no[n] peccat Ergo utiq[ue] nullius cri-
minis et [con]seque[n]t[er] nullius infamie nec iuris nec facti ymo c[ontra] g[rati]e
et glorie meritoriu[m] Na[m] leuite qui s[ente]n[ci]e s[an]c[t]i moysi executores
extiterant in filiis et fr[atri]b[us] di[citu]r ab eodem Consecrastis enim manus
vestras d[omi]no unusquisq[ue] in filio et fr[atr]e suo ut det[ur] enim vobis benedictio
exodi xxxii ¶ Helyas vir s[an]c[t]issimus no[n] meruit in paradisu[m] transferri nisi
prius CCCC ydolor[um] sacerdotes occideret sue et dei s[ente]n[ci]e devotus execu-
tor ¶ Samuel p[ro]pheta d[omi]ni nescio si unq[uam] ita dei voluntate ~~erat~~ et bn[e]
placatu[m] in sacrificiis tabernaculi fecerat sic cu[m] sue et dei s[ente]n[ci]e qua[m] saul
p[er]fecte exequi neglexit in occisio[n]e agag regis amalechitar[um] placavit
que[m] manu sua occidit ¶ Finees occidendo zambri et cobsi formi-
cantes ira[m] d[omi]ni placavit et summu[m] meruit sacerdociu[m] ¶ Mathatias
trucidando apostata[m] iudeu[m] ydolis ymolante[m] suis filiis meruit
sacerdociu[m] et regnu[m] pro ut machabeor[um] testat[ur] hystoria ¶ Gedeon
dux filior[um] isr[ae]l zebee et salmana reges madian sua s[ente]n[ci]a ad mor-
te[m] [con]de[m]pnatos executor[um] sue s[ente]n[ci]e no[n] vilibus de p[o]p[u]lo sed ob reverencia[m]
s[an]c[t]e iustic[ie] primogenito suo ieter mandavit Iudicu[m] viii c. qua[m] cu[m] p[ro]p[ter]
etatis teneritudine[m] exequi no[n] potuit aliu[m] digniore[m] ad hoc di[gnitatis] s[an]c[tu]m opus
no[n] naut q[ua]m se ip[s]um ¶ Salomo s[ente]n[ci]as in ioab adoniam fr[atr]em suu[m]
semei iniuriatore[m] patris sui latas illustrissimu[m] viru[m] natu[m] sacerdo-
tali p[ro]genie p[r]incipe[m] milicie sue exequi fecit. Et g[e]n[er]alit[er] revolue
tota[m] serie[m] sacre s[crip]ture [et] i[n]venies in ea repiri q[uod] ex [con]tactu mortui
quis legale i[m]mu[n]dicia[m] que fuit q[ua]si quedam macula infamie ta-
lis contraxerit Sed de occisio[n]e vivor[um] vel a lege vel a iudice
p[er] s[ente]n[ci]a[m] da[m]pnator[um] nec legale[m] nec moralem macula[m] infamie
vel culpa[m] unq[uam] [con]traxisse invenies quinymo tales executores
s[ente]n[ci]ar[um] ca[usa] humanar[um] fuisse milites evangelica testat[ur] veritas

que narrat p(er) milites xp(istu)m fuisse afflictu(m) flagellatu(m) coro-
natu(m) illusu(m) et tandem crucifixu(m). Et q(uo)d sit militare offi(cium)
colligi p(otes)t in c. Quid culpat(ur) xxiii q. i in fi(ne) ubi di(citur) q(uod) si quis per
regem iniuste p(er) simi(lia) mandatur occidi. Non ips(e) facit r(eu)m
iniquitatis imp(er)andi (com)mouet(ur) aut ostendat milite ordo ser(v)i-
endi. Nusq(uam) enim in tota veteri lege legit(ur) penales sentencias lege
vel a iudice s(ecundu)m lege iuste promulgatas d(omi)n(u)s fieri unquam
executor(um) ca(us)a(m) ali(quam) voluit. nisi ab honestis ho(min)ib(us) iudicib(us) vel
ab o(mn)i p(o)p(u)lo. aut manib(us) aut lapidib(us) n(on) ad infamia(m) (con)cluden(dum)
vel crimina sed pocius ad multu(m) sanctitat(is) dicendo. Auferes malu(m)
de medio tui. q(uia) p(o)p(u)l(u)s s(an)c(tu)s es d(omi)n(o) deo tuo. et similia verba in tali
executione in pentatheuco multa inveni(u)ntur. Et q(ui)a culpa est ad
p(e)c(catu)m relaxare vindictam. Ut di(citur) xxviii di. Quia sunt nolle. Et san(c)-
tissime leges sunt sacra imperiali edite s(e)c(un)d(u)m s(an)c(t)o dictam(in)e auctoritate
ad effectu(m) puniendi vicia et crimina. Decorum est imperialis maies-
tatis et maxima iniuria sacrarum legum q(uod) executores iusticie s(e)c(un)d(u)m eas
sint turpes aut infames persone vel peccatores. cu(m) executio ca(us)a(rum) vite
eterne sit et in (con)iunctione ~~[illegible]~~ t(ame)n meritoria ut satis declaratum (con)stat
ex premissis. hic et in alio (con)silio de eade(m) ma(teri)a edito ad instancia(m)
petentis. Et ideo (con)clusio predicta s(ecundu)m o(mn)es eius clausulas sive
partes relinquit(ur) vera. q(uod) videlicet p(ro)pter hoc officium vel exerci-
ciu(m). a sacra (com)munione sacramentor(um) et cena fideliu(m) nullo mo(do) pos-
sit suspendi. cu(m) sit a peccato et infamia aliena

Queritur modo quomodo lictori sive tortori possit impetrari
sacra (com)munio cu(m) ab(er)rac(ion)e q(ui)a forte obsit (con)suetudo (con)traria etc.

Respondet(ur) hanc (con)suetudinem o(mn)ino n(on) valere cu(m) sit legi divine
et humane (con)traria sc(ilicet) q(uod) quilibet xp(ist)ianus ad minus semel in anno te-
net(ur) (com)municare de p(re)c(ep)to et t(ame)n sibi v(er)o usus subiectus a lex quo ad det(er)-
minatione(m) temporis e(st) humana. fundata sup(er) lege divina nisi manducaveritis etc.
Jo(hannis) vi. Ideo (con)traria (con)suetudo o(mn)ino n(on) absistit s(ed) est corruptela Quia
licet (con)suetudinis n(on) sit vilis auctoritas n(on) t(ame)n tn adeo valitura
momento ut aut rac(ion)e(m) vincat aut lege(m) ut di(citur) C. q(uae) sit lon(ga) co(n)sue(tudo).
q(uia) lex canonizata e(st) xii di. c. Consuetudinis. Ampliore p(ro)bac(ion)em
auctoritate sacre scripture brevitatis causa ~~obmitto~~ dimitto cu(m) sit no-
tissimum. Et ideo si invenit(ur) lictore n(on) h(abe)re alia infamia officia
puta lupanariu(m) vel aliud offi(cium) criminosu(m). audiat(ur) (con)fidenter et
examinet(ur) de articulis fidei et de aliis p(er)tinentib(us) ad bonu(m) et veru(m)
catholicum et si in hiis invenit(ur) planus et diligibilis. absolvat(ur)
et mittat(ur) ad plebanum cu(m) fideli testimonio (con)fessionis sue s(ecundu)m hunc
qui sequit(ur) effectum Universis xp(ist)i fidelibus hoc p(rese)ntes scriptum
visuris et lecturis pateat evidenter q(uod) anno d(omi)ni etc. feria etc.
p(rese)ncium exhibitor. N. s(ecundu)m legalis iusticie executor michi N.
~~[illegible]~~ pro (con)fessionibus audiendis laycorum canonice et regulariter p(rese)ntato
et deputato sp(eci)e venie et remissionis tanq(uam) filius obediens s(an)c(t)e matris ecclesie

sua peccata humiliter est confessus et a me de pertinentibus ad bonum catho-
licum et verum cristianum diligenter examinatus et ut talis repertus in
forma ecclesie consueta iniuncta ei penitencia salutari legittime est ab-
solutus et ad participacionem sacramenti eukaristie dummodo aliud legittimum
impedimentum non obstiterit admissus. Ad cuius rei evidenciam et tes-
timonium presentem apodissam manu mea scripsi et subscripsi. Datum etc.
Et mittitur cum tali apodissa ad plebanum, quod si noluerit eum ad-
mittere, informet idem plebanus de huiusmodi scripto superpositum de
lictoris officio etc., quod si etiam noluerit mittitur ad episcopum et eo
predicto et indubitanter obtinebit petita si saltem episcopus e vir sancte
et consciencie bone quod semper presumitur etc.

Sequitur argumentum nescio cuiusdam concionatoris seu potius ut cum venia dixerim cavillatoris super artifices qui faciunt taxillos et cartaludia quos idem nititur sua responsione super suo argumento defendere quod salva salute anime sue et se prolemque suam cum talibus nutrire. Nulla super hiis lege theologica seu utriusque iuris autentica scriptura etc. Recitatur nichilominus a quodam alio conscientioso quid iuris super premissis in premissis argumentis et solucionibus que hic sequuntur in forma et completis hiis frivolis presumpcionibus sequuntur quedam probatissime materie refutantes et annichilantes fallaces presumptuosas scripturas sepedicti concionatoris.

Omne agens quod agit propter finem bonum et sanctum non agens contra caritatem dei et proximi bene et laudabiliter et meritorie agit. Sed faciens taxillos, cartas et cartaludia et similia, ut se prolemque suam nutriat, proximum suum a fastidio alleviet, tristiciam longius pellat, fantasias que malas per predicta abiciat, ut deo promptius serviat et bona opera affectuosius exerceat, finem bonum et sanctum habet nec contra caritatem dei aut proximi agit, cum neminem offendat, ledat nec iniuriam alicui inferat. Igitur faciens predicta, videlicet taxillos, cartas et huiusmodi etc., bene et laudabiliter et meritorie agit. Consequentia bona in tercio modo prime figure. Maior est manifesta et confirmatur per unam maximam topicalem, scilicet Cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Et minorem docuit per experienciam. Nec est iste aliquibus per aliam viam se suosque nutrire cum nullum aliud sciat artificium. Si dicatur ~~[illegible]~~ quod talis etsi non faciat contra caritatem dei nec proximi directe quia illa de se non sunt mala et possunt bonis aliquam esse exercicium virtutis, nichilominus tamen indirecte facit contra caritatem dei et proximi cum dat indirecte occasionem multorum malorum, puta blasphemiarum, iuramentorum terribilium, furtorum, homicidiorum et aliorum multorum malorum que in ludis solent contingere. Contra. Tunc eciam tabernarii non deberent vendere vina. Quia propter inebriacionem et vinum immoderate sumptum multa mala contingunt, scilicet adulteria, homicidia, gula, iuramenta, blasphemie etc., sicut docet experiencia. Si dicatur: Concedo quod ibi sunt multa mala, propter tamen illa mala non datur nec venduntur vina, sed ut moderate et ad sanitatem sumantur. Si autem aliquis sit adeo perversus quod immoderate sumit vinum, hoc cauponem nullo modo viciat. Quia nullus est malus propter voluntatem pravam perversam et iniquam alterius. Contra hoc. Responsio confirmat conclusionem meam. Quia faciens taxillos et aleas non facit illa ut mala fiat sed ut bene fiat et proximum recreent, fastidium tollat etc., et ut ipse se prolemque suam nutriat ut cum aliis deum glorificare valeat. Si autem voluntas alterius est mala, perversa et iniqua, quis ad faciendum qui bonus est et ad bonum finem ordinat. Ergo sicut licite quis potest vendere vina, ita eciam licite potest facere taxillos et alia predicta. Et confirmatur: Quia si propter voluntatem perversam malorum illud non esset faciendum, sequitur quod multa bona et necessaria essent obmittenda quod est inconveniens. Consequens est falsum ergo antecedens. Regula probatur. Quia facientes gladios

pucciones balistas lanceas et bambardas ad defensionem rei pu-
blice multi peccarent quia per illa multa mala eveniunt scilicet rapine
homicidia et sanguinis innocentum effusiones multiplices. Si respondes
non est simile hic et ibi. Quia defensio rei publice est necessaria et
bona non sic de ludis. Contra illa responsio nichil valet. Quia et
si defensio rei publice sit bona et necessaria nichilominus tamen faciens ar-
ma dat indirecte occasionem malorum terribilium. Faciens enim taxillos
bono fine non male facit ut dicis nisi quia dat occasionem indirecte ad
malum et offendit indirecte caritatem dei et proximi. Sic est in tua re-
sponsione de facientibus arma. Sed non sunt facienda mala ut veniant
bona. Igitur sicut ille male facit faciens taxillos etc. ita et faciens
arma cum sit omnino simile et utrumque sit nonnunquam necessarium. Confirmatur
Quia tunc omnes sartores quicunque etiam essent mali peccarent. Quia fa-
ciendo vestimenta etiam bona intencione sit homo pronus in illis superbire
unde quamvis monachus in cappa pediculosa et rusticus in vili toga.
magis est superbus quam rex in purpureo vestimento. Item sequeretur quod
faciens lutinas ziteras et diversorum generum fistulas quibus fre-
quenter homines moderni temporibus utuntur ad malum. puta ad choreas fa-
ciendas. ad vana gaudia et leticias inepta ostendendas. nocturnis
temporibus in plateis deferendas ad puellarum et mulierum bonarum mentes
pervertendas gravissime peccaret nec absolvi deberet. Item easdem raciones
quas ponis de facientibus taxillos cartas et huiusmodi quia ex bene possunt
habere usum bonum sicut alia ita creata et alia que bene habeant et malum
propter perversitatem voluntatum iniquarum hominum. Ergo sicut unum est licitum sic
et reliquum etc. Quare propositum. [struck] petit in breves [struck] quid
queris etc.

Responsio fratris anthonii pherr super proposito frivolo argumento ad quedam fratrem bone conscientie de facientibus taxillos et cartas et cetera huiusmodi ludibria etc.

De facientibus taxillos cartas et cartaludia utrum susti-
neat ad salutem talium mechanicis nutrire se prolemque suam cum
de ipse ut vos [struck] dicitis et concionatur vel pocius ca-
villatur. ad cuius argumentum me remittit super scriptum quod non sit
contra caritatem dei nec proximi. Sed certe michi videtur quod utrumque
habeat velamen ignorancie super corda vera circa istam caritatem
et hoc cum venia dixerim. Est nempe argumentum concionatoris istius
apud peritos risu dignum. Arguit quippe et sibi ipsi respondet
nullius innixus scripture aut doctoris autentici auctoritati sed
sui ipsius fallaci experiencie super pessimo ignorancie iuris fundamento
et presumptuosum propriis firmatis iure et a iuris doctoribus et
sacre theologie implicat. suas nititur probare et fundare raciones no-
lit ignorantium doctor sed seductor. Si talia predicat aut simi-
lia instruit consciencias aut consilia animarum suarum petentes. Est
ergo argumentum tale. et sillogismus quo propositum suum probare
nititur. Omne agens quod agit propter finem bonum et sic non
agens contra caritatem dei et proximi. bene et laudabiliter et me-
ritorie agit. Sed faciens taxillos. cartas vel cartaludia
ut se prolemque suam nutriat. proximum suum a fastidio alle-
viat. tristiciam longius pellat. fantasias que malas propter predicta

abiciat ut deo prompcius seruiat et bona opera affectuosius exerceat
sine bonum et finem licet nec contra caritatem dei vel proximi agit cum neminem
offendat ledat nec alicui iniuriam inferat. Igitur faciens predicta vide-
licet taxillos et huiusmodi et sic bene et laudabiliter agit et meritorie
Re consequenter quia est bona in fine modo sequitur. Hic est sylogismus quem fert
cuius quidem maiorem concedo cuiusque probacionem et confirmacionem quamuis sint
inepta non pono propter breuitatem. Sed dumtaxat falsam et presumptuosam
minoris probacionem que talis est. Sed in more didici per experienciam
nec est peius licet aliquibus per alia via se suosque nutrire cum nullum aliud
sciat artificium. Replicas suas et eorum soluciones fictas
parcens papiro et labori scribere breuitati studens ad presens supersedeo
cum tota replice quam soluciones non innititur fundamento petrino sed sicut
sed ut premittitur fantasticus fictus sicut in hac sua replicacione
in qua ondit se non intelligere ea de quibus affirmat. Quia et si
iste posset exquirere finis taxillorum etc ut nutriret se plerosque suos
Rogo an exquiri posset fines illi quos creuit in sequentibus videlicet
ut proximum a fastidiis alleuiet etc cum si soli illi crearet taxillos
et cartas et qui hos fines et effectus quereret certe credo quod se
suosque proles male inde nutrire posset. Et quamuis fateatur quod ea
multa mala oriantur que reputat occasionalia seu accessoria.
Quero ab eo ubi est expertus quod maior est multitudo taxillis bene
utentibus quam male cum eorum usus lege sit prohibitus et ideo de se numquam bonus
esse possit. Quia qui contra iura mercantur non presumuntur habere bonam
fidem. Et qui lege prohibita facit inmunis esse a peccato non sit nec
penas insertas legibus euitabit qui se contra iuris sanxionem scienter per
rogatiua verborum fraudulenter excusat. Ut dicitur in l. non dubium C.
de legi. et consti. presertim cum dicat glo. si in § interdicimus aut de consecr.
dist. et dicta coll. ix et habetur C. e. ti. l. interdicimus quod ea contra ludere
non liceat sub mortali peccato. Ut dicit archi. in c. Episcopus aut presbiter
xxxv di. Nec obstat si quis dicat quod ista iura loquuntur de clericis
Quia constitucio contra que habetur C. de religiosis et sumptibus fu. extendit hanc pro-
hibicionem ad vniuersos ubi sic dicitur hac lege generali decernimus ut
nulli liceat in publicis vel priuatis domibus ludere vel inspicere etc
Nec valet obiectio quod hec lex loquitur de ludo alearum siue ta-
bularum tantum et non de cartaludiis aut aliis taxillorum ludis. Quia
quod sub certis admodis premittitur sine generaliter aliis modis confessum ne-
gatur ut dicitur in c. Exiit qui seminat de ver. sig. in § Cum quo li. vi
Dicit constitucio contra quinque ludos dumtaxat premittitur et ludus
scacorum consistit eo premisso in glo. d. aut § interdicimus et silebis quibus
exercitur ingenium aut vires ut dicunt doc. presertim panor. in c.
clericis offi. et gentia de vi et ho. cle. et allegat Inno. in c. later-
Triplex genus ludorum — ensium de homicidio. Ubi notatur triplex genus ludorum. Videlicet quod
sole innititur fortune vel sole industrie humane vel ingenio aut
viribus vel mixtim industrie et fortune. Primum et ultimum
sunt prorsus prohibita. Medium vero licitum ita tamen quod non excedatur
quantitas pro qua luditur que non debet maior esse quam vnius solidi
quantitatem inter diuites fit ludus ut dicitur in d. l. contra alearum vsum
Ludi permissi ex legibus — et hoc de genere sex ludus scacorum et quinque ludi nominati in
d. l. contra qui sunt Monobolon .i. ubi lapis in longum proicitur
Hydolomenon .i. ubi lapis vel palus in breue spacium pro-
icitur Reindalta .i. ubi pondus dentibus eleuatur Kayron

.i. ubi equitibus currendo cum hasta rem in terra positum leuant ¶ Tercium
ruffum. ubi ligno taxilli proiciuntur. et similes industriales ludi ut
exercicium ad metam sagittando siue cum balista vel bumbarda ¶
Primum autem genus simpliciter est illicitum. de quo genere sunt omnes ludi cartarum
et taxillorum / preter alearum ludus utique censetur mixtum quia partim sit fortune
quo ad taxillos. partim autem industriale ut in distribucione et
partitione vt locatione lapidum ¶ Sed quia ex nomine est prohibitum et est induc-
tiuum ad primum ideo nulla consuetudine siue prescriptione potest prescribi aut
iustum fieri ut notat panormitanus in de c. cum omnes extra alleganis ad hoc c. Ex
parte de consuetudine vnde de c. cum omnes extra et gemerria. licet ~~~~ prohibi-
torie de predictis ludis taxillorum et alearum copulatiue sit ad tax-
illos et alias numquam non ludat. nec liquidi ludis intersint ¶ Miror
valde. vnde ille tantos fructus siue bonos fines expertus sit in ludis.
cum preter pessimos effectus multos tam districte ius ciuile et canonicum
ludos tales prohibuerit ¶ Et certe siue cappatus. siue togatus sit.
ipse in hoc suo argumento totum se docet carnalem. et in ipsum
nichil diuino respectum. cum pro liquidi tamen pro actus turpes tristicia
non bene pellitur. nec fantasie male abiciuntur. sed potius pro hoc
quanto homo plus se inboluit tanto se plus elongat a deo. et extorris
fit a gracia dei. sine qua numquam deo bene seruitur. sed homo plus recedit. et
in ruinam peccati propius graditur. Unde sancta illa Zarra raguelis
filia. vxor thobie iunioris gloriatur Numquam se talibus miscuisse
Numquam inquiens me miscui puellis ludentium sicut in thobia legitur
Et talia docet fugere omnis sacra scriptura ¶ Et per hoc non fantasie
praue abiciuntur. sed potius gemulantur. et certe vix vel ~~~~
raro alius quam in peiores. vel turpiores. qualiter fit eciam in tur-
pibus iocis vel ludis cum meretricibus et aliis mulieribus. ¶ Si ergo
talis abiectio fantasiarum prauarum. et tristicie repulsio in ludis
talibus secundum aduersarium aut concionatorem licita sit. quare omnis iure
sunt prohibita ut permittitur. ¶ Quomodo rogo prostibularius non
excusabitur. qui utique fit quod lege permittitur. ¶ Quia secundum augustinum
Tolle prostibula et cuncta replebis libidine. ¶ Et prostibula
permittit ecclesia propter vitare maiora mala. ut notatur in glosa in c.
Inter opera de sponsalibus. et xxxij q. iiij. meretrices et c. sequenti ¶ Et ludere
cum meretricibus turpibus horis et vanis magnum prestat solacium.
et tristiciarum eciam virtus stat. et aliarum fantasiarum repulsione.
sic et ludi hii prohibiti similibus horis. ¶ Et nescio si tantorum et tot
malorum sint sic hii ludi prohibiti et modi ludendi excessus
Quia secundum archidiaconum in de c. Episcopus aut presbiter xxxv di. ponit nouem
effectus ludorum ¶ Primum est desiderium lucrandi Ecce cupiditas
que radix est omnium malorum xlvij di. bonorum auctori. et j ad thimo-
theum vi Radix omnium malorum est cupiditas ¶ Secundum est voluntas spoliandi
proximum Ecce rapina ¶ Tercium est vsura maxima scilicet xi ~~~~
pro xij non solum in anno vel mense sed in eadem die quandoque in
mutacionibus in ludis fit ex consuetudine ut dicit tex. in c. Inter
dilectos de excessibus prelatorum ¶ Quartum sunt multiplicata men-
dacia verba ociosa et vana que quasi in nullis ludis talibus
eciam que sunt grauiora vitantur ¶ Quintum est blasphemia Ecce here-
sis ¶ Sextum est corrupcio maxima siue multiplex ~~~~ proximorum

qui ad ludum concupiscendum queniunt de praua consue[ne] ¶ Septimum
est bonorum scandalum ¶ Octauum est contemptus prohibicionis sancte
matris ecclesie ¶ Nonum est amissio temporis et bonorum que illo tempore ho
facere tenetur secundum ray. hec ibi. Ecce isti sunt fines quos intendit
imperialis maiestas et sancta mater ecclesia propter quos casus districte
prohibuit quos aduersarius in dicto suo pretenso argumento non videt aut
certe excusare pretendit per quasdam raciones ut sibi videtur magne subtili-
¶ nota dis sed vtique mentita est iniquitas sibi ¶ Si enim cartularios et
taxillificos excusabiles esse vult eiusdem suis racionibus pretensis excu-
sabit prostibularios et mimos illos qui parant taxillos et car-
tas ludentibus vel locat ad precium quia locacio cuiuslibet rei visibilis et
vsu non consumptibilis est licita. patet hoc per totum titulum de loca et conduc
Excusabit eciam hos turpissimos officiales qui communiter vocantur die
platzmeister et silos Quia predicti non agunt contra caritatem dei et
proximi sicut vos forte per supradictum concionatorem docti pretenso ar-
gumento dicitis Sed certe tunc caritas vestra cum dicto concionatore
non dedignemini humili voce regratitudine et compunctione pectora vestra
tundere et dicere. mea culpa quia profecto heu verum est vel fuit quod
velamen habeatis vel habuistis super corda vestra circa noticiam sine scienciam
dei et proximi. que proximum facit deo. et est recta voluntas summa accionum
bonorum sola mortis finis celestium preceptorum eciam sine qua nullus deo placuit
cum qua nec aliquis potest peccare ut dicitur de pe di n c Caritas ut michi
videtur. Quia si deo exhibemus et proximo corde puro et consciencia bona et
fide non ficta non vtique dampnum occasiones peccandi vel peccati. sed peccato fa-
cile resistimus et peccati desideriis nequaquam seruimus. sed sicuti blan-
dimenta contemnimus et omnia que difficilia sunt humane fragilitati vel aspera
eciam cum dilectione perferimus ut ibidem c. si. Cognoscet ergo vestra caritas ex superioribus
an racionem iste quas allegat aduersarius in pretenso argumento et ex nouem
illis malis ludorum supposuit. si huius racionibus caritati sit conformis.
aut se mutuo compaciuntur. Profecto verum erit quod dixistis vtrumque quod non
sit contra caritatem dei et proximi. Si enim verum est quod legitur sapiencie vi
dilectio custodia legum illius est Quomodo rogo hoc non est contra caritatem
quod omni lege ciuili et ecclesiastica tam stricte prohibetur. eciam sub peccato
mortali. et cum pena plectitur. puta suspensionis et deposicionis et ex
communicacionis que tamen pro peccatis mortalibus imponitur ut non xi q iii nullus
et c. Nemo Et non a in d c Episcopus aut presbiter vbi sic [illegible] dicitur de
episcopo et presbitero aut desinat aut certe deponatur id est deponatur secundum glo
de aliis vero clericis ibi dicitur aut desinat aut communione priuetur
id est excommunicetur Ex quibus omnis caligo vestra luce clarius constat in
hac parte circa caritatem et concluditur error vester circa taxillorum
et cartarum ludos ¶ Porro pro finali resolucione huius questionis
Finalis conclusio huius questionis et solucione replicacionum suarum pretensarum pono conclusionem talem
Nullus artifex faciens arte sua ~~[illegible]~~ res ad lasciuiam vel
vanam gloriam aptatas aut aliis actibus prohibitis vel illicitis vel
ad lesionem proximi corporaliter vel spiritualiter sumendas que nec per appli-
cacionem aliarum rerum aut aliis ad licitos vsus pro rei publice

vel piscatorum piscium aut rerum necessariarum aut utilium defensive .
conservative restitutive vel medicina aut decoria vel hiis similibus quando
usui fieri vel esse possunt sed sunt et prestant occasionem ad peccata
pro nulla bona intentione vel intensivo studio acquisitionis bonorum tem-
poralium ad suas superfluas proles ~~[illegible]~~ sustentandas vel
ecclesias faciendas vel ad pia opera contendendas sine certa dispen-
satione aliarum talium artium exercicium nullo modo exerceri possunt nec
quisquam prelatorum ecclesiasticorum vel civilium ad hoc licenciam vel fa-
cultatem concedere ullo modo sine pari discrimine mortalis peccati
potuerit ut ¶ Dico primo ad lasciviam vel vanam gloriam aptas ut
illos qui faciunt fucos meretricios aut vestium novas invenerunt
lascivas formas aut certe etiam faciunt larvas maxime turpes
in aliorum derisionem vel infamiam . Et licet de fuco mulierum dicitur de con
di v fucare quod secundum veniale eis permittitur hoc tamen verum si subest racio- nō
nabilis causa aut certe secundum veniale id est sine pena non aut licite sic causa
capitur ~~[illegible]~~ venia in t Decretis iiij di Aut vestium novas
lascivas formas . Que omnes licitas mulierum et virorum dum hec sunt
secundum communem usum patrie consueta superfluosum est reprehendere ut non xxx
di Si quis virorum Nam talium usus reddit viciosum vel virtuosum humilitas vel
superbia utencium nisi forte in pano vel in preciositate sicut nobilis ex-
cessus qui statum utencium non competeret sicut cum rustici vel plebei porta-
rent vestes olosericas vel tinctas id est purpureas vel siricas de quibus
C de vestibus olobe et deaurata ~~[illegible]~~ prout in quibus tamen nec artifex
esset in periculo dummodo tamen non novas impudicas formas faceret
Similiter de larvas facientibus ad aliorum derisionem vel rismos ad aliorum
infamiam tales utique capitis plectendi sunt nec excusat per ludum ut
no dec i c Si quis noxius de pres et C de libel fam per totum ¶ Dico
autem aliis actibus prohibitis sicut hii qui faciunt cartas et taxillos .
et aleas de quibus est questio sequens de illis qui faciunt alia instrumenta
ludorum licite non prohibitorum sicut scacos et similes de quibus satis supradictum
est ¶ Dico vel illicite et hoc vel racione status persone vel aliis ra-
cione operis turpitudinis vel qualitatis loci . de singulis vide exempla
in summa hostiensis Rubrica de pe et re § Quibus et qualiter
¶ Dico ad lesionem proximi corporalem sicut hii qui faciunt venena seu
toxica vel spiritualiter sicut de hiis qui cantilenas turpes vel rismos
faciunt sicut supradictum est aut etiam certe que possunt inducere ad peccatum
¶ Dico que nec per applicacionem aliarum rerum etc sicut venena fa-
cientes que applicantur aliis rebus et fiunt medicine vel alie res
licite visibiles ad hoc optime facit lex distinguens inter venena
bona et mala adiciens regulam quod flagiciose rei id est que nullo modo
per adiectionem alterius rei sive materie potest esse utilis quando usui nec
empcio nec societas neque mandatum valere potest ff de contrahenda emptione
l Qui venena ¶ Dico autem aliis ad licitos usus rei publice etc
per hoc excludo replicas adversarii puta de cauponibus . Quia
quamvis cauponum officium sit vile officium et vix iuxta sapientem
verbum iustificabitur a peccato labiorum tamen rei publice valde necessarium .

ymo meretricum propter peregrinos et pauperes larifas sibi provisiones
vini facere non potentes ¶ Dico pro defensione eorum per hoc excludo
excepcionem replicacionem adversarij de gladiatoribus balistarijs bom
bardas lanceas etc que conduit adversarius facientes quorum usus ad
defensionem ecclesie et patrie laycis licite permissum est ut xxiij
q iij per totum · licet etiam fabricis ut infidelibus deferant esse excom
municatum ut extra de iude et sar c Ita quorundam ¶ dico decencia vel honestate per hoc excludo
excepcionem adversarij de sartoribus Et sutores instrumentorum mu
sicorum quorum usus non est licitus de per se necessarius pluribus Sed accessorie
in illicitis actibus abutentibus eis fit illicitus Et si hunc principaliter
abusum intenderet artifices vel venderes talia nulli dubium
quin peccaret sicut taxillifices et cartalarij Sed non usus taxillorum
et ~~aut~~ cartarum aut fit aliquis causa propter lucrum profecto est species
rapine et illicitum et ideo pluribus ¶ Aut certe ut predicit adver
sarius propter solacium ad repellendas fantasias et nec sic licitum
est quia pluribus ut in subiectis iuribus patet ¶ Vel si aut fin
gat aliquem usum adversarius taxillorum et cartarum licitum ad quem tamen
ad bonum finem eorum artifices talia fore servire apud deum pos
sent Quia profecto non esse que predicit finis bonus esse non
posset eo quod aut pluribus est quia malus aut certe malus quia pluribus
et neutro modo bonus Sed quia dicit apostolus Non omne opus operari ad
sui suorumque sustentacionem · Sed quod bonum est · Magis inquit laboret
quod bonum est ut ~~bene~~ habeat unde tribuat necessitatem pacientibus ¶ Cum
ergo tollitur predicti usus videlicet pluribus quia malus vel malus quia pluribus
quibus utique de per se dant occasionem magnorum peccatorum et nunquam
alis esse possunt nisi peccata Ergo per nullam intencionem rectificari possunt
quolibet Nec a quoquam prelato ecclesiastico vel seculari mandari aut
licenciari Ut dicit conclusio Quia nullum imperium excedit se ad peccatum
vel malum culpe eciam venialis ut notatur xi q iij Si dominus iubet et c
Iulianus et c Non semper Neque eciam licenciari dico Quia licet
imperium cadit super bono tamen et nequaquam super malo licencia tamen sive
permissio est de malo quamquam fiat crapula in tunicis primis ut in c
Denique iiij di et suis infinitis ut extra de con di v fuerunt et hoc verum
dummodo tolleratur sine pena aut cum auffertur alex impediens ut in
ritibus Iudeorum que tolleratur ab ecclesia que eorum prohibet predictos
ut in c ~~de pe~~ Qui sincera xlv di Numquam aut prando sumatur
fit licenciari malum sine peccato qualiter utique ~~fuerit~~ facerent hij prelati
quorum mandato vel licencia tales artifices taxillos vel cartas
facerent quia malo vel peccato eorum fuerit sicut locantes domos usu
rarijs per c ista plane xxiij q iiij et in c Usurarios de usu li vi
Et per hoc puto esse responsum ad hanc questionem si tamen periculo ludorum
et qui ludi permissi sunt magis extensa lege volentes legant tractatus
domini hostiensis in summa sub nomine copiosa tanto auctore In rubri
cella de pe et re §§ Quibus et qualiter v Quid de lusoribus

Et in ead. sub rubrica de exces. prela. § Qualiter exceditur sub §
clerici vero vbi de periculis infrascripti habentur versus

Nec non taxillis ludendo crimina fiunt
Ecclesie spretis vsuraque siue rapina
Scandala vel nuge blasphemia seu fraudi
Furti doctrina violencia crimina falsi
Et mortis causa decepcio perdicioque
Temporibus et desiderium corrupcio iungens
Hostis predictis adulacio vitaque turpis ¶ Et de lusibus permissis
tam clericis laicis non aut omnibus clericis sunt permissi notantur ibidem
sequentibus versus

Ludere vescendi causa permittitur cuiuis atque
Hastam vel pylam iaciendo vel saliendo
Cursu vel bello nec non luctam faciendo
Causa virtutis eam spondere licebit

Declaraciones horum versuum causa breuitatis hic obmitto tum quia in superioribus sunt declarata et in preallegatis rubricellis summe precallare clarius inuenire poteritis ad quas presenti vos remitto ¶ Et premissa quo ad hanc questionem sufficere credo saluo iudicio melius ~~[illegible]~~ sencientium

Incipit tractatus venerabilis fratris Jacobi bacc. theologie
professoris eximii professi monasterii domus Carthusiensis
prope Erffordiam de veritate dicenda aut tacenda

Sepe numero pulsatus a me ipso et ab aliis temptatus volvebam
in mente mea dubitando an quilibet sciens aliquam
veritatem seu aliquas esse veras pro quolibet tempore et loco indifferenter
obligaretur sub pena peccati mortalis easdem veritatem quam mente
concepisset publice et expresse ore confiteri. Aliis aliter opinantibus.
quibusdam dicentibus quod sic. quibusdam quod non. maiore de numero
illorum qui minus in scripturis experti sunt. non considerant testimonia
et exempla veritatis. que tamen a longe aspicientes de facili paralogi-
santur. Estimantes se obsequium prestare deo. indifferenter veri-
tatem quam noverant exprimentes in voce. et tamen possibile est eos mor-
taliter peccare in expressione veritatis. et per consequens ubi sibi merita
diminuunt. ubi putabant eadem cumulare. Lego enim in scripturis
fratres aliquos per expressionem veritatis mortaliter peccasse. Nam nulli etiam
parum intelligenti dubium existere debet illum doech ydumeum prin-
cipem pastorum Saul. qui veritatem nunciabat eidem. quando
vidisset david in civitate nobe coram achimelech sacerdote.
et ex illa veritatis expressione sequebantur multorum sacerdotum scilicet octoginta quin-
que et totius populi eiusdem civitatis mortes. primi regum xxii.
Similia plura exempla in scripturis. et in humanis actionibus possunt
reperiri. et facile iudicari. Reperimus etiam prohibitam veritatis de-
nunciatorum a Christo in maiestate ewangelica. quando ab ipso prohibita
sunt demonia ab hominibus eiecta loqui de filio hominis. non utique alia
quam vera. Legitur et ipsum prohibuisse. ne ab eo sanati hoc dum
dicebant. utique veritatem et ad gloriam eius pertinentem. ymmo et ipsum
Christum veritatem. veritatem abscondisse non publicare voluisse
dicens. Adhuc multa habeo vobis dicere sed non potestis portare
modo etc. Et querentibus scire veritatem. noluit pandere dicens.
Non est vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua po-
testate. Et angelus danieli veritatem scire cupienti. ultra ea que sibi
revelata erant noluit indicare. sed ait. Vade daniel quia clausi
signatique sunt sermones. Dan. xii. Et apostolus discipulis adhuc
rudibus. non grossiores cibos capere valentibus sapientiam dei absconditam.
lac potum eis dabat. non escam. prime Corinthiorum 3o. Ecce
peccavit Doeg dicens veritatem. Christus abscondit veritatem et pro-

Universitäts-Bibliothek München

hibz locum veritate. Cum non videat quanta ambiguitas oriri potest de expressione veritatis in cottidianis actibus humanis de qua multo plus hesitare consuleuz quia 2 cui 4 quibus exprimere debeat veritatem. Ex quo motivo parum subire laborem temptabo secundum sensum ingenioli mei veritatem 4 stili grossitiem a liis de hac nodosa ambiguitate aliquid ut liceret ponere ad lucem sine preiudicio intencionis clarioris sua finem spiritu ut lector meus distinguere possit quare veritatem expressorum viciosam et viciosorum 4 quam eligere ex hiis debebit ad veritatem prestanda ne unum pro alio assumens via debet erroris

De diffinitione veritatis

Attendo igitur in fronte huius dubii quod dici notanter scienti veritatem et ignoranti veritatem. 4 tamen assererem dubium pro vero mendacium multo computatur. augustinus. ideo de hac dubitatione hic non est questio. Veritas autem potest hic de attendendum est quedam rectitudo qua quis verum dicit secundum quod est equalitas quedam intellectus ut signi ad rem intellectam ut signata et rei ad suam naturam. quantum aliud signum in mente conceptum profertur per lingwe organum ad aures aliorum. Et sic dicitur adequatio rei ad intellectum. Solet autem distingwi triplex veritas scilicet vite iusticie et doctrine. Veritas vite est secundum quam aliquis recte vivit in seipso. quia vita eius est conformata et adequata recte racioni. Iusticie autem est secundum quam aliquis rectitudinem legis in iudiciis quantum ad alium et est ibi eciam adequatio operum suorum ad legem. Veritas autem doctrine consistit in quadam manifestatione verborum de quibus in sacra scriptura doctrina huius adequata est scripture dictis et auctoritatibus in veritate fundatis.

Homo autem est animal sociale alteri. igitur indiget unus homo alteri in quo illa societas conservari non potest. Non possent autem homines ad invicem convivere nisi sibi mutuo crederent tanquam sibi invicem veritatem manifestantibus. manifestari autem debet ea que sunt in corde cum unus homo cor alterius cognoscere non potest nisi per exteriora signa. Opponitur autem huic veritati falsitas sive mendacium quia aliud exterius prodiit quam credit interius. cum intencione fallendi. Et falsitas potest esse tam in opere quam in sermone. Exemplum primi ut in simulacione et ypocrisi cum aliquis aliud se exterius exhibet in opere quam

ē ī corde existēs mal⁹ ⁊ simulās se bo⁹. et hec opis
et vite fictas ꝯmoris ē aliq̄ ꝗ̄ fictas sermonis. Nō q̄rit
hic an aliqd liceat dicē falsum ꝑ ꝯtrarior falsum dicere
ē pure mēdaciū qd ī nullo casu existit licitū. ꝓdes ꝯst
oīe q̄ locat' mēdaciū. usqz adeo etiā mēdaciū vi
tandū ē qz etiā ꝑ suadam vita alti⁹ ꝗ ne aliqs alius
vivat ī morte. nullus dz veniale aliq̄ ꝯmittere nullus
n. dz deū offendē ꝑ ꝑp ne aliq offendat mitio qz hō
ꝑfectu pl⁹ debz diligē deū ꝗ ꝓximū. nō enī dz quis ꝑ
cate ut alter bñfaciat. Contingit tn̄ aliqn̄ aliquem
actū ex ꝯ ea fieri nō eē petm̄ veniale qd alias esset
veniale. sc̄ dicē vbū ociosū qñ enim ... ociosū cū
nō caret tn̄ pie utilitate. sec⁹ de mēdacio ocioso et offi-
cioso cū caret tn̄ pie utilitate qd dicē nullo mō lic
ꝯm⁹ aliq̄ bō. ex ea sequi posset. sz hec de accidente
nō deueniret. nō depsē qz mēdaciū nō pt depsē ad
bonum ordinari. Sn̄ia ē s̄c̄i thome ī scripto ꝗrti d. 38.
et aug⁹ li. de mēdacio nulli liceat mentiri ut aliq a
morte ꝓtueret. sz reticē veritatē bn̄ lic. ꝗ figurative
loq̄ ⁊ evasive respondē. Ideo aliud ē falsū dicē aliud
veritatē tacē. ꝓmū nunq̄ ē licitū sz 2^m lic aliqn̄
ꝓ q̄ ulti⁹ sciēdum qd verū exprimē ē preceptum affirmatiuū
⁊ obligat sz nō semp qz idest nō ꝑ ꝗlibz tpē sicut et
alia precepta affirmativa. Cui⁹ rō ē qz act⁹ virtutis vesti-
ri dz debitis circūstantiis scz qn ⁊ ubi quō ⁊ ꝗlit ꝯ oportz
eo qz ūt⁹ act⁹ nō hz mediū īmobile sz ꝑ variabile
ꝑ̄ variās ꝯditōes act⁹ morat. ⁊ hō mediū ē deter
minabile ꝑ ꝓ̄dentia. qz aliq̄ vno tpē lic qd alio nō
lic. sn̄ ꝯsurgit qd nō ... quolibz tpē verū lic dicere.
Ideo hoc dubiū solū ē introductū ut sciat' qn̄ cadit
sb. ꝑto. ⁊ qñ nō. differt etiā ē ī hoc q ē nō dicere
verū. et falsū dicē. et dicē nō verū qz ī ꝓmo act⁹ di
cendi negat' ⁊ nichil affirmat' ī 2° aliq̄ ponit' sic
et ī tercio. Nec idem ē dicē. nō dicē verū ⁊ dicē non
verū. qz ꝓmū lic aliqn̄ 2^m nunq̄. hc. n. dicē verū
duo opposita sz ꝯtradictoria ⁊ ꝯtraria. ꝓmū ē nō dicere
verū 2^m ē dicē nō verū. sic albū esse hz duo opposita

sz contrarium non esse album et contrarium sz esse nigrum. In quorum primum nichil ponit sz est privatio negativa. Et aliud ponit sz eius contrarium. Sic et in proposito dicere verum habet duo opposita contradictorium sz non dicere verum et contrarium quod aliquid ponit scilicet dicere non verum idest falsum. Sic est etiam aliud. Honorare parentes et uxorem. Habet contradictorium sz non honorare parentes et uxorem et hoc aliquid non est privativum ut in dormientibus et ipsis non indigentibus et non existentibus aliquid actu hoc non cogitat de parentibus. Aliud est opponi contrarium quod aliquid ponit sz inhonorare et hoc numquam licet sed semper est privativum. Item pro fundamento dicendorum attendenda est hec ratio quod in dicendo verum considerari oportet sz hoc duum et propter utilitatem que in duobus consistit sz in conferendo utile et in pareendo nocere lesibile non tamen sunt adequalia sed affirmativa honore ad negativum opposite. Non enim sunt stringimur ad vigere nisi ad predictum honorandum actu et sunt communio conficiendum sicut abstinendum est ab eorum opposite sz ad deum honorandum et a proximo nocitum. Negatio plus negat quam affirmatio ponit. Negatio omne tempus negat sz affirmatio non omne tempus ponit sed solum secundum circumstantias et opportunitates actum competentes secundum dictamen sapientie ut patet ex diffinitione virtutis et ex primo ethicorum.

De confessione fidei quando sit necessaria et quando non

H[ijs] premissis tempus ad sequencia iter pandentibus ut clarius luceat quod patear quomodo veritas scilicet sendatur cum preminencia veritatis apparet videtur dividas materias que in confessione possunt multiplicari secundum rerum varietate que se offerunt ex primo ethicorum intendo nodum huius dubii solvere per aliquas propositiones generales ex quibus sunt eius cupiens de ~~[illegible]~~ enudicanda veritate poterit aliqualiter manuduci ad propositum desideratum.

Prima propositio

Licet orthodoxe fidei veritas a cordibus fidelium numquam abesse debet tamen exterior fidei vocata expressio non quibuslibet tempore loco et persona est necessaria ad salutem. Hec propositio est beati Thome in secunda secunde questio iij. non primo ad primam sui partem patet quia ad hebreos xi dicitur sine fide impossibile est placere

deo Et fides e fundamentu salutis qz sine ea impossibile e placere deo
Et si aliquis vera fides actu vel habitu posset abesse cor-
dibus [struck] stare salute tunc et infideles possent saluari qr
id petri iiij Neq3 aliud nomen datum e hominibus in quo oporteat
nos saluos fieri ✠ Et sz non iij ... pro quo tota fides
vera includi act iiij. 2o. Et pz quo ad confiteri
veritatem fidei e affirmatiuum quod non obligat ad semper sed pro loco
et tempore secundum debitas circumstantias sicut precepta opus actus
humanos limitare ad hoc quod sit actus virtutis. Sz veritatem
fidei ore confiteri tunc e de necessitate salutis secundum Thomam
2a 2e q iij quando per omissionem confessionis subtraheretur honor
debitus deo vel etiam utilitas proximis impendenda, puta,
si aliquis interrogatus de fide taceret, et ex hoc crederetur
quod non haberet fidem vel quod fides non esset vera vel alii per
eius taciturnitatem auerterentur a fide. In hiis enim casibus confessio
fidei expressa e de necessitate salutis. Sic ergo ubi fides
periclitaretur vel ad protectionem aliorum fidelium siue
confirmacionem vel ad reprimendam infidelium insultacionem e pro
fide publice non confiteri alias non. Omnia si tempore infide-
lium oc... de confessione [struck] fidei absque aliqua utilitate
fidei vel fidelium non e laudabile contra tales tamen fidem
publice confiteri. Vnde dominus dicit math vij. Nolite sanctum dare
canibus neque margaritas spargere ante porcos. Sic ergo
necessitas et utilitas attendenda e [struck] in predicta fidei
confessione secundum Thomam ubi supra. Sic ergo etiam in articulis fidei
non e necesse semper unum dicere. Quo primum in aliis hiis
nobis apparet iam ad comprobandum vite ueteris sanctorum
veteris testamenti scilicet abraham ysaac iacob ioseph daniel
trium puerorum et aliorum plurium qui veri dei cultores
inter ydolatras commorantes fidem veram seruauerunt, eiusdem
vere fidei veritatem celantes vel publice infidelibus predicantes
vel coram ydola publice reprehendentes aut pacem confirmacionem
et tranquillitatem publicam totius gentis vitandum propter aliquam
[struck] utilitatem donec ad articulum necessitatis quando
erat quo cogerentur ydola adorare et deum verum negare.
In hoc [struck] enim articulo iam oportebat publice fidem veram
confiteri et confessionem sine peccato mortali plerumque non poterat

pterite ut patz in dnicle et tbi prius. Ex illo infert doctrina ... utile quod non sit de necessitate salutis doctores a predicatores se ingerere ad terras infidelium contra fidei predicatorum nisi mittentur a romano pontifice qui est omnium et fidelium et infidelium ultie pastor, sapientibus enim et insipientibus debitor est precipue qui adhuc vocato gentium non credit impleta quia eorum multitudo nondum est ingressa. Sic non epistola autem necesse hunc quare ad terras gentilium nisi forte tyrolatos quorum dyocesis sit in terra gentilium fuerit execuerit eorum in ... hii etenim tyrolos assumentes dare operam ad illos quos trados sit apti nisi alia iusta ad producendum. Alii vero niminie quod scriptum est. Quo autem predicabunt nisi mittantur. Cum gentiles in ecclesiam venerunt fide subuersa tunc ates et fideles autem ut creditur tempore antichristi ex tunc aliud esset agendum. Sic nec necesse est si hetim vero fideles expugnerent quod quos non inspiratum a deo se eis sponte ingereret ad predicandum ne deum temptare videretur nisi aliqua utilitas ex inde sequeretur sed magis forte turbaret fidelium et inserret vexationem ex inde proveniret. Docuit hoc suo exemplo omnium predicatorum magister paulus qui cum tractus exorta in asya de via domini et tumultum grandi suscitata de populo de dyana ephesiorum ipse paulus recepit tumultum non se dare voluit in theatrum ad confutandum perfidiam eorum quia nulla utilitas secuta fuisset sed vesanam habent confessorum posteriorum temporibus magistri apostolus ut patz act xix

Secunda suppositio de confessore et confitente

Confessor in foro conscientie speculator et iudex exponens confitentibus assertum est confitenti dicta mitate de hys que confitenti scienciam competunt secundum discretionem et qualitatem confitentis ex officio nedum sine caritatis sed et auctoritate clamando peccata commissorum. Nam talis confessor non plus se alio inde ea ab hoc dictum dei. Speculatorem te dedi domui israel et sanguinem eius de manu tua requiram si ipso non annunciaueris ut non peccet ezechiel iii cum ceteris que utilitas ibidem continentur. Sic et alio loco eadem utilitas dicit. Si speculator videt gladium

ueniente. et non insonuit buccina. et populus se non custo-
dierit. venitque gladius et tulit de eis animam ille quidem in
iniquitate sua captus est. sanguinem autem eius de manu speculatoris
requiram. Ezech. 33°. Et sic hec licet loquatur de multitudine
populi. hic intelligendum est de singulis peccatoribus quia eadem ratio
in utrisque. licet modus sit variandus in erudiendo. in arguendo.
monendo. et hortando in multitudine. propter multiplicationem.
in certo vero propter conscientie reformationem. et vite correctionem. Nam
si ignorans sit confitens. erudiendus est. si sciens et sapiens.
monendus. hortandus pie est. si saltem casu. et non ex ma-
licia. neque frequenter et cotidianitate consueuit. Si vero sciens.
et consuetudinarie in criminibus perdurauit. durius increpandus est.
sic tamen quod in foueam non precipitetur desperationis. Si vero contumaciam
habuit. et defensionem pretendat peccati. manum mittens
non admittens. sed contemnens in medicinam. tanquam abiciendus
est et repellendus. nimirum. id mihi persuaderi videor.
forte quod vna hora denegat. alia concedet. non inmemor
illius apostolice sententie. Seruum dei mansuetum oportet esse
ad omnes docibilem. patientem cum modestia corripientem
eos qui resistunt ueritati, ne quando det illis deus penitentiam
ad cognoscendam ueritatem. et resipiscant a diaboli laqueis a quo
captiui tenentur ad ipsius voluntatem. Secunda ad Thy. 2°. Dum
nondum tamen contritus sit. Et ideo quia contritio utique precedere debet vulgariter
de peccatis. et propositum cauendi a futuris. Tolerabilius tamen debet
confessor uidere. ut si sentiat asperitatem non fructuare ex toto.
potius eum cum penitentia mittat ad purgatorii penas cum
mansuetudine. quam cum seueritate ad ignem eternum. Unde no ||
etiam non contritis. vel attritis. licet absolutionem ecclesia impendat.
tamen super pena eos non damnare consueuit. sed spe utique uite
concedendo. Si vero confitens reatum suum sciens. et beniuolus
atque contritus sit. quod exprimi potest ex humilitate. et gemitu lacrimis.
et puritate confessionis. et eius integritate. iam sanus tunc est. nec
magno indiget curationis medicamento. sed absolutione et peni-
tentia iniuncta. ut in melius proficiat et adhortandus.
Caueat autem confessor. ne cupiditatis. timoris. odii. aut fauoris
(amor.)

q̄ ad imitāt pp̄tim ꝯsilijs q̄ dati sūt ꝯluāe ꝑli in pnoe
mīo licz vtili sit q̄ ꝯrigēnt ocłis eoꝝ ꝑ nimiam
tēpalium sollicitudinē obstructas minime tn̄ se ꝯrigere
estant et q̄s se ancte ꝑregere videt cū ꝑtate et
ꝑria spūalē ꝑminuē Et q̄d ꝑmisi ꝯ ꝑtitudine ꝯfes
soris q̄o ad utilitatē enunciacōꝫ respectu omnis h̄o intelligi
volo quo ad pastores gregis dnici q̄b9 petrus ait
pascite q̄ī in vob̄ ē gregē licz ꝯ plura sacramēta sp̄
ritualia ꝑria exprimunt ad eorꝫ sollicitudinē ꝑtinentia
q̄ ꝯ kathedris publice ꝑsidet q̄ ꝯ ꝑuate ꝯfessoris9
sit tn̄ ꝑmo ꝯ ꝯfessor ꝑ ꝯfitēte ꝑ ꝑuestigacōꝫ ꝯre
tante ꝯ hijs ꝯ ꝑuib9 fama gt̄ eū ꝑcessit ne forte
ꝑ collumoꝫ a ꝯre sui ꝑcaudia celet sue ꝯfe se
creta ꝯfessori et ꝯ alijs siti ꝑcdm ꝑtitudinē et ꝯtta
tē ꝑsone ut sic ꝑcdm ꝑferam fodiat pariete ꝑtex
abhominacōes absconsas et latitātes Nec reputo paruī
pondis ēē aꝑ aliꝰ ꝯfitē ēē iudicē cū ꝑra ꝯtra cui9
sit abyssus ꝑponēdū licz hodie ꝑ nichilo ꝑpute Et
ut videor facile ꝑsuadi q̄ ꝯ oi ꝯgregacōe tā ꝑlacum
q̄ ꝑpulariū oīs corrupcō morē eē h̄o fontali ꝑcedat
q̄ ꝑsidētes ex affcū ꝑuato a ex ignorācia seu tiore
displicēdi ꝑbiectis et aīore vicioso ꝯplacēdi utilitatē no
exequunt docēdo ꝑtādo corripiēdo et viā ꝯbitā
castigando Testis ē h9 ꝑh9 ꝑuito polit ꝯ q̄ oīs poli
cia saluā ꝑ ꝑsuetudinē et assuefacōꝫ legū qui con
sueta trasferunt nā et naliā oīa delectabilia
ꝑ et oīa delectabilia facilia ꝑte h̄u9 testimonīū habē
ex Jero° sup Jere et h̄et̄ in canoe xlv dis̄ Licz illud o
ciose nō ē trāseūdū q̄ vno ꝑlate vitā dō supponente
ꝑlis necesse sit accidit acriorē petēnte hoc ut sepius
accidit q̄d sacerdotes q̄ ꝑsūt erga delinquētes beniuoli
videri volūt et vereri ꝑtatiū lignas sacerdotalis
seueritatē dinccores nolūt ꝯple q̄d ꝑpriū ē ꝑlates co
rā oīb9 arguē ut ceti metū habeāt Et itē dicite
maliū ꝯ nob Et post pauca dū vni parcūt vniuersē
ecctē nocuerūt Imo crudelis ē ista bonitas q̄ ista una
vni ꝑce et omīb9 ī discrimine adducē pollunt. Cū vno
ꝑcante ꝑlīs sic ex vna oue morbida vniu9 gregis ꝯfiēt
Et ꝑ radice h9 mali osculacōis velud ꝑstatim repūg9

1/15

abicere vicium cuius desse. ut per suam dissimulacionem eorum
dignitas stabilis valeat. dum circa subditos benivoli videri
cupiunt et grati estimari ac mansueti sunt colore vene-
nate vanitatis se palliat gravem viciatam. nam secundum philosophum
3 politicorum qui leges dant secundum carnis delectacionem per-
mittentes ad libitum vivere subditos, cito multos inve-
niunt adherentes. sic Machometus leges carnales
et voluptuosas condens multos sarracenos habuit obedientes.
quia naturale est creaturis secundum carnem quam secundum racionem vivere. Sed
hii sunt vere legis corruptores. non punientes legis
transgressores. et contra ipsos coram deo racionem reddendam
acceperunt. et iram dei sibi thezaurizaverunt in die iusti in-
dicii dei in alia vita habitu tam commutaret. quod contra racione
persuadet aliquando taciturnitate ut dissimulacione ad tempus
preterire culpas communitas

Tercia proposicio de veritate in iudiciis necessaria

In iudiciis publicis vel secretis sive privatis aliquando
necessarium est exprimere veritatem. aliquando vero non. pro quo notandum.
quod in iudicio primo occurrit iudex et coniudex. qui ut sic
ibi gerunt officium publicum ad iusticiam ministrandam
partibus litigantibus. et sic quicquid aliud allegantibus et postu-
lantibus conferunt sententiam secundum allegata et probata.
secundum formam iuris. et est iudex executor et non
dictator. unde contra ad ista. sub pena mortalis culpe. omni
fraude. amore. et odio postposito. tenetur veritatem quam
novit proferre. et per dissimulacionem si non noscit. fateri etiam
si aliter sentit contra se credulitate. ut probata proposicio. quod ut sic
disposuit in actu iudicii. Neque veretur sibi contingere. quod
faciat contra conscienciam. Iudex namque duplicem conscienciam censetur
habere. scilicet ut privata persona et publica. prima conscienciam habet
facientem. scienciam sciendi. Si enim secreto aliter novit
quam per iura pronunciat. facit contra conscienciam privatam. sed non facit
contra conscienciam sciendi. id est quo facere debet quia minister iuris.
sed dicitur tamen iuris facere debet non secundum propriam noticiam.
quam non a iure sed ab homine suscepit. Occurrit secundo testis
in iudicio legittime citatus. et requisitus sum testimonium a su-
periore suo. qui debuit et potuit eum citare. et precipere
perhibere testimonium. tunc ille. cum obediencie tenetur in hiis. que ad
iusticiam pertinet. Ille qui testis in ferendo testimonio. potest se

Sanc car ib
dim

duplicit habet quod duplicit potest ab eo testio exigi primo in hijs
in quibus fama precessit et que sunt manifesta et in hijs que non est dubium
quin teneatur testimonium perhibere et veritatem quam scit si nouit pro-
ximitate maxime si non agitur de criminibus aut ad periculum solius
priuate persone sed utilitate reipublice quod preferenda est priuate
persone nam utique dampnum et pena cuiuscumque hominis singularis
postponenda est dampno reipublice ex ordine caritatis Si vero
exigitur ab eo testio a superiore suo de hijs que nouit occulte
et de quibus infamia non precessit et de non manifestis non tenetur
obedire superiori verumtamen debet veritatem quam occulte nouit priuatim
cuidam tenetur Cuius ratio est quia homo est quam lege diuina cui nulla lex
priuata et preceptum cuiuscumque superioris preiudicari debet quod patet ma dist.
viij vrim̃o Si peccauerit in te frater tuus, argue eum inter te et ipsum
solum tunc peccat te ipsum idest te solo sciente. Cum igitur non precessit
ammonicio secreta in secreto dicens facit quod lege diuina quod sic obe-
diret superiori quod hoc facere non potest Cum dicenda sibi est hoc petri
sima obedire oportet deo magis quam hominibus Si vero de iudicio vel
exigitur non requiratur a superiore eius testimonium de veritatibus et sicut
thom. ij.ij. q. vij. ar. lo po. distinguendum est quia si testimonium requiratur
ad hominem liberandum ut ab iniusta morte sed seu pena vel
ab infamia ut ab aliquo dampno tunc tenetur homo ad testificandum et
si etiam eius testimonium non requiratur tenetur facere quod in se est ut ve-
ritatem denunciet alicui qui ad hoc possit prodesse dicitur enim
in psalmo Eripite pauperem et egenum de manu peccatoris libe-
rate Et proverbiorum xxiiij. Erue eos qui ducuntur ad mortem Et
ad Romanos primo Digni sunt morte non solum qui faciunt sed et qui
consentiunt facientibus ubi dicit glossa Consentire est tacere cum
possis redarguere Super hijs vero que pertinet ad condempnacionem
alicuius non tenetur aliquis ferre testimonium nisi cum a superiore
compellatur secundum ordinem iuris si precessit infamia et de manifestis
non de occultis ut dictum est quia si etiam hoc veritas occulta vel
ex hoc spirituale dampnum nascitur ut si immineat periculum accu-
satori de hoc non est curandum quia ipse ad hoc spontaliter se ingessit
Aliud vero est cui periculum imminet eo nolente secundum thomas
Sic ergo caritatem vel [illegible] facienda est in testimonio veritatis que cumque
prior debet esse ad absoluendum vel liberandum quam ad condempnacionem
nisi requisitus per viam iuris a superiore quod si ma condempnacionis ita
vi. tocius [illegible] lata sit a iudice sed intra quod dampnum immineat reipublice
seu spirituale seu temporale quod si quis se voluntarie ingessit ad periculum

misis cum talibus. et si quis sit simplex non tenetur hoc dampnum amovere
a predicta persona privata. hec adiuncto si credat probabiliter pro-
nunciacionem sue veritatis obesse alicui et nulli prodesse. quia licet
nulli obesset tamen eciam nulli prodesset tunc enim videtur veritas
pocius supprimenda silencio. licet enim in pluribus veritatem celare ut
augustinus dicit contra gondolphum presbyterum. Abraham de uxore sua dicens
soror mea est. veritatem celari voluit non mendacium dici. Ex
eodem fundamento. Si quis accusatus in iudicio de aliquo male-
ficio. ut puta de adulterio. vel furto. et est requisitus a iudice
suo de veritate rei. si omnino occultum est crimen. et sibi soli no-
tum. non tenetur dicere veritatem. quia iudex est ille non occultorum
sed solum manifestorum. illud. Nolite iudicare. et cetera quousque
veniat. Nec iudex potest a tali exigere iuramentum de veritate
dicenda. et si reus prestitit iuramentum. tamen non tenetur se dicere
dicenda. quia iuramentum ad hoc se non extendit. sed solum ad pub-
licum. Si vero precessit ~~[illegible]~~ infamia. vel evidencia
licitum. vel semiplene probatum est. ut per signa probabilia tunc
rei. tenetur fateri coram iudice. et tunc cadit sub iurisdictione iudicis
ecclesiastici. vel civilis. hec thomas in quotlibeto v. q. xvi.

¶ Quarta proposicio de sigillo confessionis

In nullo casu licitum est revelare quod sub sigillo confessionis solum est
notum. nam licet sit tam de divini quam humani iuris decreto. et tan-
ta cura servanda sive tamen omnino incognita quod habitur tamquam soli deo cognita
quod sub humana noticia non cadunt. sed terminat periculum gravi-
tati sive privatae personae. licet de gravi talibus faciens posset pre-
videntes ~~[illegible]~~ manifestare. quod sibi pervaneat de periculo
sed tamen nota omnino persone. cuius sit sua suspicione persone illa
generalitas non potest ~~[illegible]~~ confirmari. omnino silencio tenetur. illud
testis. Nec ex hoc concludi potest. quod sigillum confessionis militet
contra caritatem. quia caritas non exigit. ut opponatur remedium
malo quod homo nescit. Si quis recipit ~~[illegible]~~ aliquid
ab alio extra confessionem. quod sub sigillo confessionis dicunt quidam
omnino debet esse celatum. quasi acceperit illud in sacramentali confessione.
licet illud sic facile sit accipere quod non debet. tamen puto ex quo
non est actu confessio sacramentalis. et cetera. licet possit a tali sit
recipiens. si tamen audiat multorum periculum imminere. vel concedende
periculum receptum ex tali celacione. debet publicare id. sciens
quod licet frangit fidem uni persone. tamen caritati est magis consentaneum
ad fidem servandam. et de veritate pocius fidem pereat. et cetera
si plus necessario sit illi quod non est servandum.

pro altera qui male iuravit · et illicitum est hoc iuramentum

Quinta questio de fidei commissis non celandis

Quilibet sciens in secreto sibi commissa extra confessionem redundare in grande periculum corporale uel spirituale communitatis ut in guerre ~~pictur~~ dampnum alicuius presidentis et rectoris vel tunc quo comitas leditur mox tenetur illud propalare et denunciare illi qui potest hoc impedire sine publicatione tamen persone eius qui commisit si potest. Si autem non potest hoc sine publicatione persone hoc ipse tenetur loco dz publicare quia non potuit se obligari ad hoc celandum in illo casu etiam si est iuramentum promissum quod dicto casu illicitum fuisset quia illo casu celando infringeret fidem quam prius alteri fecisset scilicet comitati et principi posset tamen ille sub fide illa recipere sub illa admonitione secreto a quo recepisset ut a tali malefitio cessaret antequam publicaret quia non licet sibi ea revelare

Sexta questio de fidei commissis non celandis

Fidei commissa ab aliquo et patri est omnino inviolabiliter sunt servanda in secreto non revelanda quia hoc est de iure naturali quod tibi non vis fieri alteri fac. Nec superior potest in contrarium precipere cum quod est iuris naturalis et si preciperet nullus deberet ei obedire et peccaret mortaliter violans fidem sibi datam primo et prelatus non excusaretur a mortali quia compellit alium ad peccandum mortaliter magis si sequeretur ex hoc scandalum et lesio alicuius de rebus corpore aut dignitate. Thomas quodlibet primo q. 7 querit an religiosus teneatur secretum fidei sue commissum revelare prelato precipienti. Respondet sufficiens obediencia est secundum Bernardum de precepto et dispensatione ut religiosus obediat suo prelato de hiis que ad regulam pertinent ut directe sunt ea que in regula sunt scripta / uel indirecte sunt ea que reduci possunt ad illa sicut ieiunia exhibenda sibi et pene pro culpis infligende et huiusmodi / perfecta autem obediencia est ut superior in omnibus obediat prelato in hiis que non sunt contra deum et contra regulam sed oppositum igitur / aliquod est secretum quod illicitum est celare sicut quod in periculum vergit aliorum quoad aliquod aliud tenetur vel est in iuramento fidelitatis taliter quod huiusmodi secreta debet quis revelare et caritatis vinculum hoc exposcit vel ad preceptum prelati religiosus tenetur talia pandere ei qui potest hiis obviare etiam si promisit se non revelare dicente Ysidoro in malis promissis rescinde fidem vel forte in confessione audierit quia tunc nullo modo est revelandum et tunc quod non commisit est homo et aliud secretum quod debet celari sicut sunt peccata et tale nullo modo debet pandere prelato si sit fidei sue commissum / peccaret autem si revelaret quia frangeret fidem commissi que etiam gentili est servanda

n⁹ plat⁹ potest h⁹ pcipe q̄ h̄ caritate agat. s. fēna et obedieñ
institutā e sedm illos p caritate no h. militare de contra
caritatē q. e sedm illos male quod t. no vis si. alsa ne facis
z cg⁹. Tertia ppo d' secret i casu plato n vendabit
Scies aliq̄s culpā alti⁹ occlte z vendab eā plato q: aug̃ alti⁹
no pmissa amonitōe secreta si h⁹ cg malic⁹ facit z ut sic
ofsdo: q deprimat d'honestet q infamet peccat mortaliter
sedm tho. q.lz. ii⁹. na ctis cont⁹ madatū dei. sic mth 18⁰.
si peccavit i te fr tuus &c z ibi caritatis loq̃n n hit quod ex
iudice mala pcedat z ut no recedat emeda fiat p cōfu
siōz si tn sciat platū benivolū piū z masuetū q no
consuevit hīt odio iritari q. pvoc ad ulciscendū, s ad e
mēdadū pie vā pt ei dnūciare no tā plato scd tanq
pio medico q novit volūa ifirmoz curare magis
si credat sua ppria amonitoz illi fri no pdesse ex seci
expietia q: si neglixt. sit sua z sciu no ehtere cōsue-
vit infamia ut fi. solet i caplis religiosoz d' cotidianis
negligetys. Caveat tn cleris ne se iserat appetitus vi-
dere q. zatoris ut multe neq. festuca ecce cupit d' octo
alti⁹ suo trbe iponat, s sola fris emdatoz itendat, q si
pcedere pt p secreta amonitoz z ipam obmittedo cmeite
recurit ad publicā dnūciatoz i visitacoi q. cplo, sup prin
se dz iputare d' omissioe z amissiōe caritat, qz cu p via
satisfatōe poss sfez emdare difficilioz z magis cōfusibile
elige vid. i certitudiez fris nā duob modis ptanebdū est
ne fr scadalisz. q ad verecudia pvoce. si aliās potest
palu⁹ ee i ppria p amonitoz secreta. sz si ea n admittit
s defensiōis culpe clipeū opponat iscamies excusacois
ptēnat, ex tūc ia no audies potit h. dnūciari plato
ut pellicz pcedat i cu vindicta. Idem sentit tho. i scdz
q. xxy. ar. 7⁹. Si aūt p modum iquisitōis dz pcede i famia q
si no pcessit peccat mortlit sedm s. tho. publicans culpā alti⁹
si aūt p modū accusatōis dz pcede isc ptō ad talione
z tc plat⁹ dz sit iudex etiā cu iuramto cogere ad ultatis
cōfessioz z subditus tenet ei obedire sic etia si infamia pce-
cessit. Si vo pcedit sedm sipplice dnūciacoz no tenet nec
dz subditus obedire plato ut culpā alti⁹ publicet sn amo-
nitōe sedm doctiā xpi mth 18⁰. qz plat⁹ no pt pcipe
ut ordo euagelij puta. het ibi tho. d' mo fine cōtorus
qui pctm e ottibi sz a te solo cognitu sedm id mth xviij⁰.

Si p[ecc]auit i[n] te fr[ater] tu[us] idest te solo sciente aug[ustinus] ij q. i si pec-
cauit z ... Si v[er]o multis audientib[us] p[ecc]auit et fecit in
iuria et illos c[on]t[ri]stau[it] q[ui]b[us] testes t[ri]stabiles sue fecit eum
q[uo]d Henricus de Gandauo q[uo]dl[ibet] v[ersus?] d[icit] no[n] inde posse stare
d[icitu]m i[d est] q[uo]d q[uan]n[do] tu solus nosti p[ecca]tum fr[atr]is et amonicione secreta
p[re]missa possis duos aut tres adhibere tecum s[ecundu]m e[ua]ng[elium]
et[iam] q[ui]a reuelans no[n] e[st] correptor s[ed] p[ro]ditor et sic correctio
p[ro] occulto c[ri]mine magis tendit ad detiorari et offende
p[ecca]tum s[ecundu]m aug[ustinum] d[e] s[er]mo[n]e d[omi]ni in monte s[er]mone p[ri]mo nam
et[iam] secreta correctio d[ebet] omitti q[uan]n[do] p[ro]babilit[er] timet[ur] q[uo]d fiat
detior ne ille ea faciat q[ui] singularit[er] d[e]lictu[m] nouit
do[natu]r f[a]cti fuerint alij q[ui] et[iam] sciat delictu[m] io s[ecundu]m aug[ustinum]
ioseph iustus nolu[i]t t[ra]ducere mortua[m] videns eam solus p[re]g-
nata[m] a suspicato adult[er]io ei tanta b[e]n[i]g[ni]t[at]e pepercit do[natu]r
et[iam] alij sciret q[uo]d ip[s]e nouit s[ecundu]m abb[at]e[m] et aug[ustinum] ij q.
i. si peccauit / corripienda s[un]t cora[m] o[mn]ib[us] q[uae] s[u]nt al[iis] o[mn]ib[us] et
secretis q[uae] p[ec]cant[ur] secretius distinguite t[em]p[or]a et c[on]cordabit
sc[ri]ptura[m] v[erum] q[uan]n[do] s[ed] p[ecca]tum occulte et t[ame]n sit[ur] ab alijs et p[otes]t
ab aliquib[us] p[ro]bari et vocato[r] testes et p[ro]be[tur] amolto si[cu]t a
Et sic ad h[oc] ext[ra] d[e] iudi[ciis] nouit ideo q[uan]n[do] ego scio
s[oci]um aliqu[id] et alter s[ci]t te p[ri]mo secreto debeo pre-
mittere amonitio[n]e[m] et si no[n] audierit me te [et] istu[m] sciente
s[oci]um debeo aduocare et arguere sup[er] f[ac]to. Si v[er]o ego scio
s[oci]um et alij fama te p[re]missa amonitione secreta ego
debeo illu[m] corr[ipe]re sup[er] fama arguere no[n] sup[er] f[ac]to et sic
intell[igit]ur aug[ustinus] i[n] regula sua ponens si vnus solus cora[m] alijs igno-
rantib[us] arguet aliu[m] aut infamaret corr[e]pt[us] posset h[ab]ere accus[atorem]
q[ui] ip[su]m corripiente[m] q[ui]a infamia ex q[uo] testes n[on] s[un]t p[er] q[uo]s p[ote]st
c[ri]men p[ro]bari Et si dicet q[uo]d si occulte scies c[ri]men no[n] d[ebe]t
alijs reuelare s[ed] negligit salute[m] fr[atr]is d[icitu]r q[uo]d p[ro] occul-
ta amonit[i]o[n]e fecit q[uo]d facere d[ebe]t et si testes desu[n]t q[ui] c[ri]men
nouerint negotiu[m] d[ebe]t ulti[mu]s d[e]b[e]t o[mi]tti q[ui]a plus facere
no[n] p[ote]st n[on] d[ebe]t via d[icitu]r d[e] q[ua] c[ap]l[itu]lo c[on]tinentur c[a]e[teris] ind[iciis] Et sic
dicitur c[ri]me[n] alt[eri]us certe n[on] testes d[e]ponent d[e] modo
sciendi n[on] p[ro]uari posset n[ec] c[on]p[ro]bari / hoc i[n]nuit x[rist]us
ut i[n] ore duorum a[ut] triu[m] stet o[mn]e u[er]bum sic[u]t illi testes
de[be]nt scire s[oci]um correpti no[n] s[o]l[u]m ex ore corripientis
sed et[iam] p[er] se s[ecun]d[u]m forma[m] iuris Nec e[st] c[on]t[r]a illud dictu[m]
q[uo]d dic[it] aug[ustinus] i[n] regula de vulnere corporis q[uo]d medico debet
ostendi et de c[ri]mine q[ui]a no[n] e[st] s[im]ile vuln[us] v[e]l n[on] infamat

ꝑ ine et pptᵉ sola fama custodienda qn̄ qs solus novit ꝑ de
rvelare qz te inspet īfamia jo sed alicq vbi cting. ma
lu ibi moriaᵣ. si secrete ī secreto si cora duobz aut tribz ibi
plus si cora multis ibi plus moriaᵣ. ꝑ pcedēte mācōe
nec lig ad cognoscenda pctā aliez. explorare ut dicit
augꝰ d' vbis dn̄i ser. xvo amonet nos dn̄s nō negli-
gere īuice pctā nr̄a nō qrendo qd rephendas sz videdo
qd corripias vl' no xxᵒ c ivn̄ qd glosa dicit qd fama debet
negligi ut gsria salua sit qz pditor eet nō corcor z de-
tior forte fiet z scandalizareᵣ. z insta hz ꝑ actoꝛ tunc
corripiēte n̄. posset phari cora ecclā si solus corripies
novit qꝰ cora alijs ducisque publice īfamaret ꝫ.
sentit henricꝰ d' gādauo sollemnis doctor, z conalis
itellig. ut arguaᵣ. corr. pnc etia fr̄ibus tūc et
mutu bn̄ loquiᵣ

Octaua ppō d' fr̄na corrcōe

Silencio pterite culpa fr̄is aliqn grauius ꝑ pcto aliqn
cu pcto, ꝑmis ppōis declaracōe nō. qd hec ppō tangit ma-
teria de corrcōe fr̄na d' q late ꝯ sc̄pta ꝫ. i iure canonico hẽ.
tractatꝰ q̄ uiuina ta frequeᵣ hẽtᵣ ī pcapi custodiendo z
acceptando qd halᵣ ī cognoscenda z legendo qz admodu
hodie pauci csiderāt hnt d' carta ut pone dato libello
repudij ab aula huiane ~~pp~~ cssideratis expulerit
nedu placitu sz z religiosoꝝ 6 it cu amara herba ta
spinati qd assumpti videᵣ ut mete vertere caput z to-
tu corpꝰ amaricare cōutitᵣ z q. ex tacitate z p taci-te.
adhibenᵣ. crebri ꝯ ipaz nō solu nō genē sz z guiata
extīguat hic ist. ta gni. int. hoies inter alias ca-
ut deꝫ utaᵣ cu tū ipa ī tertis capibz sz doctores
sit ī ꝑcepto ut omittens ipaz mortaliᵣ pccare nō dubi-
teᵣ. est igᵣ ipa describenda z d' ipa attetiꝰ csiderandu
qd sc̄us thomas sic describit est amoicio fr̄is d' eme-
dacōe delictoꝝ ex fr̄na caritate pcedēs in q̄ tangiᵣ
actꝰ cu d'. amonicio fr̄is, finis cu d'. emēdacōe de-
lictoꝝ, pncipiu cu dicᵣ. ex fr̄na caritate pcedens
cꝰ finis ē fr̄is emēdacio a culpa, dupl' at quiba
culpa ꝑduciᵣ. scd'm phm. z. eth. vnoᵒ ꝑ tīore ꝑpis
vt cu qs ꝑpictudīez pcti abhoiaᵣ. z cfusioꝫ ex inde
csequente, alioᵒ ꝑ tīore a diti alicꝰ ꝑpicie sic cu

quibus correctio nocere pene illate resilit a peccato. Secundo peccatum potest consi-
derari dupliciter. Uno modo in quantum nocivum est ei qui peccat. Aliis ut
cedit in detrimentum aliorum ut bonorum quibus eius bonum seu iusti-
cie peccatum repugnat. Sic ergo correctio delinquentis est duplex. Una quidem
remedium adhibet peccato in quantum est malum peccantis et illa ordinatur
ad emendacionem fratris. Et dicitur proprie fraterna correctio quia est actus
caritatis quia per illam expellitur malum fratris. Alia vero correctio
adhibet remedium peccati secundum quod est malum aliorum et precipue
cedit in nocumentum communitati et aliis quibuscumque et talis est
actus iusticie cuius est conservare rectitudinem iusticie unius ad
alium, et illa fit per penarum inflictionem de qua principaliter hic non
intenditur quia fit auctoritate officii per superiores quorum est preesse
multitudini et de pace communitatis providere. Et utroque modo
pro certis modis cadit sub precepto divino. Primus enim modus
eius dicitur: Si peccaverit in te frater tuus etc. Ecci. xvii. Uni-
cuique mandavit deus de proximo suo. Et 2a Corinth. viii. Pro-
videmus sollicite [illegible]. Si in dare elemosinas tempore necessitatis
si forte quis moriatur est de necessitate salutis, multo magis
ut anima fratris a morte preservetur est de necessitate salutis. Et
Augustinus dicit de verbis domini: Si neglexeris corrigere peior
eo factus es qui peccavit. Et concluditur hoc preceptum sub illo gene-
raliori et maiori est sub illo: Diliges proximum tuum sicut teipsum.
Sed cum hoc sit preceptum affirmativum obligat quidem semper sed non ad
semper, id est non pro omnibus loco et tempore, sed sicut actus virtutum obser-
vatis debitis circumstanciis debet fieri, scilicet quando et ubi quo et
ubi et secundum quod debet fieri. Sed precepta negativa prohibent actus
peccatorum qui secundum se mali et nullo tempore possunt bene fieri nec
loco aliquo quia secundum se sunt coniuncti malo fini ut dicitur secundo
ethicorum. Cum igitur correctio fraterna sit ordinata ad fratris emendacionem
specialiter, sequitur igitur talis finis potest adipisci per eam sic est
in precepto et obligat omnibus habentibus caritatem. Preter primum igitur licet
casu in aliquo correctio fraterna omitti potest primo [illegible] quando
[illegible] correctionem obmittat dicit Augustinus de civitate dei: Si propterea
quisque obiurgandis et corripiendis male agentibus parcit
quia oportunum tempus querit vel eisdem ipsis metuit ne deteriores
ex hoc efficiantur vel ne ad bonam vitam et piam erudiendos in-
pediat alios infirmos et opprimat atque avertat a fide non
videtur esse cupiditatis occasio sed consilium caritatis. Dicitur
in peccato [illegible] quando sed formida iudicium vulgi et carnis
excruciacionem ut [illegible] dum tamen habet ita [illegible] in alio quod

fraterne caritati preponitur. Et hoc videtur contingere quando ab plures
de aliis delinquente probabiliter quod debet posset eum a peccato retrahere.
Et tunc propter cupiditatem et timorem premittit corrigere / 2o hoc oppo-
site venialis quia timor et cupiditas tardius faciunt homines ad
corrigendum delicta fratris non tamen ita quod si constaret quod fratrem posset
a peccato retrahere propter timorem aut cupiditatem omitteret quia tunc
animo suo preponit caritatem fraternam et hoc modo quoniam quique peccati sancti
negligunt corrigere delinquentes subditos. Hec fraterna correccio que
est actus caritatis se extendit a subditis ad prelatos ut scilicet
eos amoneant fraterne non est eo quod prelatus est et vicesge-
rit dei non continet ea que sunt contra propria singularis persone sed que sunt
ex affectu caritatis que ad homines est singula. Etiam est ad prelatos
licet caute non protrahendo ei horre aut irreuerenter seu
publice sed dicitur primo thimotheum. Seniorem ne increpaueris
sed obsecra ut patrem / hec etiam patet Augustinus in regula Non
solum igitur vestri sed etiam ipsius prelati miseremini qui inter vos
quanto in loco superiore tanto in periculo maiori versatur.
Vnde si quis probabiliter aliquid noluit corrigibile a scan-
dali perpetratore et correctio fraterna a peccata sunt necessaria
quod in alio videtur et tunc eum ad deteriora moueri posse
aut tendit alter dicitur quod melius corrigere potest et sit quod ipse
aut tempus optimum expectat. In hiis excusatur hoc a correccione
fraterna aliquando non quod est … dicitur. Considera opera dei quod
nemo potest corrigere quod ille despexit. Neque tamen religiosos ut
inclusos … est … ut delinquentes corripiat sed tamen
alias ab delinquentes occurrat non est … si fraterna cor-
rectio permittat / non est tamen necesse ut querat delinquentes
extra claustrum ne propter periculum [illegible] a quo aliud liberare
teneatur. Et excusatur quia meliori sed contemplationi … Et
ita hoc … quod illud quod debent alicui … persone
… sit bonum corporale sed spirituale oportet quod ei impedatur
non expectates quod nobis occurrat sed debitam sollicitudinem
habentes ut eum queramus vnde sic ille qui dicitur pecuniam credi-
11 tori debet eum querere cum tempus solutionis aduenerit ut
ei debitum reddat. Ita quod sic spectat curam anime persone sed
non … sed sit corporalia corporalia sed spiritualia non
oportet nos querere … impedamus sed sufficit quod impedamus eis qui
nobis occurrit / hoc enim quod … quadam sorte … est ut augustinus
dicit libro primo de doctrina christiana. Et propter hoc dicitur in libro … domini
quod nos amorem dominus … non negligere autem peccata

david dicere erubescat et rubeat. quod dicit non euge euge
sed magis exultat et letari. Nec mirum quia hi qui proponunt
sibi mollibus vestiri in domibus potentum regum sunt
Et verum est sermo laboratum efflorere palpones atque sunt
melle venenum. Et mirum si tam tanta esset iusticie et vir-
tutis habundancia ut medicina sicut non videtur. Iusticia
fortibus sicut flores hodie estuant / Sed quod tibi est puto quia ipsum
sacre scripture pectus ignoras quia machinatores prope omnium
hominum non considerare ad sacre scripture omnium actuum humanorum
iudex sit et norma. / Hec de sermone coram paulo sacris
stilus exortare curauit ut si forte prope ubique sopita
sermo sepulta et obliuioni tradita ab aliquibus possit resusci-
tari non numquam desinentes excepte nunc. de veritate dicenda
aut tacenda cum sint tractatibus est intitulatus

Nona propositio de veritate in tractatibus

De veritate dicenda aut tacenda in tractatibus consiliis et consiliis
sunt priuatis siue publicis dandis ubi eciam non parua est cautio
adhibenda [illegible] differentibus et ad hoc vocatis et receptis in
cuius propositionis explanacione nostre iusticie pacis et caritatis
lucem sed stilo pinxi ne vacillet Et dicendo nolo pre
dicare primus dicenti cum non meminerim me ipse aliquid
de veritate de hoc legisse Et puto non prope abesse sentenciam de iure
tractatis et consiliis sunt per aliquos dicta quia consilia cum [illegible] consulte
probos audacia quia consiliorum datores obligantur ad omnia que exinde
sequuntur quia consequenter primo ad restitucionem et secundo ad dampnum et sciente
et consenciente [illegible] pena sunt digni sermo in errore aliquos ducentes
omnibus aliis magis reus tenetur sicut [illegible] doctores
testis est caiphas de nece domini sicut sua dictans prophetis
iudeis consilium testis achitofel consiliarius absolonis
de nece dauid qui [illegible] fuit ab consilio [illegible]
in eo fuit mortuus cuius [illegible] fuit sic [illegible]
Et de salute consilio [illegible] quibus tractatibus [illegible] oc-
rit [illegible] non potest [illegible] una [illegible] dixi sic [illegible]
[illegible] tractata alibi et alibi est [illegible] hoc attento quod in [illegible]
[illegible] ibi accepta quod [illegible] forma [illegible]
[illegible] ventilanda de temporalibus corporalibus ut de edificatio-
nibus permutacionibus et huius modi aliis quod sic ut alibi non
[illegible] in offensam [illegible] aut dampna aliorum eciam sine utilitate
alicuius [illegible] non [illegible] aut [illegible] a
aliis committere quia sic ut sic respondere [illegible] uti
sit conformis ut sit [illegible] et est non et non / dummodo non

q̄ ad complimentum petere cogit. et omnis quod h[oc] sit de temporalibus sive in
spiritualibus. Si vero vetila[?] mat[eria] de electionibus postulacionibus pre-
sentacionibus institucionibus et talibus ubi maior et sanior pars gaudeb-
it. et ibi non versatur consensus in istorum sufficit quod votum suum
exprimat secundum testimonium conscientie ut iudicatur quia precaria in
collacione nominatore dz si electio nec ipse obnoxii essent quem
eligatur. Nota tamen dico in predictis actibus quod si se ingerere tenetur non vo-
catus nisi tenetur occurrere diebus iuris actualiter nisi secundum in preceptori
officiale oportunitate notitie a. utilitatis. et ex officio sibi in
cumbat. tenetur operam dare contra vel si quis a prelato tenetur
ab aliquo actu vel in utilitate si ipsa utilitas quanto defuit utilitati
ecclesie in temporalibus sive spiritualibus pro alicuius notitie. a certa sunt
notitio ipso. caritas suadet ut ipso celetur. maxime si graviter
a superiore et prelato cuius est corrigere interesset secundum. Si vero
sciret nocumento ecclesie a ei a quo queritur. a dominii alterius gravis
est ut taceatur. esset contra caritatem. ut si unus confingit et alteri
notitias salutem de confessionibus non forte ex malitia alterius velit
in scandalo sucere. tunc non obstante malitia alterius offenda est
utilitas si sit de pertinentibus ad salutem. ut patet de scandalo. tamen
cum noceat ei a quo queritur quod ad sua honestate conservare a
dignitate. tunc non tenetur revelare. ut si clericus querat si viderit
fure peccantem. a quo petit. sed dicere aliquem responderet non men-
tiendo. sed utilitate tacendo et equivoco quod hoc celabit ne sui or-
dinis iterat pachium a iactura. Dicit quia quotiens scandalum dicit si de
utilitate scandalum sumitur. utilius permittitur nasci scandalum quam
utilitas relinquatur. Et post dicit. differendum est tamen scandalum omne
quod potest permitti salva triplici utilitate. scilicet vite iusticie et
doctrine. quod notat sanctus Thomas 2a 2e q. 43. ar. 7 vij. quod hic lo-
quitur scilicet de scandalo passivo scilicet ne alter scandalizetur. quia cum
scandalo activo non sit peccatum et sciendum videndum est quid itaque
spiritualia post sit doce. utilitate dare exemplo. et dicit. sive sit
tenendum ne alter scandalizetur. Et dicit Thomas. quod in quibus
necessarie salutis non est dimittenda ne alter scandalizetur. quia hoc est
committendo peccatum mortale. et nullus debet peccare mortaliter
immo nec venialiter ut alter peccet. a peccato quia hoc est contra ordinem
caritatis quia homo plus quam alium debet diligere. Et dicit nota venialiter
debet aliud peccare ne alter mortaliter peccaret quia licet veniale
non tollat totum. et caritatem dispositive ad mortale et in de-
structionem salutem et eius fervorem caritatis diminuit potest tamen id
quod est in se veniale si fiat contra conscientiam mortale. Ut utilitatis alterius
propter aliquid consistens non est peccatum veniale. sed dicere aliquid
iocosum. alia vero spiritualia quae non sunt de necessitate salutis. si quis
ex malitia et contra sua vellet de eius scandalizari. ut ea
possit impedire. in tali casu non sunt peccatum tenenda. nec est dissimulanda.

& tunc est scandalum phariseorum [illegible] / quia vero scandalum procedit
ex infirmitate aut ignorantia & tunc est scandalum pusillorum [illegible]
etiam spiritualia opera sunt aut occultanda aut differenda non [illegible] aliter
propter [illegible] periculum donec reddita ratione [illegible] scandalum cessa-
ret si vero post redditam rationem [illegible] duraret iam [illegible] ex
malicia non [illegible] Sic ergo [illegible] doctrina veritatis [illegible] est ut
[illegible] veritas doctrine sed actus docendi quia occultetur aut differatur
si scandalum pusillorum exigit [illegible] timeatur / preterea tamen
[illegible] debet ex officio [illegible] veritate [illegible] & [illegible]
non expedit doctrina [illegible] subtrahere Sic etiam [illegible] [illegible]
& aliorum operum [illegible] observacio [illegible] & locum sunt
moderanda / ponit non paulus dicit lac doctrine non solidam
escam ne scandalizarentur Sic etiam a prudentibus [illegible]
cessandum est & [illegible] ut dicit augustinus [illegible]
[illegible] ne [illegible] periculum [illegible] Quod est actus iustitie
Sic [illegible] veritas vite in [illegible] defendendis / veritas doctrine in
docendo / veritas iustitie in punitionibus excessuum quia permitti
debent ne scandalum [illegible] oriatur [illegible] salutis
aut melius differenda etiam [illegible] & in forma
correctionis ut supra tactum est

Decima propositio de visitacionibus

In visitacionibus [illegible] ad [illegible] excessuum mutu-
orum [illegible] statuta & ordinationes [illegible] seu [illegible]
[illegible] superiorem [illegible] subiectis [illegible] [illegible]
[illegible] necesse est ipsa ponere ad executionem [illegible]
[illegible] se mutuo coram superiore iudice accusent [illegible]
[illegible] [illegible] prelati [illegible] superiori
[illegible] [illegible] constitutum est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
& [illegible] [illegible] religio [illegible] & [illegible]
alia [illegible] sic [illegible] eo neglecto [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sunt autem hec
[illegible] [illegible] [illegible] Primo [illegible] fuit ex [illegible]
ex appetitu [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] ad [illegible] [illegible] inhonestas [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] status & dignitatis non premissa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] probabiliter [illegible] fuisse [illegible] [illegible]
excessum & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] publice iudices et [illegible] correptoribus
[illegible] nobilem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] venia petisse [illegible]
[illegible] [illegible] scandalum publice fuisse [illegible] Item [illegible]

he depositiones contra intentionem statutorum et ordinationum primo et contra caritatem militare qui
visitatores qui ex ignorantia aut favore odio vel timore moti non servant ipsis litterae in
statutis commissa. quia hoc statutarii per mordiales intendebant. ut iuste procederent. ra
tionabiliter punirent. secundum conditione deponentium secundum seminatione discordiarum inter visitatos.
caritate et pace inventam non violatent et non inventa reformarent eque lance iustitie
cessante omni privata passione amore odio et timore procederent. Que si quod absit premissa
fuerint non servata et hoc innotescit certissime iam subditi exonerari videntur a penis
in statutis contentis. et contra non deponentes decretis. Nam ex quo iudices formam eis pre
fixam transgrediuntur. quia intentionem statutorum et statuentium non videntur honorari subditi. si
et ipsi non servant ipsis statuta. Nam secundum philosophum. secundum exigentiam finis omnia debent mode
rari ad finem pertinentia. Si ergo pax concordia et emendatio delictorum intenditur tanquam
finis. et ille finis intenditur ut suppono per iudices frustra intenderent subditi laborare sub
illo fine ex quo eum apprehendere non posset. cum principales ipsum impedirent. Neque credendum
dum est fuisse de intentione statutorum nec legislatorum voluisse artare subditos ad penam
aut precepta quorum finis non potest apprehendi. nisi facere dicunt contra ipsum in eis est. si sine scandalo fieri potest.
quod significat signori hoc ipsum leges humane plus consistunt in adimpletione intentionis legisla
toris. quam in observatione legum scriptarum. quia intentionem editorum earundem per virtutem quam philosophus epi
kejam appellat. v. ethicorum. Sic igitur in summa de ista materia scilicet veritate dicenda seu
tacenda attendens hoc quod ait propheta misericordiam et veritatem diligit dominus. loco caritatis
ponens misericordiam sic quod iste due sorores deo dilecte se invicem concomitentur quibus associatis
opus secure poterit ex hiis generari. et qui in hac biga vectus fuerit errare non poterit.
Veritas vero sola sine caritate sepius errare potest. ut in pluribus compositionibus superius est deductum
non tamen dicere audeo. quod utrique ille due sorores affuerint quod de necessitate salutis o
pus sit ad lucem prodire. quia alias omnibus hiis caritate et veritate astrictus esset ad consiliorum
observationem et ad alia opera pietatis et misericordie quod nemo dicere debet Conclusio Hec
per modum conflati studui informare ignita collocare habens subtilius speculanti
incudem et malleum quo si placet studium hanc massam in subtiliores et tenuissimas
laminas potest extendi dummodo sufficere videor ex caritate certa et veritate. quam
putavi predicta perduxisse. pro quo non aliam quam caritatis mercedem michi opto re
portare a lectore meis scriptis grato Amen

Explicit tractatus de veritate dicenda et tacenda eximii doctoris venerabilis
patris domini Jacobi ordinis Carthusiensis. sacre pagine professoris

petrus scripsit bachonis

Non bene pro toto libertas venditur auro
Sola libertas est non servire peccatis
Sola nobilitas est clarere virtutibus

Tres virtutes theologicales

Fides: sine qua nemo saluari potest
Spes: qua per desiderium et sufferium introducit ad quietis gaudium
Charitas: qua diligimus deum super omnia et proximos nostros sicut nosipsos

Quatuor virtutes cardinales

Prudentia: qua cognoscitur quid agendum sit
Justitia: qua redditur unicuique quod suum est
Temperancia: qua coercetur appetitus ab hiis que turpiter appetuntur
Fortitudo: qua animus in adversis non frangitur: et in prosperis non extollitur

Decem precepta domini

In tabulis binis lex est depicta perennis
lex precepta dei continet hec decem
Unum crede deum: Nec iures vana per ipsum
Sabbata sanctifices: habeas in honore parentes
Non sis occisor: fur: mechus testis iniquus
Alterius nupta: nec rem cupias alienam

23
23
Ad Bibl. Acad. Land.
Universitäts-Bibliothek München

Septem sacramenta

presbiterium | matrimonium | baptismus | q̃ fit in fronte p̃ episcopum | sa͞t in corpus sang. vinum christi

Ordo: coniugium: fons: confirmatio: panis

que fit infirmis in mortis articulo | que fit a sacerdote p̃ venia | s. hec suple septem

Unctio: postrema confessio sunt sacrameta

Septe opa mie cardinalia

infirmos | sitientes | esurientes | captivos | nudos | peregrinos | mortuos

Visito: poto: cibo: redimo: tego: colligo: tumbo

Septem dona spussancti

ientia | lectus | silium | titudo | mor | etas | entia   s. spussancti

Sap: intel: con: for: ti: pi: sti: collige dona

Septe opa mie spualia

s. peccante | dubitanti | ignoranti | delinquenti | mestum | proximo

Corripe: suade: doce: dimitte: solare: fer: ora

Octo beatitudines

Pauptas spus mitis lugens miseransq̃
Iusticiam petere / cor mundum / pax paciensq̃
Exulis octo fiet sepe beatus homo

Quinque sensus

Visus: auditus: cum tactu: gustus: odorq̃
s. predictis | s. acquirit | s. peccata
Sensibus his quinque haurit homo scelera

Septem pcta mortalia

hec dicto · s. peccata
Monstrat: saligia: que sunt mortalia septem
i. luxuria | aricia | ira | tidia | y invidia · supple et
luxus: ava: sup: ac: mundus: ira: gula
Septe pcta in spiritu sanctu
a impugnato veritatis · psumpto diuina | desperato de salute · animi
Impugnans verita psumens speciesque relinques
obstinatus i pctis · donu feature · charitatis
Hinc induratus odies quoque fratrem amore
penitentia · i. sancto spiritu
emenda spernes impugnant pnem beatu
Quattuor pcta clamantia i celu
frequens clamat · homicidium · pctm gtra naturam
Clamitat in celu vox sanguis et zodomoru
i. iudicio ut a potentibus · quando merces detinetur laborantibus
Vox oppressoru merces detenta laboru
Nouem aliena pcta
i. iubere ab hijs ut nobis faciat | i. dare alteri gsiliu que modo male facere debet | i. dare gsiliu alteri ad malu faciendu | laudare malefactore suis male fciis | hospitari ut defende malefactores
Iussio: consiliu: gsensus: palpo: recursus
i. liberare partem rebus male aquisitis | i. dolore furtu ut rapta facere | i. no resiste pcto cu posses pcco facere possit | no manifestare pctm qn et ubi licite fieri possit
Participans: mutus no obstans no manifestans
Diabolus mundus et propria caro
sapiens qui seipm nostit
Hic est · diues qui seipm contentus est
fortis qui seipm vincit

Die gottlich tugent

Der glaub / die hoffnung / vnd die gottlich lieb

Die vier angeltuget

Fursichtigkait / Gerechtigkait / massigkait vnd die sterck

Die zway pott der lieb

Hab lieb got deinen herren: Aus gantzem deine hertzen: Auss gantzer deiner sell Auss allen deinen krefften: Auss allen deine gmuet: vnd dein nachsten als dich selbs

Die zehen pott

Pett an aine got: Nen dem name gots nit eitel: heylig die feyertag: Er vater vnd muetter: todt nit: Stil nit: Treib nit vnkeusch: Gib nit falsche zeugnus: Begger nit deines nagsten gemechel: vnd begger des frombden guet nit

Die sybn sacramet ode heylikait

Tauff: firmung: puess: gots leichnam: priesterliche wirdigkait: Eeleichschafft der ee vnd die heilig olung

Die sybn gab des heylign geitz

Gotz forcht: guetigkait: kunst: rat: verstentigkait: vnd weyshait

Die sechs werck d leiplichn parmhertzigkait

Die siechn haimsuechn: die hungrigen spei-
sen: vnd die durstigen labn: die gefangen
trostn: die nackhenden gewantn: die ellendn
beherbergn: vnd die todtn begrabn

Die sechs werck d geistluchn parmhertzigkait

Die beleidigen vergebn: den sundē straffn
den vngewissimbn lernē: den betrubtn trostn
den verzweifeldn ratn: fur den nachsten
vnrecht leyden vnd pitn

Die acht seligkait

Armuet des geist: Senftmutigkait: be-
clagung der sundt: hunger vnd durst nach
der gerechtigkait: parmhertzigkait: Rain-
kait achtung leidn vmb gerechtigkait

Die funff sinn

Sehn: horen: schmeckn: tostn vnd greiffen

Die sibn tod sundt

Hochfart: geitigkait: vnkeuschhait: neyd
zorn: fraßhait: vnd trakait an gottes dienst

Die sechs sundt i den heiligen geist

Der da sundt auff die barmhertzigkait gottes:
der da richt wider die gerechtigkait / der
seinen bruedr neidig ist vmb tugent / der

echertet ist in den sundn / der verzagt i den
sündn vnd der nit puessn will

Die vier ruessent sudt i den hymt

Die stym des pluets vergiessn: die stym de sund
wider der nature: die stym der beschwarung
oder vnterdruckung der armen: vnd die stym
des verhaltns lons

Die neun fromdt sundt

Das ich geschafft han die sündt: das ich gehol-
fen han zu den sündn: das ich geraten han
zu den sundn: Das ich poess leydt beherbergt
han zu den sündn: Das ich die menschn
beschirmt han zu den sundn / das ich mitteil
haftig pin worden zu den sundn: Das ich
verschwigen han die sündt / vnd das ich der
menschen sündt gerucmbt han

Ephaud precepta dei

Ad Bibl. Acad. Land.

Anno dni etc 93

An sand Niclastag hat man gehalten vigili und Sambstag darnach das Selambt

Uber die par ist gemacht gerowsen ain Capellen auf vier Seylen durchsichtig darauf haben geprinnen iiij^c und zway kertzen auf der par ist gelegen ain weysser tamasth mit ainem gulden kreytz Auf dem ta masth ist gelegen ain Swartzer Samat mit ainem grossen gulden kreytz das swert, kron, zepter und der apffel als der kayser [illegible] zu gehort

Uber die par [illegible] aden des kaysers [illegible] in ainem [illegible] perrock / umb die par [illegible] gulden zwaij prun freytag [illegible] und ain Schwar tzer rotten und [illegible] ain prennend [illegible] gehalten

Item [illegible] des gutten gros [illegible] und heeij stuck [illegible] tzen

Universitäts Bibliothek München

vmb vnd vmb vnd auf yedem leychter ain
prinende kertzen vnd als vmb hangen
mit swartzen tuechern

Die vnnserm herrn kunig haben helffen
layd tragen
hertzog Albrecht von Sachssen des
kaysser Schwester Sün
hertzog Albrecht von Bayren sein swager
hertzog heinrich von Sachssen
hertzog albrechts sün
Marggraff von Baden des kaysers frundt
hertzog heynrich von prawnsweig

Wie die fursten gestanden sind an der gerechten Seyten

Die Römisch kunigklich Mayestat In
ainem hohen stuel Gegen dem
kunig über des von trier pottschafft
des von Mentz Botschafft
her Johan graff zu Nassenburg
Ab von koln Botschafft
her lorentz von Bibrach
Des pfaltzgraffen Botschafft.
Bischoff von wirtzburg

Hertzog albrecht von Sachsen an stat
hertzog heinreich von Sachsen
Marggraff Iohannsen von Brandenburg
Botschafft / her Arnolt von liechtenstain
Der Ertzbischoff von Saltzpurg
Hertzog Albrecht von Bayrn
Hertzog heinrich von Sachsen
Ertzhertzog Sigmund von Österreich
her Iohan von perrgen her zu waltn
Hertzog Erych von praunschweig
Die potschafft von venedig
Hertzog hanns von Sägan vnd
hertzog in der Slesy
Bischoff von Eychstett
Bischoff von passaw
Bischoff von Kyemse
Bischoff von Seckaw
Der fürst vnd abbt von kempten
Die potschafft der maister teutsch ordens
her hanns adelman Comitter zu
pluemental / der hochmaister sand Iorgen
her ogort von polhain vnd ander die
des kunigs orden tragen etc
Darnach sind gestanden funff stett

Des Reychs als wormbs / Nurenberg /
Costnitz / Vlm / Kemptn

Auf der Tencken Seyten

Die Bäbstlich Botschafft / Raymundus
perandi legat des Stuels zu Rom
vnd erwelter Cardinal

Die Botschafft des kunigs von Franck
reich / Der printz von Orene vnd
Bischoff von Paris

Des kunigs von vngern vnd peham
Botschafft / Bischoff von Rab vnd Hertzog
von Lyenbach

Des kunigs von Sicilien herr Jorg von
langel Cummeter zu Triel des teutschn
orden

Des kunigs von Engellant

Hertzog Otten von Bayrn Botschafft
herr Hanns Zans

Hertzog Jorgen von Bayrn Botschafft
herr Sigmund von Fraunberg Freyher

Des Bischoff von Babenberg Botschafft
herr Ott von Liechtnstain

Marggraff Fridrich von Brandnburg
Botschafft herr Kunrat vō Perlachig

Des Bischoff von Wirtzpurg Botschafft
herr Ludwig Voorm =

Hertzog von gulichs Botschafft
Bernhart von lutzerad
Des lanndgrafen von hessen Botschafft
Johan Schenck von Swainsperg
Des Jungen lanndgraffen Botschafft
Gebhart von klee
Bischoff von wormbs Botschafft
Herr hanns von Stainstat thumbher
zu wormbs
Des Bischoff von Speyr Botschafft
Peter Nagel von Dirmstain
Bischoff von Straspurg Botschafft
Doctor hanns Sachs
Bischoff von augspurg Botschafft
Arnet von liechtenaw vicarj auf d thum
Bischoff von Regenspurg Botschafft
Schonsteben thumher
Bischoff von frejsing Botschaft
Wolfgang Kruger sein kanntzler
des grafen von Görtz Botschafft
Herr Conrad fuchs
Graff Eberhartz von wirtenberg Botschaf
Doctor ludwig kanntzler

Das Seelambt hat gesungen Bischoff

von Saltzpurgk dem Lyabon geordent
xxiiij Bischoff Bröbst äbbt vnd pre-
laten in yren pontificalibus vnd ornicten
sten wie die fürsten gestanden sein also
sein sy nach einander den opffer gangen

Item Erst den andern opffer hat man
tragen erst paner erst Helm erst schilt
vnd erst Ros Erst publicken paner schilt
vnd Helm vnd pferdt Es sind auch viij
primende kurtzt durch Edl getragn worden

Das êst paner das land ob der Ens

Erst wolf von Losenstain —— das paner
Erst wartlme vō starhenberg —— den Helm
vnd ludwig vō starhenberg —— den schilt
Erst wolfgang vō losenstain —— das pferdt
Erst caspar von falkenstorff
Acht Edl mit swertzen

Das ander paner pferdt

Erst Cristoff vō Zintzendorff —— das paner
Erst Cristoff Hofenfelder —— den Helm
Erst kasm Hofenfelder —— den schilt
wolf von Porebach —— das pferd
Leopold Hauser
Acht Edl mit swertzen

Marcgrafschafft Burgaw

Her Ernst von welden —— das panier
Albrecht von welden —— den helm
Georg marschal von Bibrach —— den schilt
Veit von Rechperg zu stauff
Veitz von Knöring —— das pfärdt
Acht Edel mit kertzen

Kiburck

Her hanns von graden —— das panier
Her Cristoff lamberg —— den helm
Her andre Raynuid —— den schilt
Caspar vnd Cristoff zmoll —— das pfärdt
Acht Edel mit kertzen

Portenaw

Her Conrad Vncher —— das panier
Her daud weyssprächer —— den helm
Her veit hengkessen —— den schilt
Bangolff kienburger
Leybenecker —— das pfärd
Viij Edel mit kertzen

Die windisch marckh

Herr andre Hohenwarter —— das panier
Herr Jorg schierer —— den helm
Her Jorg kuegler —— den schilt

Vetz von knoring
Berthold von altmanhofen — das pfaredt
Acht Edel die kertzen

Ellsas

Her anthoni von ysen fagsher — das paner
Her veit von rechperg — den helm
Her warthlme von messperg — den schilt
Wolf von liechten
Anthony von wolsperg — das pfaredt
Acht Edel mit kertzen

Tirol

Her Jorg von kastelbarck — das paner
Her Sigmund niderthorer — den helm
Her barthlme niderthorer — den schilt
Her adam vo freuntsperg
leopold niderthorer — das pfaredt
Acht Edel mit kertzen

Habspurg

Graff hanns von agosseg — das paner
Her wolf hewolsperger — den helm
Her Ott oberhaymer — den schilt
leopold von nydeck
Sigmund Schefer — das pfaredt
Acht Edel mit kertzen

Krain

Herr wilhalm awerspurg — das panir
Herr wolf awerspurger — den helm
Herr Jorg lamberger der alt den schilt
Morday vnd gazendecker das pferdt
Acht Edel mit kertzen

Kernten

Der alt von liechtnstain — das panir
Herr wolf keutl — den helm
Herr adrian graßwurker — den schilt
Jorg lamberg — das pferdt
Andre Ball
Acht Edel mit kertzen

Steyrmarch

Herr hanns Sarower — das panir
Herr fridrich von stubenberg — den helm
Herr heinrich prueschinck — den schilt
Freyen Jung von liechtnstain — das pfert
Acht Edel mit kertzen —

Alt vnd österreich new

Die Banir sind neben einander getragen
worden Alt Osterreich hat getragen
der von Schäffnberg an stat graff
Sigmund von Schaunberg
New osterreich hat getragen der von

lichtenstain zu nicolspurgk
Her Sigmund preuesschinck — Den am helm
Her veit von puechaim — Den and helm
Steffan hetzinger — Den ain schilt
Her wernisch von eberstorff Den and schilt
Jorg von Starchenberg — Das ain pfard
Der jung von Chelking
Der alt von Chelking — Das and pfardt
Vnd der Strayn
Sechzehen Edel die kertzen

Kunigreich zu hungern

Ale von Elerbach — Das panir
Her Jacob Jackel — Den helm
Hencsla — Den schilt
Kysch kcabat, thomet lasla — Das pfardt
Acht Edel mit kertzen

Romisch kunigs panier

Hertzog heinreich von sachsen — Das panir
Hertzog Ernst von praunsweig — Den helm
Margraff Jacob von Baden — Den schilt
Graff Cristoff von werdenberg — Das pfard
Graff heinreich von furstenberg
Acht Edel die kertzen getragen

Item Ernreich der heroldt hat abgezogen
sein gulden wappenrock vnd den auf die
par gelegt

Als das Selambt sein endt genomen hat
man die swartz samaten deck ab
der par genomen vnd die weys ta-
masthen deck ligen lassen vnd kron
zepter vnd appfel wider auf die par
gelegt vnd darnach hat der Bischoff
von wien sein ambt gesungen darzu
sein all fuersten auch zum oppffer
gangen vnd als das ambt sein endt
genomen hat man die swartz deck
widerumb auf die par gelegt

Darnach sein all Bischoff Brobst vnd
abbt in iren pontificalien vnd ornaten
zu der par gegangen vnd das pla-
cebo gesprochen vnd geraucht vmb
die par als gewonhait ist

Darnach ist der kunig mit den fuersten
vnd herrn in die purgk gezogen

Auf den selben tag sein gelesen vnd
gesungen worden zu sand Steffan
vjc vnd lxxxij mess vnd yedem
Briester gegeben xviij kreutzer
welcher es nemen hat wellen

Item zu wochen mynder iij tag ist unser
herr kayser zu rom geritten vor der
besingung in der selben zeyt sein ge-
singen und gesprochen worden in sand
Steffans kirchen viij tausent iiij c
und xxij mess seiner kayserlichen
magestat zu hilf und trost etc.

Am phintztag vor lucie hat der romisch
kunig und des kunig von frankreich
räte zu rom in augustiner closter
den frogen fried gegen einander
geschworen und hat der Bischoff von
Eystet und der von Seckaw das puech
und das kreutz gehalten und darnach
di herolt den fried ausgerufft die
singer haben gesungen Te [deum]
laudamus und die trume[ter] und
pusawner auf geplasen etc.

Legenda de sancta Maria Egipciaca

In monasterio palestine fuit vir vite moribus et verbo
ornatus, qui ab ipsis cunabulis monasticis e[st] actibus
diligenter instructus, et conversatus ibi vocatur eductus
nomine zosimas. Et nullus nos estimet zosimam illum
in predicacione crimine dogmatis arreptum, fere alius
alius enim hic et alius ille. Et multa inter utrosque dis
tancia, licet cum utrisque uno tamen sit sortiti nomen.
Hic zosimas ab inicio in uno palestinorum conver
savit monasterio, et omnem percepit monachicam disci
plinam, in abstinencie opere omnibus factus e[st] probatissimus.
Omne enim sibi preceptum traditum canonis ab hiis qui
ab infancia educati sunt, luctamine perfecte discipline
monachice irreprehensibiliter conservavit. Multa etiam
et ope sibi adiciens super addidit, cupiens carnem spiritui
subiugare. Nec enim in aliquo offendisse aliquem compro
batur. Ita ergo fuit ~~monasticus~~ monasticis in cunctis
perfectus actibus, ut multociens multi monachi de lon
ginquis partibus ad eum confluerent, eius exemplis atque
doctrinis se constringerent, et ad illius imitacionem se abstinen
cie multo magis subiungeret. Hic itaque in se omnia
habens, a meditacione sacri eloquii nunquam discessit, sed
in stratu suo quiescens, sive surgens, aut opera tenens
manibus, vel cibum si conveniebat ut sumeret, bonum quod
ille uti consueverat spiritualiter utebatur. Unum opus ha
bebat indefessum, nunquam desinens psallere, frequenter et
meditacionem sacri eloquii. Multociens enim ut asse
rent et divine illustracionis dignus effectus e[st] a deo sibi
ostense visionis, et mirum non est nec incredibile, si
enim ut ait dominus, Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt,
quanto magis qui suam purificaverunt carnem, sobrie sp
aliaque pugiles divine perceperunt illustracionis indicium
hic capita future bonitatis accipientes. Dicebat enim
is ipse zosimas, ab ipsis ut ita dicam maternis ulnis
in hoc se esse monasterio traditum, et usque quinquagesimum

Ad Bibl. Acad. Land.

Universitätis Bibliothek München

annum in eo cursu monasterii peregisse. Post hec pulsatus a qui-
busdam cogitationibus quasi iam in omnibus esset perfectus, alterius in nullo
indigens doctrina. Hec autem ut dicebat in se conturbabat: Num-
quid est in terris monachus qui novum aliquid possit tradere
michi, aut adiuvare me valens in aliquo quod ignorem
aut quod ego in monasterio non expleverim opere? Numquid
invenitur eorum qui solitudinem dilexerunt vir qui prior
me in actibus sit? Hec et hiis similia eo cogitante, astitit
quidam et dixit ei: O Zosima, bene quidem, et sicut possibile
fuit homini decertasti, bene cursum monachicum consummasti,
tamen nullus est in hominibus qui se perfectum ostendat. Ma-
ior est enim luctatio presens quam illa que preterit, licet tu nes-
cias. Ut autem cognoscas quante sint et alie vie salutis, egre-
dere de terra et de cognatione tua, ut Abraham ille eximius
patriarcharum, et veni ad monasterium quod iuxta Iordanem adiacet
flumen. Hoc itaque secutus dicentem, egressus de monasterio in quo
ab infantia conversatus est, et veniens ad Iordanem omnium flu-
minum sanctiorem, dirigitur ab eo qui vocavit eum in monasterio
in quo illum Deus venire precepit. Pulsans igitur manu ianuam,
loquitur monacho qui ianuam observabat, et ille nunciavit eum
abbati. Qui suscipiens eum habituque et specie religiosum
aspiciens, postquam flexit genua ut mos est monachis,
accepta oratione hoc eum interrogavit: Unde frater venisti, et qua
ob rem apud humiles te contulisti monachos? Zosimas au-
tem respondit: Unde quidem veni non puto necessarium dicere,
edificationis autem gratia frater adveni. Audivi de vobis mag-
nalia et laude digna, et posse Deo animam sociare. Dixit
autem ei abbas: Deus frater qui solus sanat infirmitatem anime,
ipse te doceat et nos divina mandata, et dirigat omnes ad
faciendum que oportuna sunt. Homo enim hominem edificare non
valet, nisi unusquisque attendat semetipsum frequenter, et sobrio
intellectu quod expetibile sit operetur, Deum habens cooperatorem,
tamen quoniam ut dixisti, caritas te Christi vidit nos humiles mo-
nachos, propter quod dixit: Mane nobiscum, propter hoc venisti, et
omnes nos nutriet pastor bonus Spiritus sancti gratia, qui animam
suam dedit liberationem pro nobis, et proprias oves vocat nomine

Hec dicente abbate, flectens genu fecit zosimas. accepta
oratione respondit amen, et mansit in eodem monasterio. Vidit autem
ibi seniores actibus et visione splendentes, spiritu ferventes, domino
servientes, psallentes enim ibi erat incessabiliter, totamque noctem
stantes psallentes, in manibus opera, et in ore semper psalmum
divinum sine diminucione. Sermo ibi ociosus non proferebatur, cogi
tacio autem argenti aut rerum aliquarum aput illos non erat.
Expensio anni totius aut inquisicio vel temporalis vite
meditaciones doloribus cogere nec nomen aput illos cognosce
bat, sed unum erat primum solus quod festinabat ab omnibus, ut
unusquisque mortuus esset corpore qui semel seculo, et eis que
in seculo sunt mortificatum etiam viveret. Cibum autem habebat
indeficientem divinitatis eloquia. Nutriebat vero corpus
necessariis pane et aqua, ut multo magis apud divinam
caritatem appareret efficaces. Hec zosimas perspiciens edi
ficabatur valde, protendens se ad perfectionem, et crescere faciens
proprium cursum, cooperatores inveniens, optime divina inno
vantes paradisi. Transactis autem aliquot diebus adpropinquavit
tempus quo sacra ieiunia christiani celebrabant, et purifica
bant se ipsos ob divine passionis resurrectionisque salutifere.
Ianua autem monasterii numquam aperiebatur sed semper erat clau
sa, et absque ulla perturbacione monachi cursum suum explebant,
nec enim erat aperire aliquando, nisi fortassis monachus propter aliquod
opus necessarium adveniret. Solitarius enim erat locus ille
et plurimis vicinorum non solum incognitus sed et inconditus.
Canon autem talis a prioribus servabatur temporibus, propter quod ut con
spicio deus zosimam in eodem perduxit monasterio. De hinc ergo
referam qualiter ipsius monasterii servabant condicio. Dominica
que prima ieiuniorum ebdomadam nominari mos est, afferebant
divina sacramenta consuete, et unusquisque particeps efficiebatur
intemerati ac vivifici corporis et sanguinis domini nostri ihesu
christi, et solito modicum cibum sumentes congregabantur omnes
in oratorium, et curvatis genibus, factaque oracione saluta
bant se invicem monachi, et unusquisque genu flexo supplicat

amplectebat abbatē, postulātes orōm ut haberet ad in
choatū certamē cooperatorem et comitatorē. Hijs ita se
habentib9 fores monasterij patefiebat, et psallentes cōsona
voce. Dñs illuminatio mea et salus mea, quē timebo ...
Dñs defensor vite mee a[...] exierunt omēs, vnū multo
ties aut duos custodes relinquentes, nō ut custodiret
ea q intus erāt reposita, nō eñi erat apud illos aliqua
sb sironum cōgeries, sed ne oratoriū absq diuinis reli
queret solempniis. Vnusquisq eñi se armotabat prout po
terat aut uolebat. Alia vnus portabat corpi ad men
sura sufficiēs, alius carricas, alius palmarū fructus
dactilos, alius uero legumina aquis infusa, alius nichil
preter corpus propriū, et vestimentū quo utebat. Nutrieba
tur aut qn necessitas nature exposcebat herbis q nas
cebat p solitudinem. Canon aut erat vnicuiq sibi ipe
et lex absq preuaricatione, ut cognosceret alius cōsortiū qualit
abstinebat, aut quō agebat. Jordane quoq mox transme
antes longe ab inuicē se sequestrabat, et nullus se iunge
bat ad sociū, curiositate estimantes solitudinem. Sed si vnus
ex ipsis a longe uenientē ad se aliquē uidebat, mox decli
nabat de itinerē, et ad aliā pte pgebat, viuebat aut sibi
et deo, psallens [...] frequēt, et cōstituto ieiuniis tpe abu. Ista
ota ieiunia celebrātes, reuertebat ad monasteriū ante
diē viuificam resurrectionis dñi et saluatoris nri ihū xpi,
que festū dñicum diē cū ramis palmarū sortita accepit
ecclia. Reuertebat aut vnusquisq ppriū laboris habēs teste,
agricola ppria habēs cōsciēciam qualit opatus est, et q̄lia
laborū semina seminauit. Et nullus ullo mō rogauit
quōmō aut qualit laboris sui certamina cōsumasset. Hic est
eñi huius monasterij canon, et ita pfecte atq optime cus
todiebat. Vnusquisq ut dictū ē p solitudinem deo iunge
bat, et in semetipso certabat ne hoib9 placeret sed soli
deo, illa eñi q ppt hoies fiunt, ut hoib9 placeat agunt,
nō solū nō pderunt facientib9, sz et multis dampnis hec
agentes efficiunt obnoxij. Tunc ita zosimas cōsueta
monasterij lege transmeauit iordanē, modicū q corporis

per quem nomine hanc inhabitas solitudinem, sustine me indig
num et infirmum, sustine me per spem quam habes pro tanti la
boris magnitudine, sta et tribue benedictionem et orationem servo
per deum qui neminem aliquando spernit. Hec cum lacrimis zosima pos
tulante venerunt currentes in quemdam locum, in quo quasi aridi
torrentis designabatur, in quo fuisse consideravit torrentem
sed locus ille talem habebat similitudinem quando in terra illa
apparebat. Ut venerunt in predictum locum, illud quod fugiebat
descendit, et iterum ascendit in parte aliqua. Zosimas autem
clamans et ultra progredi non valens, stetit in alia parte loci, qui
specie terre videbatur torrentis, et addidit lacrimas lacrimis,
et suspiriis suspiria amplavit, ut multo magis ex proximo
quo strepitus luctus audiretur. Tunc illud corpus quod fugie
bat tale voce emisit. Abba zosima ignosce mihi propter dominum
quia manifestare me tibi conversam non possum, mulier
enim sum, et omni corporeo tegmine nuda ut ipse vides
et corporis turpitudinem non habens tectam. Sed si vis pecca
trici mulieri vere tribuere orationem, proice mihi indumen
tum quo indutus es, ut possim muliebrem infirmitatem
operiens converti ad te, et tuas accipere orationes. Tunc tremor
animumque timor et mentis excessus accepit zosima, audiens
quoque quod eum ex nomine vocaret zosima, strenuus enim erat
vir ille valde, et divinitus donis prudentissimus, et cogno
vit quod ex nomine vocasset eum quem numquam viderat, de quo nec
umquam audierat, nisi manifeste providentie gratia fuisset illus
trata, fecit autem cum festinatione quod iussum est ei ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ et exuens se pallio quo indutus erat, retro vertens
proiecit ei. Illa autem accipiens, in quantum potuit tegens partem
corporis que oportet plus ceteris tegi precinxit se, et conversa ad
zosima dixit ei. Quid tibi visum fuit abba videre peccatricem
te mulierculam. Quid queris a me videre aut discere. Tantum
non pigritatus es laborem pro tolerare. Ille autem in terra prostratus
poscebat benedictionem secundum morem accipere. Prostravit autem et
se ipsa. Utrique iacebant in terra, unusquisque ex alio benedictione
deposcens, et non erat aliud ab alio audiri, nisi tantum benedic.
Post multarum autem horarum spacio, dixit mulier ad zo
simam. Abba zosima tibi competit benedicere et orare, tu

le satis optimos iuvenes. Erant autem et alii multi qui in naves as-
cenderant. Impudenter autem ut michi consuetudo erat in medio
eorum me reiciens dedi dicens: Assumite et me vobiscum quo
pergitis, non enim ero vobis implacabilis. Sed et alios sordi-
diores proferens sermones, omnes ad ridendum commovi. Illi autem
in exubidum (?) meum motum videntes, amplectentes me in navi-
cula posuerunt. Exinde autem navigationem cepimus. Que
autem post hec facta sunt, quomodo tibi enarrare potero homo Dei? Que
lingwa dicere potest, aut auris valet audire, ea que in navigio
vel in itinere facta sunt, quomodo et nolentes ad peccandum mise-
ros ego compellebam. Non est enarrabilis nequissima species,
cuius non fui infelicibus magistra sceleris effecta. Ergo
nunc, pater, satis factus esto, confiteor. Stupeo quomodo mare
illud sustinuit incontinentiam luxurias meas, quomodo non aperuit terra
os suum, et infernus viventem suscepit me, que tantas in
laqueum induxi animas. Sed ut arbitror, meam Deus qui neminem
vult perire, sed omnes facit salvos, requirebat penitenciam. Non
enim vult mortem peccatoris, sed longanimiter exspectat sustinens
conversionem. Sic itaque cum festinatione magna ascendimus Iero-
solimam, et quantos quidem dies ante festivitatem in civitate com-
morata sum, similibus nequissimis vacavi operibus, magisque peio-
ribus. Non enim sufficiens fui iuvenibus meis in mari luxu-
riantibus et in itinere, sed et alios multos peregrinos et cives in
mei scelere actus congregans commaculavi seducens. Cum autem
venit sancte exaltacionis festivitas preciose crucis, ego quidem sicut et
prius circuibam, iuvenum illaqueans et capiens animas. Vidi autem
primo diluculo omnes ad ecclesiam unanimiter concurrentes; abii
et ego currens cum currentibus, et veni cum illis in atrium templi.
Et cum advenisset hora divine crucis exaltacionis, impingebam
et impingebar, repellebar quodammodo festinans ingredi
cum populo conantem usque ad ianuam templi cum hiis qui ingredie-
bantur. Cum magno labore appropinquabam et ego infelix. Cum
ianuam ingredi veniebam, illi quidem omnes sine impedimento
ingrediebantur; me autem divina virtus aliqua prohibebat, non
indulgens introitum. Mox usque repulsa inveniebar foris,
et sola eiecta inveniebar in atrio stans. Considerans
autem per muliebrem impotenciam mihi hoc evenire, iterum aliis

intendendo me omni quodammodo facies introeundi, sed
laborabam in vacuum. Ut enim limina vestigio contingebam
omnes interius recipiebat, me autem solam non recipiebat, sed
quasi multitudo militaris esset fixata ut mihi ingredienti aditum
clauderet, ita me repentina aliqua prohibebat ultio, et iterum
inveniebar in atrio. Hoc ter et quater passa, et fatigata
tandem et nichil proficiens, desperans de reliquo et amplius impetum
progredi valens, fatigatum quippe fuerat corpus meum a vi compres-
sionis valde confractum, retrorsum itaque discessi, et steti in
quodam angulo atrii templi, et vix aliquando ob quam causam
prohiberer videre vivificum lignum in cogitatione reduxi. Te-
tigit enim mentem et cordis mei oculos intellectus salutaris
recogitans, quia squalor actuum meorum preclusit mihi introeundi
aditum obserabat. Cepi itaque flere nimium conturbari et
pectus tundere, atque suspiria de profundo cordis proferens, ge-
mens et eiulans, aspexi in loco in quo stabam sursum yma-
ginem Dei genitricis stantem, et dixi ad eam intuens et in-
declinabiliter attendens: O domina virgo que deum verbum secundum carnem
genuisti, scio enim scio, non est decens neque optimum ut ego
videam adorare imaginem tuam vel contemplari, tantis polluta
sordibus oculis, que semper es virgo decoris, et castum que corpus
et animam habes mundam et immaculatam; iustum est enim luxu-
riosam me ad tuam purissimam castitatis munditiam abhomi-
nari et spui. Tu quem ut audivi ob hoc effectus est deus homo
quem ipsa digne genuisti, ut peccatores vocaret ad penitentiam,
adiuva me solitariam, et nullum habentem adiutorium. Precipe
et mihi licentiam tribue, ut etiam patefactum ingredi aditum,
ne aliena efficiar a visione pretiosissimi ligni, in quo affixus
deus homo, quem virgo concipiens, ipsa virgo peperisti, proprium
sanguinem dedit pro mea liberatione. Iube o domina, et mi-
hi indigne ob divine crucis salutationem ianuam patefieri,
et te ex te genito Christo dignissimam do fideiussorem, quia
nunquam ultra meam carnem contaminabo per horrendam commix-
tionum ludibria, sed mox ut filii tui crucis lignum videro,
seculo et actibus eius cum omnibus que in eo sunt renun-
cio, et continuo egrediar ubicumque ipsa ut fideiussor me

dixeris Hec dicens. et quasi aliquam plenissimam recipiens/ fidei
feruens calore/ et de pietatis visceribus dei genitricis co
fidens permouens/ moui me de eo loco in quo stans oracionem
feci/ et veniens iterum introeuntibus me miscui/ et ultra non
erat qui me repelleret/ neque me prohiberet appropinquare
ianue qua in templum introibat Accepit ergo me tremor
valde validus et extasis/ et tota ex omnibus tremebunda
turbabar Itaque coniungente me ad ianuam/ que mihi prius
aditus claudebat/ quasi omnis que me prius prohibebat in
gredi virtus/ postea ingrediendi viam pararet/ ita absque omni
impedimenti labore introivi/ et sic intra sanctum templum
recepta sum/ et pretiose ac vivifici ligni crucis adorare mi
sterium digna habita sum Et tunc vidi dei sacramenta/ et
qualiter est paratus suscipere penitentes Tunc proiciens me pronam
in terram/ et sanctum illud exosculans pavimentum exivi Con
currens igitur me in illum locum/ ubi fide dilectionis conscripsi c
hyrographum/ et genua curvans coram vultu sancte virginis dei
genitricis/ huiusmodi imputavi sermonibus Tu quidem o semper be
nignissima domina tuam ostendisti pietatem/ tu indigne
me supplicationem non despexisti/ vidi gloriam quam peccatores
merito non videmus/ gloria omnipotenti deo/ qui per te suscipe
pit peccatorum penitenciam/ quid amplius peccatrix et mise
ra valeo recordari aut enarrare/ tempus est iam implere que fide
dixi/ fide dilectionis placita nunc ubi placet tibi dirige
me/ esto mihi salutis ductrix et veritatis magistra/ precedens
me in via que ducit ad penitenciam Et hec dicens/ audivi vo
cem alicuius a longe clamantis Iordanem si transieris bona in
venies requiem Ego audiens hanc vocem/ et propter me hanc
factam fuisse credens/ lacrimas exclamavi/ et ad dei geni
tricis imaginem conspiciens vociferabar Domina domina re
gina totius orbis/ per quam humano generi salus advenit/
noli me derelinquere Et hec dicens de atrio templi sum egressa/
et festinanter ambulabam Exeuntem me autem videns quidam de
dit mihi tres nummos dicens Accipe hos domina Ego acci
piens tres ex eis panes comparavi/ et hos accepi bene
dictionem mei itineris generosos Interrogavi autem eum qui
panes vendebat Unde et qualis via esse nosceret homo

que ducit ad iordanem, et contingens portam civitatis que in illa
latera porrigit, currens iter agebam plorans. Interrogavi
autem interrogantes commeantes, reliquum diei cursum iter per
petrans. Erat enim hora diei tertia, quando conspexi merui crucem
sanctam, et sole iam ad occasum declinante, ecclesiam ubi Jo
hannis baptiste iuxta iordanem posita, et in eodem templo com
pleta adorans, continuo in iordanem descendi, et ex illa sancta
aqua manus et faciem lavi. Communicavi autem vivifica et
intemerata dei sacramenta, in eadem sancti precursoris Johannis
basilica, et tunc unius panis medietatem comedi, et ex aqua
iordanis bibi, in terra nocte quiescens, lucescente die transfreto
in parte alia transivi, et iterum petii ductricem meam, ut me
dirigeret ubi placitum esset. Deveni autem in hanc solitudinem,
et hic usque hodie elongavi fugiens, expectans deum meum,
qui salvos facit a pusillo animo, et procella eos qui convertuntur
ad ipsum. Zosimas autem dixit ad eam: Quot anni sunt o domina
ex quo hanc inhabitas solitudinem. Audi. Quadraginta sex sunt
ex quo de civitate egressa sum. Dixit autem Zosimas: Et quid
invenire ad escam potuisti, aut invenis o mi domina? Et ait
mulier: Duos semis quidem panes iordanem transiens
deportans, qui paulatim modicum exsiccati sicut lapides obdurave
runt, et modicum quid usque ad annos aliquos transegi. Dixit autem
Zosimas: Et sic absque dolore transisti tanti temporis longitudinem,
nihil repentine mutationis conturbatus deposuisti malo
rum? Et illa dixit: Rem nunc me interrogas, qua dicere
valde contremisco, si ad commemorationem venero tantorum que pas
sa sum periculorum et cogitationum, que me iniquitate conturbaverunt
omne, timeo ne et iterum ab eisdem aliqua tribulatione pa
tiar. Dixit autem Zosimas: Nichil relinquas o domina quod non
indices, semel enim in hoc te manifestam ut comprehendi ordine
omnia enim te in diminute oportet nos edere. Illa autem dixit:
Crede abba, septem et decem annis in incipientis et irra
tionabilibus eductus desideriis, cum sibi pervenere, desiderio erat
in carnes, concupiscebat pisces quos habet egyptus, desiderabam
vinum delectabile omni, amultum enim delectabar in vino,
et pro habundancia usque ad ebrietatem bibebam, et nunc in
erat valde in desiderio, eo quod multum illud uterer dum esse

mobilis, multis et diversis necessitatibus et temptacionibus
diversis eluctans ac tu et usque in hanc diem cunctis dei
multis modis misera anima mea et corpus custodivit.
Recordans enim de qualibus malis liberavit me dominus, et sic
enutrior inconsumabiles et sinceritatis possideo epulas
spem salutis mee, nutrior autem et cooperior tegmine verbi
dei qui continet omnia, non enim in solo pane vivit homo, et non ha-
bentes operimenti petere circumdati sunt tegmine, hii qui se
peccati expoliaverunt tunica. Audiens autem Gozimas, quia scrip-
turarum testimonia proferebat, ex moysi videlicet libris et bea-
tissimi iob seu psalmorum dixit ad eam: Psalmos o mater
didicisti, vel alios libros scripture sancte legisti? Illa autem au-
diens hec subridens dixit ad eum: Crede mihi non vidi hominem preter-
iordanem transiens, nisi te hodie, sed neque feram vel aliud quodcumque animal
ex quo veni in hanc solitudinem, litteras autem numquam alicubi
didici, sed neque psallentem aut legentem aliquem auscultavi,
sermo autem dei vivus et efficax est, intellectum ~~interius~~ intrinsecum
docet humanum. Hic usque finis eorum que mea sunt, nunc autem ob-
secro et per te, ut per incarnationem verbi dei, ut ores pro me luxurio-
sa. Et cum hec dixisset, senex cucurrit ut genu flexo in terra
se prosterneret, vociferans cum lacrimis exclamavit: Benedictus deus
qui facit mirabilia magna solus, gloriosa et vehementer stupen-
da, quibus non est ~~ante~~ numerus, benedictus es domine deus qui ostendisti
mihi quanta largireris timentibus te, vere enim non derelinquis queren-
tes te domine. Illa autem apprehendens senem, non permisit in terra
prostratum consterni, sed dixit ei: Hec que audisti homo, obtestor te per
dominum salvatorem nostrum ihesum christum verum deum nemini dixeris
quo adusque deus de vinculo carnis absolvat me. Hiis omnibus
acceptis vade in pace. Et iterum hoc eodem tempore adveniente
anni apparebo tibi, et videbis me dei gubernante gracia.
Fac tu autem propter deum quod tibi iniungo, in sacris ieiuniis recur-
rentibus anni venturi, non transeas iordanem ut consuetudinem
habetis agere in monasterio. Stupebat autem Gozimas audiens
quem et canonem monasterii quasi nosset edicebat, nichil aliud
clamabat nisi gloriam deo qui maiora quam petit dat dilige-
ntibus se largitur. Illa autem dixit: Sustine abba ut dixi in mo-
nasterio, neque enim et si exire volueris quoque valebis. Vespere
autem sacratissime domini cene accipe divini corporis et vi-

vadi parvus per viam mea portus in te expectare. Hec orans
cum lacrimis, alia in eum cogitatio incidit. Quomodo itaque super veniet
fluvium. Quomodo transiet iordanem. Navicula non est qualiter ad me
indignum perveniat. Heu me infelicem, heu quis me tantum ~~tam~~ visione
alienavit. Hec sene cogitante, ecce sancta illa advenit,
et in parte alia fluminis stetit unde venerat. Zosimas autem
videns eam surrexit gaudens, et exultans magnificabat deum.
Luctu autem terminus mei fluctuavit cogitationibus interior,
quod non posset iordanis transire fluenta. Et respiciens senex, vidit
eam vexillo crucis iordanis aquas signantem. Lux totius
noctis tenebras splendore illuminabat lune, quod tempus resurreccionis
illius erat. Statim autem ut signum crucis impressit ascendit super
aquas, et ambulans super liquidum equoris fluctum, veniebat
sicut super solidum iter. Zosimas autem stupens, et genu flectere
nitens, clamans cepit super aquas prohibuit dicens. Quid facis
abba quod et sacerdos dei es, et divina portas misteria. Que
statim obedivit dicenti. Illa autem descendens de aquis dixit
seni. Benedic pater benedic. Ille autem cum magna festinatione
respondit, stupor enim nimius invaserat eum in tanto glorioso
miraculo et dixit. Vere non mentitur deus, qui pollicitus est sibi
similes esse, eos qui semetipsos purificant. Gloria tibi Christe deus meus,
qui ostendisti mihi per hanc ancillam tuam quantum mea consideratione
inferior sim mensura vere perfectionis. Hec eo dicente, postulavit
mulier sancta dicere fidei simbolum, ut sic dominicam inchoaret oracionem.
Expleto Pater noster qui es in celis, ~~extensis manibus ingemiscens~~
sicut mos est, pacis osculum obtulit seniori, et sic vivifica et
sancta misteriorum dona suscipiens in celis extensis manibus
ingemiscens cum lacrimis ita clamavit. Nunc dimittis domine ancillam
tuam secundum verbum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare
tuum. Et seni dixit. Ignosce abba, et aliam peticionem meam man-
datum comple, vade ad monasterium tuum dei pace gubernatus.
Recursu autem anni adveniente, veni in illo torrente, in quo
tecum sum prius locuta, pro omnibus propter deum veni, et videbis me iterum qualiter deus voluerit. — pro ora
Ille autem respondit. Utinam esset possi-
bile mihi tua sequi vestigia, et tuum preciosissimum vultum videre
semper. Oro mater ut unam seni peticionem facias, et modicum
tibi ex eo quod huc attuli digneris accipere. Et hec dicens ostendit
ei quod secum detulerat canistrum. Illa autem extremis digitis

aut ut ipsa dixit beatus ignorabat, in hoc tamen valde exultans
gaudebat, quod statim eius didicit nomen. Cognovit vero quod mox
ut divina misteria in iordane participata est, eadem hora
in hunc locum venit, ubi mox de hoc mundo transiit, et idem iter
quod zozimas per dies viginti ambulans vix ambulavit, unius
hore curriculo maria consummavit, et statim migravit ad dominum.
Glorificans autem dominum zozimas, et lacrimis corpus eius infundens,
tempus est inquit miser zozima, quod iussum est perficere, sed quid fa-
ciam infelix nescio, quia cum fodiam non habeo, preterea deest
rastrum non habeo, nichilque in manibus habeo ex omnibus. Hec
eo in corde suo dicente, vidit parvulum lignum iacens, quod pri-
mus cepit fodere. Valde autem dura erat terra et fortissima,
et nequaquam valebat senex fodere, quia et ieiunio confectus, et longi
itineris fatigatione defectus erat, laborabat cum senex, et sus-
piriis nimis urgebat, et sudoribus madefactus, ingemuit
graviter ex ipso cordis profundo. Et respiciens vidit ingentis
forme leonem iuxta sancte corpus iacentem, et eius pedes la-
bentem. Videns autem contremuit pre timore grandissime fere illius,
precipue quod audierat sanctam feminam illam dicentem, quod nunquam
aliquam feram viderat. Signo autem se crucis confirmans,
existimavit undique credens quod illesum eum custodiat virtus iacentis.
Leo autem cepit animo leni, blandis eum motibus salutans. Zo-
simas autem dixit leoni. Nam a deo missus venisti o magna
ferarum, ut huius famule dei corpus terre commendet, exple
opus officii, et quia ego senectute confectus non valeo fodere,
sed nec congruum quid habeo ad hoc opus exercendum, et itineris
tanti longitudinem peragere non valeo ut afferam, tu divino iussu
hoc opus tuis ungulis hoc facito, ut commendemus terre hoc sanctum
corpusculum. Continuo autem ad senis sermonem leo cum brachiis
suis fecit foveam, quantum ad sepeliendum sancte corpusculum sufficere
posset. Senex vero cum lacrimis pedes sancte abluens, et multum
pluit effusa prece, deprecans pro omnibus eam nunc exorare, ope-
ruit terre corpusculum astante leone nudum sicut prius reperie-
rat, et nichil aliud habens nisi illud scissum vestimentum quod ei
iam antea proiecerat zozimas, ex quo aliqua maria texit
corporis sui membra. Tunc recedunt pariter, et leo interiora
solitudinis petens quasi ovis mansueta abscessit, zozimas

aut reversus est, benedicens et glorificans deum, et ympnum laudis decan-
tans christo domino meo. Remeus autem in cenobium, cunctis ab inimico
retulit, nichil abscondit ab hiis omnibus que vidit et audivit,
ut omnes audientes magnalia dei nimio stupore admirarentur, et in
tremore et amore magnifice fide celebrarent beatissime marie virginis
dicte. Johannes autem abbas innuit quosdam corripiendos nisi forte
illius sermone, et hos misereri deo gratias. Johannes autem in eodem
degens monasterio implevit annos xxx, et tunc migravit ad domi-
num cum honore et gloria in secula seculorum amen. Explicit

Incipit placidi et sociorum eius passio edita a Gor
dianus monacho

Tempore quo theodori
cus augustus in seniori roma in noua vero
iustinus senior et iustinianus romani im
perii sceptra retinebant, sedi vero apostolice Iohannes primus et
Felix sanctus possidebant, tertullius vir nobilissimus
ac preclarissimus et in urbe curia romani imperii post
augustos ille secundus homo illustrissimus atque ditissimus
in seniori roma patriciatus retinebat habenas. Qui
ex antiquorum sanguine lineam ducens, adeo sapien
fortitudine atque prudencia viguit, ut ab imperatoribus
omnique conventu ipso pater patrie vocaretur. Hic ex octaviane
gentis familia ducens uxorem, corpore et moribus
speciosissimam, velut bone arbor fructus bonos ex
ea suscepit. Primum namque placidum, secundum euticium, tercium
vero victorinum. Quarto autem loco dum puella eciam
fuisset, pro eo quod ex octaviane et flavie stirpe descendebat,
flaviam nominaverunt. Hos dum tertullius patricius
genuisset et crevissent, viam domini illos colere docuit,
sequi pacem, humilitatem, sobrietatem, castitatem et ca
ritatem. Pauperum quidem patres erant, iudices vidu
arum et causam eorum nesciebant diligentissime inves
tigabant. Ipsius autem patricii animus licet imperialibus
negociis implicatus esset, semper tamen circa ecclesias et circa
monasteria erat semper ea que dei sunt querens. Eo tempore
beatissimus ac deo dilectissimus benedictus velud lucifer
inter astra apud sublacum radiabat. Ceperunt undique
ad eum multi confluere et sub leni redemptoris nostri
iugo cordis cervices edomare. Multique ab eodem pre
viri eadem regione ad omnipotentis dei famulatum sunt coadu
nati usque adeo ut illic xii monasteria construeret, in
quibus substitutis prepositis duodenos monachos de
putavit. Nonnullos vero secum retinuit, quos adhuc
in sua presencia aptius erudiri iudicavit. Fama
itaque tanti patris per totum romani imperii volitans cepit
et ipsam romam que romani imperii omnique orbis caput

Ad Bibl. Acad. Land.

Universitäts Bibliothek München

est, cum sol arcadianus expleuit, nisi ut tertullij
patrij peruenieret ad aures. Cum dum cum optimatibus
hinc pij decimo anno iulij vigilij ipse domine aut in
carnacionis anno xxv et quingentesimo ad precem
sanctissimum benedictum peruenisset, vir excellentissimus, et pri
mus patricius in urbe romana excelsus ac singularis,
purpura indutus gemmis et auro fulgens, pedibus
eius prouoluit, ut quatenus per suis iussis domini flagitaret clem
enciam, ut lacrimis atque singultibus expostebat. Hunc autem
domini benedictus paterna humiliter aduertens eum a terra
leuauit, et de hijs que ad eterna // vitam // detinet sufficienter in
struxit. Idem vero patricius hinc domini doctrina delectatus
eo die deo et patri benedicto suum placidum filium septenem
ad nutriendum et erudiendum secundum regularis normam
instituciones optulit, sicque benedictum munitus ad urbem re
uersus est. Placidus autem sanctissimus dum sub beatissimi
venerabilis benedicti patris regulari magisterio creuisset,
sanctam et deo placitam vitam in omnibus ducere cepit.
Cumque loca eadem in amore ihesu cristi longe lateque feruescerent,
et seculares vitam multi relinquerent, quidam
presbiter florencius nomine antiqui hostis veneno inebri
atus, sancti patris studio cepit emulari, quosque posset
etiam ab eius visitacione compescere. Cumque se iam conspiceret
eius profectibus obuiare non posse, panem veneno in
fectum ei quasi pro benedictione transmisit. Quod malum cum
vir domini per spiritum declinasset, diuina reuelacione montis
oratoria eiecta que construxerat sub propositis ordinat
et paucis secum monachis ablatis habitacionem mutauit
loci. Ipse autem sanctissimus pater anno incarnacionis dominice
529 dum cassinum attingeret, contriuit ydolum, subuertit
aram, succidit lucos, atque in templo appollinis ora
torium beati martini, ubi vero ara appollinis fuit ecciam
sancti Iohannis baptiste construxit, et circumquaque manentes
populos ad fidem cristi conuertit. Eodem tempore iam dictus tullius
patricius, sanctissimi placidi filij sui ortatu, beatissimo atque
venerabili patri decem et octo curtes patrimonij sui optu
lit, quas in sicilia in diuersis partibus vir prepotens

bonitas et magnitas possidebat. Placidus autem cum robur
virilis attigisset etatis, se in omnibus magistro suo benedicto
subdere studuit, et sub eius puritate angelicam vitam duce
cepit. Quem pater benedictus ac si unicum filium tenere dili
gens, cum summa diligentia et industria de hiis que dei sunt
sollicite ac diligenter instruxit. Eodem tempore legati ve
nerunt ad cassinense monasterium, missi a sicilia, ad beatissimum
patrem benedictum, dicentes quod curtes quas tertullus pa
tricius una cum placido filio suo obtulerat a quibusdam de
vastarentur, et census de eius possessionibus sicilie reddere re
nuunt, et in terris distrahunt et diripiunt, ut a procurator
ibus eius non possint defendi neque tueri. Hec autem sanctus
a legatis siculorum cum vir dei accepisset, omnem quoque
congregacionem, que acta que dicta fuerunt, maturius per ordinem
pandit. Demum vero ex totius congregacionis consilio, pater
benedictus perfectissimum filium suum placidum ad tantum onus fe
rendum aptissimum iudicans, ob id maxime, quia nullus easdem
possessiones sicut ipse defendere et custodire valeret, eundemque
quod illum ad easdem curtium defensionem destinat, taliter eum
ammonendo. O dilectissime non te longi itineris conturbet austeri
tas, recordare illud apostolicum, quia non sunt condigne passiones
huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis, et per
varias tribulaciones oportet nos intrare in regnum dei. Ihesus christus
filius dei sit tecum, et perducat te ad vite portum eterne.
Hec cum dixisset, dedit ei comites et socios gordianum et
donatum, perspiciens ut beato placido, sicut sibi aderant quod eis
dominum constituebat in omnibus deserviret, osculansque illum
ac benedicens abire dimisit. Igitur post tanti patris benedictionem
xiii kalendas julii beatissimus levita placidus, cum duobus sociis
gordiano et donato ascensis equis, primo diluculo iter
aggrediens, advesperascente iam die capuam pervenit
ad urbem. Ubi benigne cum suis a beato germano eiusdem
civitatis episcopo susceptus est, ac cum caritatis obsequio.
Itaque cum beati placidi sanctitas per ora hominum volitaret, quidam
terrarum in oppido consistens presbiter clamose pulsus, sollicite
interrogare cepit quis esset. Cui cum interroganti darent
responsum, quod placidus beati benedicti esset discipulus, cuius

fama virtutu totu iam pene orbem repleuat, tecu fide
feruens dua se an bti placidi puciam fecit clamans
et dicens placide fili dei viui, adiuro te p augu-
tu budicti dulcissimi nri, ut michi a saluatore et il-
luminatore visu impetrare digneris. Nam q q a deo
pecieris ptinuo possidebis. Actus aut dni placidi tam
teri q circumstanciu pcibus pmotus, crucis signu
sup oclos eius faciens dixit. Dne ihu xpe qui ceco na
to oclos quos na negauat reddidisti, et sedentes in tene
bris et umbra mortis illuiasti, tu p merita filii tui mei
magri budicti huius ceci oclos illuiare digneris, ut tua
videns mia lu tuu scm, nom qd est budcm in secula lau
det hic et vbiq. Cu a circumstantib responsu fuisset
amen, illico eius oculi sut apti. Cepitq deu laudare
dicens. Budictu sit nom dni gliosum, qui me illuiauit
bti budicti intercessione, scissimi placidu eius discipuli.
Inde itaq btissimus placidus egrediens beneuentum
deuenit, et a sco marciano epo obamore btissimi
patris budicti, cu omi reuerencia est susceptus. Et cu ibidem
vir dni placidus cu eod sanctissimo pontifice resideret
claudus quidam noie madius alijs ciuiu graviter, qui
no alit q genibus repens cu scabellulis tram ver
rebat, comperit a gordiano et donato et ciuibus vrbis
illic aduenisse placidu btissimi patris nri budicti discipu-
lu sanctissimum et virtutis fama se iam ptotu orbem exten
dat. Hic nisu quo potat btm adiens placidum cla
mare cepit. Adiuro te placide fili dei excelsi per
scissimi magri tui oracionem, tuiq meritis sic accepimus
ab aquis ne te ledent es liberatus, ut me sanitati re
stituas. Et cu a sco marciano et ab omnibus rogaretur,
iussit eu adduci, et stans sup illu oracionem fudit ad dnm
dicens. Dne ihu xpe qui mundu scelere primi parentis de
lictu perditu releuasti, tu p merita patris mei benedicti
nb et huic famulo tuo adesto, opem salutis ei ferendo
ut pristina sanitate recepta, nom tuu qd est gliosum bn
dicat in secula seculor. Et cu omes respondissent am
ptinus psolidate sut bases eius et plante, et sanissimus
surgens clamabat. Gratia tibi dne ihu xpe, qui me
saluu fecisti p btissimi placidu meritis scissimi budicti

servi tui sanctissimi viri placidus sancto marciano episcopo va
lesariens et quottidie iter accelarans ad cannissinam apu
lie civitatem devenit In qua cum ingenti gaudio et
dilectione ob amorem beati benedicti a sancto sanino cuius ci
vitatis episcopo susceptus est Beatus autem saninus per tres
dies beatum placidum secum retinens dulcia immortalis peren
nis vite inter se habentes colloquia et per mutualia ho
rarum de virtutibus quas per beatissimum patrem benedictum
divina operabat maiestas simulque de vita mellisflua illius
in tractabat et docebat Interea dum itaque loquerentur quidam
manum aridam et curvatam habens landulfus nomine
ubi placidum beati benedicti discipulum illic adesse comperit
flens et eiulans venit statimque clamare cepit Placide
sanctissime adiuro te per sanctissimum benedictum magistrum tuum
ut tuis precibus sancti sanini gratiam pro me implores
a deo id est ut tu hanc impetres quod dixerit et larg
iendis sanitatem et debilibus cordis et corporis gratias
Ille autem dominum placidus solito more adpietatis verba
in climatis exigens in celum oculos erexit fudit ad
dominum dicens Deus omnipotens plus sine fine et initio
qui filium tuum in utero sanctissime virginis [illegible] venire
et crucis patibulum fecisti subire quos vetustas solverat
petrum pro errore tu per vita servi tui magistri mei be
dicti hunc dignare mundare ut sanitatem sui corporis
atque recepta nomen tuum sanctum hic et ubique collaudet Et con
festim sanitati redditus benedicere ac laudare deum cepit
qui tanta mirabilia per beatum placidum ostendere dignatus est
Alio vero die valesariens beato sanino episcopo navem con
scendit transfretansque fare messana ytalie devenit ad
urbem Cumque descendisset ad eum gordianum famulum
suum direxit in civitatem papiens ut messalinum
tunc comitem tertulli patris sui amicissimum ad se vo
caret Erat enim nobilissimus atque ditissimus Quem re
pente inveniens ad litus maris ubi sanctus placidus
morabatur adduxit Videns autem messalinus beatum
placidum iuxta maris litora stantem appropinquansque il
li de equo in quo sedebat descendens ad pedes eius

cecidit Quem sctissimꝰ placidus a terra eleuans/ oscu
latus est eu atqꝫ benedicens/ rem sptt' qua a sctisso
pre bndicto directꝫ fuat ꝑ ordinem pandit/ Thessa
linꝰ vo btm placidi diutius ꝯplexans/ et adspectꝫ
eius diu astringens/ lacrimas quoqꝫ ꝑ gaudio fundens
demorati sut Deinde vo idem messalinꝰ gordianꝫ
et donatu famulos eius de ꝯsulanis/ ꝯphendens
iterꝫ dextram bti placidi ac dm ꝯsulanis/ cu inge
ti honore et gaudio domu suam adduxit Messalinꝰ
aut cu in domo sua cu bto placido resideret/ et nonnulla
de eis q̃ ad eternam vitam attinet ab eo audiret/ re
quisita est ab eodem sctissimo placido de possessionibꝰ et
portubus de seruis et ancillis/ quas ipe cu tertullis
pre suo in perpetuu possidendas/ ꝑ pragmatica sanc
tion bto bndicto tradidit Desiderabat eni vide loca
in quibꝰ possessiones erat Rogauit se ut aduentu
suu omnibus amicis tertulli pris sui notificaret
et seruos et ancillas quos ibi habebat ondet sibi p
curatores qꝫ quos genitor suus sup easdem curtes
posuiat/ ad se illos venire iubeat postulat Thessalinꝰ
vo marcellinu euocans suu filiu/ precepit ut assen
sis equis/ curtes et possiones tertulli patris perquireret/
et easdem curtiu procuratores ac portuu custodes cu
amici iam dicti patris ad btm placidu duceret Qui pre
ceptis iussis obtemꝑans/ quibusdam suis assumptis/ q sibi i
iuncta fuerant impleri fecit sollicite Illucescente vo die
placidus sctissimꝰ messalinu euocans dixit ad eu
Ro dei monachu in laycor/ domibꝰ stacione habe
re nec modus omnibus vero in pptuum est ordinem Na
sptt si vere nobilitati no habet gtrau/ puideas locu
in mea pris possessionibꝰ/ in quo monastriu ꝯstruere va
leam Ro eni sup alienum fundatum edificare decui
Veniensqꝫ pgra ad portu maris/ inuenit locu habile
ad ꝯstruendu monasteriu Ibiqꝫ designauit locum
in quo sibi Scti Bapte oratoriu/ omnisqꝫ monasterij
officinas adimpleret Igitur qrto anno ꝑquam siciliam
sanctus dni placidus veniat nostrum re cu vna

ecclia sci Ioh bap^te scitis decent in omi gstructione
pfecta est, atqz ab epo messane ciuit^s dedicatu festo
scis augusti Rogauitqz sctus epm ut tocius monasterij
ambitu aq exorzizata aspgeret et orom daret. Sicqz
in eu scus dni ingressus est cu scis adhabitandum
Igr qz longu est euoluere, quanta mirabilia p eu dns
opatus est, quot leprosi sut mundati, qt a demonib' cu
rati, qt ceci illuiati, quot claudi in pristinu gradu erecti
quot a varijs languoribus librati, q omia breuitati stu
dentes obmittimus, ne aut fastidiu aut incredulitate
legentibus generemus, ad eius gloriosissima passiom euol
uenda veniam. Videns tpus dum in vrbe roma fa
ma creuisset, q sctus dni placidus a venali patre be
dicto ad monasterium gstruendu, et auctores ac passiones
tullij patris sui redimendas in sicilia directus fuisset
et quia in cenobio a se gstructo xxx^ta iam fres sub
patris sui regula aggregasset, euticius et victorinus
eius germani quorum supius memoria fecim', vna cu
sorore sua flauia virgine, placidu frem videndi de
siderio ducti, et in eius amore ult' modu succensi
ex gsilio suorum parentu vrbem roma egredientes naue
gscendu, dante carbasa ventus sicilia adeunt, et ad
portu messane ciuitatis applicantes classem i littore
soluunt. Descendentesqz deinde ad sci Iohis cenobiu
tendunt, videntesqz frem repleti sunt gaudio magno
Et primo quidem no cognouerunt eu, ob id scz, qz ex
quo bto benedicto oblatus est illu vltimus minime vi
derant et post tanti tpis spaciu vir sctus et monachili
habitu indutus, et summa abstinencia, ac enormitate
vigiliarum et oronu, corpe tabescens et anichilatus
erat. Et ubi p indicia cognouerunt eu, in ostulis
eius ruentes, et se diucius gplexantes, obumie^tez
amoris et gaudij in fletu maxim prorupert. Pos
tq cu omia habitacula monasterij plustrassent, et decent
gstructa esse laudassent aliquantis diebus apud
btm placidu frem suu demorand decreuerunt
Eode tpe apud paganos qui in yspania habitant

abdala impiissimus xpiane religionis persecutor et hostis regimen ad
ministrabat. Hic xpiane religionis culturam funditus de terra
eradicare cupiens, centum naves in expeditionem congregavit
et super eas quendam crudelissimum agarenum nomine mamucha
ducem preficiens, cum eaque direxit in pezum, mandans
ut civitates et castra igne cremaret, ecclesias destrueret,
xpianos ad demonum culturam compelleret, non consentientes diversis sub
pliciis necaret. Cumque ille impius paganus cum plurimam
stragem virorum dedisset, post aliquantos dies in quibus eu
ticius victorinus et flavia virgo ad beatum placidum vene
rant, cum fratres nocturnale synaxim in ecclesia decantarent
iam dictus mamucha in navibus cum paganis sedecim
milibus octingentis adveniens, fores monasterii con
fringens, omnes in vinculis iussit astringi. Sed diu
tum fuisse gordianus iam dictus qui cum beato placido a
cassinensi cenobio ad siciliam venerat, cum esset inmunis per
quandam posticam domum aufugiens evasit. Donatus
vero qui iam senio affectus erat, absque aliqua interro
gatione capite truncatus est. Beatus autem placidus, una cum
fratribus suis eutichio victorino et virgine flavia fausto
sive firmato dyacono ac monachis triginta cathenis
vincti mamuche aspectibus presentantur. Quos truculen
tus arbiter ut vidit dixit ad eum: Quid vocaris?
Beatus placidus respondit: xpianus sum. Dux dixit: Nega xpis
tum et dic in eum quicia, et iuxta ritum invictissimi
regis nostri abdale deum adora et dimitto te. Beatus autem
placidus respondit: Ego dominum ihesum xpistum numquam negaturus
sum et pro eius nomine mori desidero. Dux vero adher
rens et indignatus dixit ad eutichium victorinum fla
viam faustum firmatum et reliquos triginta: Vos quid di
citis? Obtemperantes preceptis excellentissimi regis abdale
ut xpistum relinquentes deum nostrum adoretis. Sancti autem
martires quasi ex uno ore dixerunt: Sed in omnibus vero
in sidet potestate, unum enim nobis animus est, una fides, unus
ordo vivendi. Quicquid ergo a primo audisti, ab omnibus
dictum esse puta. Pro amore namque xpisti pati summus
parati. Mamucha vero post hec iussit adesse vincos

eutitium victorinum et virginem flauiam dixit ad eos dicite
infelices et miseri dereliquistis crucifixum, an cum pla
cido seductore perire decrevistis. Beati martires dixerunt
Iam sepius tibi diximus, et nullo pacto, nullaque racione
dominum ihesum xpm delinquimus. Horrida vox vera velud
lutum quod a pedibus calcatur abhominamur. Hiis auditis
sevissimus manucha nimijs furijs incitatus, iussit
sanctos invicem strictissime ligari, et super tabulas navium
anchoras poni, et super anchoras magnos lapides
ut hoc dolore compulsi xpm negarent. Pagani impij
ssimi ducis manuche iussa perficientes clamabant
Nisi negaveritis xpm vestrum, isto cruciatu consu
mamini. Cumque die tota et nocte in tanto perdurassent
cruciatu, et sancti martires die alia illucescente psal
lerent et orarent, ac deo gracias referrent, pagani eos
illesos videntes, et immobiles in fide xpi persistere dice
bant. Ista lapidosa corda nutritis, qui salutaribus
monitis non adquiescitis. Vosmetipsos respicite, et
xpm deum esse negate, et dabimus vobis aurum et arge
ntum, pallia deaurata et lapides preciosos. Beatus pla
cidus dixit. Neque pro auro neque pro argento aut lapidibus
preciosis tam impie et puerili suggestioni assensum
dabimus ut xpm negemus. Iusticie namque rigor a
vite via flecti non novit, si forti pectore retinetur.
Et dictorum itaque famuli satellites sathane vehementer
irati, cito cursu manuche ducem adeuntes, facta
et dicta ceperunt referre. Durissimus vero manucha
terribili furore et ira succensus dictavit sentenciam dicens
Placidum eutitium victorinum faustum firmatum dyaco
num, ac virginem flauiam simul cum triginta xpicolis, a invic
tissimi regis nostri abdale precepta contempnentes, et
xpm qui a iudeis crucifixus est pro deo colentes, capite
cedi iubemus, et corpora eorum inhumata, lupis et ca
nibus ac volucribus celi devoranda relinqui.
Nequissimi autem ministri veloci gradu currentes
eiecerunt sanctos de custodia in qua clausi detinebantur
et usque ad litus maris quo decollandi erant eos

flagellando pduxerut / ita eos alloquitur Obsecundabitis
iussioni inuictissimi ducis mamuche ut xpm negetis
et deu more nro adoretis et colatis. Illi at mites
eorz monita et strofa gtempnentes dicebant Nunq
creatorem nrm negabimus nunq obcecus cultum recte
dimq Illud vo deu quo nescimus neqz adoramus /
pt dnm ihm xpm cui nosmetipos hostia viua in
sacrificium offerimus Xpiani eni sumus / et p noie dni
ihu xpi magis mori qz viue desideramus Nam pfi
cite in nob qd vob iubetur. Hec ubi dicta dedere btissi
placidus oclos in celum leuans / orauit addens dicens
Dne ihu xpe fili dei viui qui de celis ad terram des
cendisti et p uita crucis patibulum salute sustinuisti
ppicius esto famulis tuis et da nob virtutis constanciam
ut huius agonis stadium intrepido aio mete robus
ta pcurrere valeamus / ne humani gnis inimicus aliqd
obstaculum nris inferat metibus / princeps tenebrarum
et complices eius no nos impediant / sz angelus testa
menti scus michael nras aias in pace suscipiat
qui tu es bndictus in scla seculorz. Cumqz omes sanc
ti respondissent amen / flectentes genua decollati sunt
Passus est aut btus placidus anno etatis sue vice
simo sexto / apud messana ciuitate sicilie tercio nonas
octobris regnante dno nro ihu xpo qui cu pre et
spu sco viuit et regnat deus in secula seclorz Amen

Explicit vita et passio sci placidi Abbtis discipuli sci
preis nri bndicti et sociorz eius Anno dni a° x iiij°

~~47~~ 48

Jtem ich hab mich verdingt zu arzenei vn zehrunck
zinstag vor der vrstant xxxi vm v fl hab ich
geben glich am selben tag sol noch iii fl
vff Bartholomei

Jtem sy haut mir geben ain gaiss vm iij batzen
mer j mass schmalz vm ij batzen
mer j [illegible] vm di [illegible]

Jtem ich hab ir geschenckt ain spiegel
costet iii batzen mer ir geschenckt ain
kettli costet v batzen mer die magt ir
geben ii schilling

Ad Bibl. Acad. Land.

Universitäts Bibliothek München

In die Martini plures ad-
hortatio Calligarys arge-
tinensis et discipuli cce-
niolis preceptores
suos exorant

Venit festa dies Martini pulchra migro

Qua dederit docilis munera ferre puer.

Quaque solent Juvenes ludi placare magistrum

Qui rigidos mores atque elementa docet.

Ergo agite o[illegible] memores studiosa Juventus

Des preceptori pinguia dona tuo.

Mentoreos calices: nec tinctas murice vestes

Poscit: nec gemmas aut niger inde mas

Omnes sed plenis Juvenes accurrite palmis

Munera conpingunt que sibi apta putet.

Sint lepores: turdi: fulice: mergque: coturnix:

Gallus: anas: anser: pavo: columba: capo:

Sit caput aut vituli: bovis: tuccetum et omasum:

Sit caput aut porci sit cerebrum suis.

Sint uve molles: sint cortana: poma: pira

Castanee: ficus: nux: avellana dotius:

Anas ab ~~hoc [illegible]~~ assiduitate natandi dicta est, eius diminutivum est anaticula, inde est anatinus, a, um, et anatarius, a, um, quod ex anatibus est

Anser utriusque sexus sub articulo hic comprehenditur, inde anserinus, a, um, et anserinus, a, um, anserinum semen, anserinus calamus, anserinum [illegible], [illegible] graeci appellarunt proprie tamen [illegible] anseris [illegible]

Bucula est [illegible] sues cum lacte suo assatus

Tucceta dicuntur [illegible] [illegible] et proprie apud [illegible] [illegible] narrabatur [illegible] [illegible] sapidissimum

Synciput quasi semicaput inquit [illegible] grammaticus: [illegible] pars capitis, capitis coditur est [illegible] pars [illegible] nominatur [illegible] et synciput utrique est capitis anterioris temporaque complectens, occiput [illegible] synciput est interior capitis posterior pars capitis

Amphora vasis [illegible] [illegible] vinariis duas ansas habens: sic dicta quod ex utraque parte capta feratur: ab amphi et [illegible] quod sit [illegible] portabile hinc vel illinc

Veterum mos fuit hospitibus munera ~~[illegible]~~ mittere quae xenia i. hospitalia appellaverunt, nam, ut auctor est Vitruvius in sexto, cum fuerunt graeci delicatiores et fortunis opulentiores hospitibus advenientibus instruebant triclinia et cubicula cum penu, [illegible] primo [illegible] die ad cenam invitabant, postero mittebant pullos, ova, olera, poma reliquasque res agrestes: qui xenia ab hospitibus appellarentur, xenos enim graece hospes, xenion hospitium, xenios hospitalis quo cognomento Jupiter colitur, ut [illegible] [illegible] de quo intelligitur pacta ut ait, Jupiter hospitibus nam te dare jura loquuntur. Hinc xenia munera dicta hospitalia et hypocoristicos xeniola, Apuleius li. x. mittit [illegible] [illegible] xeniola porcum optimum et quinque gallinas et vini cadum in [illegible] pretiosi; hinc xenodochium hospitale dicitur locus publicus quo peregrini et hospites hospitaliter excipiuntur, xenos enim hospes, dochion receptaculum quasi hospitum receptaculum, vulgo Gästhus och spital ddt [illegible].

vbi obiit, notandum nosocomium appellari domicilium ęgro-
rum quo ęgrotantes curantur vulgo spital der kranken, ptocho-
dochium hospitale dicitur mendicorum vulgo spital der bettler, ptocho-
trophium idem dicitur et dochium dicitur vel receptaculum
Orphanotrophium hospitale pupillorum et eorum qui vtroque
parente orbati sunt, vulgo spital der vatter vnd muoter losen
kinder, orphanos enim pupillos vocant et trophi educationes a trepho,
Brephotrophium hospitale dicitur lactentium et infantium ex-
positorum alumnorum vulgo spital der fündel kinder,
brephos enim latine infans dicitur et trophi educatio, sicut
et gerontocomion locus senum ... hoc si de-
... vulgo der kirchhof ...
... latine et ... illa,

Luciani Samosatensis Dialogus
Judicium dearum, Interlocu-
tores Juppiter, Mercu-
rius, Venus, Juno, Miner-
ua et Paris

Jupiter

Mercuri accipiens hoc te pomum abi in frigiam ad pria-
mi puerum bubulcum (pascit autem ide in gargaro) et dic ad eum
quod tibi paris imperat Juppiter (quandoquidem pulcher es et sapi-
ens circa res amatorias) Judicare deas, que earum pulcherri-
ma sit, et certaminis premium victrix capiat pomum, tempus ve-
ro iam vobis est abeundi ad iudicem, ego enim vtrisque arbitra-
ri nunquam equaliter vos amans, siquidem quam erat in meum orbe
videre vellem, alioquin necesse est enim summe pulchritudinis redden-
tem odium subire plurimarum et propter hec ipse minime idoneus
fuero vobis iudex, Juuenis vero ipse troianus ad quem abitis regius est
ganimedis huius cognatus, in reliquis simplex et montanus, nec quisquam
dignabitur quicquid tam visum fuerit VE: Ego quidem iupiter
et si momon ipsum reprehensionis deum constitueris nobis iudicem, confidens
ibo ad ostentationem, in quo enim reprehenderet me? oportet vero et his
duabus placere hominem, JU: Neque nos veneris timemus, neque mars

tiens subrepit arbitrium: si exspiriens hunc quoque fuerit, pari
dem: Iuno: Numquid tu hoc filioli simul placere videtur? quid
ais? auertens auerteris et erubescis? est proprium certe
horum quidem oblectare vobis virginibus. annuis tu. abite igi
tur: et ne difficiles sitis iudici victe: neque malum inferatis
iuueni, non enim possibile est equaliter esse pulchras omnes. MER:
procedamus statim in phrygiam. ego quidem ducebo: vos
vero non tarde sequimini me: et confidite. novi ego pa
ridem: iuvenis est pulcher: et in reliquis amatoriis: talibusque
iudicare sufficientissimus. non ille iudicauerit male. VE. hoc qui
dem totum bonum: et ad me dicis hoc iustum nobis iudicem. num vero
sine uxore est ipse? aut et mulier cum ipso conversatur? MER: non
omnino sine uxore est. VE. quomodo dicis? MER: videtur quedam
cum ipso cohabitare exida mulier: sufficiens quidem: agrestis vero
et valde montana. sed non admodum adherere niete ipsi videtur. ego
igitur cuius gratia hec interrogas? VE. alioquin interroga
bam. MI: O pacisceris tu eum ipse, heu ipse priuatim huic co
mmunicans? MER nihil mi nitrua molestum: neque de vobis:
sed interrogabat me an ne sine uxore paris esset. MI. verum
tamen quid hoc nimium anxia querit? MER. non novi. ait
vero quod alioquin subierit in memoriam: nec ex proposi
to interrogavit me. MI. ~~[illegible]~~ quid igitur sine uxo
re est? MER: non videtur. MI. quid vero? ceterum bellicarum
est ne ipso desiderium? aut glorie cupidus? vel omnino bubul
cus? MER. recte verum non possum dicere: coniicere vero
oportet iuvenem existentem hoc appetere: velletque primum esse
circa pugnas. VE. vides? nihil ego conqueror: neque quere
in te ipso quod ad hunc priuatim loqueris: de portionibus omnibus
et non decernere talia sunt. MER: et ipsa interrogabat me hec
interrogabat: ideo non molestetur ipse: neque putate me habitura
significationem et huic simpliciter respondi. sed interea quod loquimur
nunc multum procedentes, divellimus nos astellis: et fere circa
frigiam sumus. ego vero et idam video et gargarum totum exacte: et
si quidem non fallor: et ipsum quoque vestrum iudicem paridem. IU. ubi est?
non enim mihi apparuit. MER: ex hac parte inspice: ad sinistra
sed non ad summitatem montis: ad latus ubi antrum et greges

fides. IU. Si non video preter MER. quid ais? non vides
buculas fere meum hinc de ? ex medijs petris procedentes:
et quendam ex scopulo decurrentem: pedum habentem et perhibentem
ubique dispergi gregem. IU. video nunc. utique MER. MER.
Si me. quoniam vero prope sumus: ad terram si visum fuerit con-
sistentes perficiamus, ne turbemus ipsum superne de impetu desuper
volantes. IU. bene dicis: et sic faciamus, postquam vero descendimus opor-
tunum tu venus precedere et monstrare nobis viam, tu enim et veri-
similis es capta locum, sepe et sepe necnon es descendisti ad anchi-
sen VE. non multum Iuno his tristor formatibus, MER.
veruntamen ego vos ducam: etenim ipse peragravi sub ida: cum Iu-
piter amabat adolescentem phrigium: et sepe huc veni
ab illo transmissus et speculando quesivi: et cum iam in aquila eram
tum erat et volam cum ipso et pariter sublevabam formosum: et utique
nunc tunc ab hac petra ipsum surripuim, hic quidem tunc erat fistula
canens apud armenta, devolans vero post ipsum Iupiter leniter pedes eri-
gens circumvolans: et ore suo tiaram mordens sustulit pu-
erum turbatum et collo converso ad ipsum respiciente, tunc ego fistu-
lam cepi, deiecerat enim per timorem, Si iudex hic prope est quapropter
propre alloquamur ipsum, salve bubulce, PA. et tu quid iu-
venis, quis enim es, qui huc pervenisti ad nos, vel quas duas
mittes. non enim idonee sunt in montibus presertim adeo pulchre. MER.
non mulieres sunt. Iunonem vero o paris minervam et venerem vides et
me Mercurium misit Iuppiter, Si propter quid tremis et pallescis, sed ne
nec pavescas, quandoquidem nichil grave, iubet autem te iudicem esse pulchritudinis
ea amatoria tu iudicium committo, hoc certamus premium scies ex
tibi porum PA. age scio quid velit. pulchra dicit accipiat, quo pacto
ego igitur dixi mercuri possem ego mortalis ipse et agrestis existens
iudex fieri in spectaculis specularis maiorumque quam pertinet ad
bubulcum. equidem talia iudicare delicatorum magis est et urbanorum.
at ego capram ne capram sit pulchrior: et iuvencam alia iuvenca
forsitan iudicare possem, hec vero omnes eque pulchre sunt: neque nos
in quo parte quisquam ab altera transferret aspectum divellendo non
enim vult minime abstinere facile. sed ubicumque intulerit primo hoc deri-
net: quodque presens est laudet: et si in aliud transferetur illud quoque
pulchrum videt: in illo moratur: et ob hoc perpetuo perhendit, et persistit

Tractatus de modo intelligendi hominis interioris et exterioris

Homo secundum ymaginem dei ad imaginem creatum

Homo enim secundum ysidorum sic ait deiforme nature manifestum secundum legem rationis discipline susceptibile divinam habens secundum se animam imaginem in potentia cognoscendi. et enim maxima causa ignorantie in aliis rebus sit se ipsum ignorare. Quia secundum platonem perfectissima scientia est sui ipsius cognitio. Et enim omnis intellectus ab anima procedat ... primo effective. Videndum est primo quid sit anima rationalis. Secundo quot sint anime. Tertio quid sit anima secundum potentias et operationes. Augustinus enim in libro de ecclesiasticis dogmatibus dicit. De duabus enim substantiis constat homo anima cum ratione sua et ex carne cum sensibus suis. De cognitionibus anime prius est speculatio facienda

ptholomeus

Sapiens est qui seipsum non ignorat

Sequitur anime descriptiones

Philosophi autem gentiles scilicet anaxagoras. pittagoras et democritus preter aristotilem de anima disputantes. sed qui aliquid de illa vere sentire potuerunt quia auctorem (ad cuius imaginem facta est) ignorare erant. Ideo multa errore digna dixerunt. Secundum aristotilem anima est primum quo sentimus, vivimus, movemur et intelligimus. Secundo anima est endelechia id est actus primus corporis phisici organici habentis vitam in potentia. Et secundum Damascenum in quadam omelia. Anima est substantia vivens simplex et incorporea corporalibus oculis secundum propriam naturam invisibilis. immortalis. rationalis intellectualis. infigurabilis organico utens corpore. cui dat vitam augmentationis sensus et generationis. Et secundum Augustinum in de spiritu et anima. Anima est substantia quedam rationis particeps corpori regendo accommodata.

Primi fuerunt ponentes animam primum principium ut democritus athomos ... pittagoras. Ponit anaxagoras intellectum. elementum empedocles. Plato posuit numerum et ideas ... animam moveri esse ... Aera diogenes. Heraclitus esse vaporem ...

Sequitur de potentiis cuiuslibet anime et primo de potentia anime vegetative

Secundum Aristotilem opera huius anime sunt generare augmentare et alimento uti. Et quibus manifestum quod anima vegetabilis triplicem habet potentiam scilicet generativam ordinatam ad multiplicationem speciei. Nutritivam ad conservationem individui. Augmentativam ad perfectionem subiecti. que ad hoc ordinatur ut corpus debitam acquirat quantitatem. Huic anime virtutes quattuor deserviunt scilicet virtus appetitiva que

Primo pollicitur ... vivere sine nutrimento

Bibl. ... 40 ...

Universitäts Bibliothek München

fuit necessaria nutrimento · Digestiva que separat conveniens
in nutrimento ab inconvenienti · Retentiva que trans
mittit ad singulas partes in mali hoc quod in alimento est
conveniens et contingitur eis ut restauretur deperditum sine
demissum · Expulsiva expellit id quod est nocivum et non
necessarium · Fiunt autem quatuor digestiones secundum philosophos
Prima in stomacho ubi purior mittitur ad epar · impurior per
secessum emittitur · Secunda in epate ubi impurior repellitur
per urinam et sudorem · purior autem mittitur ad cor · Tercia in
corde ubi purior dirigitur ad singula membra per quasdam
venas · impurior ad vasa seminaria et in viris vel ad ma
tricem et in mulieribus · Quarta in singulis membris
ubi purior convertitur in substanciam aliti impurior autem converti
tur in crines ungues scabiem et ulcera.

Sanguis est sedes anime

Sequitur de potenciis anime sensitive

Unde virtus sensibilis in subtilissimo cerebri ventri
culo sedem habet · ab ipso autem cerebro per nervos et ar
terias per singulas partes corporis se diffundens motum
et sensum in singulis operatur membris · Duplex namque anima se
cundum hoc ponitur ut dicit Aristoteles libro 2o de anima et clarius anima
dvertis libro suo xxviii A septuagesima [illegible] scilicet apprehen
siva et motiva · Apprehensiva dividitur in interiorem et ex
teriorem · Sensus exterior continet visum auditum gustum o
doratum et tactum Et isti sensus in suis organis [illegible] quodam
citius ad effectum · Secunda nervi qui ab anathomia videntur
obtici descendunt a cerebro ad oculorum pupillas · alii
nervi ad aures et quidam ad nares · quidam ad linguam · quidam
et palatum · quidam ramificantur ad organa tactus per totum cor
pus · Per istos namque nervos spiritus sensibilis vel quasi diffun
ditur per corpus et eius virtute totum corpus redditur sensibile
et mobile · Huiusmodi spiritus diffusione per nervos arterias et
musculos totum corporis compago ad motum agilis redditur

Anathomia interpretatur ad hoc incisiva et distinctio corporum vel alterna quod est equale et thomos divisio quasi equalis partium divisio

Nervus arteria dicitur id est vena in qua non est sanguis sed volatilis arterea

Musculus vel musculus est caro nodosa in brachiis

De virtute motiva

Unde virtus motiva secundum philosophos dividitur in naturalem vi
talem et animalem · Naturalis movet humores in corpore
et venas et sedem habet in epate · quia ibi operatur · Vitalis
movet spiritus a corde procedentes per arterias et sedem habet in cor
de · Animalis movet vis nervos a cerebro procedentes · et sede

Vene procedunt ab epate arterie a corde · nervi a cerebro

Universitäts-Bibliothek München

Habet in tercio ventriculo. Item ea mouentur animalia motu progressiuo sicut patet quod anima sensibilis vegetabili dignior est et nobilior. Rationali vero longe indignior et ignobilior

Consideravit(?) [illegible] ad divinam [illegible] [illegible] anima [illegible] creata sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principaliter in immortalitate ad [illegible] intelligentiis

De potentiis anime intellective

Unde anima rationalis perpetua, immortalis et incorruptibilis, propter quod eius actio scilicet intelligere nullatenus a corpore dependet. Et ideo anima rationalis completive intelligit et vivit a corpore separata. Immo quanto plus se corpori immerserit tanto tardius et imperfectius intelligit. Et quanto magis a carnalibus intellectum se subtraxerit tanto clarius apprehendit. Anima igitur rationalis si ad Deum convertitur per hoc illuminatur, melioratur et perficitur. Si vero per affectionem ad creaturas convertitur, obscuratur, deterioratur. Et sunt anime rationalis secundum duos actus principales scilicet in intellectu speculativo et practico. Speculativus intellectus exercetur in contemplatione, practicus in operatione. Eius autem anime intellective tres sunt potentie scilicet intellectus, memoria et voluntas, que manent in anima post separationem anime a corpore quia in essentia anime fundantur. Ex predictis patet quod inter omnes creaturas anima rationalis magis est expressiva summe [illegible] divine imaginis quia trina est in potentia quamvis sit et unica in natura et essentia. Item ideo quia anima vegetabilis appetit esse, sensibilis bene esse, rationalis autem appetit optimum esse. Et ideo numquam quiescit nisi cum optime quiescat. Item Scito quod in parte vegetativa omnes potentie sunt active. In sensitiva omnes passive. In intellectiva vero quedam active et quedam passive.

De cognitivis in genere scilicet de sensibus exterioribus et interioribus

Exteriores sensus patebunt in capite [illegible] [illegible]. Sed de sensibus interioribus puta de sensu communi, fantasia, imaginatione et memorativa ad quorum intelligentiam differentias eorum manifestabimus. Nota igitur non differunt in [illegible] quia [illegible] actus anime sensitive [illegible] ad vitam [illegible] [illegible]. Et quamvis actus [illegible] non sunt [illegible] ad unum [illegible] [illegible] diversas potentias quia potentia est principium in operatione anime et quia ad vitam [illegible] requiritur quod non solum [illegible] rem apprehendat in presentia rei sensibilis sed etiam in eius absentia aliquando. Et ad modum [illegible] [illegible] aut numquam moventur ad prosequendum aliquid absens [illegible] [illegible] apparet in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] moventur ad prosequendum sensibile absens. Ergo [illegible] [illegible] non solum recipit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non moveretur ad aliquid distans [illegible] [illegible]. Item est sensus [illegible] alia potentia que recipit species sensibiles et iudicat de illis. Et est sensus communis in anteriori capitis situatus parte. Et alia est potentia que conservat [illegible]. Et de fantasia sive imaginatione in medio capite situata. Et quia

Capitulum de Memoria

Stomachus est totius corporis preparator cum mem
brorum nutrimentum recipiens et singulis mem
bris ut expedit nutrimentum administrat. Ergo sim
ilitudinem stomachus habet ut dicit [illegible] quod est [illegible] ben
[illegible]. Dicit enim Galienus [illegible] de iuvamentis [illegible]
20 Stomachus est ubi cella [illegible] est in medio corporis
[illegible] habet duo orificia superius aliud inferius. Dicitur [illegible]
superius quod vocatur os stomachi est magis latum quam inferius quod
[illegible] ut aliqua cibus grossa et dura [illegible] [illegible]. Sed
os inferius [illegible] subtiliata et liquida descendunt. Item autem
stomachus colligantiam cum splene epate corde et [illegible] cum
cerebro. Cum splene per venam [illegible] colera nigra de sple
ne epate [illegible] ad stomachum mittitur ut eius appetitum
[illegible]. Cum epate per aliam venam quam [illegible]
ad epar [illegible] in [illegible]. Cum cerebro per nervum
qui venit ad os stomachi et [illegible] eius superiore parte.
stomachi. Cum corde per magnam arteriam que sub
est stomacho. Colligitur ergo secundum Constantinum quod stoma
chus est rotundus oblongus grossus interius [illegible] in fundo [illegible]
[illegible] duo habet. Ut [illegible] est orificia [illegible] ut cibum
melius retinere possit. Carnosus ut digestio [illegible]
[illegible] ut capacitate [illegible] amplior cibum recipere
et cibum [illegible] [illegible]

Capitulum de Splene

Splen dicitur a [illegible] quod partem sinistram [illegible]
[illegible] [illegible] supplet ut [illegible]. Splene
[illegible] autores [illegible] affirmat [illegible]. Item splene
[illegible] [illegible] [illegible]. cordis [illegible]. cerebro [illegible]
[illegible]. [illegible] splene rara et spongiosa per
[illegible] [illegible] attractorum et [illegible] est nigra per fine
[illegible] [illegible]. [illegible] secundum Mundinum
splenis anathomia [illegible] videri non potest in [illegible] coste me
[illegible] [illegible] [illegible] sinistro quibus [illegible] [illegible]
[illegible] splenis. quod sinistro parti ad [illegible] stomachi [illegible]
[illegible] quo ad [illegible] [illegible] ad [illegible]

Capitulum de epate

Unde epar dicitur quia unum ex principalioribus in corpore
humano et in isto membro est sedes voluptatis et
concupiscentie. Secundum Constantinum epar est mem-
brum calidum grossum et lucidum [illegible] in sinistro
latere [illegible] collocatum stomacho aliquantulum suppositum ut
suo calore iuvet digestionem primam. Est enim sanguinem generans
et in colorem rubeum [illegible] sicut est [illegible] nimia
caliditate in humores convertens. Ergo epar est
[illegible] fundamentum prime digestionis et sto-
macho ministrans [illegible] Unde vero digesti-
onis in gravitate sive [illegible] ad [illegible]
[illegible] singulis membris [illegible] amene
[illegible] intentionem et [illegible] diverse passiones [illegible]
quia quedam secundum 4or humores distinguuntur [illegible] in
essentia epatis quia ex nimia calore [illegible] vel
nimia frigiditate [illegible] nocent

Capitulum de felle

Fel secundum ysidorum undecimo ethimologiarum dictum est quia sit
folliculus gestans humorem qui dicitur colera rubea et
amarissimum. Est enim cistella fellis quedam folliculus sive
vesica epati collocata. Habet duos meatus per unum deportatur
colera rubea ad intestina ut per eum confortaretur virtus expulsiva
et ut suo acumine intestina melius expurgaret. Per alium co-
lera deportatur ad stomachum ut sua caliditate iuvet ad virtutem
digestivam [illegible] et ideo est quod sanguinis a rubea colera
[illegible] quia aliter ex [illegible] colere sanguinis incenderetur
in [illegible] cistella fellis [illegible] locaretur. Et secundum Aristotilem
[illegible] de animalibus Omne enim volatilium [illegible]
quedam [illegible] fel quedam ex animalia non habent fel
ut equus mulus asinus et elephas [illegible] in quibus
[illegible]

Capitulum de renibus

Unde renes secundum Constantinum sunt facti [illegible]
re ut aquaticum sanguinis [illegible] eum depurarent
et ut eius colamentum scilicet urina ad vesicam per meatus [illegible]
deret transportaretur. Unde enim [illegible] galieni secundum haly

Primus creator ordinavit duos renes ut attrahat sanguinis a
quositate ab epate et eam transmittat ad vesicam circa expulsionem.
Locus autem renum est in lateribus spondilium dorsi in quibus est
sedes renum. Ex alio nomine dicuntur lumbi et ren dexter altior
est sinistro quia calor illius lateris est fortior. Recollige ergo
quod renes sunt calidi et caloris naturalis conservandi frigiditate dorsi et
sub spondilium spatium. Nota contrarietate epatis aquositatem attrahunt sibi
venis collatam. Virtutis naturalis confortativum humoris seminalis
generativum porositas renum pinguedine corporis. Flaccum autem
renes lapidem generant quia ex grossis humoribus inspissatis
et condensatis renum caliditate ista generantur.

Capitulum de vesica

Vesica secundum ysidorum a venis capacitate est dicta. Nam
per venam conveniatur aqua et dilatatur sic et constringitur per
venam emissionem contrahitur et arctatur. Est ergo vesica secundum
constantinum parumper nervosa duplici tunica gravis sic facta in omni
parte clausa preter orificio. Et est vas urine eius receptaculum
quod inter femina et anum locatum est. In renibus per duo colla
[illegible] urina. Est carnosa in orificio suo ut se constringere possit
apparere ad urine retentionem. Et aperire ad eius emissionem. Collum eius
est formatum pro foramine per quod ad carnale virge emittitur
urina. Patet vesica infirmitate quod de lapide qui generatur
ex humoribus condensatis et grossis.

Capitulum secundum venarum scilicet de corde

Cor secundum ysidorum a cura dicitur quia omnis sollicitudo et scientie
causa in eo manet. Est pulmoni vicinum ut cum
ira incenditur humidi pulmonis remedio temperetur. Locus eius
secundum [illegible] in medio corporis et signo ad cuspidem declinat
versus sinistrum. Quid vero ad radicem eius dextra. Est autem
forma piramidalis quia est vehementer caliditate et ignea forma
ignis calidi est piramidalis. Secundum ergo constantinum cor
est substantia quedam carnea villosa dura oblonga et rotunda
generatur. Est cor per caloris conservatione villosum est et similiter
dilatando et constringendo movetur. Durum est ut de facili ledatur.
Oblongum in forma piri tenetur in [illegible] ut caloris naturalis
caloris fortior reddatur. Cor igitur secundum philosophum est primum vite
et vite finis. Est hoc ventriculos duos venam dextram ad quam intrat
vena magna ab epate unde sanguinem infundit ut sanguinis

Capitulum de Pulmone

Sequit de vento tertio ventriculo de cerebro

Et vbi e(st) infectio virtutis imaginatiue cogitatiue et imaginatiue
Et ergo ad lesionem ventriculorum cerebri ille virtutes leduntur
et impediuntur Nam cerebro indisposito hoc e(st) virtutibus eius cerebri
oppilatis accidit vt inveniantur magne passiones sequuntur Vnde
bona cerebri dispositio vel mala per signa antedicta cognoscitur

Sequitur speciale capitulum de virga viri

Virga e(st) continua ad collo vesice carnosa et co
firmata multis ligamentis ligamenta Et est val
de sensibilis q(uia) ad virgam veniunt maiores
vene nervi et arterie q(ua)m ad aliquod aliud membrum cuius
quantitate et propter hoc iste vene sunt sic radices virge
Ideo virga est tota cavernosa et sua cavernositate re
plentur a ventositate in profunditate arteriarum quando Et cum
sic replentur erigitur virga. Et enim tres meatus. Vnus
exterioris et ventositas venit ei a corde sensus a cerebro
Exterius autem virge accidit aliquando propter tenuitatem carnis. Et propter
hoc q(uod) funditur ad viam de ventositate fortis q(uia) deserit seq(ue)
desideratus Propter in quo inveniuntur infirmitates frigore
et grossi sunt Et de illis que adiuvant ad hanc erec
tionem est omne in quo est humiditas extranea preparata
ad hoc vt convertatur in ventositatem Non per q(uo)d di
gestio prima cito vertat in ventositatem et fiunt illud quod re
ca replent in ventositate insolitorum velocius propter sign
ipsius ad digestionem tertiam ille inflatur Et ipsa tunc confortat
hoc membrum et ingrossatur virtus Et divisio liquefacit et
accessit Et causa quod desiderium et motus eius aut e(st) medici
na aut e(st) propter inflationem ventositatem Et tunc de
carne perfecta.

Tres meatus sunt in virga viri
vnus per quem spermatizat. Et alius
vrina Et tertius ventositatis

55.

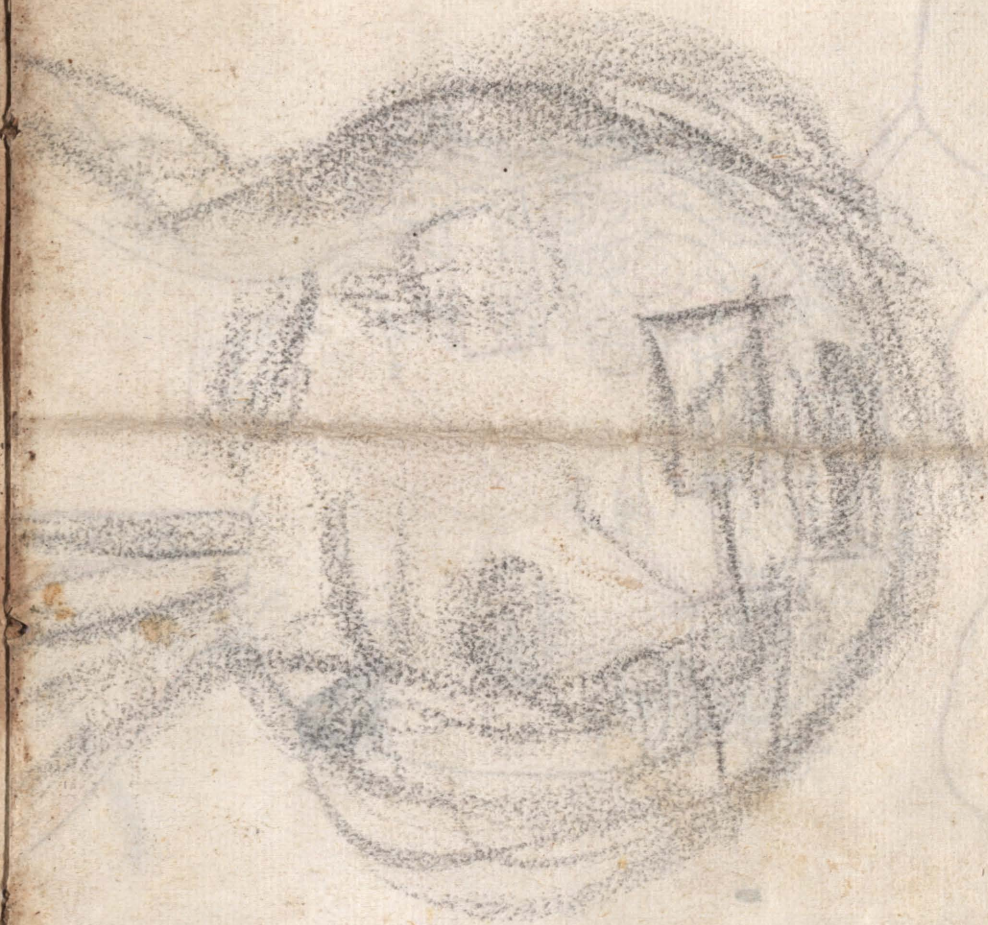

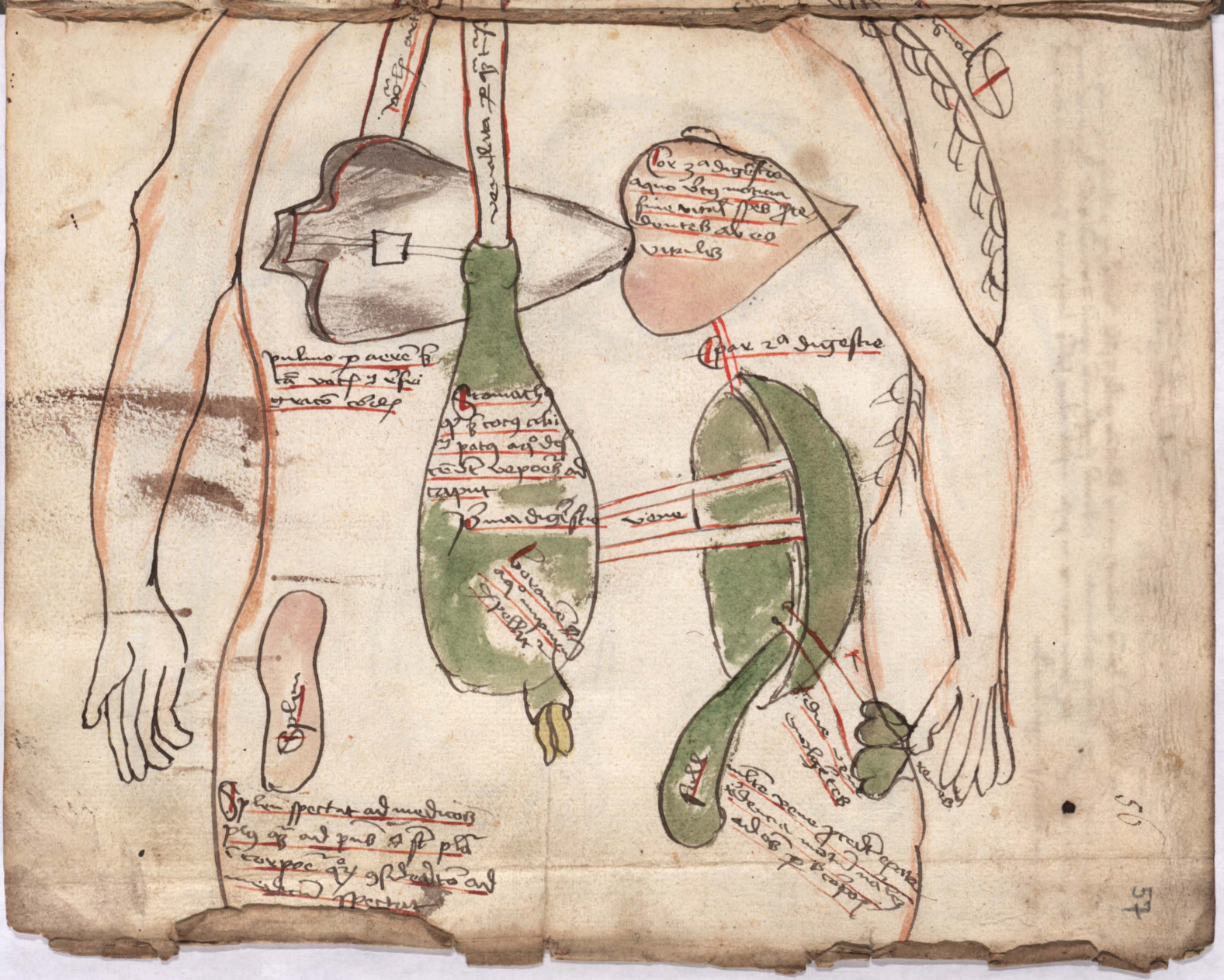

In artem phisionomie corporis humani prohemium

Quam presti philosophi Aristoteles Philemon Philaretos Galienus Constantinus Rasis Almansor rex regis phie amatores studio diligentissimo conscripserunt. Magnam conditoris dei similiter dei sapientiam in humani corporis formatione conspiciunt. mirabili enim quadam compositione corpus humanum maiestas divina effecit et tamen que iuxta Platonis sententiam eius voluntas et ministra extitit. similitudine sua et aliorum hominum corpora formaret. virtutem dedit ad artem. maximis denique donis hominem pre ceteris mortalibus in corpore et anima extulit et ornavit. Corpus quidem ille homini dedit quod complexionis sive temperamento et nobilitate omnium bonitatem antecedit. preclare inquit ille Avicenna artis medicine princeps prima fen primo can. Donavit autem deus homini complexionem temperatiorem quam in hoc mundo esse est possibile. Ovidius etiam Naso primo methamorphoseos eleganti sermone sufficienter tamen corporis humani formationem describit. cum inquit Sanctius et animal mentisque capacius alte. Deerat adhuc et quod dominari in cetera posset. Natus homo est. Os homini sublime dedit celumque videre iussit erectum ad sidera tollere vultum. De parte etiam anime homo inter omnia animalia mortalia viventia principatum tenet. Est enim anima humana opus dei ex nichilo creata in corpus imposita. ut virtuti inhibet. et bonis ornata operibus ad suum conditorem redirect. cum eoque eternaliter commaneret. Ipsa etiam immortalis divinamque esse imaginem in se habet. Unde scriptura inquit faciamus hominem ad imaginem nostram. quod non ad corpus sed ad animam est referendum. Sunt itaque homo omnium mortalium naturam excellens. omnis creature et finis omnium rerum (quod sedo physicorum probat Aristoteles) existit

Argumentum in artis phisionomie veritatem. quoniamque

presti philosophi eandem veritatis scientiam ostendunt proprietatum et conditionum humanarum disciplinam.

Liberta

Non est ministra et ... dei ... fecit enim ... dixit ... Luciter ... ... animi ... ... et non ... ... quodque ... ...

Liber iste inscribitur ... nobilitas ... complexionis ... conditiones ... ... corporis ... ... in hoc prohemio.

Subiectum huius scientie phisionomie est corpus humanum in quantum ex eius figuratione ... materia et membrorum varia dispositione mores conditiones et proprietates ... quandam significationem prostituunt.

Intentio huius tractatus est cognoscere proprietates mores et conditiones hominum in bono et malo ingenium ... et differentiam complexionis audaciam fortitudinem stultitiam prudentiam ... amicitiam inimicitiam fortunam et infortunium et ... ... in ...

Utilitas est nosse conditiones ... mores ... et aliorum hominum.

Deus fecit adam ex limo ... ... ex agro ... distans a ... ... miliaria ... inspiravit deus in faciem ... corpus ... ... animam ...

[illegible]

quomodocumque hii considerandi sunt qui hanc scientiam vanam et
inutilem dicunt. Humanorum hominum est condicio: ea impug-
nare que ignorant: aut illa utilia non esse ad que hominis inge-
nium non est preparatum. Quilibet enim hanc disciplinam maxime
insequitur: adeo a natura inclinatum hominis ingenium. Loquitur enim
Hali haben rudiani in proemio centum verborum sapientis
ptolomei: Frustra quis laborat de re ad quam anima non est
preparata. Cum vero hominum ingenia multorum res subtiles
capere non possunt: hec studia inutilia reputant: que circa
res subtiles aut altas versantur. Hii recte de genere pecudum sunt et stultorum
qui ultra sensibilia considerare non valent. Maxime hii
studio phisonomie abiectum quendam prohibentes vanam et in-
utile affirmant. nec aliquam veritatem in sciendo condiciones
et proprietates hominum ex studio phisonomie aliqui opinantur cognosce-
re. Horum ineptiam stultamque vesaniam Aristoteles omnium philosophorum prin-
ceps in eo libello quem de phisonomie arte conscribit: elidit
et destruit. Audiant hii huius libelli exordium et veram
scientiam phisonomie cognoscent. inquit Aristoteles sic in principio
Quoniam anime sequuntur corpora. ex probatione Aristoteles a
signis sic declarat. Hoc enim in ebrietatibus et ceteris egritudi-
nibus in quibus cum corpus impeditum est. ad anime iudicium
distrahitur. Rursum enim anime mutatione videntur corporis
passionibus et econverso corporis passionibus anima mutatur. Quod
in amore heroes timore tristicia ceterisque delectationibus ostendit
Quidam enim sunt homines qui in duris et manifestis eminentibus
periculis nichil provocantur ad iram. nec timent propter complexionem
firmam et constantem in eis. habent enim multum de sangui-
ne et corde calido. Alii sunt qui a parvis et infimis periculis
moventur ad iram. quoniam eorum corpus irascibile dispo-
situm est ut in colericis. calidum sanguinem habentibus et
levem qui cito sursum movetur. Amplius et hoc manifestatur
in hiis qui timentes sunt ex corporis sui indispositione sicut
multis accidit senibus qui sicci sunt et frigidi parvi spiritus
et parvi caloris. hii ad sonitum cadentium folii ab arbore
timent et pavescunt (moriuntur). Unde et hii qui humore melancolico
habundant. Quod Avicenna sibi (?) in loca secreta et abscondita fatui
fugiunt timentes ruinam et casum. Concludit Aristoteles
phisonomia est ars et scientia que ex figuris corporis hu-
mani lineationibus et coloribus: ex levitate denique motuum vocis
et carnis qualitatibus corporis ceteris accidentia naturalia homi- — diffinitio phisonomie

et pravitatis iudicat. Argumentatur autem Constantinus phi-
ex varia corporis humani habitudine variare pravitatem et
conditionem in corpore humano significationem. Ad primus unum
de corde humano sufficiat argumentum. Et quemadmodum de cor-
de hominis scribunt philosophi sic de ceteris membris totoque corpore
humano est intelligendum. Cordis enim hominis parvitas audaciam
agit magnitudo timorem. In parvo enim corde calor strictus
est et fortior ac calidior; in magno autem corde dilatatur et spar-
sus frigidior, qui est causa timoris, quemadmodum et in mag-
na domo ignis parvum calefacit. Unde et animalia que
magna habent corda ut sunt lepus, asinus, cervus timi-
da existunt. Aristoteles (?) enim cor magnum plurimus homines for-
tissimos et industriosos valde ostendit ut hoc deducatur
infra. Hic et nasus magnus, [illegible] impudiciam no-
tat et amicus invidiam. Pittagoras etiam huius artis verita-
tem comendat. Adolescentes enim qui se pittagore disci-
plinis offerebant eorum mores naturam ingenium ex totius
corporis habitudine considerabat; et qui corporis habili-
tate vigebant ad studiorum disciplinam admittebat; alios
vero quos corporis imbecillitate gravatos noverat ad
mechanica opera illos adolescentes applicandos prescripsit.
Audiant et hic Socratis testimonium. Discipuli enim sa-
pientis Socratis formam et imaginem Socratis depingentem
phisonomico philosopho ad iudicandum offerebant, et que
conditionis animi mores huius essent hominis cuius hec forma
pictura foret, inquirunt. Inquit Philomon iste homo
lascivus impudicus invidus deceptor et omni malitia plenus.
Tunc inquiunt dices o stulte Socratis discipuli obiciunt phi-
lomoni hec pictura et forma sapientissimi est Socratis
cui modo in mundo similis non est. Respondit Philomon
Ex mea scientia iudicium dedi et quod [illegible]. Socrati discipuli
quid Philomon iudicavit ostenderunt. Recte inquit So-
crates iudicavit dixit. Ratio me regit non sensus;
a natura quidem ad mala illa inclinatus existo, sed quorum
turpia et mala aspicio animam meam ad meliora de-
flexi concupiscentiamque mee regimini institui. Ille

hic ab indicio probat

Pittagoras mundi (?) designat et hic videt scripsit magnum

Pittagoras autem mundi minus omnis [illegible] in quaternario consistere dicit ut 4or elementa etc.

Signa de pitagora de anima
bona dispositio et preparatio est bona signi ~~manifestatio~~ intellectus facilitas

Concludit Constantinus quadmodum ergo in maiori mundo
qui totum universum est stelle celi et planete signa sunt
ex quibus ea que nature certum ordine prosternunt
Sic et in minori mundo (qui homo est) ex varia corporis
humani dispositione hominum potentates et inclinaciones et vi
vendi modi cognoscuntur Interiori itaque corporis dispo
sicione eorum que intus sunt designant potentates Refert enim
in 20 de anima Aristoteles dixit Nobilis carnis aptos
mente dicimus: durior autem ineptos Priamus enim ille qui
corpore pulcer fuit dignus imperio putabat In diversum
enim corpore et more turpitudo resistit corporis vero pulcra
testimonium venit probat inquit Constantinus Unde plato
dixisse legitur Sub quamvis pelle donare posse lar
ingenium magis tamen hec ingenio indicant qui de
centi et pulcra forma a natura sunt decorati hec ille Ergo
huius actis veritatis ut autem hec nunc postea magis evidenter
ad distinctionem sit facilior hec tractatum tercium in decem dif
ferencias est distinguendum Primitus posito in nomine ihesu
salvatoris eiusque genitricis marie incipiunt feliciter

Differencia prima cum primum humani
corporis qualem ex ea potentatum signis denotatur
cum indicare expressius curavit Avicenna vicesima prima
sen. xxiij canonis. Narrantes principalia corporis membra triua
esse testantur Cor epar cerebrum et membra gingnitiva
Cor quod est principium virtutis vitalis Epar quod est prin
cipium virtutis ~~animalis~~ naturalis Cerebrum quod est principium animalis
et membra gingnitiva que sunt principia virtutis generative
Inter que cor principale existit ut quod sentit Aristoteles in libel
lo de longitudine et brevitate vite Cor est primum vivens
et ultimum moriens Ex itaque natura utilibusque tradituris omnium
membrorum humani corporis in hac decima differencia nominanda
et que sit a prioris philosophi doctoribus sunt dotata sit enim notus
unusquisque membri potentates propria quod in se gerit signatio que
sive de bono sive malo in potentibus et condicionibus signat huius
Cum autem caput hominis membrum sit supremum erit a capite
sermo incipiendum est Caput inquit Varro a capiendo

Ornabili rerum desiderat epatis
habent Tercio perdicio nos
tri in eius eum cerebro bene certo
ipso resistente dandi sunt et sanguis
efficit epatum est
Epar est cerebri ~~virtute~~ motus
Cerebrum in opposicione fidelis aug
mentat. in quantitate diminuit
Primum cerebrum habet homines in illum
sunt mirabiles

Pessima hominum generando super ca
put portare posse cum homo debilis
sive habet propriam materiam et movet

probat hec et demonstratio

regimen
odorantia bona
cerebri virtutem con
fortare solent
Agentes vero sive
sunt asperis dis
sunt ad distolv
dirime

dictum est eo quod omnes sensus et nervi a capite sicud capud oriuntur
atque omnis cognitio ex eo ortum habent. Ibi enim omnes sensus apparent quasi
principia sunt omnis cognitionis. Est autem dispositio capitis secundum
rotunditatem in anathomia sua figure spherice lunate/ rectus — per se /
per ita quod secundum anteriore et posteriore partes gibbositatem
aliquam habent. secundum vero dextram et sinistre planicies et hec
dispositio capiti convenit. Ut dicit Constantinus scribit propter
distinctionem ventriculorum et cellularum cerebri in quibus resident
quinque sensus interiores. Est autem caput hominis magne quantitatis
et in capitibus in aliis animalibus quantum homine in magnitudine
generandi. Habet enim caput generare cerebrum quod maius est in
homine quam in alio animali eius quantitate propter cellularum et ven
triculorum distinctionem. quod autem significat caput magnum
vel parvum in homine in dentibus dicitur sequitur. **Vertex** sum
ma pars est capitis qua capilli et crines colliguntur. dicitur
et a vertendo vertex dicitur quia in ea caesaries et crines vertuntur
Calvaria locus est patens in fronte hominis supra duo
supercilia. Et dicitur calvaria quia careret capillis quod inde sunt
calvities et unde causatur inferius dicetur. **Sinciput**
capitis pars anterior. Et dicitur sinciput quasi summa et prima
pars capitis quia est patens propter capillorum absentiam.
Occiput pars posterior capitis quasi contra caput vel
quia est retrorsum capitis ab ob et caput. Dicitur etiam
occiput quasi occidua pars capitis et posterior. **Intercipit**
pars media capitis inter sinciput et occiput quasi medium
capitis. quid autem significet dispositiones varietas in
primum capitis dicetur inferius. **Capillus** dicitur capitis
pilus. facti autem sunt capilli ut decorem et ornatum pre
stent/ et cerebrum adversus frigus muniant atque a sole defen
dant. Provenit itaque non ex intentione et fine capillorum quia
enim est repositum nobis exterioribus alterantibus/ propter capil
los caput a nocentibus defenditur. Unde et in regionibus
frigidis homines capillos nutriunt et multiplicant. in re
gionibus autem calidis radunt et abscindunt. **Pili** dicti
sunt a pelle ex qua exeunt. caput enim est caminus totius
corporis/ et recipit in se humorositatem superfluitatis a toto
corpore quae sunt materia pilorum. Unde propter cutem ...

Est etiam dimensionem secundum ... pars

pueri quomodo ... incipiunt loquela ...

dicuntur et vocantur pili magis quam capilli dicuntur Si vero
fumi illi ad caput missi sunt frigidi et grossi ut in co
lericis generantur inde capilli duri crispi et nigri ratione
caloris / Si vero leves et mites illi fumi fuerint generantur
inde capilli albi et plani ut in flegmaticis **Cesaries**
dicitur a cedendo quia prescinditur et est virorum **Come** sunt
crines non tonsi et in mulieribus alii dicunt quod in bene...

Carnes et ungues superflua tertie dige
stionis / crines vero tertie digestionis
existunt

David

Habeo regimen temporibus meis quia
in his capitis pilis ... fieri ...
... in ... hominis ... est
... omnis ... dicunt In ventre
... bona quia ... naturalis et talis
... et digestionis fuit bona

Crines sunt capilli a discretione dicti, et sunt proprie mulierum
dicti autem sunt crines quia a vittis distinentur **Tempo
ra** sunt in dextera et leva capitis leva et dicuntur tempora quia
ibi tempus hominis monstratur si senectus aut iuventus restat
Facies est naturalis effigies et forma hominis et dicitur a facio
quia facit notitiam hominis vel quia est a natura facta **Voltus** dicitur
quia per eum voluntas ostenditur vultus quia est dispositio hominis
secundum diversas affectiones animi que modo leta modo tri
stis existit **Frons** a ferendo dicitur eo quod indicia animi
preferat est enim leticie tristicie clementie severitatis
indicium Varro tamen a foraminibus oculorum frontem vocat et est
frons imago quedam mentis cum dispositione fra
mentum ostendens **Oculus** ab occulo vel abscondo

Camera est impositio videndi ab
his oculis

dicitur quia superiora tegmina oculum abscondunt et occultant ne
alicuius rei occasione ledantur vel quia lumen occultum habet et se
cretum vel in propositum In oculis est omnis mentis indicium
unde et animi perturbatio et hylaritas in oculis apparet
Pupilla est medius punctus oculi in quo est vis vi
dendi ubi quia imagines videntur vocatur. Ceterum pupil
le a pupa dicte sunt, sed et pupilla quia pura est et
impolluta sicut puelle **Palpebre** dicta sunt a palpi
tando hoc est tremendo ut plerumque volunt quia moventur
et in motu sunt autem palpebre ut dicit Ysidorus tegmina
oculorum genuerunt adiuvare ut continuo motu conficiant oculis
munimen autem sunt palpebre vallo pilorum ut aptius oculis
si quid inciderit repellatur et in somno ut oculi eis involuti
quiescant latentes **Cilia** sunt tegmina quibus teguntur
oculi dicta autem sunt a celo quod significat occultare **Su
percilia** dicta sunt quia sunt supraposita ciliis **Inter
cilium** medium est inter cilium et supercilium et est sine pi
lis teguntur autem nam oculos palpebris superciliis et ciliis quia
oculus est membrum hominis valde nobile ne ergo lederetur

famosa varietas
causa est ortans
superiore ...

maxime frigore vento vel alijs nocumentis. Lacundus
dr anathomia oculi. **Gene** sunt partes inferiores oculorum
ubi incipit exortatio barbe et pilorum. et dr a genes quod
lingua signat barbam. **Male** sunt partes eminentes in ro
tundo sub oculis. rotundum enim malum est vt poma dicuntur
mala quia rotunda. Vel aliter dicuntur male quia sunt super
maxillis et dr maxilla diminutiuum a malis. **Man
dibule** sunt maxillarum partes a mando i. comedo dicte
quia hijs comedimus. **Barba** quia parum dr a viro est
enim ut dicitur in feruis virilitatis in masculo signum
plurimus hircus enim rimlcat barba incipit. **Au
ris** ab hauriendo dr. quia haurit voces propter voces
et sonos vel dr aures quia audit raptores sonitum. alij
dicunt aures ab audiendo quia audit. **Pinnula**
summa pars auris dicta. pinnum enim rotundum est
Nares dicuntur a narrando quia per nares odor quia nare
dr. superfluitates etiam a capite fluentes per nares
nant et fluunt. Vel aliter nares dicuntur quia narrant discer
nere. quia per eas discernimus odores. Media autem illa
pars propter eius longitudinem columna vocatur. extre
mitas autem pirula a piri similitudine. que vero dex
tera et sinistra sunt pinnule dicuntur. medium autem in
sterium nominatur **Nasus** in superiori parte solidus factus
est. inferius cartilagine mollis est ad vsus digi
torum esset tractabilis. sunt autem nasi magnitudine
ding in nasis duos hyatus vel transitus quos quidam
partes fere dictum distinguunt. Unde nasi
soli homini erunt. In auibus enim serpentibus piscibus
et animalibus foramina producit natura tamen ad odorem
percipiendum. Sine naribus sunt idem qui in me
et spiritus generantur narium foramina distincta non
habent. quod autem diuerse nasi figura ostendit
dicitur in ferius. **Os oris** dicitur est quasi hostium
quia per os quasi per hostium cibum et potum in stomachum
mittimus spiritum et superfluitates per os expirimus

Labia a lambendo dicuntur vel ut alij volunt a lauando
quia aquis in superficie lauantur. est enim labrum vasis ut re-
cipiendi [illegible]. Tamen et fonte quia bene fluxum aque labant
quod superius est labium dicitur. quod autem inferius grossius labrum nun-
cupatur. **Lingua** a lingendo dicitur cibum. Varro dicit. cibus
enim masticatus ore et dentibus lingitur et vertitur et stomacho immittitur.
Alij dicunt linguam a ligo ligas quia per sonos verba ligat.
Lacerta habet linguam diffissam et pilosam. vitulus marinus
duplicem. Leo et pardus habent linguam ad modum lime formatam
per asperitatem. **Dentes** greci odontas vocant et inde
latinum nomen trahi videtur. Primi horum incisivi dicuntur
quia cibum scindunt. Sequentes canini quorum duo in dextra
maxilla et duo in sinistra sunt. Et dicuntur sic ad similitudinem
dentium caninorum ipsis enim canis ossa frangit. Sic et
in homine quod in homine priores scindere non valent illi
scindunt. Hos vulgus propter longitudinem et rotunditatem colu-
mellas vocat. Ultimi molares vel maxillares dicuntur quia
cibum molunt. Et in viro amplior est numerus dentium quam in
muliere. alij dentem ab edendo vocant. Alij etiam secundum genera
dentium distinguunt. Serrati ad modum serre ut in serpentibus
canibus et piscibus. et hij sibi ipsis non obviant ne mu-
tuo se atterrerent. Continui ut in hominibus et equis. Exerti hos ab ore exire
est extra os producti ut in apro et elephanto et in alijs ani-
malibus. dentes [illegible] ~~homine~~ equo can-
didiores existunt. Aves dentes non habent. Scorpio eciam.
alij tamen [illegible] dentibus hominum [illegible] Plinius
unde et speculum inficiunt oppositum ipsis. Alij dentes quasi di-
videntes dicunt vel decentes quia dentium pulcra dispositio
pulcritudinem et decentiam facit. dicuntur etiam dentes quia
omnia demunt et auferunt. **Gingive** a gignendo
dicuntur. et est caro in qua dentes generantur. et sine his es-
sent dentes plus horrori quam ornamento. **Palatum**
a polo dictum est. eo quod in concauitate sua celi habet similitudinem
unde etiam palatum quasi lingue palacium. Dicitur etiam a palo quod significat
vagari vel errare quia in palato lingua vagatur. **Fauces**
a fundendis vocibus dicuntur. quia per fauces efferuntur voces. Plinius
inquit. Superius gule fauces dicuntur. Inferius stomachum
sunt ergo fauces anguste et stricte fistule gutturis per
quas venit vox

Marginalia (left):

Labia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] post [illegible]
[illegible]

Lingua [illegible] dentes et labia [illegible]
[illegible] [illegible] vadat

Primi homines [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] dentibus habent
[illegible] [illegible]
[illegible]

Dentium [illegible] est [illegible]
[illegible] ad dentes

Comedentes amara [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

Non est bonum in balneo bibere [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
Non debet homo loqui [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in balneo et mensa loquendum
non est [illegible] [illegible] possent.
[illegible] [illegible] valde [illegible] pulmoni est et [illegible]

Marginalia (right):

Arterium [illegible]
[illegible] lingue

[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

gingiue [illegible]
[illegible]

vel arterie

Arteriae sic dicuntur quia per eas aer id est spiritus a pulmone fertur. Vel quia aeris strictae viae sunt. Et arteriae sunt mediae venae pulsatiles in quibus est plus spiritus quam sanguinis. Venae quae cordis statum secundum agendum nuntiant. Mentum dicitur quod sub mandibulae inde oriuntur. Vel etiam quia ibi mandibulae coniunguntur. Gurgulio a gutture nomen trahit cuius meatus ad os et nares se protendit habens viam qua vox ad linguam transmittitur et verba inde generantur. Collum dicitur quod sit rigidum et rotundum et columna baiulans caput et sustentans. Dicitur etiam collum a colo id est orno quia hoc pars monilibus et aliis ornatur. Pars anterior colli dicitur gula posterior cervix. Alii dicunt quod collum dicitur a columna quia longum est et rotundum. Quid autem varia colli dispositio signat inferius dicetur. Cervix dicitur quia per eam partem cerebrum ad spinam dorsi transmittitur. Vel cervix quasi cerebri via. Dicitur autem hoc nomen numerum nuchae. Humeri dicti sunt quia armi ad distinctionem humeri a pecudibus. Armi enim sunt quadrupedum. Humeri etiam dicti sunt ab oneribus ferendis. Brachia dicuntur a fortitudine. Barus enim graece grave et forte signat latine. Sunt enim partes brachii mediae pulla ala ascella sive subhircus. Lacertus dictus est a iuvando quia ad cibos sumendos in ipso iuvamur. Manus quia totius corporis munus quia per manum cibus membris ministratur. Dextera a dando dicitur sinistra pars laeva quae apta est ad levandum. Ipsa enim portat gladium et ensem. Palma dicitur manus digitis extensa. Sunt enim palma portat ramos et extendit in duratu sic palma digitos habet extensos. Digiti a decem dicti sunt quia decem sunt. Vel a decentia quia decenter locati sunt. Pollex est primus qui inter ceteros virtute pollet et potestate. Index vel salutaris vel demonstratorius dicitur quia per eum demonstratur. Tertius dicitur medius vel impudicus quia per eum probra designantur. Quartus anularis quia per eum anulum portamus. Dicitur etiam auricularis quia in ipso anulum gerimus. Quartus et medicinalis dicitur eo quod per ipsum trita medicina colligitur. Dicitur etiam digitus fidei vel fiduciae cum enim fidem facimus in signum fidei anulis ornatur. Ratio tertia quare in eo anulum ponimus. Vena enim auro conservat et lapidibus preciosis non confectant auro et lapidibus preciosis eum ornamus.

[Margin, left:] Arteria arteriae [illegible] [illegible] vel [illegible]

[Margin, left:] [illegible] est dicitur manus a brachio

[Margin, right:] Quando venae pulsatiles vere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et dormiendo

(61.) 62

[Margin, right:] Nucha in sola est nucha et [illegible] autem nucha grossior [illegible] est

[Margin, right:] Subhircus et [illegible] sub ascella ubi [illegible] est

[Margin, right:] Manus [illegible] [illegible] dicitur de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[Margin, right:] [illegible] [illegible] ambidexter et [illegible] [illegible]

[Margin, right:] Vena procedit a corde ad digitum anularem et lapides hi in anulari ponuntur [illegible] digitum et venam tangat

Smaragdum sunt herbae nobiles species lapidis

[illegible] sunt [illegible] [illegible]

Alberto in virginibus [illegible]
[illegible]

Inguines ab ungine dicti sunt quod uncti hoc est polluti
vel confluendi aliqui virginem ab viro et ago notant. Et
in his veneri in viro agitur quod ante virginis sublicitas a
concessione notat [illegible] dicitur. **Truncus** media pars est
corporis a collo usque ad inguina. sic cum capite collo sustentat
sic reliquis corporis generibus et generibus et corpus. **Torax** anterior
est pars corporis a collo usque ad stomachum. Sed vel thorax archa
quia ibi arcana latent et res secrete quibus aliqui arcentur
ex parte eminentes mamille dicuntur pars essimum pectoris
pars anterior lunata coste **Pectus** pars corporis infra gulam sive
quod supera aliud quod inter homines habentes [illegible]
[illegible] convergens tendentem superius regimina. Sed aut pe
ctus quia premitur [illegible] est in femine inter eminentes ma
millas pars **Mamille** dicte sunt a malis quia rotunde **Pa
pille** capita mamillarum eminentes quas infantes
sugentes comprehendunt Et dicuntur papille quod eas infan
tes quasi pappant dum lac sugunt Est ergo mamilla quasi
eminentia uberis papilla vero breve est illud unde lac
sugitur **Ubera** quia lacte ubera est humore plena
Lac a colore nomen habet quia album est leucos enim grece
album signat. cuius vis ex sanguine commutatur Nam post partum
si aliquid sanguinis superfluit naturali meatu in mammas fluit
et earum virtute albescens lactis accipit qualitatem Sed et lac
ab alliciendo quia allicit infantes ad mammas sugendam
Cutis ab incisione dicta cutis enim grece inciso [illegible]
ipsa enim corpori humano superposita prima patitur incisionem
Pellis a pellendo dicta quia impedimenta corporis pellit
pellis corpora abstracta cerium dicitur Unde et corium a carne
non habet. eo quod carne nuda vel pelle regitur. Et est corium ipsum
in brutis **Pori** foramina sunt corporis per quibus suffla
tus corporis exeunt [illegible] instar apta sunt in hyeme clausa
frigiditate aeris **Arvina** pinguedo adherens cuti
dicta et adeps apud hominum dicitur **Tergus** [illegible] pulpa caro
sine pinguedine et maxime in digitis caro [illegible]
que est in corpore humano est in pulpis Unde et pulpis digi
torum pulsus arteriarum tangitur [illegible] intendimus indicem

Simila compagina [illegible] ad pectus

In firmamento
incept [illegible]

Pectus [illegible]
est [illegible]
[illegible]

Album cordium [illegible] pectus et [illegible]
[illegible] et [illegible] firmamento in [illegible]
[illegible] optima medicina et [illegible]
[illegible] est

[illegible] filius [illegible] lacte capere

Lac [illegible] inter
[illegible]
[illegible] cum aliis [illegible] et
lac dolenti [illegible] lac [illegible]
[illegible] optimum est [illegible]
[illegible]

Lac et [illegible]
albatus

Lac post partum
[illegible]

Medicus [illegible] pinguia [illegible]
[illegible] et si in [illegible] pinguia [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible]
Non [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] bibat [illegible]

Membra sunt partes corporis Et sunt quedam mem-
bra officialia que sunt ordinata ad diuersa officia vite
in animalibus ut oculi ad videndum aures ad audiendum
pedes ad ambulandum manus ad palpandum **Artus** sunt
partes membrorum in neruis ligate Mundinus dicit Et
artus sunt ligature membrorum quia artant et ligant
membra **Nerui** sunt vincula membrorum Et dicuntur nerui
quasi inerui ab inherendo quia membra coherere faciunt **Ossa**
dicuntur ab vro quia antiqui corpus mortuum et ossa combu-
rebant Vel dicuntur ab ore quia in ore patent ossa In aliis
enim locis sunt tecta carne et cuti **Medulla** humi-
dum pingue quod est in ossibus Et dicitur medulla quia madi-
ficat et confortat ossa **Coste** a custodia dicuntur quia per
costas interiora custodiuntur **Latus** dicitur quia nobis
in eo iacentibus latet In dextero latere leuior est motus
In sinistro fortior Unde et in sinistro latere pharetram ensem
gladium et cetera onera portamus Ut dextra pars et dex-
trum latus liberius sit ad agendum **Dorsum**
est a ceruice usque ad renes Dicitur autem dorsum a durice
quia hec pars durior est ad ferendum et patiendum **Terga**
dicuntur cum supini iacemus in terra quod solus homo potest
cetera enim animalia aut in latere tantum aut in ventre iacent
Mundinus ostendit quod dormire in dorso est primum magnarum egri-
tudinum Ut apoplexie paralisis et suffocationis **Spina**
dorsi sunt iuncture dorsi eo quod in spina dorsi ossa sunt
acuta Humidum quod in eis est vocatur mircha Est autem spi-
na dorsi in multis animalibus locum cordis Lesio spine
dorsi est periculosa eo quod in eis est mircha que est de cerebri
substantia cerebrum autem pati non potest **Renes** dicuntur
quasi riui quia ab his humiditas fluit et exit et usque ad
membra genitiua defluit **Lumbi** a libidine nun-
cupantur In viris enim libido est in lumbis **Umbilicus**
media pars est corporis Et dicitur ab umbo qui est medius locus
clipei Infans autem nutritur ex umbilico et alligatur matri
in vtero matris in umbilico vocatur autem ligatura grottol-
dons **Clunes** dicuntur a cluo quod est defendo quia

Ho qui dormit in dorso fre-
quenter illis marinum [illegible]
[illegible]

grottelidon [illegible]
quo puer [illegible]
[illegible]

Ille partes sunt dextre et sinistre [illegible] **Nates** a nitor nitis
dicuntur quia in ipsis sedentes innitamur. Unde sedentibus in natibus
non multum carnis adheret ne ossa ex sessione longa dolerent.
Genitalia a gignendo dicuntur quia ad generationem agunt.
Pudenda a pudore dicuntur et verecundia. Unde et indumento
cooperiuntur. Vel dicuntur pudenda a pube. **Testiculi** a te-
stibus dicuntur quia semen testantur in masculis. **Posteriora** dicuntur
quia retro sunt et a vultu aversa. **Culus** dicitur quasi colus
a colo as. quia per illud superflua et feces colantur et emittuntur.
Anus et anulus venit ab anno. hoc est circularitate. sic enim annus
dicitur se per modum circuli. sic et anus circularis est. **Phitezi**
Cirrus Menalinus circularitas est culi. et veremitas in
circularitate generatur morbus qui dicitur ficus. Vel est inflatura
quedam humorem melancolicum in se colligens. **Femora**
dicta sunt quia in hac parte sexus mulieris a viro discrepat.
dicuntur ergo femora a femina. **Coxe** dicuntur quasi conexe
sunt enim in quibus coxa movetur. sic et in coxis femora. **Ge-
nua** a gena dicuntur. cum enim in utero materno nascitur
genua et gene iuncte sunt. tenet enim puer caput inter genua.
Sunt itaque genua in utero vicina oculis. **Unde** contingit
quod cum homo ad genua se prosternit. statim lacrimatur.
Voluit enim eos natura uterum maternum rememorari. in quo quasi in
carcere tenebatur antequam nascebatur. Sunt autem genua partes corporis
quibus misericordiam querimus. **Crura** dicuntur quia in
ipsis currimus et gressus facimus. **Tibie** dicuntur quasi tube. sunt
enim longe quasi tube. quod significat tibiarum et quod brevitas
caro inita in tibiis. quod parva inferius dicitur. **Talus**
dicitur a thoro. enim est thelo eminens rotunditas. Unde altitudo
templi rotundi tholus dicitur. **Pedes** ex greca derivatione
nomen habent. Hos enim greci podos vocant. et dicuntur pedes
alternis motibus in terra incedunt. ponimus autem dexterum sinistro
pede in ambulando ... quia pes dextra abilior est ad
motum. **Plante** a planitie dicuntur ut homo in eis stare
possit et sustentari. Vel sunt in pedibus et plante inita ossa
ut eo fortius homo in stando et ambulando firmiter esset.
caro enim mollis ... hominis firmare non posset. **Calx**
prima est plante. quia ea terram calcamus. **Solum**

Inferior pars plante quia ea parte vestigia imprimimus. Item dicitur
solum quasi solidum quia totam corporis molem sustinet et por-
tat. Sic et terra dicitur solum quia omnia elementa sustinet et est
fundamentum existit. **Pedica** pars mobilis in pede vero
quinque in quibus recte quemadmodum digiti in manu. Sicut ad
naturam ut sequitur. Item slunding pedicas in pedibus pro repellere
nocumenta pedum unde per lesi posset. **Viscera**
non solum intestina dicuntur sed viscera dicitur omne quod sub corio
est. Proprie tamen intestina viscera dicuntur quasi viscora eo quod ibi
vita id est anima continetur. **Cor** greca appellatione dicta est
a cardian vel dicitur cor a cura. In eo enim est omnis cura et sol-
licitudo. Unde cordiaca passio dicitur. **Precordia** sunt lo-
ca cordi vicina et dicuntur precordia ibi est principium cordis
et cogitationis. **Vene** quia per eas sanguis venit et flu-
it per totum corpus. Et habent vene ortum ab epate in
quo generatur sanguis. **Sanguis** a suavitate dicitur
quia suavis est. Eo enim natura est caliditas et humiditas que fit
in sanguine maxime humano dulcedine. Et dicitur sanguis
ut est in corpore. Cruor autem cum effunditur et extra mittitur
a currendo dictus. **Pulmo** ex greco originem habet. Item
quasi flabellum. Pulmo enim attrahens aerem recreatur
cor et calorem calidum ut refrigerat flabellum.
Iecur dicitur quasi iacens hoc est iacens ignis. Quia enim epar est
receptaculum est primum digestionis sedes. Calor naturalis in eo dicitur esse. (Calidum totum consistit in [illegible] ad epar et est malum colorem)
Unde et in epate calefactio nimis urina fit nigra et adusta
ad modum liquoris nigri. **Splen** dicitur a supplendo. Splen
enim in sinistra parte hominis existit. Unde supplet vacuitatem
in corpore et adiacet stomacho quia adiuvat in digerendo. Habet
splen receptivum melancolie. Unde et physici dicunt splen ride-
re facit. Tamen enim splen est magna melancolia a toto corpore
in eo colligitur. Cum quo melancolia segregatur ab aliis
membris homo fit letus. **Fel** a folliculo vel vesica nomen
habet eo quod fel in se colligit coleram vel humorem colericum qui
bilis nominatur. **Stomachus** grece latine habet simili-
ter eo quod ostium ventris est. **Intestina** dicuntur quia (Stomachus frigidus vera appeti[illegible] bene digerit)
corporis interiori parte cohibentur ne ventum habeant. Quia ideo

longis meatibus in medio membrorum ordinata sunt. ut superfluitates cibi paulatim digerant **Venter** dicitur quasi mater quia per totum corpus vene transmittat alimenta **Matrix** dicitur quia mater est enim matrix loci ubi puer concipitur membraque corporis in ea fiunt **Vesica** dicitur quia vas aque quia sicut vas aqua repletur sic de renibus urina collecta vesicam replet **Urina** dicitur quia urit vel quia iudicio salutis et malum sanitatis ostenditur **Menstruum** est sanguis superfluus mulierum quia fluxus fit secundum motum lune vel mensis Sola autem mulier inter alia animalia habet fluxum menstrui cuius sanguinis contactu fruges non germinant. acescunt musta. moriuntur herbe. arbores amittunt fetus. rubigo ferrum corrumpit. si aliquis canis ex eo gustaverit fit rabidus Concludit Constantinus de membris humani corporis sicque in corpore hominis aliqua sunt membra necessitatis causa facta tantum ut viscera cor epar et stomachus. Aliqua utilitatis causa et pulcritudinis facta ut sensus in facie hominis et eorum organa manus pedes quorum membrorum et utilitas magna et species decentissima. Quedam autem solum causa decoris facta sunt. ut in viris mamille et in utrorumque sexu umbilicus Quedam sunt facta causa discretionis ut in viris membra genitalia barba plica pectoris amplitudo. In mulieribus genitalia lenes angustum pectus. Hec sunt partium humani corporis nomina quorum cognitio et interpretatio elementa et principia artis phisonomie a priscis philosophis ostenduntur.

Differentia secunda divisionem corporis humani generaliter comprehendens et quomodo in hac artis iudicio ex universalibus in particularia erit procedendum

Constantinus medicus in scientia phisonomie precipuus. corpus humanum in tres partes distinguit. supremam mediam et infimam. Uniuscuiusque autem partis significationem ostendit. et quid contineat in quibus partes designant sufficienti sermone describit. Partem hanc supremam vocat. que est a vertice capitis usque ad collum. continet autem hec pars caput humanum oculos pupillam frontem nares genas aures capillos tempora faciem palpebras cilia supercilia

supercilia barbam nasum os labia linguam dentes gingiuas palatum vocis sonum et loquelam quorum omnium interpretacio in decima parte est descripta. Medium autem partem corporis huius in a collo incipit et usque ad inguina se extendit. contenta que huius partis in eorum significacionem resolute ostendit. continet pars ista collum brachia manus digitos vngues pectus mamillas mamas ventrem spinam dorsi umbilicum dorsum costas latera que corporis et cetera de quibus in decima parte dictum est sufficienter. Horum etiam omnium interpretacio iuxta mentem Constantini aliorumque phisonomorum sentencias est descripta. Infimam autem partem corporis humani hanc vocant que est ab inguinibus usque ad complementum pedum. quorum etiam contenta huius partis in bono et malo sensum que importare designant Idem Constantinus pulchre describit. Sunt autem huius partis contenta genitalia tibie crura sive talli pedes coxe que plante et pedite et alia de quibus in decima parte in fine decime parte est determinatum. quorum etiam interpretacio in eadem decima parte iuxta priorum sapientum descripcionem est deducta. ¶ Duas regule igitur huius artis speciales dicuntur. una consideracio generalis quam Rasis Almansor parte ista libri sui primi ponit diligentissime est adhibenda. Inquit enim Rasis eum qui in hac arte iudicare voluerit. non tamen unum membrum attendere et unius rei consideracionem habere. sed ad plura animum adhibere quemadmodum enim in astrologie ut Ptholomeus iste quadripartiti certo sermone planiit. Non tamen una est materia et unius iudicandi modus in omnibus futuris. Sed et in hac scientia sicut et sermone accidat contrarias testimoniorum signorum inclinaciones fortiorem et ad animum fortiorem vincentem declina. Quod enim in omni hac arte iudicio ex pluralitate testimoniorum prosperitatem facere sive in bono vel Rasis in primo phisonomie malo illa significacio fuerit. Supponit vniuersalia quod predi aut vnum signo vel secundum deinde ad particularia et sine ea animum applicat. h

Differencia tercia phisionomiae capitis partiumque eius distincte re

soluteque comprehendentes. Inquit Constantinus caput magnum de deo dicitur. Primo quia magnum vltra modum regnat consilia facta est et recta in quo tamen non est fortitudo et amplitudo virtute formatiue quod scilicet factum est cum inabilitate et in

dispositionem pravam cerebri in quo est mollities ossium et gracilitas corporis. Unde caput de magnum multitudine materie et ex fortitudine virtutis formative quod scilicet decenter situm est et com plexum ad formam sphere tendens parum in pressurum ossa habens dura et collum in quo bajulatur carnosum

Consideratio prima

Caput magnum multitudine tamen materie et mollis et non amplitudine et fortitudine virtutis formative malam complexionem signat cerebri et multorum enim malorum et infirmitatum malarum est signum et inditium ut appo plexie et epilensie (malum morbum) virginis. Hec enim caput si magnum fuerit Constantinus infrigidatur multum. Calorem est ad latus frigiditatem superfluitatis ejus consumi non potest. Contingit quod inde infirmitates graviores fiunt quod perniciose ut litargia oblivio et virtutis animalium et cogitative corruptio. Hec ille. Addit Constantinus sic: carpentarii enim cum ligna nimis dura sunt formam domus perfecte non suscipiunt nec bene ap tari et leviguari possunt. Item similiter et magistri lapidum cum lapides nimis duri existunt foras pinxentas quemcumque non inducunt. Sic et virtus formativa si materiam invenerit eam re gulare non potest

Consideratio secunda

Caput magnum multitudine materie et amplitudine virtutis fortitudine est signum bone complexionis cerebri. Tamen enim materia est sufficiens et virtus formativa forte operatur hoc ad quod natura est instituta. Natura autem semper operatur hoc quod melius est et bonum

Consideratio tercia

Caput magnum multitudine materie tamen et non amplitudine virtutis fortitudine hominem signat stolidum in virtutibus cognitivis deficientem parum discretum et mali intellectus hominem qui alios deturpat et confundit. Signat hominem immundum qui non discernit inter honestum et inhonestum. Et stolidum hunc leni assimilatur asino

Consideratio quarta

Caput magnum cum amplitudine et fortitudine virtutis fortitudine capitis signat hominem in agendis prudentem in magnanimando fortem hominem superbum et elati animi. Signat hominem qui propriam sequitur sententiam propter volun tatis et animi plus dilectionem quam de alius considerans sua facta extollit alios deturpat se cum omnibus offert. Et sic in arte leonis assimilatur leoni. Tale caput Philemon scribit platonem habuisse

5 morbus quibus in infantis mavult

Consideratio quinta. Caput parvum est signum sic-
citatis cerebri in omni genere male complexionis. Caput
enim parvum faciliter potest distemperari a calido. Caput enim parvum
parvum habet de cerebro. In cerebro autem parvo non potest fieri
bona eventatio nec fumorum calidorum advenientium expulsio.
Unde et tales ex facili causa dolores acutos incurrunt capite.
Caput enim parvum facile labitur ad gradus largos frigiditatis,
eo quod in tali parvus est calor et frigido adveniente facile suffo-
catur. Caput etiam parvum facile inficitur humido superfluo, eo quod
in tali vapores advenientes humidi colliguntur et in unum
congregantur. Caput etiam parvum ad stultitatem tendentem facile
inclinatur, eo quod propter eius cerebrum sanguinis tristitiis humectatur,
prohibetur. Concludit Constantinus caput parvum esse signum
multarum egritudinum et infirmitatum.

Consideratio sexta. Homo parvi capitis signat quoniam
hominem stolidum, non bone discretionis nec recti iudicii vel
in rerum cognitione. Signat hominem debilem, de facili in egri-
tudines multas cadentem, ad phtisim corporisque consumptionem ten-
dentem. Est homo mundus aliis detrahens, factaque aliorum
videns et contempnens, cuius conversatio fugienda est. Hec enim
ante ... ... secundum hanc considerationem significatores
Palemon, Avicenna et Loxus sic deducunt. Caput parvum signum
est consistorii virtutum interiorum et quod organa sensuum interiorum
compositionem non habent distinctam. Unde fit quod actum recte iudicandi
iudicium fieri non potest, veluti est in animalibus quibus cogni-
tio rerum perficitur in parvo capite, tristitiam et passionem liberam
non habent. Parvum caput facit debile et gracile collum et pectus
parvum et spinam dorsi debilem, costas laterum non fortes. Cum enim
horum creatio ex capite oritur et crescit. Hoc Avicenna
refert in Conciliatore quod pisces invenitur sic homo parvus
ad modum cubiti, pendens ... in multis verbis ... sicut dicit Con-
ciliator quod talis caput ad corpus eius proportionatum fuit. Non mag-
no enim homine parvum caput stoliditatem signat.

Consideratio septima. Caput nimis oblongum
et quasi columnare hominem male voluntatis et perversi animi et
aliis hominibus invidentem, in iudicio rerum ignarum, senium
et invidum. Caput etiam aliqualiter oblongum cum facie in

parte oblonga hominem astutum prudentem et sagacem designat
fortitudinemque sensuum interiorum denotat hominem ingenii industri
et in rerum scientia repertum ostendit. Item figuratam capitis
aspicitur habuisse albertus magnus coloniensis ex corporis
adhuc coloniae integrum videtur. Talem etiam dispositionem capitis
paulus apostolus pingitur habuisse qui vir magnae sapientiae
ingenio et prudentiae legitur fuisse. De cuius sapientia Ie-
ronimus in epistolis scribit. De pauli sapientia attestantur in epistolis
loca apostolorum Scripturis enim paulus prudentia sua mortem et cap-
tivitatem evasit.

Consideratio ultima Ceteris paribus deterius
est parvum caput magno. Ut enim dictum est in pro capite sen-
suum interiorum et eorum organorum distinctio non est completa. Eorum
cerebri angustia mala enim et incompleta organorum sensuum
interiorum distinctio male ratiocinationis discursus et cognitionis
est impedimentum. Cum enim individuum sensuum interiorum sub-
iectum indiviuum qui sensus interiores presupponit completum non erit

Differencia quarta de colore humani corporis et maxime

faciei. quid significent scilicet in coloribus hominis 4 complexionum
Consideratio prima Inquit Rasis Almansor tractatu secundo ca-
pitulo. Color albus et fuscus est color ex albedine et glauco
commixtus. complexionem frigidam testatur hominis. Habentes
hominis huius coloris digestionem debilem et virtutem stomachi non
fortem. Unde et eorum sanitas (ut inquit Constantinus) ex
facili alteratur causa.

Consideratio secunda Color rufus a rubeo et ad
subrufum tendens. Inquit Rasis complexionem signat calidi-
tatem Aristoteles in phisonomia sua dicit Rubei enim in corpore
bonam naturitatem habet quia in corpore leviori hic accidit color.
Philomon inquit. Color rubeus ingenium signat et astuciam
et discretivas abilitates. Sunt enim tales bone sensationes et discre-
tiones. astucia tamen vigent et solercia Color enim rubeus
et constantinus scribit. plus albo attinet quam nigro Unde et
homines in facie rufi et pilis. album corpus habent.

Consideratio tercia cuius faciei citrinus color insititur
et participes sollertis sunt discretivum Est enim color citrinus

Similis color illorum qui in qualescencia sunt post infirmitatem vel in hiis in quibus multitudo sanguinis effluxit. Inquit Constantinus homines autem naturaliter citrinum habentes colorem prophetam et hystericum. In moribus autem signat homines quorum conversatio parve utilitatis est plus damni quam lucri. Sicut homines in quibus pauca est fides.

Consideratio quarta color clarus et subtilis humorum signat claritatem, subtilitatem et subtilitatem ingenii animi fidem conversationis etc. eorum dicta in nullis extenduntur et facile aliis comparantur. Color autem turbulentus faciei et corporis humorum grossiciem signat. Unde dicit Constantinus quod tales sunt inverecundi immitis aliorum derisores et impacientes.

Consideratio quinta color velut flamma et in facie et crinibus hominis. Inquit Philaretus signat instabilem esse hominem et astutum conculcatorem. Talis homo quod facta hominis ad risum provocat et movet. In moribus inverecundus est homo quorum conversatio nequiter grata est et complacens. Insuper desiderat.

Consideratio sexta color in facie hominis lucidus homines signat immundos melancolicos signat hominem quoniam conversationis singularis et qui hominum conversacionem fugit et solus esse desiderat. Ultra inclinationem in iram incedit, tamen sepe disputatores habet et rerum agendarum seriem digitis computat. Fortitudinem in fantasie et habet hunc colorem. Haly Abenragel in 1° suo complete parte prima capitulo de significationibus planetarum saturno attribuit. Homines enim lucidi colore de natura saturni esse ostendit, quorum conditiones et proprietates sunt avaricia, parsimonia, invidia. Saturnus etc. habet homines qui alios inhonestat et confundit et qui socia in se sentiunt et voluntates. Hille.

Consideratio ultima Inquit Aristoteles in phisonomia sua: Quibus color albus est et parvus misericordes sunt et benevoli animi. Hic enim cum ultra humores designat ad se pietates et benignitates. Homines autem ad quos ad colorem nigri declinat plus rigidi sunt eo quod humores habent a naturis. Inquit etiam Constantinus homines fleumatici melior sunt animi quam colerici. Plus sunt constituunt albi homines complexionis humidioris quam nigri. Colera enim eos ad iram movet et vindictam et velocitatem in aliis agendo.

Differencia quinta de significatione pilorum et crinium

quid in moribus hominis et complexionis qualitate ostendunt.
Consideratio prima. Color crinis pilorum et spissitudo nigre-
do et crispitudo atque crinium asperitas caliditatem signat comple-
xionis. Unde inquit Constantinus Nigredo et crispitudo crini-
um bonitatem signat ingenii. Hoc enim est testimonium calo-
ris qui calor bene temperat frigiditatem cerebri. Frigiditate
cerebri bene proporcionata bonitas et aptitudo fiunt ingenii.
Subiungit: colerici ergo quia calidi sunt crines habent nigros
et crispos et boni sunt intellectus sapientes discretores fortes
imaginatores in suis animi discrecionibus et in studiis mathema-
ticis sapientes. Halli.

Crispitudo ... Augustinus et ... colerice ... complexionis

Consideratio secunda

Albedo crinium et planities frigiditatem signat complexionis. Unde et flegmatici et in pluribus albos sunt capillos. Signatur hominis corde timidus per frigiditatem complexionis accidentem. Sicut enim calor inquit Aristoteles est causa audacie sic frigiditas causa timoris. Signat etiam albedo capillorum hominis benignos hominibus conversantes societatibus hominum gaudentes.

Consideratio 3a

Inquit Aristoteles pili molles timidum signant duri fortitudinem. Hoc enim signum sumptum est ex animalibus timidissimus enim cervus lepus et ovis pilum enim mollissimum habent. Fortitudinis autem leo et aper pilum durissimum nulli accipit et hoc in avibus quia enim duras habent pennas fortiores ut aquila anser. Qui vero molliores timidiores ut columba. Subiungit Aristoteles qui apud septentrionem habitant fortes sunt et duriorum capillorum et minus qui autem apud meridiem timidi et pilum mollem habent et boni intellectus.

Consideratio quarta

Crines nigri flavi complexionis colere aduste testantur et maxime si in facie color lividus ad plumbum. Sunt homines non multum fortunati laboriosi et primates a proposito raro recedentes. Signant hominem qui splendorem diligit et singularitatem et consortia hominum fugientes. Philosophus gaudens in loco obscuro solitudo et quicquid fecerit occultum fore desiderat. Aliis sua facta non confidit nec ea qui agit in publico facit in omnibus cautelacionem querit.

Consideratio quinta

Inquit Constantinus capillorum diversitas ad modum pilorum qui in exercitu videntur gradibus

Spiritus versi in antro · homine cordans audacem et fortem ostendit
Signat etiam hoc spiritum et complexionis humore animam
qualis enim est Ut inquit Ysaac libro 2 humorum temperamentum
melius est ... · humore autem animam semper ... ...
semper ut et supra declaratum est in animalibus brutis ·

Consideratio sexta · ... paruitas in capite · cerebri
signat sterilitatem · ... autem ... cerebri temperamentum et
bonam complexionem Ut et propter hoc dicit Constantinus libro ... ho-
mines qui in qualibet ... sunt · per infirmitatem capillos amittunt ...
propter repletionem cerebri ... in infirmitate · adducit similitudo de
folijs arborum in autumno · tunc enim in autumno propter frigus
consistentis humiditatis et unctuositatem quod est in ramis pel-
litur ad radicem · folia ab arbore decidunt · sic et consumpto humido
in cerebro ... defluunt Unde et propter hoc · sterilitatem cerebri
et caluiciem generari in senibus · quod autem significet caluicies ca-
pitis an bonum vel malum in hominibus ... dicetur inferius

Consideratio septima capillorum in quantitate et qualitate
colore equalitas mixta Mundinus hominem signat quieti
animi · pacem diligentem · signat hominem quietatis bone
verum ... diligentem bonum · et mores ... humanos
non est callidus · non detractor · similiter humanum ...
est homo bone fidei · equitatem et iusticiam diligens

Consideratio ultima · ... in inventione ... ca-
... cerebri habet defectum magnum · quod in cerebro sive parte
dispersum ... lapsum et infirmitates graues · quod de
cerebri debilitate eueniunt Dicit Constantinus libro ... a
natura signati existunt · similiter loquaces inconstantes animi et
vani cordis · potest tamen hoc de causa accidentali euenire
... homini aduenire ... ut propter timorem mag-
num · de cura multa · et de tristicia ... · tamen ...
Mundinus libro capillorum canities est ... de 2a dige-
stione procedens quod fit in senibus magnis Unde et prop-
ter hoc homini canescunt semper ... dum ... et ...
humorum dispositio in homine de ... color ...
est agrestium in albo nigro rubeo et medio colore ...

Differentia sexta quid oculorum varia positio in homine signat et qui oculi in videndo sunt fortes et qui debiles representant

Consideratio prima. Inquit Rasis Almansor: ex oculorum dispositione colore quantitate eminentia et profunditate eorum in capite maxime hominis dispositio in moribus suis cognoscitur de bonis et malis. Unde et huius artis magistri diffinite de oculorum significationibus scripserunt. Et pro maiori parte totam hominis vitam dispositioni oculorum attribuerunt. Cuius enim oculi magni sunt piger est mirabilis rerum secundum ordinem non habens omnia fortune committit. Cuius oculi magni sunt et tremuli homo piger est et sompnolentus inverecundus mulierum amator est homo cuius fides est parva in eius sermone instabilis cor non habet rectum quod ore loquitur corde non intendit.

Consideratio secunda. Cuius oculi in medium foras eminent inverecundus est loquax et stolidus omnia prudenter agere credit. Cuius oculi in profundo positi sunt boni et acuti est visus rerum consideratorem fortem habet et discretionem memorie magne et bene astutus et discretus et callidus. Cuius oculi parvi et tremuli (inquit Constantinus) inverecundus est vani cordis aliorum seductor et malorum causa et origo.

Consideratio tercia. Cuius oculi citius moventur ut in lampade astutus est et callidus nec sua prudenter agit et suam curat utilitatem. Homo huius vani cordis et mali est hec eius conversatio hominibus non prodest. plus enim maligni est cordis et animi quam recti est hic duplex loquitur unum ore et aliud in corde habet. Cuius oculi intra nigredine patent timidus est et bene videt sed non a remoto

Cuius oculi assimilantur capre, sani sunt et boni visus raro infirmantur et debilitantur. Homo in talibus stolidus inverecundus est et callidus. Est homo aliis detrahens et vitam aliorum reprehendens.

Consideratio quarta. Facies et oculi que videntur leticiam hominis designant. Talis fidelis est et animi pietas. Est homo specialiter aliorum conversationem diligens. Studet placere hominibus et eis consuetudinem impendere. Vivit talis longa vita. Patitur tamen in tempore suo habitus adversitates et infirmitates. Cuius oculi videntur in modo scintillare, homo verecundus est, obstinatus mali cordis, cogitat non aliis heredibus, bellicosus in rebus suis. Secretius agit, fallaciter agit. Est homo qui aliis malum cogitat et ledit. Eius conversatio non est laudanda et utilis.

Consideratio quinta. In cuius oculis multe apparent macule circa pupillam, est homo astutus, callidus, non recte conversationis. Est homo qui fidem non tenet. Multa loquitur sed rebus pauca complet. Est homo duplex, aliud in corde habens quam in verbo. Fugienda est eius conversatio. Studet tamen alios detrahere et malum pro bono retribuere. Si constantius

Consideratio sexta. Inquit Aristoteles si parum fuerint et foris eminentes ut oculi cancri, stoliditatem hominis grossorum morum inverecundi animi ostendunt. Est homo impediens aliorum, invidet felicitatem et ipse miser. Cuius oculi vitrei sunt habentes maculas rubeas, homo verecundus est, callidus deceptor, aliena cupiens et rapiens. Est homo astutus et duplex oris: unum loquitur ore, in corde aliud cogitat.

Consideratio septima. Inquit Constantinus: generale est hoc in medio oculorum quod parum oculi astuciam invidiam et herum maligni cordis ostendunt, sed pendent in rebus discretionem. Si oculi magni hominis non malum sed simplicis, non discretum nec prudentem, sed lentum inverecundum et vanum cordis et stolidus. Est inter mali memorie.

Consideratio octava cuius oculi sunt valde
grossi plenitudinis habens cum oculis vituli bovis est
homo male intellectus stolidus parum discretus quibus ei de
verum credit. est homo male memorie. hoc sunt e et
stolidus. humanum licet non sit ignorat. bestialiter omnia
agit. nec est urbanitas in eo. Cuius oculi sunt mediocris
magnitudinis ad nigredinem tendentes hominem significat legalem bone
intellectus benigne et humane conversationis et hoc legalis cum
similibus componens pacem et diligens concordiam

Consideratio nona cuius oculi fugaces sunt et in
tantum ad diversa loca moti hominem varii cordis signant
instabilem de rebus suis et honestate parum curantem de
futuris non cogitat et in rebus agendis prudentiam non habet
est. Cum inquit Constantinus cuius animum suum sic permutasset
aliorum est detemptator et male loquitur de sociis est infidelis
in corde quod ore loquitur mentitur. cuius conversatio est fugi
enda et mala

Consideratio decima Oculi parvi et ad ro
tunditatem inclinati hominem liberalem ostendunt sunt tamen
et venerunt cito hiis que dicunt credentes. Unde sepius
falluntur in ingenio et difficultatibus et in multis de gravibus
ad movent in iram vindictam appetit et iram diu tenet
Inquit Constantinus cuius oculi ad obliquitatem tendunt est
homo prudens sed plus callidus maximus mundus tenaces
animum plura cupit accipere quam dare in verbis est iugis
plura mentitur quam veritatem dicit malignus est animi et dolosus
cuius conversatio inter homines est ingrata et fugienda

Consideratio undecima et ultima cuius oculi
aspectum integrum non vident nec volunt hominem aspicere Inquit
Constantinus hic non est integri animi plus malus quam bonus
est hic dolus ore pulchre loquitur et malum in corde cogitans et
aliorum detemptator se extollit et alios confundit et hic num
quam nec verus in fide quod promittit cuius conversatio fugienda est
Concludit Galienus oculus sursum aspiciens aut in circum
obliquam assidue videntes dominium melancolie designat

Et sensuum exteriorum confusionem. timeat talis ne in peius labatur et veniat. Est etiam talis homo sine risu. conversationem hominum fugiens et mente alienatus valde indispositus. Hec Constantinus

Differentia septima aliarum partium hominis iudicia

comprehendens ut faciei fronte aurium labiorum et aliorum membrorum. Consideratio prima. Cuius facies multum carnosa est et alba est homo piger sompnolentus onerosus de rebus agendis parum cogitans. discretione impeditus et male memorie. Cuius facies est minus extenuata et macilenta hominem signat invidum de aliis male loquentem. et talis detractor. male de omnibus loquens et se ipsum laudans. Cuius conversatio est mala et fugienda. et multarum cogitationum et instabilis

Consideratio secunda Inquit Constantinus. Facies clare stilus forcare(?) et ebriosum hominem signat. vanum cordis et stolidum. parum prudentem. inverecundum et fatuum. plura loquentem quam recte est. Preterea cuius facies rotunda hominem vanum et malignum significat. et talis malivoli animi et mali cordis. Cuius facies rotunda vanum hominem signat. Unde et dictum est in decima prima questione quod facies a faciendo a philosophis nominata est.

Consideratio 3a Cuius facies vehementer rotunda est stolidus est. Cuius facies differentis(?) maiorum et moris cordis maligni in suspicionem hominum deceptator et detractor. Cuius facies nimis oblonga fatuus est et inverecundus et cordis mali. Facies in superiori parte oblonga prudentiam et astutiam signat ut dictum est in decima 3a circa phisionomiam capitis.

Consideratio quarta Cuius facies colorata non est multum pallida hominem infirmum signat et de facili in egritudines inclinatum propter malam digestionem et epatis infirmitatem. et talis invidus tenax avarus in verbis fidem non tenet. et homo fictus et vanum cordis. Cuius autem facies in colore est limpida. hominis boni animi ostendit fidelem. bene discretum et sapientem et hec qui conversatur cum eo invenit quod ore dicit opere implet

Consideratio quinta Facies hominis qui vix sudat

Consideratio sexta
Consideratio septima
Consideratio octaua
Consideratio nona

Inquit Constantinus frons intus carnosa significat incipien-
tiam ingenii et parvam discretionem. significat etiam [illegible] singuli animi
et vani cordis. Item hii sunt in [illegible] se rebellens et aliis
male sentiens

Consideratio decima. Qui in fronte parvam habent
indisciplinabiles sunt et referuntur ad sues. Qui valde
magnam referuntur ad boves et tardi sunt. Qui rotundam
excellentem et carnosam pugnam et referuntur ad asinos. Qui in
ea quadratam audaces sunt et referuntur ad leones. Qui in
lineis longam mundi sunt et ad canes referuntur. Qui tri-
stem frontem melancolici sunt. Qui habent rugosam et latam
adulatores et aliorum irrisores sunt secundum Aristotelem.

Consideratio undecima. Quorum labia magna
sunt stolidi et innuendo aliorum irrisores. hoc parum sa-
pientie et discretionis ultra hoc et immoderata et impura. Quorum
labia (inquit Constantinus) non bene colorata sunt debili-
tatem habent in interioribus et debilitatem ac defectum in epate. Huius
rei apparentia exterioribus corporis partibus ad interiora tribuitur.
Avicenna idem talorum et labiorum pulchritudo sanitatem et bonam
dispositionem signat stomachi.

Consideratio ultima. Inquit Aristoteles quibuscumque
labia subtilia sunt et extremitate magna [illegible] sunt habentes
validas cogitationes boni ingenii et ad magnanimitatem tendunt.
Quibus autem labium superius [illegible] inferius eminet
honores sunt stimulantes [illegible] discrepantes et aliorum conten-
dentes. Inquit Constantinus homines quibus ~~spissa~~ sunt ~~labia~~ in
labiis humorem acutos in corde habent stolidi fantastici significant et
ad iniquitates calidas sunt dispositi. concludit Constantinus
cogitationes in dispositione labiorum prudentiam animi et bonam naturam
designat et morum convenientia

Differentia octava de iudicio aliarum partium corporis situm

in anima Aristotelis Constantini et aliorum philosophorum sententias
et traditiones. **Consideratio prima.** Inquit Constantinus quorum nares
subtiles hii diligentes curiosi. boni ingenii et discretionis
et hii callidi aliorum hominum [illegible]. et hii qui humaniter

loquitur cum hominibus sed aliud cogitans est detra
ctor et aliorum derisor Subiungit cum naris ad
grossitudinem tendunt ꝯ homo parve sapientie et di
scretionis et inverecundus signat etc hominem qui parvos
testiculos habet

Consideratio secunda

Cum naris ex
tremitas longa est homo est festinus in rebus agen
dis sine consilio plus sequitur impetum quam rationem
unde et de factis suis sepe penitet Inquit Rasis cum
nares late sunt inverecundus est et impudicus Cum
foramina narium valde lata et aperta sunt homo e
iracundus alios ledens et vindictam querens est
homo qui aliis nocere cupit et iustitiam non diligens
omnia pro voluntate sua fieri desiderat cuius conver
satio parum utilis est et fastidiosa

Consideratio 3a

Cum hominis nares circumflexe sint
et grosse hominem rusticum signat vani cordis et ela
ti animi signat hominem parve discretionis et inge
nii plura loquitur tamen quam facit multa promittit pau
ca implet Concludit constantinus qui naris habet
strictas inclinatus est ad infirmitates pectoris super
fluitates enim que fluere debent per nares per stri
ctitudinem narium impediuntur et fluunt versus pectus
et hii sepius opilationem narium incurrunt et capitis
dolorem patiuntur tale

[...] dolor opilat

Consideratio quarta

Inquit aristoteles in phi
sionomia sua cum naris grandis et distense homo for
tis est nature animosi cordis audax et in corpore robustus
Cum narium acuta et remissa timidus est et
debilis nature et acute loquitur qui autem remissus
remittit voce et benigne loquitur Subiungit Aristoteles
animalia fortia quedam quorum naris sunt timida
aut acute Leo enim thaurus et canis latrabilis et galli
que boni animi sunt graviter vociferant cervus
dama et lepus timida sunt et acute sunt vocis

Consideratio 5ta

Inquit Rasis Almansor
cum loquela velox festinus est male suspiciosus cito
irascitur et malorum est morum ꝯ homo elati animi
omnia pro sua voluntate fieri desiderat sepius in

sic frustratur proposito · e homo qui irridet alios et seipsum extollit ·

Consideratio sexta inquit Constantinus · cuius vox incipit a gravi et ascendit in acutum signat hominem iratum audacem impetuosum et parvi animi · Subiungit · vox grossa caliditatem signat complexionis · gracilis frigiditatem · cuius signum est · quod eius vocem viri grossiorem habent femine vocem · eo quod in eis plus viget caliditas et in mulieribus dominatur frigiditas · Concludit loquendi velocitas signat calidam complexionem · et solum velocitas ipsa aperiendi · et claudendi · oculos

Consideratio septima Nasus magnus impudicitiam signat et hominem iniquum detractorem et alios homines decipientem · e homo in loquendo indiscretus de rebus male cogitat et male operatur · Nasi autem acuitas longum collum vox acuta · inquit Constantinus complexionis signat siccitatem unde et postea dicitur homines longum collum habentes inclinati sunt ad ptisim et infirmitatem corporis corporis

Consideratio octava Acutus nasus hominem ingeniosum signat · boni ingenii et intellectus · est callidus et astutus · est detractor et aliorum reprehensor · in verbis suis bene loquitur · et in corde aliud cogitat · est homo invidus · non est homo in toto fidelis · fingit se in presentia socialem et humanum · in absentia detrahit et male loquitur de homine Iuxta Aristotelem assimilatur cani

Consideratio nona Nasus simus et ad simiitatem declinans hominem iniquum signat et impudicum · non est homo fidelis · eius conversatio non est grata et utilis · studet alios confundere et seipsum extollere · nec etiam ad homines gerit voluntatem · Nasus vero aquilinus iuxta Constantini descriptionem signum est fortitudinis fortune et animositatis e homo veridicus iustus et pudicus signat bonitatem discretionis et intellectus · signat largitatem et dominium in alios · e homo est humanus et etiam cum hominibus habens conversationem hec ille

Consideratio decima · cuius nasus ad rubiginem pergit · complexionis est calide · e homo avarus et tenax · e homo inclinatus ad infirmitates graves ad morpheam et lepram · e homo duplex animi · cuius conversatio non est fructuosa nec humana

Consideratio undecima. Nasus longus et aliquantulum subtilis hominem astutum signat vanum cordis et sermonis, plura loquitur quam oportet, unde ei sepius malum evenit. Inquit Constantinus nasus purus ad grossitudinem tendens hominem signat parvi animi, plus quam aliis credit, multa loquitur superflua de homine et est homo vani cordis.

Consideratio 12ma. Nasus in fine habens quasi punctum carnis decisum est homo boni ingenii et discretionis, astutus et prudens, multa cogitat nec faciliter agit que concipit sed diu deliberat, est homo in rebus suis secretus. Subiungit Constantinus nasus rotundus et ad rotunditatem dispositus signat hominem vanum cordis, signat hominem qui de seipso multa dicit, seipsum extollit et de se multa presumit, aliis detrahit et seipsum commendat, plus inconstans quam constans. Hec ille.

Differentia nona de significatione aliarum partium corporis humani iuxta antiquorum sapientum traditionem

Consideratio prima. Magnum os inquit Constantinus hominem audacem iniuriosum signat, loquitur etiam male de factis et multa de se presumit, multa vorat et comedit, est homo in loquendo indiscretus, loquitur de quibus postea dolet et ex eius loquela sepius nocumenta ei adveniunt, moribus indisciplinatus et aliorum detractor est, est homo [illegible] iocandi amator, grossi ingenii et difficilis.

Consideratio secunda. Inquit Rasis homo parvi oris indisciplinatus est, instabilis et parvi animi, est homo vani cordis, aliis se offert et se sapientiorem omnibus aliis credit, est iniuriosus et secretus. Subiungit eius os latet angustum hominem in interioribus deficientem signat et maxime in epate, unde et digestiva virtus in eo est debilis, timet etiam ydropisim, strictura et infirmitates alias epatis, dispepsia et infert nocumenta. Inquit Constantinus saliva lota et in mane ad sale conspersa fieri prodest oris et eius auffert.

Consideratio 3a. Oris flatus et anhelitus suavis, inquit Rasis, hominem discretum et prudentem signat et maxime pro. Unde laudatur in commento almagesti et suavi anhelitu Ptholomeus cum [illegible] designabat, est homo etiam in interi

Ptholomeus

[illegible] habens anhelitum levem signum est sanitatis

oribus sonans et bene dispositus · est homo humane con
versationis et boni [illegible]

Consideratio quarta

Cuius aures
sunt magne · hominem signat · insipientem · loquacem
parvi cordis et stolidum · et homo parve sapientie
difficilis cognitionis et parve digestionis · alienus est
retentor et male loquitur de factis. Cuius autem au
res valde parve sunt · hominem boni ingenii signat
et specialis et humanae formae · alius est benevolus
non retentor quod possidet · omnibus se humanum exhibet
et mitem · aliisque complacere studet.

Consideratio quinta

Cuius aures ad longi
tudinem protrahuntur · Dicit Aristoteles · asino assimilatur
est homo vani cordis · diu cogitantes · parve sapientie
et prudentie · est homo imprudens et stolidus · bestia
liter vivit · et audacis cordis · alius non credit quod suum
propositum defendit · pertinax est et proprii animi. Sic
Aristoteles

Consideratio sexta

Collum subtile et lon
gum · hominem multa cogitantem designat · est homo
astutus callidus et in verbis suis prudens · et intendit
magis de aliis hominibus bene cogitans · et timere magis et
amicus. Inquit Constantinus · timeat infirmitatem quarum
ut est ptisis ydropisis paralisis et consumptio tempore
in naturali sua dispositione flexibilis et debilis ventrem digesti
vum habet debilem · unde et sepius infirmatur · et capitis
dolorem incurrit.

Non est fantasma quod provenit
ydropis et asma

Paralisis est quando homo non potest mo
vere membra et generatur ex
vino forti comesto stomacho
bibito

Consideratio septima

Collum grossum
et carnosum · hominem fortis complexionis ostendit · Unde
[illegible] · est homo [illegible] iracundus · multa dicere presumit
alios gravamine · suam propriam sententiam et voluntatem · Est in ve
ro fidelis · et recte conversatus cum hominibus · quod ore loquitur
verbo implet. Subiungit Constantinus · quod collum
valde curtum et breve habet callidus est et astutus · quod non ma
li corporis · alios per se perdunt · et talis utilis est · cuius
conversatio non est secura.

Consideratio octava

Dentes parvi et debiles qui cito in senectute cadunt ingenii bonitatem signant. i homo mundus astutus. vestes suas candide et omnia secrete agit. i homo satis loqualis. humaniter cum hominibus sua facta habens. Item inuidus. Inquit Rasis homo cuius dentes sunt inequales in situ et figura. scilicet quidam sunt rari. quidam spissi. quidam lassi. quidam stricti. hominem audacem signat. inuidum. male de aliis hominibus sentientem. i aliorum irrisor et detractor. est in(super) homo callidus et ingeniosus. Et Aristoteles enim assimilat cani. timet talis homo iram et de vindicta cogitat.

Consideratio nona

Cuius dentes inquit Constantinus sunt valde longi. extra se prominentes de gingivis. signat hominem superbum invidum et astutum. i homo audax. iracundus et duplicis cordis. i homo suspiciosus. alios reprehendit et furtum subiungit. Dentes albi in hominibus signant hominem veri et sinceris animi. et qui verbis humaniter conversatur. est fidelis cordis. studet aliis complacere. et quod loquitur ore. complet opere. Cuius autem dentes sunt nimium ad glandinem tendentes. i homo stolidus vanus confisus mali animi. i homo cupidus et avarus aliorum mundum et sui utilitatem studet. i homo qui cito videt et instabilis est. est duri ingenii et interdum de aliis male sentit. plus malus quam bonus est.

Consideratio decima

Inquit Constantinus dentes fortes signant hominem bone complexionis et bone dispositionis in membris et sensibus interioribus. i homo longe vite et non faciliter infirmatur. i homo audax et bene discretus. recte operatur et loquitur. Concludit debilitas dentium debilitatem cerebri significat naturaliter. et homo talis verecundum facili causa dolet et firmatur. i homo gravitatis bone certi animi et in agendo utique minime nocet. Si uterque discretus studet. i boni ingenii prudens et iustus.

Consideratio undecima

Inquit Constantinus. nigror qualitas complexionis ostendit stor(…)

ventriculi et pellicula lingue cum pellicula inferiori sto-
machi. Dicunt sunt solide. Grauitas ergo maxima lingue sti-
tate signat stomachi et humorem acutum in stomacho col-
lectorum. Humiditas aut superflua lingue humiditate in
stomacho superhabundante ostendit. temperamentum aut
lingue temperamentum stomachi ostendit. Constantinus

huius lingua sicut ... cum ... acuto

Consideratio duodecima

Lingua ve-
lox ad loquendum homo est vani cordis et suspiciosus
ceteros contempnunt. Est expers animi. Est hoc qui ex facili
causa in iram cadit et stabitur. Ex lingua est balbuciens
homo est instabilis vani cordis et se ipsum extollens. Con-
cludit Constantinus. cum lingua accidentaliter balbuti-
ens fit. apoplexiam futuram minatur et palisim
vel et ebrius. quando lingua superflua humiditate infirmi-
tatis vocis et distinctas formare non potest. Hec Ali. De
sermone vel lingue et voce dictum est in differentia octaua sufficienter
dictum vel sufficienter est pertractatum

Apoplexia ... est dormi... infra in dorso

Differentia decima de signi-ficatione aliarum partium

corporis humani. quod varia membrorum dispositio
consignare habet hominem. Consideratio prima. Inquit Rasis
Almansor. barbe et crinium spissitudo condiciones viriles
ostendunt. signant hominem boni animi. perfecte nature
et bone compositionis. homo bene barbatus est bone discre-
tionis et intellectus. barba copiosa est signum constancie et
animositatis. Subiungit vir bene barbatus in rebus suis
est constans et constanter agit est bonorum morum. integri
animi et veri

Consideratio secunda

mulier barbata fugienda
est. quia vere cum voluntate est et animus audax et superba.
quicquid in animo concepit perficere intendit. est fallax et iracunda
omnia pro voluntate sua ut fiant intendit. cum autem sua
non habet plorat et maledicit. est impudica et calide complexionis
tamen non potest. omnia secreta manifestat. eius conversatio est ri-
gida et inhumana

Consideratio 3a Inquit Rasis Almansori Tumulus
malore e morio · stulticiis cupiditatis presumptionis tumulus
quando apparet · qui sunt respicientes nascentes vel pressimos hic · e
iste in sermone et loquendo indiscretus · quod capere non potest lingua
non exprimit · et de rebus turpibus loquitur · e invicandus et
in moribus indisciplinatus · e homo cui fides non est · quoniam
promittit corde contrarium cogitat · Sudent hic cetera decipe
biscitti sunt et callidi et maligni animi · mundi et instabiles
Conclude cui aut barba numquam apparet · hic omnibus deteri
ores sunt et plus maligni · horum conversatio e fugienda
sunt eius de mundo hominum quos natura signavit

Consideratio 4ta Mentum hominis carnosum et
latum · signat hominem fortem · constantie animi · signat
hominem qui cum hominibus humaniter conversatur et deviat
in rerum cognitione et intellectu mediocris Cui autem mentum
acutum est · et bene carnosum · hominem boni ingenii signat · viri
lis animi et industrie · e tunc homo prodigus · plura dans
inutiliter quam oportet · e appetens vanam gloriam · in animo
vult apud alios apparere liberalis et munificus et in rebus
suis excellens ·

prodigus qui dat ubi non est dandum · liberalis autem qui dat ubi dandum est ·

Consideratio 5ta In cuius mento apparet divisio
aut quasi fovea · signum est boni ingenii · astutus et prudens
est sepius in rebus agendis · instare e cogitacionum · est
homo parvi animi · quod proponit exequitur · e homo boni
consilii · diu deliberat antequam aliquid faciat · Iniurias
alteri non facit · neque pati potest · Iram tenet et vindictam
querit · pauca loquitur quam ultra cogitat · nec alicui quod
habere debet manifestat Constantinus

Consideratio sexta Mentum acutum sive cu
rvum et cum pauce carnibus · hominem signat mundi
mala cogitantem et dolosum · e homo aliorum verisilis · sepius
omnibus contencionem movet · est discordiarum seminator
est vani cordis et male fidei ·

Consideratio septima Inquit Rasis Al
mansori · homo raro ridens · parvi est capitis et animi

est homo multa cogitans. et homo mundus secretus et amabilis
societatis hominum fugit. eius conversatio non est humana. et hic
alios contempnens et semper omnibus prudentiorem credit. eius
conversatio est fugienda. Et assimilatur magis Avicenne verso.

Consideratio octava homo qui semper ridet
et modeste. et homo simplex animi et vite indiligens conversatur
cum hominibus benevoliter. omnibus prodesse cupit be
nignus est et mitis. de rebus suis non est nimis sollicitus
Fugiunt constantinus. Hic qui ridet alte et clamorose vere
mirandus est et stolidi animi. [illegible] animi et mali
animi humaniter se gerentes apud homines [illegible] si vero ceteris
est malignus. aliis non studet et cogitat. et hic dure
cordis et vani animi. plus malis quam bonis. eius conver
satio est fugienda.

Consideratio nona. homo qui non ridet respicit
et [illegible] [illegible] mirandus est et [illegible]
quod aliis noceat cogitat. nec de aliquo bene sentit. Fugit
Constantinus. homo videns qui dentes detegit. durus est
cordis. aliud ore loquitur. aliud corde cogitat. multa
se acturum promittit et nihil facit. et adulator et blandi
tor et maligni cordis. eius conversatio est fugienda. est de
ceptor et [illegible] amator. [illegible] Avicenna assimilat volpi.

Consideratio decima Fugit Constantinus
[illegible] et [illegible] manuum dispositionem et figura
non accepit. Qui cum manus longas et digitos longos et subtiles
habentes boni ingenij subtilis est astutus et prudens. multa
cogitat et de rebus suis agendis nimium deliberat. [illegible]
liberalis et aliis tribuens. et homo conversator hominibus
studet aliis benefacere et complacere. et homo fidelis cuius
omne quod loquitur ore corde intendit

Consideratio undecima Fugit [illegible]
[illegible] manus curtas et breves et digitos grossos et
curtos habentes stolidi et grossi ingenij [illegible] et hic qui in
[illegible] est [illegible] et mirandus. et aliorum [illegible]
semper laudat et extollit. [illegible] manus nimis [illegible]
[illegible] signant et invidia signat hominem qui longo
tempore iram et vindictam appetit.

Consideratio duodecima

Inquit Constantinus quod ungues pulcri sunt et digiti signat hominem ingenuum et impeditum multum loquentem. Et e contra homo est varii cordis, audax et mente clarus. Concludit Constantinus quod ungues qui flexibiles sunt valde signant hominem boni ingenii, liberalem disciplinarum, communicatorem hominum. Asperitas in eis est multum cogitat, in rebus suis agendis diligens est. Hic est bone fidei et firmitatis.

Differentia undecima de significationibus partium

phantasie corporis humani in membris et unguibus hominis.

Consideratio prima. Unguium subtilitas ingenium signat et intellectus bonitatem. Inquit enim Constantinus quod ungues in longum tendentes tenues sunt et lucidi, signat raro parce signat ingenium ut de rebus iudicat et utique de rebus suis cogitationem est hoc signum ut philosophandi et in scientiis proficiendi. Qui vero ungues sunt grossi rectos et ad rotundum tendentes hic est grossi ingenii, ut le distractos et inertis. Et homo vani cordis et stolidi loquitur male describens et alios confundit.

Crinis et ungues nascuntur ex superfluitate et non vivunt. Item capilli non vivunt nec ungues quia nascuntur ex semine et superfluitate nec ut arbor hic vivunt et vivit sicut planta

Consideratio secunda

Inquit Constantinus macule albe in unguibus animam malam cordis nuntiant aliquam quod destructionem et imbecillitatem primam corporis aut cordis que incra/sunt designant. Rasis vero dicit quod talis dispositio in unguibus intimam cogitationem de rebus suis et cordis amentitatem circa res agendas.

/ vel /

Consideratio tertia

Homo qui fissos habet ungues hic. Inquit Constantinus homo cordis est ... sunt et stolidi cordis in ... parti. Subiungit lor sibilior que est in homine in pulsis est digitorum ... et pendentis ... statum cordis in ... pulsatilibus ... et in diversam ... dispositionem. Variacio hec in sanitate et infirmitate indicant statum.

Consideratio quarta

Capularum amplitudo

Consideratio quinta

Consideratio sexta

Consideratio septima

Consideratio octaua

Consideratio Nona

Consideratio decima

Consideratio undecima

Consideratio duodecima

tio est fugienda. Concludit Constantinus. cum brachia mi-
nera valde sunt et tenera. homines signat mollitiem cogi-
tationum in rebus suis stratus mundi. astucie et callidi
in corporis fortitudine est debilis. ingenii capax
et dolosi. pulcre ore loquitur. sed durus est corde. aliis co-
tenuit [illegible] in corpore [illegible] in se
[illegible] ostendit.

Differentia duodecima huius partis in qua aliarum partium

corporis humani ostenditur iudicium Consideratio pri-
ma. Dorsum magnum et pingue inquit Rasis. Et am-
plum. homines signat fallaciam. pigrum et animo audacem
est homo non tamen garrulus et pessime dispositus. turbulentus et
animi voluntate omnia agit. nec de rebus agendis
deliberat. Longum autem dorsum in acuto tendit. homines signat
minus parum dispositos. curvum parum dispositus et interdum
plus nocet cuius garrulitas quam prodest. verecundus est in
verbis et rebus male loquitur et operatur.

Consideratio secunda

Cum vero dorsum est strictum
parum dispositum tenuis et cum spina et ossa eminent
signat homines minus. honorem est qui multa cogitat. et
raro diligit. sed hic qui inter alios discordias facit. omnia
secrete agit. est fallax. unum loquitur ore. et aliud in
corde habet. paucitas multa verbis. pauca complet opere
est ingeniosus. astutus et aliis circumveniens. cuius
conversatio non est humana.

Consideratio 3a

Cum vero venter pinguis est et
amplius non prave dispositus est in rebus. est hic impu-
dens imprudens sensualitatem sequitur non rationem
non bene deliberat. non vero et veri est animus. Venter
parvus et strictus inquit Constantinus in longum re-
tentus. signat homines qui diligentia in rebus agit
sive est homo stratus et in rebus suis stabilis. vult esse
adiutor quid agendum est et corpore intus et sapit hic alibi

Consideratio quarta

Homo pilosus in ventre. Inquit Constantinus: est homo validae complexionis, fortis, stolidus in loquendo, parcus et loquax. est homo boni discretionis nec sicut prudenter agit. Diu deliberat. est homo sani cordis et clarae mentis. alios irridet et propria extollit. Ipse gloriatur et extra sua magnipendit.

Consideratio quinta

Coste multum carnose pinguedine firmae. Inquit Rasis: homines pingues significant et stolidi. est homo qui de rebus agendis parum deliberat. Fortis est animi. est homo impetuosus et qui discordiis gaudet. Costae autem recte sunt subtiles, pinguedine et carne fere libere non obvolute. est homo boni intellectus et prudentis, cum non multa loquitur. nec sicut prudenter agit. est cum deliberatione quicquid dicit. nulli nocet nec propria extollit. est contentus de suis et cum nullo aliis conversatur.

Consideratio sexta

Cum femur est spissum et pilosum significat hominem (Inquit Constantinus) complexionis validae in pruritum et rigiditatem. est animo prudens. Debilitas vero indicat imperfectum in suis rebus. non nobis indicium. contumeliae est animi grandioris. loquitur corde intendit. In rebus suis multum sollicitus et attentus.

Consideratio septima

Inquit Constantinus: cum femur non est carnosum possibilis patiens. est homo debilis in rebus. De facili lapidem marcent rerum in solitudine et angustiis et dolens. animo est timidus, stridens in rebus suis, ad creationem prolis impotens. Cum autem femur concludit Constantinus est fortitudine et dispositione elegans, medium inter longum grossum et tenue, multis non pilosum et compactum. Signat hominem boni animi. est homo castus et prudens. bene loquitur et recte operatur in agendis. est discretus. et nec sicut ordinat prudenter.

Consideratio octava

Coxe bene pulpose et carnose significant hominem animo constantem et audacem. est homo sapiens. plura loquitur de hiis quae oportet. se extollit et alios despicit. Coxe autem non bene carnose debilitatem significant renum et partium inferiorum. Fessus in ambulando cito fatigatur. De facili dolorem partium inferiorum incurrit.

Consideratio nona

Inquit Rasis
Almansor · Ille cuius cervica longa et subtilis est hic homo boni
ingenii · inquirendo veraciter · in verbis sue sententie · parva
loquitur et de rebus bene deliberat agendis · Ille vero cuius propter
aliorum audit consilia · Cuius cervica fuerit pilosa [illegible] · est
homo naturaliter [illegible] · astutus et callidus · in animo mutabilis · [illegible]
[illegible] deligit · et est impudicus · Castimoniam vero sequitur
Cuius autem cervica liberata fuerit a pilis · et ad [illegible] aliquam
tendentia · est homo boni animi · diligit castitatem et est homo
boni conversationis

Con · decima

Crura subtilia amplas formas · hominis
impedibus fortem signat · ambulatorem fortem · et qui in via de
facili non fatigatur · est homo constantis animi · audax et forte
non facit impavide agit et constanter · Crura autem subtilia
fuerit parvi Inquit Constantinus debilitatem significat pedum · facilem
cor fatigatorum ostendit unde et [illegible] ad podogram · [illegible]
pedum vero fuerit inclinatio · Concludit parvitas femorum
ingenii [illegible] signat et animi imbecillitatem

Con · 11ma

Pedes magni in figura longi · ossibus
et carne obvoluti hominem lascivum significat et impudicum et verbo
et opere · est homo [illegible] ingenii et parvi intellectus · est homo vani
animi et mali cordis · est stolidus et aliorum invisor · Pedes autem
subtiles non nimis longi · ad tenuitatem dispositi · bonum signat
ingenii hominem · civilem · et humane gestacionis · nulla adversitate
non gravem [illegible] · quod non loco [illegible] intendit · est amicus
honesta et [illegible]

Con · 12ma

Planta hominis lata et mediocre perfectibilitate
hominem signant [illegible] cordis et stolidi et parvi ingenii · est
homo indiscretus et impudicus · multa loquitur et incepit
de rebus agendis parum discernit · et bestialiter vivit
Homo autem habens plantas subtiles · qui facile sentiunt [illegible]
bene discretos et cognitores ostendit · significat hominem in animo pru-
dentem · fidelem et [illegible] · quod non loco [illegible] intendit · est in agen-
dis prudens · [illegible] · non [illegible] et humanus vivit
est spiritualis · et de [illegible] hominum [illegible] dolet · pacem diligit et
quietem · Hic Constantinus

Differentia ultima comprehendens eorum iudicia

de quibus in precedentibus mencio non est facta Iuxta Rasis
Constantini et aliorum philosophorum determinacionem
Consideracio prima de significacionibus ingenii et philosophi
Inquit Rasis Almansoris . Statura philosophi media non nimis
alta et parva nec nimis parva et debilis . facies aliqualiter
oblonga . oculi subtiles . barba sufficiens . capilli medie inter
[illegible] et parvos medium habet . sunt nigri et crispi et rubei magis
[illegible] plane . digitos habet subtiles et longos et flexibiles ante
et retro bene . magne in retro . frons magna . vox suavis
nasus subtilis . aspectus eius felix [illegible] . non est [illegible]
et predicti animi . aspectus eius constans . non in eo est [illegible]
Concludit Constantinus maneat ad mathematica studia et [illegible]
[illegible] complexio inclinatur colerica et hec sunt [illegible] et nigre
[illegible] et faciem habet oblongam . [illegible] capillorum et crispiorum

Consideracio secunda de significacionibus boni intellectus nature bone et
discretos clare et recte Inquit Almansor . signa boni nature . sunt
caro [illegible] subtilis mollis et parva . corpus eius [illegible] grossum et pi[illegible]
[illegible] grossam signat naturam . intellectum [illegible] non [illegible]
Inquit Constantinus hec boni intellectus . qui facie est magna
non rotunda habet faciem oblongam . Cuius facies media est inter
crassam et magnam . cuius tristicia non nimis velox . nec tarda
Velox enim tristicie et ambulacio [illegible] signat [illegible]
[illegible] qui non deliberat . sed omnia impetu agit . Tarda enim tristicia
[illegible] signat . de rebus non [illegible] cogitantes nec [illegible]
ad plenum discernentes [illegible]

Consideracio tercia de significacionibus [illegible] . et consistit signum [illegible]
de [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] Inquit Constantinus
cuius oculi sunt [illegible] foris eminentes et magni . cuius os est lo
[illegible] et magnum . oculi inconstantes . qui in ambulando velox
[illegible] . cuius facies rotunda [illegible] . [illegible] cuius facie [illegible]
de sanguine . hec brevium manuum . et digitorum [illegible] . cuius [illegible]
[illegible] magne . [illegible] magnus et [illegible] . brachia [illegible]
et brevia et labia grossa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
signa sunt . facies [illegible] . oris [illegible] . labia [illegible]
[illegible] subtilis et digiti . tristicie [illegible] . verba [illegible]

Vide [illegible]
Venter [illegible] [illegible] sub
[illegible] [illegible] [illegible]

In loquendo verbositas specialiter in de verecundia sed
in aliis consideratis ut dictum est supra

Con. 4ta de signis generali fortitudinis et audacie viri
virilis et constantie animi. Ingerit Rasis. audax est et fortis
cuius capilli fortes sunt erecti et aspri. hoc enim significat humorum
caliditatem et multitudinem. caliditate enim corporis fortitudo ge-
neratur sicut econtrario frigiditate debilitas. Unde
et videmus viros qui calidi sunt. fortiores esse nature et
complexione quam mulieres. Ubi magnitudo corporis forte est. cuius ossa
fortia extrema corporis iuncture quam magne et fortis. pectus
magnum. venter magnus. collum grossum et forte. thorax
latus. frons sine ruga. iunctura et digitorum fortitudo
nares patule. in pectore pilosus. talis est audax et
magne conservancie.

Con. 5ta de significatione timoris pusillanimitatis
et timidi cordis. Ingerit idem Rasis. timidus est cuius pili
plani sunt. maxime in tibiis et pedibus. cuius corporis macies
minutus hiis timidi assimilatur. sed quia a natura est tristis
Constantinus homo timidus est in plurimum complexionis
est nigre. significat enim hoc dominium esse melancolie. melan-
colia est humor timoris. Unde et hii qui nimia melan-
colia habundant a natura timent. loca solitaria diligunt luce turbat mente.
conversacionem hominum fugiunt. soliq(ue) esse appetunt et nullo
imminente periculo animo contremiscunt. Animal magni
cordis timidum est. exemplificat Aristoteles de asino cervo
lepore et agno. Animal parvi cordis audax est et forte
animi exemplificat de leone et apro.

Con. sexta De complexione grossa quam ingenio sequi-
tur morum et grossitatis inhumanitas. Ingerit Rasis. qui
nimis albus est vel excellenter niger. grosse est comple-
xionis. cuius digiti curti et breves. facies rotunda. in ma-
xillis carnis multitudo. in collo et pedibus carnositas multa
grossa vox. brachia crassa. et pedes magni. ventris ma-
gnitudo. facies nimis ampla et lata. nasus magnus excellens
et longus. hoc inquit Constantinus hominem minimum in bonis esse
ostendit

Con septima

Con octava

Con nona

Con decima

Con vndecima

Con duodecima et vltia

tibus in unum feliciter collecta in laude dei et magistri
[illegible] · imperando [illegible] finis Amen

Scripta est haec phisonomie ars Anno domini xv nona 1498
confirmatione per me Benedictum [illegible] baccala-
reum Cracoviensem: artium [illegible] a [illegible]
magistri Iohannis Glogover de Cracovia natura [illegible]
natura profundissimo: sideriumque speculatori [illegible]
tissimo

Longitudinum & Latitudinum 500. Urbium.

	Long. Gr. M.	Latit Gr. M.
A.		
Aachen infer. Germ. L.	27. 30	50. 48
Aalen Saxoniæ, B.	34. 37	51. 50
Adrianopol Thraciæ R.	51. 45	43. 12
Agra indiæ. R.	106.	26. 50
Alexandria Ægypti L.	60. 30	30. 58
Algier Africæ. R.	25. 10	35. 13
Altenburg Misniæ B.	36. 29	50. 50
Altenburg Misn. B.	35. 58	51. 0
Aldorff Noricæ R.	34. 22	49. 22
Amberg Palat. R.	33. 54	49. 29
Amsterdam Hollandiæ. L.	26. 30	52. 26
Annaberg Misniæ. B.	35. 43	50. 40
Annaburg Misn. B.	35. 39	51. 40
Angermünde March. Brand. R.	37. 32	52. 2
Angola Afric. R.	38. 30	9. 30
Anhalt Saxoniæ B.	33. 49	51. 36
Anspach Franconiæ O	31. 15	49. 25
Antiochia Syriæ. L.	74. 45	37. 0
Antwerpen Brabant. L.	26. 0	51. 16
Aracta Chaldææ. L.	77. 15	36. 4
Arnheim Geldriæ. L.	27. 45	52. 7
Arnstadt Thuringiæ B.	32. 30	50. 38
Arras Artesiæ. L.	24. 54	50. 9
Aschaffenburg Franconiæ R.	31. 41	50. 6
Aschersleben Saxon. B.	34. 5	51. 41
Asien Palæstinæ R.	63. 31	32. 12
Athen Græciæ L.	53. 0	37. 15
Augspurg Sveviæ L.	33. 15	48. 21
Augustusburg Misn. B.	35. 49	50. 33
Aussig Böhem. B.	36. 8	50. 43
B.		
Babylon Chaldææ L.	73. 30	35. 0
Baden Helv. O.	29. 30	48. 44
Baden Marchionat. R.	32. 45	48. 52
Bamberg Franconiæ. R.	33. 49	49. 56

		Long. Gr. M.	Latit. Gr. M.
Brutam Indiæ,	R.	127.45	6. 45
Barby Saxon.	B.	34.24	51.55
Basel Helvetiæ.	L.	28.30	47. 3
Baudzen Sup. Lusat.	B.	37. 0	51. 18
Bigau Miſn.	B.	34.45	51. 10
Belgern Miſn.	B.	35. 45	51. 27
Bleick Miſn.	B.	35.19	51.
Brandenburg Saxon.	B.	33.45	51. 44
Bergen Brabant.	L.	29.45	51. 30
Bergen Norweg.	L.	27. 30	60. 30
Berlin Brandenb.	O.	35. 0	52. 40
Bern Helvet.	R.	30. 8	47. 2
Bethlehem Cappado.	R.	63. 40	41. 54
Bethlehem Palæſtin.	O	66.	31. 50
Bethſaida Palæſtin.	R.	64. 35	31. 30
Beſantz Burgund.	R.	28. 30	47. 34
Bibrach Svev.	O.	30. 15	48. 4
Biſchoffs Werda Miſ.	B.	36. 33	51. 12
Bittenfeld Miſn.	B.	34. 44	51. 36
Bolentin Gall.	R.	24. 7	50. 40
Bonn Inferm. Germ.	O.	28 0	50. 47

		Long. Gr. M.	Latit. Gr. M.
Bononien Ital.	R.	34. 30	44. 30
Borna Miſn.	B.	34. 9	51. 9
Bolzen Tyrolis,	R.	35. 45	45. 52.
Brandenburg March.	O.	34. 45	52. 36.
Braunſchweig Sax.	R.	34. 14	52. 15
Breda Brabant.	R.	27. 41	51. 35
Bremen Weſtphal.	R.	31. 44	53. 8
Brena Miſn.	B.	34. 56	51. 31
Brieg Blau Silſiæ	L.	39. 30	51. 10
Brieg Sileſ.	L.	41. 30	51. 0
Brinn Moraviæ.	R.	40. 30	49. 10
Brisach Brisgoiæ,	R.	30. 20	48. 16
Brügg Flandr.	L.	24. 45	51. 19
Brüſſel Brabant	L.	26. 0	50. 48
Bündtſtadt Thurino.	B.	34. 5	51. 0
Bündtſtadt Thuringo.	B.	34. 5	51. 4

C.

Cadix Hiſpan.	R.	15. 18	36. 36
Cæſarea Palæſt.	R.	63. 53	32. 30
Calecut Ind.	R.	101. 25	11. 7
Camentz Sup. Luſat.	B.	36. 42	51. 20

		Long. Gr. M.	Latit. Gr. M.
Cantrik Belgiæ,	K.	28. 0	50. 8
Caminiuk Podol.	K.	49.45	48.19
Camgen Fris.	L.	27.15	52.40
Candia Cretæ,	R.	51.32	34.40
Canisa Hungar.	K.	41.30	46.58
Canterbrig Angl.	K.	26.15	51.20
Caſſel Haſs.	L.	30.15	51.19
Carlsbad Boh.	B.	35.28	50.13
Cartagena nov. Granatæ,	R.	304.40	10. 52
Carthago Afric.	R.	34.37	35.10
Caïrum Egypt.	R.	58.45	29.50
Ceuta Mauritan.	R.	15.55	35.21
Chalcedon Aſia,	K.	59.15	43.15
Clauſenburg Tranſ.	R.	46. 0	48.25
Clev Infer. Germ.	R.	29. 4	51.48
Coblentz Inf. Germ.	R.	29.35	50.22
Coburg Francon.	K.	35.30	50.20
Colberg Pomeran.	K.	39.45	54.28
Colln Inf. Germ.	L.	28.15	50.56
Colmar Alſat.	R.	30.11	48.15
Colombo Ceilani,	R.	105. 5	7. 15
Coloſſæ Phryg.	K.	60.15	38.30
Comorum Hung.	K.	42.30	48.2
Compoſtel Hiſpan.	R.	12. 21	42.56
Condt Artef.	R.	25.38	50.20
Corinth Achajæ,	K.	49.15	37.30
Coſtnitz ad Lacum Bodnicum.	R.	31.57	47.42
Cracau Polon.	R.	42.56	50.10
Cremona Lombard.	R.	33. 2	45. 1
Cronſtadt Traſſylv.	K.	49. 0	47. 6
Croſſen Siles.	K.	39.15	52. 4
Culmbach Francon.	L.	34. 12	50. 8
Cuſtrin Neomarch.	O.	36.15	52. 32
Cuzco Peruvian.	R.	309.40	13. 20

D

Dalau Monſ.	B.	35.41	51.24
Dama ſub Syt.	R.	66.10	33. 4
Dama Saxon.	B.	36. 1	51. 51
Dantzig Pruſſ.	K.	43.45	54.23
Darmſtadt Propont.	R.	52.26	41.51
Delft Hollandl.	L.	26. 0	52. 0
Delph Græc.	R.	46.30	37.51

		Long. Gr. M	Latit Gr. M.
Dillingen Minſ.	B.	35. 2	51.30
Dionyſ. Græc.	K.	24.26	48.54
Dornſtatt Thuring.	B.	33.33	51.12
Droſſau Saxon.	B.	34.52	51.46
Drunter Zell.	K.	29.11	53. 4
Dubzſchen Bohem.	B.	36.58	50.44
Dreyfaltigkeit Miſ.	B.	36.22	50.56
Düben Minſ.	B.	35.44	51. 8
Dobrelun Inf. Luſ.	B.	36.13	51.38
St. Domingo Ind.	K.	311. 0	17.21
Duren Minſ.	B.	36.32	51. 2
Düplitz Bohem.	B.	36.32	50.41
Dortrecht Holland.	L.	26.30	51.51
Drey Eken Minſ.	B.	36.24	51. 6
Dübern Minſ.	B.	35.15	51.34
Dünckirchen Flandr.	K.	22.40	51. 2
Düsburg Cliv.	K.	31. 0	51.24
Düſſeldorff Cliv.	K.	31. 0	51.11
Duz Bohem.	B.	36.29	50.38

E.

Ebatana Perſ.	K.	88.30	37.45
Erdberg Thuring.	B.	34.13	51. 7
Elenburg Scot.	L.	19.12	55.47
Eger Bohem.	K.	35.45	50. 1
Eichſtatt Bavar.	K.	33.34	48.53
Eilenburg Minſ.	B.	35.21	51.26
Eisnach Thuring.	B.	33. 6	50.46
Elbogen Saxon.	B.	34.16	51.27
Elbingen Pruſſ.	K.	43.19	54.12
Emerſtadt Minſ.	B.	36.16	51.30
Embden Frif.	L.	29. 0	53.32
Eperies Hungar.	K.	45.15	48.54
Epheſus Ionic.	K.	53.39	38. 0
Erffurt Thuring.	B.	33.46	50.47
Eſcurial Hiſpan.	K.	18. 0	40.34
Eßlingen Svev.	K.	32. 5	48.49

F.

Falckenau Bohem.	B.	35.18	50.12
Famaguſta Cypri.	K.	61.30	35.18.
Ferrara Ital.	K.	34.45	44.49
Fürſtenwalde Infer. Luſ.	B.	36.22	51.40
Friedburg Judland	K.	33.13	54.58
Florentz Hetrur.	K.	34.31	43.41
Fontainebleau Gall.	K.	25. 2	48.20

		Long. Gr. M.	Latit. Gr. M.
Frankfurt ad Mœn	K.	31. 19	51. 4
Frankfurt ad Oder	K.	38. 0	52. 20
Franken hauß bey Thur	B.	33. 48	51. 12
Franeker	Fris.	L. 27. 15	53. 12
Fraun Zell	Minſ.	B. 36. 18	50. 52
Freyberg	Minſ.	B. 36. 2	50. 56
Freyburg	Thuring.	B. 34. 24	51. 12
Freyburg	Briſg.	K. 30. 38	48. 16
Freyburg	Praſ.	L. 46. 0	54. 19
Freyſingen	Bavar.	K. 36. 45	48. 24
Fulda	Haſſ.	K. 31. 42	50. 42
G.			
Galata	Etol.	K. 48. 30	37. 42
Garleben	Marck. Brandenb.	B. 34. 21	51. 47
Geiſten	Minſ.	B. 35. 17	51. 4
Geldern	Inf: Germ.	K. 39. 10	51. 30
Genua	Sabaud.	K. 30. 45	45. 54
Genzaret	Palæſt.	K. 64. 20	32. 38
Gent	Flandr.	L. 25. 30	51. 8
Genua	Ital.	K. 32. 14	44. 27
Gera	Voitland.	F. 34. 44	50. 56
Gera	Lit. Saxon.	B. 35. 13	51. 30
Gibraltar	Hiſpan.	K. 16. 0	36. 6
Glatz	Bœhm. Minſ.	B. 36. 29	50. 55
Glatz	Sileſ.	K. 40. 45	50. 25
Glauſa	Minſ.	B. 35. 13	50. 50
Glogau	Sileſ.	K. 40. 15	51. 40
Goa	Ind.	K. 100. 0	15. 40
Gorea	Seland.	L. 25. 30	51. 31
Goldberg	Sileſ.	K. 40. 0	51. 4
Gommern	Saxon.	B. 34. 24	51. 54
Gorzlaw	Saxon.	B. 32. 50	51. 55
Gota	Thuring.	B. 35. 12	50. 46
Gottlöbr	Minſ.	B. 36. 28	56. 56
Gouda	Holland.	L. 26. 15	52. 2
Gran	Hung.	K. 42. 22	47. 57
Grätz	Styr.	L. 39. 15	47. 2
Graupen	Bohem.	B. 36. 36	50. 44
Greina	Minſ.	B. 35. 24	51. 15
Grieb	Wald. Rom.	K. 38.	54. 30
Gröningen	Fris.	L. 28. 0	53. 12

		Long. Gr. M.	Latit Gr. M.
Grünhayn Mins.	B.	35.33	50.39
Guben Inf. Lusat.	B.	37.16	51.56
Güstrow Saxon.	B.	37. 5	51.54
H.			
Haga Holland.	L.	26. 0	52. 5
Hagenau Alsat.	O.	28.15	48.58
Halberstadt Saxon.	R.	34.41	51.56
Halicarnas. Cariæ.	R.	54.18	36.30
Halla Saxon.	B.	34.43	51.27
Hamburg Holsat.	L.	31. 0	53.44
Hannover Saxon.	R.	33.11	52. 8
Harlem Holland.	L.	26.15	52.27
Havana Cubæ,	R.	296.44	23.18
Hayn Mins.	B.	36.11	51.20
Heidelberg Palat.	R.	31.28	49.22
Heilbronn Wirtenb.	O.	25.30	49.10
Heldrungen Thur.	B.	33.57	51.10
Helmstadt Saxon.	B.	33.28	52. 7
Hennenberg Francon.	R.	32.42	50.30
Hertzberg Mins.	B.	35.52	51.39
Hertzogenbusch Brabantiæ	O.	26. 0	52. 0
Hildesheim Saxon.	R.	33.27	52. 8
Hoff Voitland.	B.	34.47	50.18
Hohenstein Mins.	B.	36.50	51. 3
Hoyerswerda Superioris Lusat.	B.	36.43	51.30
J.			
Jägerndorff Siles.	K.	41.45	50. 2
Jena Thur.	B.	34.20	50.52
Jerusalem Palæstin.	R.	63.37	32. 0
Ilmenau Thur.	B.	33.51	50.31
Ingolstadt Bavar.	R.	34.23	48.40
Ingspruck Tyrol.	R.	34.29	47.10
Isenach Mins.	B.	35.32	51.45
Joachimsthal Boh.	B.	35.38	50.22
Joppe Palæst.	R.	63.21	32.10
Ispahan Pers.		86.40	32.26
Jülich Inferiorem.	R.	29.26	50.54
K.			
Kalbe March. Brand.	B.	34.24	51.51.
Kemberg Mins.	B.	35.15	51.44
Kemnitz Mins.	B.	35.22	50.54
Kindelberg Thur.	B.	33.46	51. 6
Königsberg Russ.	L.	46.45	54.20

		Long. Gr. M.	Latit Gr. M.
Königs Grätz Mifn.	B.	36. 32	51. 18
Königgrätz Bohem.	K.	40.	50. 55
Kola Lapp.	K.	5.. 40	69. 22
Kolditz Mifn.	B.	35. 27	51. 10
Kopenhagen Dan.	K.	36. 30	55. 43
Koßaly Croat.	K.	43. 0	45. 41

L.

Lacedemon Peleponnes.	K.	50. 45	35. 50
Labaschitz Bohem.	B.	36. 49	50. 15
Landau Alsat.	O.	28. 30	49. 10
Landshut Bayar.	K.	31. 8	42. 28
Landskron Sup. Lusatiæ	B.	37. 34	51. 15
Landsberg Mifn.	B.	34. 52	51. 30
Langenzalza Thur.	B.	33. 23	50. 56
Laodicea Phryg.	K.	44. 15	39. 0
Lautenstein Mifn.	B.	36. 34	50. 51
Leisnig Mifn.	B.	34. 36	51. 2
Leipzig Mifn.	B.	35. 2	51. 20
Leutmeritz Bohem.	B.	36. 54	50. 38
Leuwarden Frif.	L.	27. 30	53. 13
Leyden Holland.	L.	26. 15	52. 11
Liechtenburg Mifn.	B.	35. 37	51. 34
Liebenwerda Mifn.	B.	36. 3	51. 30
Liebstadt Mifn.	B.	36. 14	50. 56
Liegnitz Silef.	K.	40. 30	51. 8
Lindau Rhet.	K.	32. 35	47. 28
Lintz Auftr.	K.	39. 15	48. 16
Lion Gall.	K.	27. 20	45. 48
Lyßabon Portug.	L.	11. 30	39. 0
Loban Sup. Lusat.		37. 16	51. 10
Löwen Brabant.	L.	26. 30	50. 50
Londun Angl.	L.	20. 30	51. 32
Lübeck Holsat.	K.	34. 2	54. 1
Lübben Inf. Lus.	B.	36. 27	51. 57
Lüblin Lituan.	K.	45. 0	51. 8
Lucern Helvet.	K.	30. 53	46. 59
Lucka Infer. Lusat.	B.	36. 14	51. 54
Lüneburg Saxon.	K.	34. 45	53. 36
Lüttich Belg.	K.	28. 38	50. 40
Lützen Mifn.	B.	34. 51	51. 14
Lützenburg Inf. Ger.	K.	29. 10	49. 38

M.

Macao Chin.	K.	135. 38	22. 13
Madrid Castil.	K.	14. 20	40. 26
Magdeburg Sax.	B.	34. 6	52. 3
Malacca Ind.	K.	125. 10	2. 20
Malta Melit.	K.	37. 45	35. 40

		Long. Gr. M.	Latit. Gr. M.
Mansfeld Saxon.	B.	34. 9	51.28
Mantua Ital.	K.	33.48	45.11
Marburg Hass.	K.	31.24	50.41
Marienburg Miss.	B.	35.52	51.29
Marienburg Prus.	K.	44.15	54.5
Marocco, Maurit.	K.	11.30	31.12
Marsilien. Gall.	K.	27.59	43.20
Meaco Japoniæ,	K.	156.24	35.45
Mecca Arabiæ	K.	71. 0	23.40
Meßlingen Brab.	K.	27.26	50.59
Mäintz ad Rhen.	K.	31. 0	50. 2
Meissen Miss.	B.	38.18	51.12
Meyland Insubr.	K.	33. 0	44.35
Melk. Austria,	L.	39.15	48.10
Memmel Prus.	O.	46.30	55.27
Memmingen Suev.	K.	33.11	47.53
Meroe Aethiop.	O.	61.30	16.25
Merseburg Miss.	B.	34.42	51.21
Metz Lotharing.	L.	27.30	49.12
Mexico Nova Hispaniæ.	K.	277. 0	20.40
Mittweid Miss.	B.	35.38	51. 1
Middelburg Selandiæ,	L.	25.45	51.31
Modena Italiæ,	K.	34. 6	44.39
Mongelier Languedociæ,	K.	26.25	43.31
Mons Beau Mosc.	O.	66. 0	55.36
Mügeln Miss.	B.	35.42	51.17
Mühlhausen Thuringiæ,	B.	33.13	51.0
Mozambiq; Ind.	K.	62.35	14.42
Mülberg Miss.	B.	35.52	51.28
München Bavar.	K.	34.32	48.58
Münster Westph.	K.	30.54	52. 0
Münsterberg Silef.	K.	41.15	50.36
Mutzschen Miss.	B.	35.34	51.17

N.

Nassau Belgiæ,	K.	30.46	50.14
Namur Belgiæ	B.	27.48	50.26
Nanny Lothar.	K.	48.59	29.18
Nanking China,	K.	138.26	32.15
Nantes Gall.	K.	20.48	47. 3
Narva Livon.	K.	52. 0	59. 6
Naumburg Thur.	B.	35.26	51. 8
Nazareth Palæst.	K.	68.36	32.45
Neapolis Ital.	K.	38.22	41. 5

		Long. Gr. M.	Latit Gr. M.
Neiss Silesia,	O.	38. 15	50. 30
Neuburg Bavar.	K.	34. 7	48.39
Neuburg Palatin.	K.	33. 17	49. 22
Neugart Russiæ,	O.	63. 30	61. 0
Neusatz Hung.	K.	42. 45	48. 15
Neustadt Austr.	K.	40. 45	47. 51
Neustadt Misn.	B.	36. 51	51. 6
Nicæa Bithiniæ,	K.	56. 16	41. 26
Nicopolis Thrac,	K.	48. 36	42. 25
Ninive Assyriæ.	K.	73. 0	35. 40
Nördlingen Reth.	O.	31. 30	48. 49
Northausen Thur.	B.	33. 26	51. 21
Nossen Misn.	B.	36. 0	51. 2
Nürnberg Nordg.	K.	33. 50	49. 26
O.			
Orten Misn.	B.	35. 51	50. 55
Ofen Hung.	K.	43. 45	47. 48
Oldenburg Westphal.	K.	31. 14	53. 9
Olinda Brasil.	K.	348. 10	7. 48
Olmütz Morav.	K.	41. 30	49. 30
Oppenheim Pal.	O.	26. 15	49. 52
Oppeln Silesiæ.	K.	42. 15	50. 36
Orlamünd Thur.	B.	34. 16	50. 42
Orlind Gall.	K.	23. 47	47. 56
Ormüz Ind.	K.	83. 32	27. 2
Ortmund Misn.	B.	36. 22	51. 25
Oschatz Misn.	B.	35. 46	51. 20
Osnabrug Westphaliæ,	K.	31. 19	52. 25
Ostend Flandr.	K.	24. 15	51. 20
Oxenfort Angl.	O.	19. 30	51. 50
P.			
Paderborn Westphal.	K.	32. 9	51. 40
Padua Ital.	K.	34. 51	45. 3
Palma Ital.	K.	36. 11	46. 14
Pari's Galliæ,		23. 15	48. 12
Parma Lomb.	K.	33. 26	44. 44
Passau Bavariæ.	K.	36. 40	48. 30
Pegnitz Franc.	B.	34. 28	50. 0
Perpignan Picard.	K.	25. 8	50. 5
Peking China.	K.	140 38	40. 0
Petersberg Misn.	B.	34. 55	51. 39

		Long. Gr. M	Latit Gr. M
Philadelphia Phrygiæ,	K.	56. 10	38. 36
Pilsen Bohem.	K.	37. 30	49. 54
Pirna Miſn.	B.	36. 35	51. 2
Piſa Hetruriæ,	K.	33. 35	43. 9
Plauen Voitland.	B.	34. 56	50. 31
Plymuth Angl.	K.	18. 25	51. 0
Potoſi Peruviæ,	K.	320. 31	21. 40
Prag Bohemiæ.	L.	36. 30	50. 6
Preßburg Hung.	K.	41. 45	48. 25
Q.			
Quedlinburg Sax.	B.	33. 34	51. 41
Quetlinb Saxon.	B.	33. 15	51. 16
Quinſai Sinæ,	K.	182. 45	33. 0
R.			
Raab Hungariæ,	K.	42. 15	47. 55
Radeberg Miſn.	B.	36. 35	51. 12
Radeburg Miſn	B	36. 21	51. 16
Raguſa Dalmat.	K.	41. 46	42. 35
Rattenau Ital.	K.	35. 12	44. 26
Ratisbon Svev.	K.	31. 35	51. 56
Regenſpurg Bav.	K.	35. 2	48. 59
Renel Gall.	K.	26. 44	49. 12
Reſſel Livoniæ,	K.	48. 2	59. 12
Rhodus Rhod.	K.	55. 40	36. 22
Riga Livon.	K.	47. 18	56. 52
Roan Galliæ,	K.	25. 45	49. 30
Rochel Aquitan.	K.	21. 2	45. 54
Rochlitz Miſn.	B.	35. 24	51. 5
Rom Ital.	K.	36. 18	41. 54
Romanburg Miſn.	B.	34. 45	50. 52
Roſtock Mecklenb.	L.	34. 45	54. 0
Rötha Miſn.	B.	35. 3	51. 10
Rotterdam Holl.	L.	26. 15	51 56
Rudelſtat Thur.	B.	34. 15	50. 38
Ruſtenburg Miſn.	B.	35. 52	51. 6
S.			
Saba Arab. felic.	O.	76. 30	13. 0
Salfeld Thuring.	B.	34. 18	50. 33
Salmanca Caſtil.	K.	16. 18	40. 56
Saltza Saxoniæ,	B.	34. 17	51. 58
Saltzburg Germ.	K.	36. 26	48. 44
Samarkanda Tartariæ,	K.	96.	45. 0
Samoſata Syriæ	K.	69. 10	36. 26
Samaria Palæſt.	K.	63. 57	32. 20
Sangerhauſen Thuringiæ,	B.	33. 58	51. 21
Sardis Lydiæ,	L.	59. 0	38 0
Saxhauſen Helvetiæ.	O.	29. 15	47. 28

		Long. Gr. M.	Latit. Gr. M.
Pfaffenhausen Miſn.	B.	36. 49	51. 1
Pfeilhau Miſn.	B.	35. 32	51. 27
Pfortitz Miſn.	B.	34. 54	51. 24
Pflaczenhuta Bohemiæ,	B.	35. 35	50. 18
Pfleg Zelig Holſ.	K.	33. 11	55. 13
Pfluttenberg Miſ.	B.	35. 22	50. 38
Pfohlenitz Sileſ.	K.	41. 0	50. 52
Pfolkenhurſt Franconiæ.	C.	31. 0	50. 10
Pfortzenberg Miſniæ,	B.	35. 32	50. 36
Pfrencia Ciliciæ,	K.	37. 54	58. 2
Pfrenkenberg Miſ.	B.	36. 32	51. 34
Phan Indiæ,	K.	124. 0	14. 30
Phillia Hiſpan.	C.	37. 45	38. 5
Phylon Phœnic.	K.	64. 38	33. 26
Pichtenhein Miſn.	B.	36. 46	51. 0
Pina Hetruriæ.	K.	34. 43	43. 11
Pinakalben Sax.	B.	33. 8	50. 31
Pinohrodko Moskoviæ	K.	56. 20	55. 26
Pinijrum Aſiæ	K.	53. 30	38. 22
Pinnenhagen Inſ. Luſ.	B.	36. 16	51. 54
Pyanta vide Lacedæmon.			
Pyrjen ad Rhen.	K.	31. 18	49. 2
Pyrnenberg Infer. Luſat.	B.	36. 51	51. 38
Pyrgard Pomer.	K.	39. 36	53. 25
Pyrnfurt Saxon.	B.	34. 8	51. 48
Pyritin Pomer.	K.	36. 45	53. 36
Pyrkholm Sveciæ	K.	41. 10	59. 20
Pyrlberg Miſn.	B.	35. 27	50. 46
Pyrzen Miſn.	B.	36. 43	51. 7
Pyralſund Pomeraniæ.	K.	37. 45	54. 30
Pyraßburg Elſat.	K.	30. 29	48. 41
Pyrauburgen Bavariæ.	K.	35. 34	48. 49
Pyrſch Miſn.	B.	36. 56	51. 22
Pyrtgart Wirtemb. Ducatus.	K.	31. 59	48. 42
Pyſan Perſiæ.	K.	84. 30	34. 15
Pyracuſa Sicil.	K.	38. 25	37. 4

T.

Tanger Mauritan.	K.	15. 25	35. 25
Tarſus Ciliciæ.	C.	68. 0	36. 50
Tarſen Sileſ.	K.	43. 0	49. 20

		Long. Gr. M.	Latit Gr. M.
Tessel Holland.	K.	28. 5	53. 3
Thessaloniki Macedonia,	K.	50. 30	41. 32
Thonaubert Svev.	L.	33. 45	48. 39
Thorn Prussiæ.	K.	43. 45	52. 49
Toledo Castil	L.	18. 0	39. 52
Tokay Hung.	L.	45. 0	48. 3
Tornac Galliæ,	L.	35. 39 22. 58	41. 31 47. 38
Trident Tyrol.	L.	34. 0	46. 10
Trier Galliæ Belg.	K.	29. 36	49. 50
Tripolis Syr.	K.	65. 16	34. 37
Troja Asiæ,	L.	52. 13	41. 46
Troppau Siles.	K.	42. 0	49. 50
Tubingen Svev.	L.	31. 52	48. 34
Tunis Africæ.	L.	2. 30	35. 18
Turin Gall.	K.	24. 15	47. 33
Tyrus Phœn.	O.	67. 30	33. 20
Tzschopa Misn.	K.	35. 45	50. 46
V			
Venedig Italiæ,	L.	35. 8.	45. 33
Verden Saxon	K.	33. 45	53. 0
Verdun Burgund.	L.	24. 10	46. 58
Verona ital.	L.	33. 54	45. 33
Ulm Sveviæ	L.	32. 36	48. 20
Upsal Sveciæ.	L.	40. 42	59. 0
Uranienburg Daniæ.	K.	36. 45	55. 55
Utrecht Belgiæ,	L.	24. 0	52. 7
W			
Warschau Polon.	L.	44. 22	52. 14
Wehlstelburg Misniæ.	B.	35. 27	51. 2
Weissenfels Misn.	B.	34. 42	51. 13
Weissenfurt Thur.	B.	33. 45	51. 2
Weimingrada Saxoniæ.	B.	33. 26	51. 45
Wettin Saxon	B.	34. 33	51. 33
Weyda Thuring.	B.	34. 46	50. 49
Weyl Würt.	K.	33. 30	48. 47
Weymar Thur.	B.	34. 6	50. 53
Wien Austriæ.	R.	47. 55	54. 38
Wilda Lituaniæ.	R.	40. 0	48. 22
Wismar Mechelburgiæ,	L.	35. 2	53. 58
Wittenberg Sax.	B.	35. 20	51. 52
Wittstock March. Brandenb.	B.	35. 46	50. 30
Wolckenstein Misn.	B.	35. 46	53. 48
Wolfenbüttel Saxoniæ,	R.	34. 16	52. 10
Worumbs ad Rhenum,	R.	31. 11	49. 40

		Long. Gr. M.	Latit. Gr. M.
Würtzburg Franconiæ	R.	32. 48	49. 45
Wurtzen Misniæ,	B.	35. 32	51. 20
X.			
Xilocastro Mor.	R.	46. 28	37. 24
Y.			
York Angliæ,	R.	21. 20	53. 57
Ypern Hand.	R.	24. 56	50. 14
Z.			
Zeitz Misniæ.	B.	34. 45	51. 4
Zerbst Saxoniæ,	B.	34. 43	51. 57
Zeyla Æthiopiæ.	R.	54. 0	11. 0
Zittau Lusatiæ.	B.	37. 26	51. 0
Zörbig Misn.	B.	34. 49	51. 35
Zschaudau Misn.	B.	35. 1	51. 12
Zschaudau Misn.	B.	35. 10	50. 44
Zürich Helvetiæ,	K.	33. 15	47. 22
Zütphen Inferioris Germaniæ.	R.	29. 7	53. 3

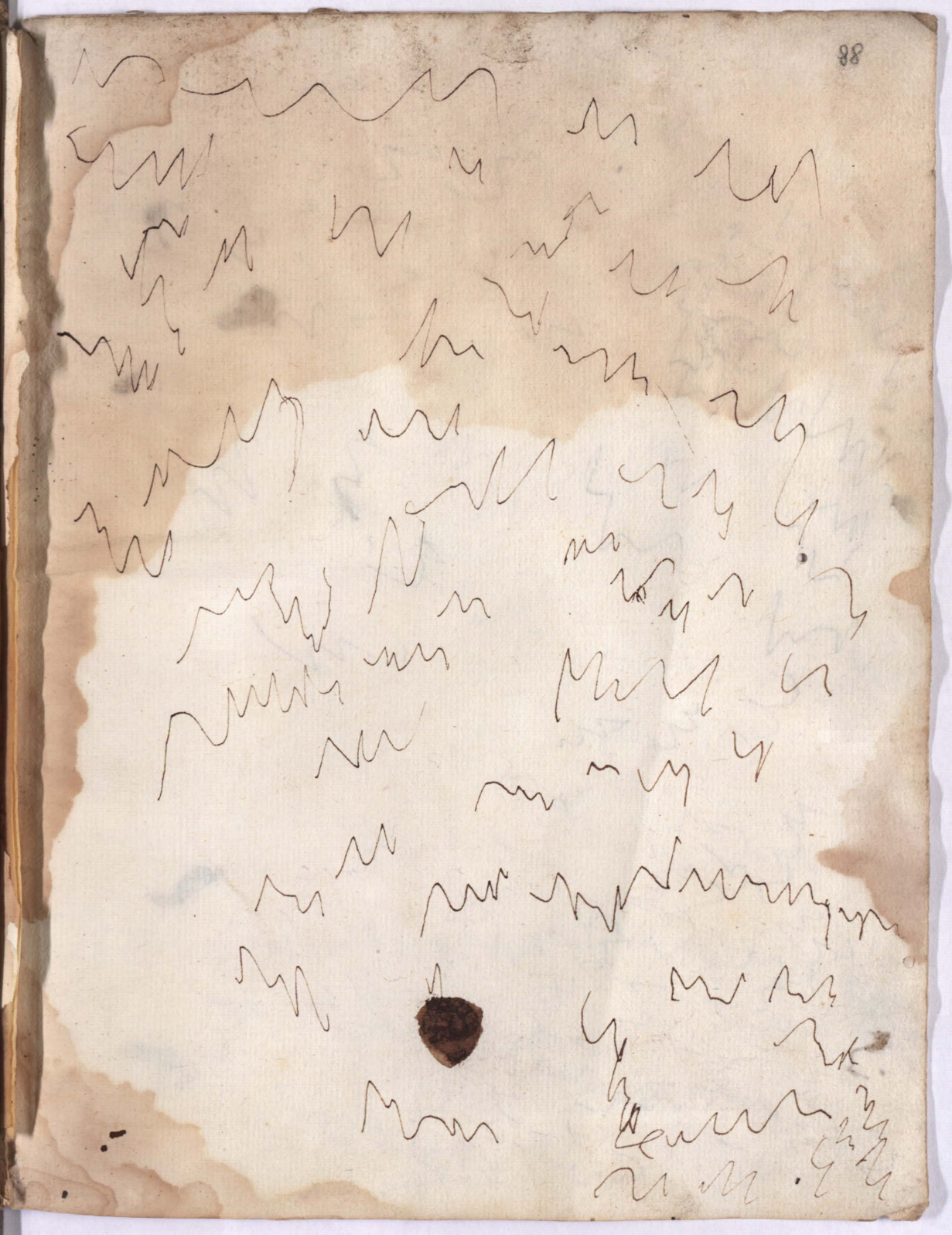

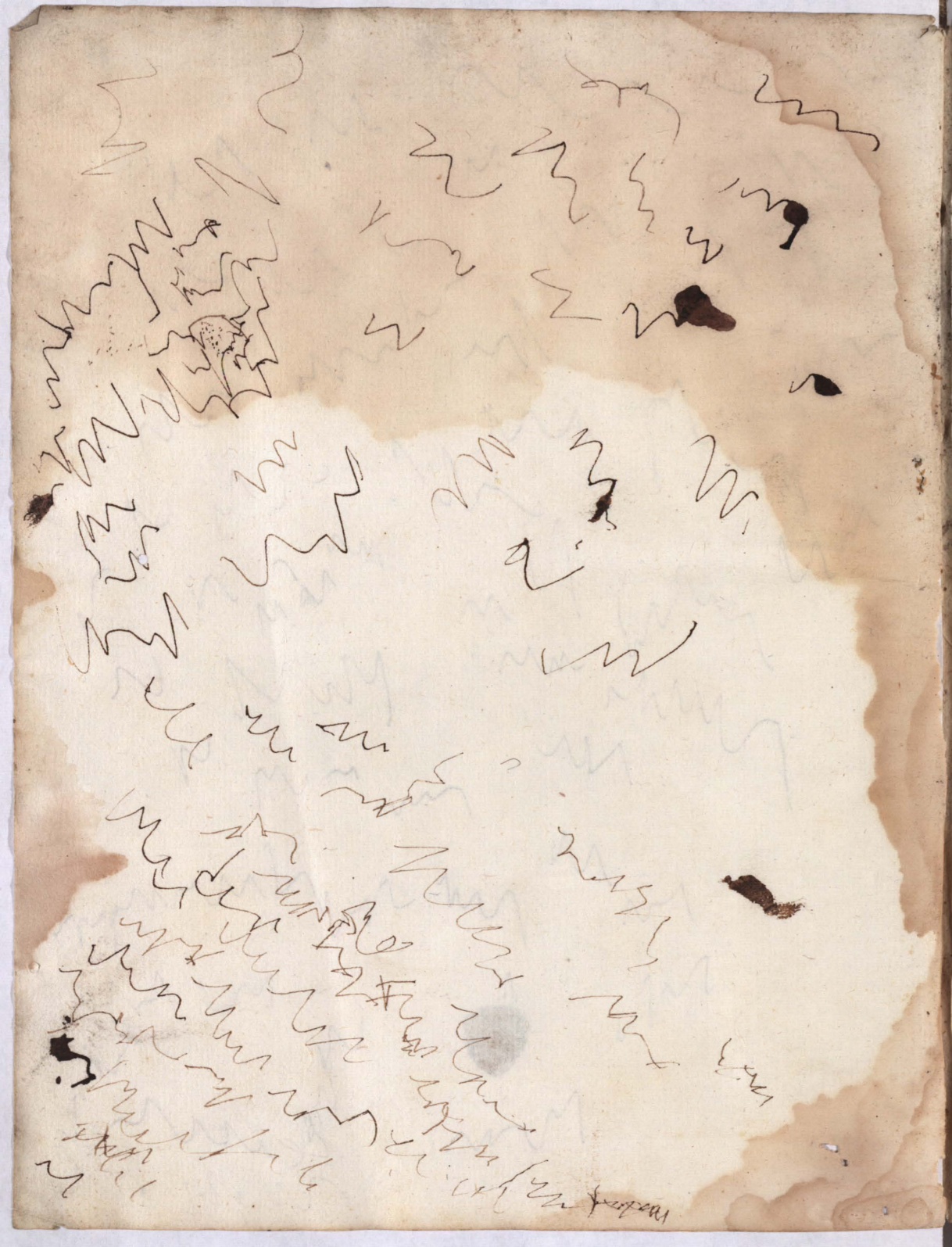

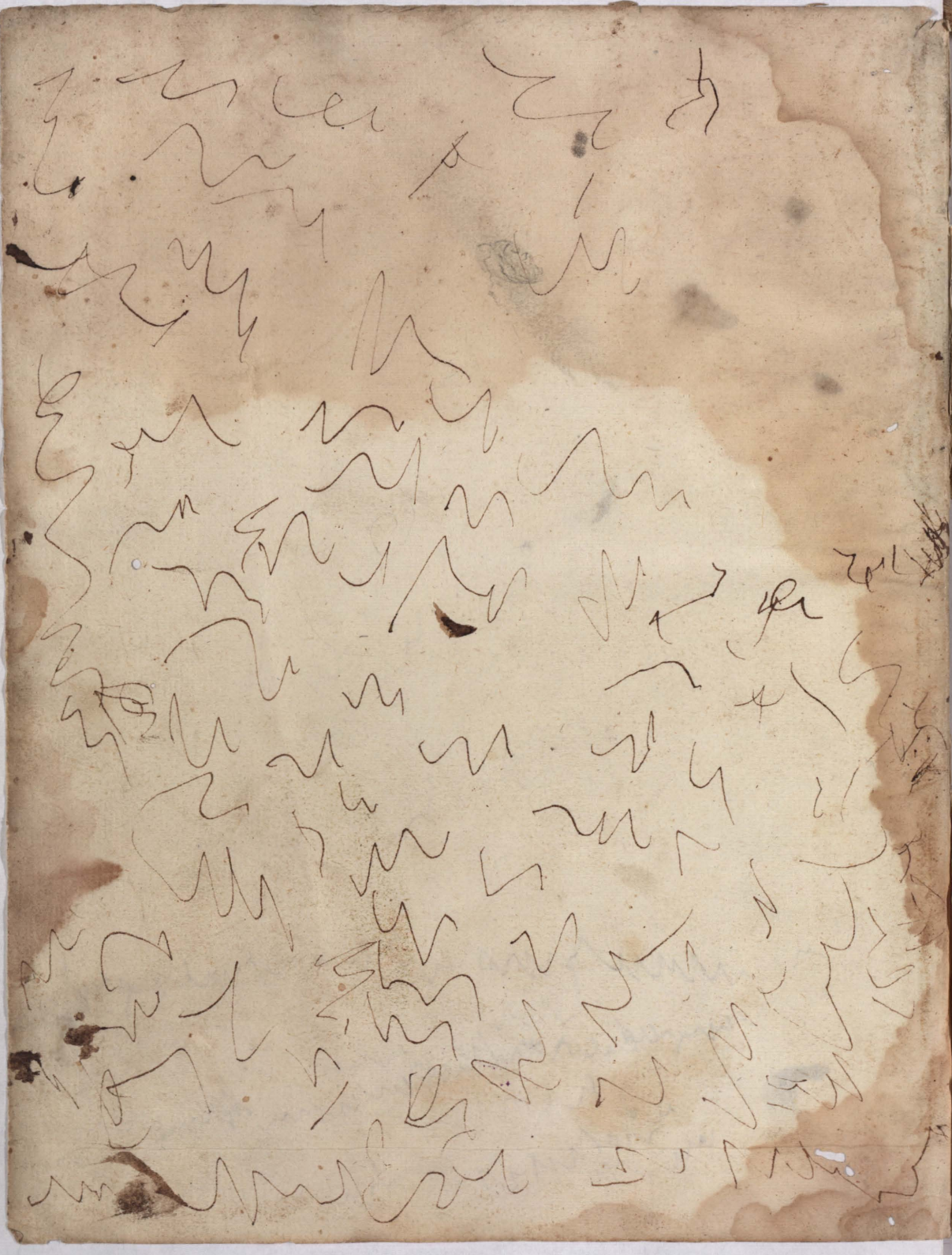

Credimus iamdudum apple priscique viris etiam disertissimis persuasi, deinde aut quempiam in dicendo nonnulla adeptum si veterum atque eruditorum sectatus vestigia optima sibi quisque semper adhibenda proposuerit. Neque enim (qui diutius Ciceronis lectioni versatus sit) non in dicendo et ornatus et copiosus esse poterit. Nam horridi ora celebris consuetudo ut ipsi quoque horridi fierent: et in tullii frat necesse est lectitare ergo mihi Ciceronis scola (quam eloquentie patrem merito appellaverim) pauca annotatione digna visa sunt quibus si etiam vulgarium sermonem aspernati ad eloquentiam oratoriam primum accedemus

Augustinus Datus

Ad Bibl. Acad. Land.

Universitäts Bibliothek München

Item imprimis ... patet ante ...

Sed tamen sciat id imprimis quisque
rhetor diligentissimus orator et admodum
in scriptis Fabius Quintilianus de oratoris praeceptis
dicere constituit. neque enim sunt (inquit) ora-
toriae doctrinae quaedam veluti immutabili
necessitate constitutae leges rogationibus (ut ille
dicebat) plebis ve scitis facta sunt ista
praecepta: sed in statuis picturis poemati-
bus ceterisque ita in exornanda quod eloquentie
vero oratione plurimum semper decoris et venus-
tatis habuerit varietas artis (quod dici solet)
caveat tenendum quod est id aut omnia ne ars
ulla dicendi (ut fieri potest) absque immu-
tationis varietate esse videatur

Fabius cognomine Quintiliani scilicet a quin-
tis ... Quintilius [illegible]

Hic dicit artem oratoriam esse varia-
bilem ... [illegible]

Intendit quod ars oratoria sit va-
riabilis quo ad praxim ...
Sed quantum ad praecepta non est
variabilis

Nobilis a nosco ... [illegible]

Plebis ve scitis ... [illegible]

Haec igitur lex prima sit imitationis
varietatis quod qui eruditorum aures non

Hic auctor ponit primam regulam
de varietate orationis
Ponit partem exsecutivam primam ...
sui operis regulam volens ... [illegible]
possit fieri ... [illegible]

difficile iudicet. Hoc igit̃ iusto simbane:
to p pauca de meo ps̃cribā amīce sua:
ussime andrea: que et ꝑ no semp vt in
plurimis eni hos moribus tibi ꝓsequenda erit
sed ea nr̃i instituti operis: tra nascat ep̃o
fordier

tractat de sup̃to: apostol

Poterit enī qui oratorie artis flore
buis aīe fallacijs (ut aiūt) vīb̃ sternere
Contrita ꝙ relegata gretoīe ostrepitudine
dānantes: qd̄ in tali cāe absolute cōis
ostenderit locare: sd̄ tibi potiꝰ aptari mihi
qd̄ omne tibi fiet exemplo in aduersis. Oris
plena oratione ostare tribus partibus:
Qꝫ suppositu (ut uocat dialectica) vel
Qꝫ verbi appositu dicat quodlibet ostructi:
Tale sequēs verbi intelligis. Dicit igi

Fallere aut plus nil thy equum sua ornamenta dat. Dicq; ni quito thoryboꝰ. Pariuq; equū fallaces ni
Sigue victor gabato pui dicit fallerato: ornato qꝫ sū fallere dicit equm sit ꝑuo. Utrūq; dicat huic
ꝑ fallere ois ut ꝑ equus fallerīs ornare tele

Nam stella: q̄ addit̃ posito ꝑ
adonij spōdato ut q̄ pulcr
ꝑ dat̃ssimus

et aptus sit collocat̃ a et mpo
a relegatos ḡmaticos

Postea q̄ loqr̃ ꝙ ost ps̃ dicit̃ a
nr̃i p̃mo sui p̃mit̃ p̃cipiū
ut ord̃ sit̃ p̃l. eloquēcia. Adq; tdq;
incipiat dicēs p̃cella q̄ qui
bā p̃ fecūdo ꝓfitio aīe sue
ꝑfectus. Deinde q̄ mag
tue q̄ stute tot̃ sit op̃ie
ne q̄uerec. Deinde ut uel
libras sepe uino ut̃ ꝑfolii
Deinde q̄n̄ sup̃ne urbem
duos nr̃i duces q̄ppugnant
Deinde de diuersis elegāt̃ ss
oratoris fabrice mea ꝙ ea
lectat. Vn̄ tge: ni audeis:

Hora apud dilectos aptū
dicit. Deinde qd̄ sup̃ est ni
dū se apud suos sup̃fluū at
dicit q̄ aut aut tege

Scipio aer aug cstig scipios c hic positi cartaginem romanis fecit tributariam: iste vero numeus scipio numancia civitatem hyspanie delevit vel destruxit [illegible] et cartaginem civitatem affrice funditus delevit ideo et affricanus dictus est ab affrica [illegible] desunt agnomina alicui impo[sita] ex eventu vel fortune

Carthago nomen civitatis et capitalis et metropolis affrice: vigintiquatuor milibus passuum per circuitum muris ampla tota pene mari cingebatur

Hyspania est prima europe pars [illegible] vocata hysporis [illegible] et possessione [illegible] Europa ad septemtrione et aquilone [illegible]:

Ceteri: Scipio affricanus delevit cartaginem or:

natores non eloquii honores quisquis potius utitur

ordine: cartaginem scipio affricanus delevit.

Ille marcus tulius cicero utitur familiaritate publio

lentulo; hic vero publius lentulus marcus tulius

cicero familiaritate utitur; quibus plane ex his

patere arbitror Appositum primum in oratione

suppositum medium; novissimum vero locum

verbum tenere debet (sed et quod per contrarium

more) post appositum erit in initio locatum

orationis poni solet Cuius rei exempla subnec-

tat Scipio emilianus evertit numantiam

urbem opulentissimam; hyspanie urbem

opulentissimam numantiam scipio emilianus

evertit Non ignoras multa omnia exemplaria:

exemplaria multa esse omnia non ignoras: Legitur

Scipio Romanus sive dictus est affricanus quia defastavit civitatem in affricam dictam cartago [illegible] delectione cognominatus est affricanus [illegible] delectione [illegible] tulius in sexto libro de re publica per totum librum:

Item opulentissima venit apud ab opulentus: a: u: divites ut canit de sancta elisabeth

gus condidit sanctissimas leges lacede
monys: lacedemonys leges sanctissimas
ligurgus condidit: multa que consilia sunt con:
Apponitur ergo plerumque primo ponatur Suppo
situm medio: verbum vero in fine ut ariopago
solon princeps constituit: ubi sic dicitur: Solon
princeps constituit ariopagon Ceterum diversis
ordinibus et locis locanda sunt pro auctoris
iudicio: quia quandoque solo usu comparatur

Hoc enim est preceptum de adverbiis: secundum

Tam vero de adverbiis: que sunt veluti
adiectiva verborum dicendum est quod passim ubi
vis loci ponenda essent ubi demum aptius
que visa fuerint modo in fine modo in principio
modo in medio inmediateque quia in re dubium
consilio utendum est Sed ipse vim secretissime

pro venustate reddit orationem. Fabius maximus
an alios fortiter atque acriter pugnauit gaius
lelius scipionis familiaritate vtebatur

Sunt item aliqua compositiones pul-
cre inter substantiua nomina mittiant atque inter
adiectiua ut ferati in agro: certissimo in loco.
maximas ad res: hac obtentam insitis in re-
bus. alia quae hyperbaton dicitur to plura. Nec componentes so-
lum sedet alia preterea hyperbaton dicitur: firmeque sunt
exempla: maxima in republica diligentia
maxima in patres pietas: incredibilis moderacio
atque obseruancia summa in hostes liberali-
tas est. Atque etiam est pulcerrimum inter
duos casus partim vitios aliquid totum poni
ut omnia rei publice vita. Constanter
militum animi: summa scelerum hominum

Alia conditio [illegible]

flagitia hec etiam inter duos quos peri medi
are natus: quo oratio plurimum exornatur
ut huius claritudo viri: hec auctoritas loci
est: Oracio et sue substantive

Uenuste etiam plerumque predicit adiectum
nomine subiectum: ut tua virtus optima res tua
dignitas diuinum ingenium exquisita doctrina
Magni enim refert quo in loco quecumque dicta
sint quod testatur Boecius in hiis comme
tariis quos in aristotelis libros construxit. Ubi
exempla ciceronis ac virgilii ponuntur
Boecii ac ipsius hec verba sunt. Item quantum
ad compositionem orationis spectat maximum refert
quo verba et nomina predicationis suo ordi
ne proferantur. Multum enim interest inter eo quod
ait cicero: adhuc te amicitia mea peperit

Ita opinio ... est: singula in melius ... aliud ... ita ... tantopere me credidit et alia ... tanta obscuritate quod me latet:
Id Magnum ego ... me ... pro ... mea opera ...

voluntas excruciat: fortuna serviavit: si ita
dixisse ut dictum est; an ita adhuc te anne:
tua peperit natura; excruciat voluntas: servavit
fortuna. Sit enim minor est sine magnitudine: nimis
quam mea senuit. Id quod si sic disponatur erunt
et sese ut violentibus horum auribus animis
quam patefacit. Rursus tu dicit virgo: patri quod
imponere moreque: potuisset sinere metum
si dixisset. moreque imponere patri si esset
debilior sensus. Nec eo ictu versus tam
preclare minus compositus dicitur. quod idem non esse
apud dyalecticos: Hec vero Boecius Nunc
ad rebus

Negatiua dictio apte in talem orationem
ponitur. ut spectantiorem te uidi neminem. Scipion
clariorem in bellice rebus uidi neminem

Ostendit quo loco: Negatiua dictio ornate ponatur et uolt quod in fine debet poni. Exemplum: spectatiorem te uidi neminem. Aliud: speciosiorem hac virgine uidi nullam. ... in ... nullam: ...

nemnez Tua erga me benivolentia
tuo in me ardentis est mihi Qui te arde
ntius amet fres nemnez
Sedet possessor ante possessione
poni debet ut optime viri divicie presta
tissimum consilium
Quid vero pulcrius quam si preteritos
ut tam gerundivus nominibus ut textum est
pristianum exim: veni causa amandi
virtute. oratorum dicitur veni causa amandi
virtutis. gratia gerendi bella. gerendorum
bellorum gratia. veni gratia adamplexandum
virtutem veni virtutis amplexande gratia:
quae una precepto optima est crebra quam eius
apud M Tul alios quam eloquentes viros
fuit observatio

Nunc autem multa contingunt. ꝙ si deli-
quenter adulterus haud paucis locis osten-
dit ꝙ obiecit eloquio. Sed id mihi non admo-
dum videtur. Quia cum tria fuerint: duo
et eorum relatum mihi homine sint fuerit
illud quod inquit relatum
illud omnis vel homo vel res coniunx tua
relatum quisque sua
relatum quisque oratorem. Quamquam non latria
oratio sit sed id doctissimorum hominum consue-
tudine aliqua ut aliquas tu alteram quae
si non quisque fuerit non: quemadmodum facile ex
declarat et priscorum auctoritas copiosa
M Ci. primo tusculanarum quidem Caepio
studium quae propria dicunt et sexto decimo:
Extra Consilia rerum quae homini usque sociali
quae civitates appellatione. atque item. Stellis
sempiternis ignibus et stellas micantes

Salustij quod in tertio est exemplum Est locus
in carcere quod tullianum appellatur In membra
in vetustis codicibus invenies ea. Nec
id est ignavie certis vitium quod quidam in
scitum ignari arbitrantur Sed et nos non
nihil exemplorum afferamus. Prelatum est
Ciceronis opus qui tanto maior dicitur
Nonne littere perferri consilij quod mo. verbis ve
teribus consulendum est quod sunt cives. Perditi
viri e civitatibus pellendi sunt quod est civi
tatis pernicies et sentina dedecoris Ple
rumque relativum non cum eo concordare quod sequitur
Illud quod inspectandum est. Nam cum tria exs
tant quorum unum sit relativum non fecerit iste
eorum duo in eisdem casibus extra conveniunt
Hec causa dicta aliquid Si quis hunc sermonem

Construe hic est ... et aus modo ... ad ... genit. Sed sermo
hoc est ante postposito et maxime apud oratores ... thoretici et quibus: ... sunt ...

Pro ... ... apud ... dignitati
omnis ... virtute

protulerit libro in quo de virtute agitur

preclarissimo est: Scordali namque eodem tum ex

tribus illa dico quam maior quemmencia ut

ta sint: aliud vero exemplum habet sermo

est Quas misisti literas ad me iocunde fuerunt

Quas existimas molestias non sunt mee

Sermone quem vos audistis non est meus

At huius sermonis trebrum in veritate pote

ris apud veteres usum M T officiorum

primo Quorum autem officiorum precepta tra

dunt quamque pertineat ad finem bonorum Vir

gilius in eneydos Urbem quam statuo vestra est

Ter. in an.: poeta het quas faceret de inte

gro comedias spectande an exigende sint

vobis potius Idem ipse ut placeret quas fecisset

fabulas Idem quas credis esse has non sunt

Quem dedisti ad me librum ... ...
Quas misisti ad me ... ...
Sermone quem protulisti est ...
Quas existimas ... ...
... ...
Quem arbitrans ... ...
Finitum divini ... quam theo
logicam appellant
Preclarus est Alexandri liber
quem ... ...

Johannis quam ... ...

vere nuptie Alt(er)a eg(ritud)o s(er)mo plurimu(m) ex
ornat q(ui)d(am) h(abe)t relatiu(m) q(uo)d qui ul(tra) que no(n)
c(on)struat(ur) i(n) me(n)te cu(m) s(e)r(m)o an(te) Ut platoz
omnes i(n) p(ri)mis laudat q(ui) zeno toynton
cu(m) alios habuit ¶ Alia c(on)cepto q(uod) relatiu(m)
is ea ul' id in me(n)te post s(e)r(mon)e(m) a(n)tis tollo
retur Ut publius affric(an)us is q(ui) cartagyne
leges romanas docuit aucipe omnes bellorum
s(er)orum duces laude et gloria antecessit
Interd(um) o(rati)o a relativo incipi(e)t ante no(n)
expressa ut q(uam) tu(a) molestia est ferenda eg(o)
cu(m) hant c(on)tumelia(m) indicabis ¶ Hec no(n)
solu(m) in casu recto Veru(m) etia(m) in ablativo fac
diendi ratione nonnu(n)q(uam) viri eloq(uen)tissimi
usi sunt ut qua cu(m) prudencia semper
extitisti nu(n)q(uam) dubita(n)t omnia te p(ro)videre

¶ de duobus modis accipi(tur) Uno mod(o) d(icitu)r q(uo)d h(abe)t q(uo)d s(e)p(ar)e(tur) relatio a pos(t)... ante ut is qui ... ... accipi(tur) relative ut ... bonos ut ... ...

Consulte et sacturiens

Si quoque scire dignissimum est ut cum po-
sitiva volueris exaugere nomina ut hoc per ipsum acti-
dit Titus inepplaz ad curioz Carus e quam sub
ato pulcritudine sed decoratore perbeati illi vi-
deri solent Athe in cunctis pro pulchra credo
dona tua haud nimis simplicia Na pro gratum vel
de gratum vz et in oratione lepide sonat

At superlativis multo longe et quam adveria
proponimus sed quam sepe multo per pulcrum videri
solet ut longe amatissimus multo fortissimus
habeo tibi gratias quam maximas

Comparativis vero etiam hec adverbia
conveniunt proponi ut iusticia multo precelarior
est ceteris virtutibus Socrates longe alior

Ponit magister preceptor nostri ... [illegible] ... declinationem ut declarat ... [illegible]
... in oratoribus et aliis ... ex affirmatione ... et alios oratores frequenter ... [illegible]
... [illegible]
Emblemma est ... sculptura vel ornamentum ... vel varietas pavimenti

phis sapientior est

Illud neque penitus obmiseris quod tamen nomina que
recepta sunt preterita a grecis tertie flexionis
et obliquos casus habentia que contos superarit.
Multi oratores frequentissime a datis illorum
quibus in nimietatis fingunt aliam declinationem
nomina et quasi fuerat qualia sunt poematum (at magne ...)
enthimemata elephantis delphinis et lampada
quod aplerisque ex tertia declinatione proferuntur
ut poematum enthimemata elephas habet tu obscura
tamen diligenter memorie commenda

Hic dat regulam ... [illegible] ... nominibus ... variatis ... ponit et dicit ... [illegible]

Hic ... [illegible] ... emblema schema ... [illegible]

Poema est opus multi ... poetica ... [illegible]

Quoniam autem volumus nobis aliquid osten-
dere honestum rotundum vel utile esse tunc
datis utimur tum verbo sum es est substantivo
quorum illa ad extra sunt. Nam ne aberres dicite:

Quando ... [illegible] ... honestum ... utile ... [illegible]

Hec ... sermone ... [illegible] ... studiis ... et vobis et amicis utilitati et rei publice emolimento esse possit
Quando datis ... [illegible] ... hoc tibi est ... [illegible]

damus quod aliud finaliter Hec res est in

rotunditati quia Hec res est michi rotunda tue

tre gaudio michi fuit quod est · tue tre gau

dium michi attulerunt eodem pacto leges dig

nitati reipublice fuere · Pelare edificia

urbis civibus decori sunt vicia dedecori sunt

viris idest dedecus pariunt hominibus de ce

teris constructionibus ratione intendum est

Verbum afficio latum est et late patet

Nam afficio te honore · id est te honoro vel tibi

honore facio Afficio te laudibus · id est te lau

do Afficio te probro · id est te vitupero Afficio

te comodo · id est comodum tibi facio Afficio

cadavera sepultura · id est cadavera sepelio Af

ficio inimicos iniuria idest [illegible] Afficior

gaudio · id est gaudio afficior verecundia · id est ve

Usurpatio [illegible]

rector latissima est huius vi usurpatio:

Neque vero latet: afficere disponere statere hic

est plurimum illud Unica vox magis afficit

idest disponit Neque enim sine optis causis

tam lata tam diffusa est huius vi statio

sed hoc satis:

Non est ignorandum quod si duo aut plu

ra duobus quod pene raro usu venit Sed

illa poterit parari si habuerit dos tibi dato

utrique sponsi quod liceat ero Pax est M

T tu doctrina tu virtus. quod est quanta est

eius doctrina tanta est eius virtus Ut quid

pauci lelium emendare vel expectitare

et doctrina tua recte et splendide dixerim

Huius lelius vir tu doctus est tu probus

Idem quod sonat Magna est in caio lelio:

tu virtus tu probitas tu etiam doctrina Baig

lelius plurimum laude tu verum stirea valet

Aliud item genus Athe nistodes tu consilio

pollet in humanis rebus tu in bellicis ar

mis ac viribus atque animi fortitudine vigei

significat enim tum esse in rebus urbanis co

silium quam in bellicis armis magnum

quod tu germanitatem positum est

Sed et eandem vim habet germanitatem

et quietia ut eneas et terris et pelago iac

tatus est alto: quod est. Eneas tu pelagi

tu terrarum labores perpessus est. Affricanus

iste in suis rebus et dux et imperator vere Affricanus

tu magnus dux sunt tu imperator

Sed si duo nequaquam paria sint sed:

Ma... tu ... tu ...
dignitas

Humanitas: ... qui lex fert ad quod ... ad homines ... tu humanitatem ... in ... benigno ... ad ... amore et misericordie affectu ... humanitas ... caritas ... benivolentia ...

Ponit ... et ...

Philel...

pro dt ... in studiis tu in bonis moribus

... terris ...

Ostendit quod si duo contra disposita alicui attribuuntur ut tunc illud quod minus sit vel quod minoris reputationis existimationis vel ponderis primo loco poni debet et ei celebrari dictio tum illud autem quod vehementius sit scito quod maioris reputationis honoris vel dignitatis extiterit ultimo ponendum est et ei preponenda est tum ut tum volo exponere me dilige: Johannem aliqualiter propter sua doctrina sed tamen maxime propter eius probitate tum sic ordinandum est ego Johannem diligo tum aliqua doctrina tum vero propter eius probitate

Perbeati: Nec aut me aut te ipsum fallas quoniam alteri in custodia altius [illegible] scribere primum alium primo

sed alterum minus completi: alterum vero maius

ita efficiendum est ut quod levius extiterit locetur

prius atque ei dictionem tu proponas: quod autem gra-

vius validius quam sit posterius positam tu dictio-

ne precedat. quod patefaciatur exemplo. Beatus lelius

amat Scipionem tum ob doctrinam ergo tum ob vir-

tutem propterea quod cognovi eum hominem doctum

et insuper virum optimum quod posterius vehemen-

tius ad amorem compellit. Sit ergo vite in-

stituenda est oratio. Ita habet virtus inhabitat be-

nivolentia plus quam monimentum atque si

ita dicendo. Tum omnes beati sunt qui bene

vivunt tum perbeati qui omnia deserunt et vir-

tutem solam complectuntur. hos namque posteros

multo beatiores esse constat. Denique modo alla-

ta preceptorum intellexerit hoc M Cicero.

Jo. doctus est tum in gramatica tum in [illegible]

Monimenta sunt munera [illegible] tercia [illegible] quod vetera [illegible] monimenta [illegible]
Monimenta sunt sepulchra statue tituli libri [illegible] nos aliquid [illegible] monet [illegible] dari sepulchrum tum sive titulo [illegible] monimentum
Monimentum est illud quod monet mentem ad aliquid recordandum est: maioris vel ponderis vel reputationis [illegible] reputationis vel ponderis
Monimentum tum autem est [illegible] quod movet aliquem ad habendam memoriam alicuius defuncti

Tum et tu ad fin[em] ut testa[tur] Laurentius valla: in dicit tu et tu mutatim fere postulat est aut in tu quod magis in te quidem magis tu sit duobus modis ut aut generale aliquid precedat sequitur speciale vel ambo sint specialia primo sic Ut apud Tullium et tu omnibus consulendum est tu nobis superiore quorum diruendi a bono viro ne separaris omnibus illorum in vero maior. Ultimo apud eundem Quod opus Marcelle vatori tibi dicamus quod tu animis in nos tuo omnino beatum amore flagrantis dignissimum hoc intueri ut nos charitate pignore indicatis et ipse amore tu in nos etc.

rupinus usurpat. Sequitur illud est Tum
omnibus consulendum tum quos superiore armis
depositis ad imperatoriam fidem confugerunt. Sign[um]
eum confugientibus adesse et sese dede-
tibus magis consulendum esse. At inchoatione
maiore se esse arebat valde mirari. Sterno
la M tarsonis tu ceterarum rerum per settaz
sapientiaz tu quod illi numquam fuerit senectus ...
ad de chat re satis

Tam vero explicandum erit quod ratione
quapiam persona aut laudari aut vitu-
perari oporteat quod ad honoris decore pertinet
ea ternaria posse fieri coperta ex bra-
monumenta. Certo velim ostendere M
tarsone magna hec virtute tu verbo sit
eis est ita commodissime fiet M tarso vite

Dedo dedere est accipere dare seu subiugare ut apud Ter[entium] in Andria Verberibus recuso in pistrinum te dedere usque ad necem ea lege atque omine

Ostendit quo quisquis persona laudet vel vitio persona date dare uterque te videtur sentire nisi hoc longinque possibiliter te mente vos sum est est videlicet vitio gratio et alio ut certum vir crudelissimo ingenio de quo ut vir certe crudelissimo ingenio de alio ut certe vir crudelissimo ingenio quo vero celebres oratores utuntur

La valla vero et aut et ante utrique aliquid dicendum nisi cum sit ablativus incipit collocant aut secreto ut nisi referatur sed tum distinguitur summam a summa.

hic z ho ꝑ ꝯ inspicie / hic z vir ꝑu aspicia / hic z ho mgr eloquen / hic depeh z ꝯpatie in genero

est magne virtute Marcus Cato vir est mag
na virtute Marcus Cato vir est magne vir
tis Plato philosophus pstans sive ingenio Met
est preclara mozibꝫ · clarorū morū · claris
moribus Vir egregius laudis egregie .
laudis egregia laude Sed id prius magis
poetarum est posterius vero et splendidis
simum et pꝑolitū Aristoteles summe copia philosophus
exquisita doctrina: vir acerrimo ingenio Ad
quida vir disertissimus pt eius art · signat
aristotelem bene summe copia atque exquisita doctrina
Certe quod sunt genitivi casus Ad quida Aulus gelius
in noctibus atticis sentire videtur Est enim id
de necto quedam sed castrata usurpata quod
abeloquentissimis viris et oratoribus claris
simis quare et nos illi casus vitem

Legitur in eo (?) ... nunc in hec aliqd ... quis vidit ... ostendit nos aliud ... ut de breviate magna virtute latini dicit magna virtute ... in greco in hoc ... magne virtutis vir

In principibus magister ponit regulam quod unicum mori est alicui intendens quod pluralia operati tempus acti et alibi rasum orationem ... infiniti non ponunt ... oratores ... quam acta ... meliorem ...

Ut qui principiorum tamen tam actu aut
ablativi sepe locum tenuere infiniti ut sunt
Salustianum, principis, illud, incipias consul
to et ubi consulueris mature facto opus
est et Therenciana missis gloriam allo
quier amica pamphili iamiam (inquit) in
ventum tibi curabo et adductum tuum pam
philum omnia namque illa consulto facto in
ventum adducte tu consule facere invenire
adducere designat Verum oratores frequenter
hiis temporibus ablativorum casum utuntur sed actio
per raro Sit est inde hoc non opus

Et quorundam denominem quod est opus actu
his memoria intelligendum est. Opus est mi
hi ac designat me hac re egere Sed id va
riis casibus iungi solet Nam et opus est

Participiorum aut ... sepe ... ponuntur ut Salustius ... consulto ... ut video ... consulto ponit ut principis incipias consulto

Valla consulto ... peto a te Sed consulto ... ut consulto ... actum ...

The: ita facta opus est ... necesse est

Ostendit magister hoc non opus ... Opus est michi ... The: quid opus est ... michi opus est ... Michi opus est bonis ...

Opera [et] opus et opera. Nam opera teste Donato et Valla significat actio, labor vel operatio. Ut tua opera nactus sum has pecunias. Item cura et diligentia vel auxilio. Ut dedi operam studio tribus annis. Tua opera sum liberatus carcere etc.
Opus ac Donato et Valla teste significat finis fructus quam opere. Ut opus Francisci Maronis sit liber quem scripsit opus.
Nam ... nunquam in actione opus pro necessitate quandoque vel pro ... Ut periculum voluit ... Dicimus ... accepit in ... ...
cum dicit opus est nunquam ... ... quandoque necessitatem ac opportunitatem ... ...

nunquam tue opere et tuam operam et tua opera

dicitur. Sed hoc posterius oratorium est et totum

oratorum. Veteres omnibus poete historiarum quam

utuntur. Nos autem quedam corrupimus ut et cognos-

camus a veteribus usurpata esse quam utamur

quedam vero. quedam vero ut cognoscatis solum.

Nam opus est nunquam habet rem. Nunquam orator di-

cit sed habet etc.

Quid illud nonne pulcherrimum est ut tu

dico nomina unius urbis in alterius adiumento eodem

casibus eorum preferunt ut sepe reberire quam quod

anno tertio adiui nominis unde quod est veteri

in unum urbis transferatur et id urbis in ... ca-

su colloceturque quod frequens est eruditis ac

disertis viris. Sed quam erit exemplo manifestum. Nam

ac militiam virtute dicturus sed et militum vir:

Hic datur quod adiectivum debeat mutari in dativum substantivum ... vel ad unum in dativum neutrum quod fungitur officio substantivi ... et substantivum proprium adiectivum mutatur ... magnum ... quod ... patefacit. Nonne unum te adduxisti ut quod ... a morum ... Ego petro haud ... ... meos ... quos ... virtute ac ... possidet etc.

Ego habeo aliquid negotii expedire
Quid tibi habes hic expediendum
Ego non modicum exercitationis habui hac in libro
Tibi adhibebit plurimum diligentie
Quid tibi habes hic agere
Quid autem gerere erga me
Ego habeo multum ...
Ille ... ... magnum industrie

Petā plurimū vinum hz q̄ paruū
Ego hēo plꝰ auꝛ q̄ tu
Ego maiꝰ hēo bonitatꝭ apud hunc
quā tu

tatis curiose orōis loco posuero multo plurale
numeris multum cum petitur fiat multam
petitionem: plus vinum plures vices quam
cum cuius cuiq: qd rei q̄ res qd cause q̄ cau
sa alia item q̄ prinlta Sed id audiuenda
est Nā si cetius talis ille fuerit singulare to:
ta ista orō singula exponi debent Sim pluris
nūri plt Nā q̄ ex gra multum petitur multa
petitio multum petitionum multas uts petu
nias Stilus est et aliorum rato vt multum
laborum sin re paucum vinum q̄ plures habet
significationes

Hic notā ... quadā additioꝛ
ad doctrinā precedentē illoꝛ duoꝛ
adiectiuoꝛ sꝫ satis & parum ...

Et aduria q̄ nonnulla canon vinum re
tinet presertim vero hec duo paucum & satis
Nā paucum sepe est pro sapientia Satis
vinum: sufficientes vices Et nichil q̄ satis

Ego hodie vix
satis ... habui
vel patrim ...

Ego hēo satis
...

Hec nīc parū hz ...
Nichil ... me ...

hactenus de adverbio et
et de adverbiis loci
ut hactenus dictum est

sit nomine sive adverbium in eandem constructionem
(interlinear: sua dicta … sufficienter)
tendit habet ergo hactenus

Quorum autem singulas vere vim investigamus
id quod cognitione dignum est ut sepe nomine
subiecto opposito duo adiectiva aut plura adiacen-
tia deserviant Verbi gratia Sunt que nunc constituta ut
creato est virtute tam bonus tam etiam corporis impavido
et callidus et fortis iudex et integer et solers
ornamenta tamen tam multa tam preclara Sed
alia turpe contexta Consilia habent et sepe
nunc ut tam duo substantiva memineris non
quorum utrique recte epitheto adiungendum sit ut
ad nomen ipsum prius locatis tam sequentibus substan-
tivis et vel tam geminatis vel et duplicatis
tam proponas Exempli gratia cum afferat tuorum
verba Afficeris singularis et vir et impavido

Hic autem dat preceptum quo
pacto duo adiectiva sit adiungenda
uni substantivo dicens primum subm
esse proponendum subiungendo adiectiva
intercedentibus aliis signis tam vel
et geminatum quod exemplis liquet ego
te maxime diligo quia sumus
et a pueris et propterea illa
virgo est tam loquax tam in
discreta:

Callidus quasi dux vel fallax et acutus
sive astutus prudens vel intelligens
quod venit a nomine callo es est quod
est sapere intelligere
Solers inventus vitz gnito
sive in verita mentem ingeniosa
cum vel ad ingeniosa sapiens sa-
gax vel cautus et qui in omni
arte bene instructus

Consilia Hic autem ponit
quo modo duo substantiva sit adiun-
genda uni adiectivo dicens quod
si volumus facere duorum substantivorum
quibus unum adiectivum sub eadem forma
est apponendum quod ut fiat pulc-
rius adiectivum apponendo et sub-
sequentibus substantivis plurimis demum
tam vel quorum et geminata ut
in exemplo patet Amicitia tam virtus
tam benivolentia tua fecit quod ad
te dedi litteras

propter magna et doctoris auctoritatis verbis

preclarus et miles et arces Illustris tam vir

tam physicus optimus tum patrie defensor dum guber-

nator iustus et rex videretur

Nonnumquam etiam duo nomina subiuncta sic

sic sunt ut alterum utrique unum sonum faciat et

tineatur alterum quod queque adiunctum nominis obtine-

at locum et eiusdem fungatur officio qualis est virgi-

lianum illud in primo eneidos Molesque et

montes insuper altos quod est mole montiumque

Cautes est ut abhonestata natura numquam dis-

cedamus proinde ac si diceret Cautes est ne

a naturali honestate recedamus. Sed nota tibi

hec sunt. Sed ne quasi historiam texeris dic-

tendorum seriem postponam metam. Ita quoque

patefecero ut sese mihi forte queque obtulerit

Dicitur hec ut [illegible] quod in metro [illegible] nomen substantivum obtinet et ponatur loco nominis adiectivi per figuram que dicitur endiadis. Hoc fit cum duo nomina substantiva adiungantur et unum illorum obtinet vim adiectivi alterum vero substantivi ut in illo metro Virgilii: Arma virumque cano Troie qui primus ab oris [illegible] arma substantivum vel adiectivum armatum

Moles prima producta ut in metro Virgiliano hoc metricus modum et montes insuper altos etc.

[illegible]

Ostendit construccionem ultimorum superiorum aliena aberrare quorundam dicencium ultima superma constitui cum hiis importantibus motum doloris solum asserencium quod has oraciones esse has veni letu effectum auditu. Istud tamen errore qui misso recte non hat ut mencionem quod cum in ut La: vall: Ultima superia tam consilium volunt ad quis in nominibus quod preceditur ante importantibus quod cum attestetur persequi in talo de constructione hiis verbis Illa sunt in v desines arto adiungit

Item primo ipse omni comparacio est apud oratores

Ceterum non ignoras ut ipse arbitror
extrema superlativa plerumque orte et proxime iste
stare genitiva cum casibus dictionum adposita ut
res difficiles reddunt et ad credendum memora-
biles visui et ad videndum iocunda auditui et
ad audiendum suaves gustui permulta que
consilia ac pariter se habent

Salustius: facere difficile est memoratu quod facile creditu. Virgilius 2o eneidos: Nec dictu facilis nec dictu affabilis ulli etc. Virgilius: horrendum quod monstrum et admirabile visu: admirabile videndum. Lactancius: Res est ad dictu operosa sed: auditu suavia: facilia intellectu: honestum intellectu

hoc verum est suave gustu

Nec id quidem te lateat ut ad suerem per
superlativum quod dicimus asserimus quod et superlative
latine sunt sic ut per superlativo positivum asseramus
et ei superlativum aptum quod apponamus addemus

Ostendit quod superlativus magis usitato aut asperio per positivum nos uti positivo magis adiungendo potius superlativum adverbialem maxime. Ut maxime tenax vulgo dicitur quod tenacissimus. Maxime horribilis atque dicitur per horribilissimus

Nam maxime memorale satis memorabilem.
satis significat: maxime charum magis hominem
est charissimum magis hominum

Charus cum aspiracione dilectum significat sine aspiracione vero penuria seu carum aut ex aliarum rerum

Verbi valde et admodum et in primis positivis
adiuncta vim ferme eadem retinet

Ostendit quod illa duo ad verba admodum et in primis in constitucione aut accipitur et valde ornate adiungenda esse positive gradibus. Ut hec puella est admodum speciosa. Ut in primis suavis auditu litteras tuas quas admodum dedisti admodum iocunde mihi fuere etc

Docet quo quis virtuose laudare expediat tum mediocriter tum vehementer tum et vehementissime Mediocriter ut Cesar parentes excellens multos superavit vehementer Ut ars tuis sui ingenii bonitate cunctos excellit

Hec autem nequaquam preterierim silentio ut · ergo tua scelera silentio scribo

se cum quis virtute habeat vel in mediocritate lau- · tum quibus que sequentur post tue vel aliquis eius

dare dicta est causa Pericles virtute prestans · ille apud nos claruit bonis doctrinis

princeps erat athenis vel quod multa preclara

gesserit Themistocles rebus gestis floruit

Si vero vel in vehementer aut plurimum lau-

dare Adiuncta gloria sive laude et tamen lau- · ille gestarum rerum excelluit

datorem isto casu constitutam et cuius exemplis sic agitur · ille his honore omnium gloria eminuit

Pericles virtutis gloria prestans athenis cla-

ruit Themistocles gestarum rerum laude

eminuit Sic cum M anthonius prestabat

eloquentia mediocriter laudare aut vere expellit

Sed ut M T eloquentia gloria excelluit ve- · excellens vel excellentes · Ille excellens vel reges

hementissime laudare Sed tu ceteros tui in- · mediante dicit te Quare eius efficere et debere ut excellentes te ceteros Qui eloquentia ceteros excellit

genii bonitate devincito

Hic ostendit si qui duo supposita diversarum numerorum et personarum respondere unum verbum tunc verbum non cum ambobus sed cum vicinori tum opporteret convenire. Ideo observandum est me plura subiunxisse exempla aduinctum tamen sunt ut Sermones summi patris meditatio mea est et non sunt Testimonia tua domine meditatio mea est ? fallit tamen illud preceptum cum legitur: valla. Plures per comparativum aut scientie aut alicuius loquimur. Ut Socrates per longe quam hoc vulgus prudentior. Cum nostra sit passus recepta est: Ergo illud aliud quam tu scriptum. Tullius Quinis hoc liberum quam ego commemorat. Credit de alicuius cum nostra utruntur. Virgilius in Bucolicis Atque deos atque astra vocat crudelia mater. Id est in iud. quibus ille imaginibus tu tod. duo esses: Dominus et doctus quibus ergo et plus sed

Quoties nomina (quod ipse quoque gemina-
titur servius testatur femininis et pluris numeri co-
nectit respondentque vicinior. Therentius in An-
dria Amantium irae amoris redintegratio est
Xenophontis deliciae meae sunt hostes eorumque
exercitus perserebat. Virgilius in primo Eneydos
hic illius arma hic currus fuit. Non autem
fuerunt. Atque ita semper observatur quod id sit
in diversis generibus. Nam sive masculinum
sive femininum semper vicinori respondeatque ut
vir et mulier optima advenit. Intelligi-
tur enim optimus esse vir et optima esse mulierem
que venerit. Verum si plurali numero volumus uti
ad masculinum necesse est transire ut vir
et mulier leti properabant Alexander et Olympias
(Philippo mortui) extiterunt:

Ergo te implacatum me vero modo vadisti

Quidque vestes quas gentis sordida lava fuit

Secundum servium quoniam regulam omnium sequi debet ultimum suppositum et cum illo se conformare in persona numero et casu et in rectitudine tali. Tullius in Libro 6to de re publica Ergo illud de suo regno ille me de nostra republica precatus est. Ubi duo sunt supposita ego et ille quorum utrumque non alicuius datur sed sequenti palam id est manifeste precedenti vero subintelligitur valet enim oratio: Ergo illud de suo regno precatus sum: Ille me de nostra republica precatus est quod per ordinem personarum gradatur. De persona gradatus necesse est ut ille me de nostra republica: Ergo illud de suo regno precatus sum

Operepretium unde hec vox vel adverbiale vel ut papias dicit nominale et medie ... hec fructum. Ut operepretium est ut bonis in studere artibus: utile est. Operepretium est ut caute fiat ut ... restituat: necessarium est ut caute fiat. Operepretium est nobis hec bona vina: iocundum est nobis hec bona ...

Iuvenalis fatiis dicta an volta est operepretium penitus penes ... re totum

Operepretium est studio dare operam studio

Operepretium non utile esse non necessarium non iocundum non laudabile atque hiis significationibus veteres usurpabant

Fructum capere est fructum sive utilitatem vel voluptatem excipere extra ut cum dixerit quis: ocio fruor idest ex ocio voluptatem capio

Ego fruor sancti boa

Laurentius Valle: dicit ut ... fruor et fungor ... enim ut fructus ... alicuius rei gratia Nam qui ... aliqua re non potuit fine in illa ut ... liberis vel cultello gladio: Fungi autem non est alicuius rei gratia sed ut sit dicta ... se in illo ... Nam qui fruitur ... gestiet ut fruor bonis meis aspectu tuo voluptate ... hoc est voluptatem ... et bonis meis aspectu tuo. Sed fungor idest ... officium ... quod ago ut fungor magistratu ... munera ...

Valla. Presefferre est dicto facto ... t ... sententie opinionis ... alicuius rei aut hominis ... Quintilianus: ... presefferat oratio ... quod ... Cicero Nam ille qui ... meruit et presefert ... habet hoc loquutus ... Cicero ... vivit ... nomine ... dixit ... Cicero ... utilitatem gerit ...

Preseferre aliquid est verbis aut re indicium aliquid quasi ostendere et quodammodo confiteri ut M[arcus] Ca[to] presefert claritatem hilaritatem presefert vultus

Presefere et intelligere ut sis presefert ... pauco ... frenis
Ille magnitudinem ... ut benivolentiam ... fecit ... me
Vultu prefert ... me

Valla: Rationem habeo idest ... habeo ... in bonis ut habe ... salutem ... honorem ... rei familiaris Non aut infirmitate turpitudinis aut incomodore

Preseferre ... appositum ... et ... fero et ... presefero presefert ...

Complector verbum deponens ... brachiis aliquid ... complexum ... animo ... ut ... animo complector:

Rationem habere est habere respectum sed ut planius exponam. habere rationem alicuius rei est rem considerare ut habere rationem loci temporis personarum est eum ea omnia ratione complecti et considerare

Animo amplector ... complector ... aut vehementer ... le ut hanc ... animo complector: hanc ... deo ... atque volo

Hanc rem meo animo complector

Una mea animo complector

Hanc rem considero ac mente revolvo

Vel animo est mihi vel volo atque constituo ut ... Cicero Nam mihi

Valla In animo est: in animo habeo erat ... mihi ... Lobella

In animo est i. in animo habeo i. animus mihi est i. volo

Certum mihi est idest deliberavi et decrevi

Prosequor te honore est te honoro prosequor te laude: est te laudo prosequor te probro est te vitupero prosequor te amore est te amo prosequor te odio est odio te

Benemeritus sum de re publica est benefitium in illa contuli benemeriti de aliquo est conferentes in amicos beneficia

Eque (vel atque) puto vel pono ornatissime

Ego puta [illegible] ego te laudo atque ciceronem

Haud pro non secus paliter (?) in eadem oratione et forme et compte sic habent ut haud secus

aut tu sentio idest ita sentio sicut tu

Ponit regulam de comparativis gradibus non requirit ablativum vel ipsum non sequitur ad omnem comparativum qualitative ponitur pro suo positivo

Nonnunquam et per pulcre comparativa pro abso- [illegible] in [illegible]

lutis poni consueverunt ut alexander macedo cor

pus habebat imbellius quam in bellicis [illegible] cat

hariri vehementius in scelera vir ruebat

quod est vehementer

Do vim manifesta hic [illegible] tu ut auctor in littera ondit varias [illegible] oratorum rem quod admi- guis sibi [illegible] que exprimunt laudem vel vituperium vel [illegible] rem [illegible] ponit pro vim importans laudem vel vituperium Ut ex quo claret tua diligentia maxime do laudem [illegible] vo [illegible] vicio

[illegible]: Quid habes quod des mihi [illegible] Des hanc rem dat mihi honori

Ut tibi hanc rem vitio est vitupo

te debat re do tum idest tamnor do lau

de idest laudo

Val. et folr. [illegible] saluti

Sed neque id negligendum est Namque

subinitiis pronunciatio et illius tempora pro aliis

temporibus haud illepide ponuntur ut veli

Inpromaxia ondit quod tempora genus tum [illegible] ortissime ponantur pro temporibus [illegible] indicativi modi [illegible] quando [illegible] pro [illegible] indicativi et [illegible] perfecti quando pro preterito perfecto indicativi Et sic de singulis temporibus [illegible] exempla [illegible] vi- des. Optime amicorum [illegible] rem velim ut admineras velim ut volui [illegible] admi- ples et ad sic fecere [illegible] quod ate [illegible] impetrare possem [illegible] [illegible] [illegible] laudes [illegible] vos quos ad tedio habeas

puolo gerere pro gerebat dixerit pro dixit fecis

sem pro fecerim creatus fuerit pro creatus erat fe

ceris pro facies Id enim multo ornatissimum

106

est si oportunis locis agat qd ubi factita

du sit perceptoru aures facile reusebunt

Qua obrem exercitatio exhibenda e no

mediocris q oiu ingenii pcepta supat

qd si quis nouerit exercitatis locis ei (quod

mo explicatu est non difficile persua

dere

Tamen est pti thror in hoc p. leo rendisse ptim sonorad dz exire

Partim hom veneruit p sepe dia

anlogelio teste et id est qd ps hominu

veliti quidh homines Na partim inhot

loco est adverbiu neqz inclinat casu dic

et tu ptim hom dici pt x tu gbusdh ho

minibus et qi parte quada hom hoc tu

est splendidiq tu in ocon vtm fuerit adictu

ut est id M Tul in explis Na qui istic

veneruit partim te supbu esse dicere qd

Hic auri ptis auct ostendit qd fiet hoc adom ptim soli tarie positu 4 qd iteratu Na ptim semel positu in ocon vgn sic ps ut alq ul quid si ptim tu ocon adiuc bas dedeout Sed ptim iteratu maye vemisst reddidit ocoz et vz uni alq ul quid quos pomt ita tn qd vltim l pmat tu gnetari et si ali as ut nlli si nos oppugna bat ptim ois ptim vero armis Mlti nos alloquiit sut ptim voi stli ptim me dose

Tu ordinaria parte dispu tato ptim injecy adducebat argumta facilia ptim vo difficilia

Supbus dicitur est mal fidecode i. clarq in scalt lr a supbire a sup 7 vio as ad lr no co is ie lr dlc dic supbire q sup alios volt viare alios i. magnifice Vñ versus in lucy: postqz cecidit q supbus

nihil respondeas partim contumeliosum quod
male respondeas Et qui in civitatibus sunt
partim nobiles sunt partim populares

Illud etiam optimum est cognitu quod
decimus quisque et unus ex multis dicitur: sic mille-
simus quisque est unus de numero millenario
Hinc est illud cesaris in commentariis Cog-
noscit non decimum quemque esse reliquum mi-
litem sine vulnere quo exemplo uti per-
pulcrum est

Quotusquisque miles et militares est
tusquisque homo: quot homines

Deteque una dictio dividitur pulcherrime
positis nominibus mediis ut perque doctus per-
que fidus amicus

Ostendit scriptor illorum significationem decimus quisque unde quisque [illegible] quod patet in libro [illegible] cesaris [illegible]
Decimusquisque dicitur qui hunc plus [illegible] exstitit forti [illegible]
Millesimusquisque dicitur qui hunc plus [illegible]
Millesimusquisque dicitur [illegible] in bello troiano milites
Notandum quod quisque cum adiungitur superlativo [illegible] positivo et quisque [illegible] positivo [illegible] positivo [illegible] loquendo ut optimus quisque superlativus [illegible] quisque [illegible] quisque ardenti [illegible] quisque [illegible] ad [illegible] superlativo

Quotusquisque dicitur [illegible] quod [illegible] Quotusquisque [illegible] anno [illegible] [illegible] quot [illegible] anno [illegible] Quotusquisque [illegible] admirationem [illegible] non me latet Quotusquisque superlativa sunt in hac [illegible]

Perque hoc interseron antitesis [illegible] Laurentius Valla: [illegible] ut [illegible] Laurentius aut [illegible] non adiungat superlativo [illegible] Laurentius [illegible] non est suffensus [illegible] non [illegible] addi positivo Laurentius aut adiungat superlativo [illegible] in [illegible] [illegible] suavissimi fuerunt

Ostendit illud adverbium alias ortissime in eadem oratione repetitum valere sicut hoc adverbium modo Ut in hoc exemplo Scolaris alias studio summa cum dilligentia incumbit alias desides se ad studium reddunt etc.

in alias affirmas
alias negas
alias consentit
alias negat

Quid illud numquam lepidius esse vis? Repo-
nit in oratione eadem vim alias usurpatum lo-
cum obtineat modo adverbii quale esset si quis di-
cat Omnes homines ferme eodem nati sunt in-
genio nati alias quidem ridere alias lacri-
mari omnes Item viri alias boni ali-
as mali numquam existunt sine moribus

Omnes studentes
sunt in universitate alias
studet alias non
student

Buc non illud ecqua filia orquitur?
hic qui in meo genere ipse sit potentior? Dicit quod nobis congruit
Ut patrias terras potentes? ego
me ad lectum templa ergo
dedi me ad Baucideam vitam
quam quaerit? Cum recipis etc. vos
ad patrias terras, orare tendere
Item variare etc. Ad patrias terras
quaerunt me eo ferram quo ducam
dabo

Paratus an ivit in castra militari dicit M. An castra petivit? Nam castra profectus est Vel se ad castra contulit Vel se in castra recepit Vel se ad castra perduxit

Item castra nisi sunt est oppidum
sed castra nisi sunt diversis fecit e
statio militum tempore litis vel victoria
toria Vnde Virgilius in Eneide Nos
castra movemus
Petere Unde sic dicimus Ut pergit
petivit forum
Johannes contulit se ad studium generale

Hic habet viginti annos veterum consuetudine dicitur contra pedagogicam opinionem Alii quidem doctius dicunt hic vicesimum agit annum hic est viginti annos natus hoc

Sic agit vicesimum annum
viginti et sic annos natus sum

Ostendit opinionem barbaram
non valere dicens illam orationem
ornatam sic sed viginti annos
habet hec eadem ora ex certo
alio et subtiliori et sum Ut
in litera Theodoli Terentii Vera
ea sed vivit annos nata est
sedecim

Invenis q[ui] nunc stulta potuit nondum vigesimum attigit annum etiam suum instituit vita et ab omnibus exspectantur [illegible] gravitate:
Vel vivit non in auctora qui tecum habitat humilem vel casto corpore vivunt

Ostendit inter quos ista oro [illegible] laborat in eloquentia ornamentum non sit [illegible] Ut in littera: Ille dat operam rei venatorie
Omnis etate consumit in prima parte [illegible] tempus terere in utilia consumit:
Incubuit sibi alicui refactare toto pectore et animo insistere Ut ille dies noctisque incubuit ludis

posterius magis oratorum est

Alterio laborat in eloqutia hoc est a
terio dat opera eloquentie: etate melo
quentia consumit tempus in eloquentia conterit
Studio eloquentie incubuit. Alia per ordine
dicit iudicio

Ille laborat expedibus dicitur quod carens firmitate pedum Et sic in [illegible] dat operam bonis in artibus valedicit incubuit rebus

Audit ista oro habeo hanc rem in memoria esse apta et [illegible] sicut in littera
Item dicit Memoria teneo Honore [illegible] non aut memorie Nam memorie sed non memoria
Item Completo memoria et memorie Completo memorie et memorie quod sit aliquid memoria et quod rem oblivioni tradita recordari:

Habeo hanc rem in memoria non mag
usitate quam: habeo siue teneo hanc rem memo
rie teneo hanc rem in memoria idest hanc rem
memoria habeo

Ille sit me memorie hec fabula
Que heri michi retulisti hodie memoria

Ostendit quod loco illius oronis obliviscor voluptatis dicitur per aliam oro splendidior [illegible] voluptatis me cepit oblivio sicut in [illegible] Ut cepit me amor meretricis cepit me pulcritudo tua Oblivio tui cepit me
Diligere Ne sit obliquus non non [illegible]
Obliquus prima producta
Cepi quod ista recipio [illegible] ut [illegible] sic dicitur cepi voluptatem et cepit me voluptas Ut apud Terencium magna cepi exlectus tuis voluptatem:

Obliviscor voluptatis vel aliquod cuiusque
alterius rei: voluptatis me cepit oblivio
Et sic etiam cum ceteris nominibus vertitur desa
signis sufficit consimili ordine ut cepit me
societas cetera. cepit meos dui [illegible]

Omnium bonorum [illegible] te deus oblivior
Item Obliviscor per vestem [illegible] [illegible] conferto ora quod michi retulisti cepit me oblivio

Virgilius incolit rus: propter pulcre

Strig cepi horum: cepi delectacionem et captus sum delectacione: captus sum humiliacionem loci: Ille captus est amore meretricis
Ille captus est amore meretricis: cepi indignacionem quam recipis porcis quam capit me indignacio quam recipis
capio dolorem porcis quam capit me dolor;

Ostendit quibus vis apte explicatur sic locum sui magis in quibus habitat explicare voluerimus Ut in littera
Ego fere per quatuor annos abscondi in [illegible] vacuis me [illegible]
Viri qui tota urbe in habitat nichil mali efficerunt

Ostendit quo valore unius rei ultra aliam pulcherrime explicatur Ut tu illis corporibus [illegible] et [illegible] quod crevit claret ars et ceteris peritis [illegible] multa magis [illegible] in luce dedit [illegible] pre ceteris studio sapientie maxime [illegible]

Item ingenium est vis quedam qua mediante ex rebus corporeis non corporeis docti aliquid intelligunt et addiscunt [illegible] ingenium nata

fo: sese domi gemet
hodie tota die me gemini dolore
ego hodie me gemini ut mobilis [illegible]

dicitur tu tento se gemino ut virgilius turri
se gemet

fo: pre omnes suos consortes morabus eminet

Si quis vero ostentare velit unum re
a intellere ut illa ultra aliam vale venuste

fo: pretores suis [illegible] est doctior

dici vel per certum opposita pre vel cum ablativo oppo

fa: preteris in [illegible] [illegible] est

sita pre ut tesbe ultra alios pollebat re

The in ethica: Dis leui natus non posse adversarius [illegible]

bus bellicis pulcherrime dicit tesbe prete
ceteros rebus bellicis pollebat vel pre:
ceteris pollebat

Hic vos reddes me sum difficile subtili natus est ingenio

Melius habet faciles mores vel faci
lem naturam ornatis lelius e levi in
genio natus aut facili natus ingenio
Vel facilimis moribus Scipio natus est [illegible]
ti ingenio et de reliquis consimiliter

Valeo prout est sanus in valitudine corporis et potentia sive virtute ad aliquid faciendum hec sunt bonus sanus seu fortem dicitur valere Aliquis

Valeo et palleo verba sunt et significant:
dicit non hec valitudo vocabulum commune est tam bonus quam malus valitudine est Accusativus in illud [illegible] [illegible] multis et primo pro valendo [illegible] ut [illegible] sanus [illegible] febricitanti [illegible] pro posse [illegible] [illegible] ablativum Ut [illegible] multum vale armis [illegible] tertio pro [illegible] ut [illegible] non [illegible] [illegible] Quarto pro [illegible] sed [illegible] Ut terentius in andria Valete [illegible] nos [illegible] [illegible]

Vallas x valeo possum ut

Titeo in paradoxis Nec est ulla

res q plus apud eum pollebit

quam ipsius voluntas atque iudicium

io. pollet bonitate ingenii

Ille bonitate ingenii nos prevalet

os

Ille tisanum vel febricitatis

dida et latissime patet Nam albutio casus

urgut hoc pacto aurelius augustus plu

rimum ingenio valuit et potuit ingenii

bonitate Metridates memoria Max Ca

in civitate plurimum auctoritate pollebat

Unde illa duo verba claret et

floret mutuo hec eadem ferme

ac etiam significationem sunt illa verba va

leo et polleo Ut videre in disci

plina olim maior floruit

Claritas quam benivolentia erga

plurimos

Et claro et floreo vi eadem ferme

rationem se habent ut ego apud cesare divi

nitum possum sine valeo ornate ac splen

dide dicere apud divum cesare plurimum

valet mea auctoritas hortensius multum

potest in senatu Senatus Multum hortensii in

senatu valet auctoritas: que potissimum

significat eam opinionem que est apud homines de

aliquo viri prestantia que vulgo auctoritas gravi

tudine recitatio nuncupatur Est michi

Valla Senatus dicitur

in senatu natus et est congregatio

seniorum et sapientum virorum unde

Senator quasi grandis illa digni tas

Bellum a uerbo bellum ... et proverbio sepe geritur bella

apud te fides

Qualiter illud proverbium est michi apud te fides: idest: tu adhibes michi fidem quod auctoritatis est adhibenda. Nam plerumque solet suum eis est dicto virtutem habere scilicet rare et quod animo possidere ut est michi pecunia est tesari magna potestas illud designat me pecuniam habere at vero cesare habere magnam potestatem eo quod construccionis crebra apud priscos ac doctos viros observacio est

Recordor hanc rem: potius quam huius rei dicit ac si diceret huius rei subiit me recordacio. Hec res michi in mentem venit sed magis proprie michi in mentem venit. hec res est michi occurrit: michi succurrit quod posterius magis usitate dicitur

Videt quod ... [illegible]

Proverbium est michi ... [illegible] ... Michi quod fides est adhibenda ... tibi ... dictis meis est quod adhibenda fides quod ... [illegible]

Dant dare fidem et habere fidem. Nam dare fidem testis ... est aliquid ... [illegible] ... Fidem ... [illegible] ... Sed habere fidem est ... [illegible] ... adhibet fidem illi ... [illegible]

Verbum tuorum subiit me recordacio ... [illegible]

Plautus ... tibi ... in mentem venit hec michi ... ad scribendum ... [illegible]

Ostendit autem hec verba ... [illegible]

In mentem venire ... [illegible]

recogitare et considerare. Unde Tullius In mentem tibi non venit tam publicam ... dicit esse ... Michi in mentem venit dicitur michi succurrit michi subiit michi Sed ... [illegible] ... proprie dici Unde Vergilius Subiit cari genitoris ymago ubi non dicitur ... occurrit succurrit vel in mentem venit

Prestare ut in lra accipi[tur] sit antello et constituit sl' cum gto Vt tero prestabat eloquentia ceteris oratoribus Vel etiam cum actio Vt nos qui omnium cum maiore quam tibi amore magis prestare constituerim. Jo. prestat petro bonis moribus : Virg[ilius] primo [?] prestans animi iuvenis :: Salustius Omnes homines qui sese student prestare ceteris animantibus : Jo: prestat paulo eloquentia eius Ite: in emuc: Ut bonum [?] bonum quod prestat :· antellit Ille antellit petro arte cantandi : kana longe antellit barbare venustate

PResto et antello verba venuste
componat alias dicitur alias actio pulcherrime
iunguntur

Sunt pauca verba [?] frequentativa quae
appellant primitiva a quibus originem trax-
erunt frequentatorum retinet praesertim si prima illa
a superiora fuerunt ut torreo pro tostio
maestio pro maneo imperito pro impero com-
plector pro amplector et alia item pene innume-
rabilia si quando verbi asperitas ulla contingat
quod peritorum iudicio derelinquo

Et verbis adiecta propositio saepe contrariam
mutat frequentatorum ut precor et deprecor. hortor
item et dehortor quamvis in eisdem verbis nonnunquam
auget et propositus quam vim permutat

Cundit quoque pulchre secundum oratores verba frequentativa ponunt pro suis verbis primitivis et etiam in ut primi in duobus dictis in his verbis te sunt frequentativa proprie quamquam quam sunt frequentativa primitiorum quibus videatur quod ex his in alium sensum transit Ut tra[ctans] [?] tracto cogo cogito ducto dicito Sed siquis attendit in spiritia et non perriti absistit necesse est a primitivorum frequentativum
Tonictare [?] sunt coniectio quaedam et signis aliquid elicere et colligere

Ostendit illa propositio de in compositione causari frequentatorum contraria suo simplici Vt precor et deprecor aulogelio [?] tesset hec contraria frequentativa Nam precari sunt orare et hoc tum solo actio invictu [?] Sed tum dicto est alicui optare bona vel mala fortuna precando deos Sed deprecari verbo tum cum est execrari al[iqu]e abgo[?]minari Sed tum alios quamvis hoc tamen sunt qui in memoria precor imprecor ut deprecor

Meto ex[?]: Dreme [?] Demeto verschulden [?] Ego offerunt [?] te hoc fecisse

Quid ego in dispilio [?] atthe[?]:

Coniecto coniectura faris Coniectura capi : collige coniectura : consequenter coniectura [?] accipiunt aut parum erunt quam efficiunt quod est in illis duobus quam in ceteris
Occupare : de occupare [?] contra reddere Vt reddere pro volo ~~contra reddere~~, veras dignus [?] decoropata
Ostatio et destitutio Vt hoc destituit consortio ad quod me [?] statuit [?]

in quo bene orans
sed nichil exorans

"composita"

Est et de vehementi amplificatione ut
ex ore deductum est sicut tuis imperio atque in

Brunatque tum ad
Joannes sed Nat
ad suam audiencia

an Bruniatum ut det oro ... quod id ex oro

Licet suadeo sicut oratoris officium
quod est bene dicito ac persuadeo bene dixisse.
sicut qui est oratoris finis. Ve est tempe-
ro ac obtineo ... et crebre non solum sua-
deo sed etiam persuadeo

Differunt suadere et persuadere. Nam
persuadere est quia suadendo
in ducere et est perfectum ut bene
dicimus persuadeo michi .i. persua-
sum habeo michi. Vel persuadere
est suasoris effectum obtinere ut
quis adeptus est oratu et peti-
tum. Sed suadere est consulere
sed consilium alicui prebere et est
facilius et non recipiente

Pluribus eum oratione et sermone
exornat adversatia convicio quaque medita-
tio vincta quod utrique sociis in litteris M T.
... aliis quam doctissimi sed hoc exemplum
sit Utrique te ... diligebam tuam ad
singularem virtute obscuro etiam vehementer
admiror Nam ceteri sunt que quo sibi ...

Convicio adversatia (persio
teste) est quod adversarius conmictit
fecit vel sicut. Vel est convicio
quod iniurias suas coniungit. Ut etsi
tametsi quanquam conveniunt. Dicunt
quod convicio (teste valla) quod
sunt dicta in genere consuetos
Nam etsi tametsi quanquam ...
in principio ponuntur ac fere
magis in dictatum quam ... autem
postulat. Cicero licet negocii
... familiaribus impediti vix
satis ... studio suppeditare
possum et id ipsum quod dat ...
libertas in ... concedere ... ...
Plinius tametsi quod
... dari ... maius quam ...
Cicero Quamquam te marce fili

amicum ad audiente oratorum ... argentis habundare oportet propter in stitutis quam ... quod ...
et licet cum tamen postulat. Virgilius ... ... tempos ... ... te plu-
rimum amem tu meas ... non addite etc.

Prius hic tria verba in littera ponitur diligo obseruo et admiror. Nam diligere est alicui benivelle sine instigacione affectus. Obseruo vero sicut ibi aliqui est honorem vel custodire vel [illegible] tale. Vnde venit obseruancia que est veneracio et honoris exhibicio. Sed admirari est que cum veneracione laudare atque obseruare.

Diligere leuius: amare vehemencius
: colimus cum veneracione
Obseruare annotare. Obseruacio annotacio

quamquam per hoc [illegible] cum aliquid [illegible] nisi [illegible]

iunguntur quorum primum facilius ac leuius
est diligo. posterius admiror quod vehe
mencius ac precipuum est. et eorum medium ob
seruo quod est veneror et colo. exquisita obseruan
cia reuerencia sit. Sed iterum aliud exemplum
Quamquam michi sint omnium amicorum iocunde
littere tue tamen iocundissime michi fuere

Adiuit illam gemmam sedet moram positam sed preciatam vel mistam ac corruptam reddit oracionem

Sed et quidem si cum hac secat prius per
quamuis raro collocatus, ut quamuis michi
antehac carus eras sed nunc profecto es ca
rissimus. Adiuit illa duo oraciones peruenusta
reddit sibi respondencia quorum alterum
est. Non solum siue non modo idest non tantum al
terum est sedencia uel iuuente uel loco eciam po
sita quam aliquibus intellectus quorum omnium
predictorum exempla subiuncta. Et eciam

plus vel [illegible] [illegible]

Adiuit illa signa sedere vel sedere orate sequi illa sig in oracione non solum sed non modo quod non tantum intelligas cum aliquibus dictionibus que tamen eciam [illegible] videtur. Cum tanta sis adeptus facultate ut non solum equalibus tuis anteponendus sis sed eciam maioribus comparandus. Virgo illa non modo est dissoluta veruntamen bone fame secta vita non tantum hostile et oste: dum si quam ultorum inimicorum

Non solum hoc vidi sed eciam audiui

res non solum grauia est michi sedentis rotu
da Mar Antho non modo erat ciceronis .
inimicus verum etiam hostis patrie M Catho
non tantum ingenio pollebat sed virtute quoque flore
bat plurimum Alexander non solum relliquam urbem
sibi subegit verum ipsum quoque romanum im
perium cogitabat attingere

Et sic tam et quam sibi patrie respo
deat ut tam cara michi patria est quam tibi
concordia vita sed hoc facile tute intelligis

Prota aut quod ceteri exprimere consue
runt pronominibus addentur vel te vel met sil
labicas adiectos Tum potius cum efficit hoc
pronomen ipsud ipse ipsum et illacum fere cidret
tionum locum obtinet ut egoipse magis quam

Ostendit illa signa ornate
dicta tam et quam silicet sequa certa
reddere orare Eneas filius in
hyliis Venus aut tam ydonei
sunt amoris auditorum quam prendere
fueris :

Ostendit illas sillabicas addic
tos te et met duo adiecti
dectorius non conferre ornatum orati
ones pro loco illarum adiectionem pro
nominibus certissime adiungit
hoc prius ipse vel egometipse
vel loco eius egomet ego ponere
egoipse . Tuus non ve .
reor ne quod timide ne quod stulte
facias pro ea defendas quam tu ipse
esse cotidie sentias

Alia est additio ostendit quod uni ipse adiungi illud meum quod illud adiunctum quorundam consuetudine

Rogo ipse admirabilis fecebat

exornet tu ipse ille ipse nobilissimus nobilissimum
quod secundus dicendum est Alia est additio pul
cra ut meum ipse cogitasse et hoc ut meum
sit una dictio Item meum ipse vincere tu
dicere sunt dictos vel partes

Familiaris non [illegible] oratores [illegible] amicitia [illegible] In adiectivum familiaris et abstractum familiaritas [illegible] familiaris magistro [illegible] Patet consuetudinis cum magistro fecit tu familiaris Mihi tecum est magna familiaritas

TU mihi familiaris es: ergo te utor
familiariter Tu mihi amicus es: ergo te
amico utor Tu mihi magister es ornatus
ergo te magistro utor Ego tecum frequenter versor
frequenter mihi tecum est usus quia sepe quod
sacior fecit habeo tecum magna amici
cia ornatus dicitur Magna tecum mihi est
amicitia Et ita alia permulta sunt mihi cum
omnibus malis viris inimicitie Rectus
et optimis dirarum inimicitie plus uno
quam singulari Sed nulla vox atque potissimum

Ille et mihi amicus erat

Ego te magistro utor

Frequens est mihi cum illis consuetudo
Frequens est mihi consuetudo cum illis hominibus
Qui mihi consuetudo in artibus liberalibus

Ordinem vero sic declarat quod [illegible] gradus non est venuste [illegible] [illegible] Nec mihi est

Phil. Mar. Salutem. Vtor te semper ut videas familiaritate eius quam facio libenter que sic hoc ex commoda: Ut eos ad humano ac liberali: tibi esse non imparatum. Itaque facito ut solos mea omnia custodias diligenter. Vale.

Nichil tunc hiis / et comendum / diminissetque legi

in comparatiuis nominibus tam masculinum tam
etiam femininum reddit ut nichil est hoc homine
melius fere est idem. Nullus est homo hoc
homine melior. Nichil hac virgine est
formosius idest nulla virgo est hac virgi-
ne formosior et in ceteris consimiliter.

Munus: hic autem ondit hoc nomen munus venustissime accipi pro possessione. Tullius de amicitia: Tu non afuisti quod diligentissime semper illum diem et id munus solitus es ab eo capere tu munus [struck] dicendi. Hic dimittit munusculum.

Munera / Munus / Munusculum / Munditus / Omnis nisi sit familia officiat / sua officia / Tu non fungeris pluribus hominis munere

Munus possessio gratissime dicitur ut
hoc est amici munus idest amici officium. Fu-
gor boni viri munere idest fungor boni viri
officium.

Officium (teste Valla) est uniuscuiusque actio pro loco tempore vel etate congruens. Solebat quidem est quod dicitur a militibus in familia bene instituta. Quisque in officio suo sit: omnes agunt quod debent. Accipitur etiam cum dicitur pro beneficio vel obsequio. Ut Quint.: Tuitione officia. Tertio accipitur pro ministerio ut homo gerit officium civile. Quarto tertio accipitur pro officina pro artificia ut officium conmatum est debite conforme mente gerendum.

Inepte dicit volo tue adipes / scilicet volo tue ad partes tuas / scilicet pluribus non tue

Sedet partes plurimo consilii habet sig-
nificationem ut mee partes sunt idest officium
meum est vel pertinet ad me.

Ostendit quod illa dictio partes in plurali consilii habet significationem tamen illa dictio munus idest dictio possessionis vel ornatissime possessio recte sicut illa dictio munus. Vir Albe. tamen: Cur partes adolescentis sunt commissum: idest cur officium adolescentis sunt commissum et

In quo nobis ut ne possimus cavendum est

Caveo vero et si sepe significat provi-
dere ut cautum est ea lege. Poete tamen caveo
ductum provido et fugio vsurpat eloquentes.

Caveo vero. Ostendit autem hoc verbum caveo duas habere significationes. Primo sit pro provide ut tamen est cavendum ut nihil magis violentias mittat in electum. Secundo sit vitare vel fugere et sic construitur cum accusativo ut dicitur: permaxime adolescentes caveant consortia malorum idest fugiant. Tertio sit caveo pro pone. Item dicitur adiunctum non posuit effectum mandato volo caveo in te proprio idest valore proprio pone cauciones. Hic non vale cautio omnis idest pignus. Vir facit caveo est fideiussorem pone pro debitis sine pignoris tue

Accipit hoc verbum memini testimonio Virgilii: Potius actio quam oratio vingit et hic in ea sententia qua sunt recordati hugit tamen est oratio Ecloga ix: Et faciam ut mei et huius dici ac loci semper memineris. Est tamen hic in alia acceptione quam sit meminisse facere et vingitur oratio aut ablativo cum preponere de. Ut neque hic rei meminit poeta dumque inter oratores meminerit: memorem facere:

Persius Oratius Iuvenalis multos alios hic probe liber

viri ut turpes viri ingenii caruere mores

Ecloga ix: Et faciam ut mei et huius dici ac loci semper memineris est.

Memini me autem hoc multo fuisse dicere quam modo sit

Est quod et Memmi rectius actio vingitur

quam oratio ut Memmium Platonis sententiam. Ut Virgilius

in Bucolicis et multos Memmii sunt verba sepe

tenere. Nec mirum sit in hiis quam potius sunt

solute orationis Virgilii Maronis afferam testi-

monium quem non solum poeta egregie eru-

ditum sed etiam rethorice artis obscuratis-

simum fuisse constat

Ostendit verbum peritos usurpatores oratores sciat parvam videtur. Ut ad Virgilium in Bucolicis: Nec te peniteat calamo trivisse labellum. Ecloga ii an: Me penitus quanto hic aptus fuit est

Ductus sum prima me grassante hic liber.

Penitet me quod sit notissimum

sed per parvum videtur usurpare oratores et

potestates doctrina viri

Sed Varro per se verbum varias construc-

tionibus positum gaudeam sententiis vim

retinet ut Varro huic rei: est: attendo

Vacare verbum competitiones valle

quadrimaxima accipit sententiam Primo sit esse vel fieri vacuum Ut iste locus vel status vacat Secundo sit operam dare in eubere vel diligentiam adhibere Ut sit construitur cum dativo Ut studiosi discipuli est vacare bonis disciplinis

Valla: Tertio sit carere omnino care sit quibus indiges Et sit construitur cum ablativo sine prepositione Ut ille vacat libris a servis: carere Ultimo accipitur pro cesso vel desisto Et sit construitur cum ablativo sine accione Ille vacat a laboribus: desistit laborare Quinto accipitur impersonaliter carere esse vel libere

Ille vacat bonis moribus
Ille vacat arti militari
ceterisque vacat omnino
Ille vacat bonis studiis
iste vacat musice
Ille vacat cum eruditione

hinc rei: et vaco hac re: est: sum vacuus
hac re Et id quod ornatissimum est ut boni
viri dat operam ut perturbatoribus vacet
et ut liberi ac vacui sint

quasi absque re aliqua et ideo

Animadverto idest scio video et quod
animo intelligo Et animadverto cum accusativo construitur
tur in composita sibi ut quod puniendo ut Spen
sippus animadvertit in fures plores: est: puniuit
fures plores nunquam legimus animadversio puniciones
quoniam nomunquam significatur

Animadverto componitur: la: vall: dicit quod habet constructionem ac significacionem construitur enim cum accusativo sine preposicione et significat intueri vel intelligere vel animo tenere Ut te ubi cognosco animadverte Sed construitur cum accusativo mediante preposicione In et significat punire Ubi cum hac dictione quod punire est construitur cum in unica animadvertere sed est quia in alteram habet partem Ut omnes monetam falsificantes animadversione dignus est Unde et ait: Dux iussit est animadvertere in fures ac latrones etc.

retulit preceptum meum quod defunctus

Et quod ipso mortuus est retulerit reffere mihi

hec vox relata est ad preceptorem

Affero refero tibi hanc rem: est: narro
tibi hanc rem Sed refero hanc adservatur
vel refero ad ipsum hanc rem: est: pono hanc
rem in consulatum vel senatum vel ipsos qui
usus eius verbi apud historiarum scriptores
est frequentissimus

Ponit duplicem significacionem huius verbi refero enim quod dicit habet construccionem Nam constructum cum dativo et accusativo sine preposicione significat narrare vel cum solo dativo Ut Valla retulit pro nova quod aliquis reputatus erat hoc est narravit retulit michi: hoc est narravit michi Sed constructum cum accusativo mediante preposicione ad significat quod constructum eo primo accusativos significat in consulatum pone Livius Si ad unum omnia referenda sint Negotium illud referendum est ad cesarem

Afferre reddere Virgilius Duo O michi preteritos referat si Iupiter annos Quales eram cum primam aciem Preneste sub ipsa stravi Plautus: Ad preceptorem arma non retuli id est reportavi
Valla: Retulit adhuc retulit michi ita dicit illud est narravit hoc vero in consulatum tulit

Valla Do tibi l[itte]ras vag[ant]i tabellario : Do tibi l[itte]ras s[cilicet] ad te p[er]feredas aliqu[o]t s[un]t duo Ut Tullio dedi illi ad te l[itte]ras
Nonne in derogante e[st] et afferente et q[uo]n[iam] idest certo vel p[ri]mo ut nonne tu ad Jh[es]u[m] eras nazareno

QUid varij quoq[ue] casus eidem verbo sepe iuncti nonne magnam ac longe diversam habeat: quale sit Do bibulo ad cesare[m] l[itte]ras Na[m] dant bibulo ut deferenti quod cesari reddat adq[ue] mittuntur l[itte]re: eas q[uo] legit cesar Bibulus tabellarius quidem defert Na[m] qui fert l[itte]ras co[n]suevit tabellarius appellari

Verum ne q[uo]d huius ignorer dare l[itte]ras [e]st scribe[re] sive mitte[re] illas

NEc te fugiat q[uo]d ep[isto]la dicit[ur] l[itte]ras in plu[rali] n[umer]o nec obstat poetarum co[n]suetudo et quia p[ro] una ep[isto]la dicu[n]t unas l[itte]ras Na[m] illud no[n] tam h[ab]et q[uo]d solum pl[ur]ali[ter] flectitur pl[ur]ali[ter] q[uam] retinet unum ut une nuptie une nu: ge una me[n]sa Sed ut ad p[ro]positum redeam

Dicit Bibulus tabellarius et nuncius Nam bibulus d[icitu]r nuncius q[ui]s l[itte]ras deferens et a bibo tibulus Tabellarius dicebat[ur] olim q[ui] tablas deferebat nunc vero generaliter arte s[cilicet] tablarum ubi tabule exponunt[ur] Nuncius vero generale est ad ambo et q[ui] nunciat q[uam] aut nuncia[m] intra d[icitu]r l[itte]ras vel capiat in mas[culino] gen[er]e s[er]vi[re]

Plurius in p[ri]ma acc[usati]vis l[itte]ra est pro una voce composite vel ex in cuius l[itte]ra est vox q[ue] s[cri]bi p[otes]t individua et q[uas]i legitera eo q[uo]d legendi p[re]beat

Lit[ter]a in s[ingu]l[a]ri n[umer]o s[ignifica]t l[itte]ram et ab[b]r[e]vi[a]t[ur] n[umer]o vero ep[isto]lam missiva Poete tu[m] vsus sup[r]a in s[ingu]l[a]ri p[ro] ep[isto]la
Luclius Lua logis accepta
Briseida littera venit

Unius una dum ep[istu]l[a] nuo re[dd]at cum concludit pluralitate Ut solus Sed que e diu[er]s[ar]um hz plur[ali]um et s[ingu]l[a]ri[um] oratores gestant que plu[r]a re nominibus plus m[ihi] tu Ubi Pe[r] dominus (?) inopertos fecisti mihi geminas

Cum lras pro uno tm et epistolam scribo tunc est dicit in inelegancia. Dicit tu uno epistolam et unas lras et duas lras etc. Et quoque ut epistolas et binas duas quaternas denas lras. Vel dic duas lras tres quatuor quinque lras vel binas epistolas. In hoc obseruandum est ut si dicis lras no subiunges quid alteri tribuitur sed alteri. Ita si dicis epistolas no dicas quid alterius sed alteri

duabus eplis dicimus lras non aute duas ptibus eplis ternas lras. pquatuor quia ternas lras et sic de ceteris. Similiter uidita caten

Insinuatio oro p quantia p quia pulchra est ut volo te ad me scribe. Cum pro te athenas pfectus es et id thezeutudam. Vel fac te in hac re velim scilicet eum qd velim quid tu in hac facias. Velim cives omnes unanimes esse idest velim qd unanimes sint et concordes. Quid hoc tibi quam ubi nullum sit ambiguum sermonis dictamen. Neque enim omnino certum sit sicut dicitur volo te amare quamuis plerumque id suppositum locum habeat qd infinitiuum uim in medio ... pcesserit ut puto Pirrhum romanos uincere posse idest

velim te scribe ad me scribas
puto te in ... fidelem
Volo te statim videre
pauca dic quid vis me facere : quid vis quod ego faciam
Quid vis me agere in hac re
Quoniam velle te ad me pfecisti

Unde inter eloquentiae elegantiam intendens et oratorum frequens est usus et quod ornatissimus vero qui ... in oratione usurpari infinitiuo uno ad hanc partem ... pertinens ne ulla fiat ... ambiguitas ... quoque si sit ... constructibile qd in infinitiuo in medio ... suppositi locum obtineat etc.

Amphibologia est ambiguitas oronis que fit aut per accusatiuum ut ... dicit Audio ... amare ... Ajo te ajace romanos vincere posse aut per que vim ut ... Ita addendo ... ut quis dicit ... dicit ... [illegible] ... Ut statuam auream hastam tenentem ... ut ... dicit ... agentem ... gladium vel exercitum

Ambiguitas compone ab am et vo ago ... et inpone ... composicione que melius sonat ...

quod romani possunt vincere pirrum. Si
sic ordinaveris Puto romanos pirrum
vincere posse statim puto quod pirrus posset
vincere romanos. Sed id precipue caveat ora-
tor et quod uno precepto erat de genitivo et
infinitivo oratione precipue in aliis verbis
vel ubi altera casus fuerit adiecta. exemplum si-
gnandum sit ut volo te ad me venire

QVel ex exemplis per a ut ab sepe or-
nate ponitur ut audivi eum narrationibus nostris
idest a maioribus nostris. Accepi e tuo
pre vel etiam ex tuo pre quero ex te idest
a te quod est te consulo et te interrogo quod
adiute ac [illegible] trade. Pro arte ponitur
loco in ut pro rostris id est in rostris pro tribunali
idest in tribunali et alia pro rebus tuis
navis scilicet navita solitus est sedere. Ut nauta scilicet pro rostris [illegible]

Volo me amari a te. Ego cepi [illegible] dat operam studiis in bonis artibus:

Ille cepit venia e meli a me. Ego audivi hoc ex meo [illegible]. Ego cepi [illegible] e pre audivi. Hec est mea de pre: [illegible]. Dicere [illegible] investigare 2o interrogare

Pone illa pro eo quod oratores ornate ponunt loco illarum [illegible] in 4 [illegible] Ut vos [illegible] [illegible] causa [illegible]
Valla Audivi a pre meo 4 audivi e pre meo 4 audivi de pre meo 4 audivi e pre meo [illegible] qui bonos libros evoluet

Litteras quas novissime ex te cepi [illegible]:

Bone [illegible] bono [illegible] que ex [illegible] [illegible] habes [illegible] habes amalo [illegible]

Iudex scilicet pro tribunali: in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Hostia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sedilia navis in quibus rector

idest secundum (?) mores per tui ingenii bonita
te et paruuli tua auditoria

Vis compositum clam et diminutiue
sit vt submouit me parmeo : clam et
occulte Subtrahere tibi quod est paululum
veastor

Morigerare pornatum verbum co pla
cere stat aut consequi . Inde morigerus a vi
et a moroso quod difficile stat moveri plu
rimum differt vt ero tibi morigerus vel mo
riger idest complacens vel obsequens

Consequor pro re primo pulcrum
est non possum ego verbis consequi idest
verbis exprimere seu explicare

Metuo ac timeo verba multis casi
bus iungunt vt metuunt tuum ab publico

Unde illud compositum sub gratia ad aliquid . verbis valet sic clam vel diminutiue Vt virgo pre mista subrisit clanculum : parum est

Unde hoc vocabulum morigerare ornatissime . Morigerare est complacere obedire seu adequare . Eneas sluius ... epistolis Vellem tibi curiolis morigerare ... ut pote amore mei ...

Item Morosus moratus morigerus et morigerator sta morosus a mos ... fastidiis ... difficilis ... tempus de senectute Asperi mo rosi ... difficiles senes Et sit ... Moratus ... Morigeratus : complacens obsequens : Eneas ... ero tibi morigerus ... Morigeratus vero est ... obsequi volunt

Consequor : Unde hoc verbum consequor sic dicitur . ... inventum nomi ... primo sit ... Tuco ... meo labore et ... consequi ... 2o sit exprimere seu

Dissimire Tuco ... verbis consequi non possum ... valeo ... consequi ... exprimere ego ... consequi
: Non possum ego tuam ... verbis consequi : Qui vite ... possum ... :
Humanitatem tuam ... me ... non possum verbis consequi

Ille 3 hoc ... moribus
... 3 hoc ... morem
... in rebus ... mori : geri ero :
: ... Non ... in rebus tibi ... more ...

Unde Metuo et timeo idem. Valla: timeo te tamquam inimicum; timeo tibi tamquam inimicus. Item tamquam assisterem sibi et tamen defendas. Consilio meo cedo te; flagello te cedo tibi, non repugno tibi. Metuo absolute tamquam ab eo venit in malum pervenire posset

Metuo: timeo futurum malum. Que aut hoc vel constituitur cum dativo accusativo et ablativo inveniente preponitur a vel ab ...

mi metuo filio in bello

dio sibi extremum periculum. Timeo nimis ab te periculum vel mortem. Nonnumquam absolute ponitur dativo soli iuncta ut metuit parphi lio pamphili vite timeo. Sed hoc est poe tarum potius usus

Evado

Unde pro perveniendo difficultate ad aliquid ... ut ...

Unde hoc verbum evado ...

Evado persuasor et persuasio dativum re quiritur quod est ut Cicero evasit eloquentissimus Achilles evasit fortissimus Cesar invictus evasit imperator

Valla: fore ... infinitivum ...

Ego ... pro esse ... vel ... fore ... in arbitrari ... fo: ...

Fore semper futurum sit servare est id quod futurum est ut M. Cicero de oratore loquens dicit Que quod ego concedo omnibus istis laudibus (quas tu orationis complexus es) excellentiorem fore. Et crassus fore dixit magnificentiorem ... cito vero ita esse video

Quid inter diminuere et diminuitur

Ponit duorum vocabulorum dimidium et dimidiatum differentiam etiam s(ecundu)m formas inter ea. Nam dimidiatum est media pars rei que fuit tota quando non et divisa in equales partes. Ut si florenum vel quod dividerit in duas partes equales quelibet pars post divisionem dicitur dimidiatum non autem dimidium. Sed dimidium est media pars rei que non est divisa. Ut si duo socii haberent florenum mutuo quilibet eorum bene dicit dimidium sed non autem dimidiatum

nisi sit nosse perutile est. Unum enim dimidia-
tum sit quasi in partes duas divisum. Nisi
aliquid divisum sit dimidiatum dici non potest.
Dimidium vero appellatur non quod ipsum di-
visum sit sed quia ex dimidiato pars altera
est. Non ergo quis recte dixerit prima Marci
Varronis ut ait Aulus Gellius in Noctibus
Atticis: Dimidium librum legi: dimidiam fa-
bulam audivi. Sed dimidiatum librum legi
et dimidiatam fabulam audivi recte quis
dixerit. Et dimidiatum quod exempli gratia di-
gitum appellamus. Sed alterutram partem di-
midiam quod est acuitate diligenter quod insipi-
ciendum. Plurimum quod obducit que sunt nomina dec-
ae verborum distinctiam. Nam ea que res nam primo
infimas cernat

[illegible] ad [illegible] sic grande [illegible]

Deinde Prefuisse et interfuisse. Nam preesse (teste Valla) est propositum esse rei imperio gerende ac administrande in presens quam aliud sit. Interesse vero sit presentem esse ut Cicero romanorum non solum bello interfuit sed etiam bellis gerendis prefuit

Quos sequeris nosti quid dicant ipsi interesse interesse verba pulcherrime dictat Marci Tullii. Ea publicis negociis non solum interfuit sed etiam prefuit: quorum alterum fuit communi te esse utilitate rei, hoc vero gerere.

Ille non solum interfuit sed etiam prefuit

Ego non solum confiteor quod est promittendum sed etiam profiteor quod quod est sponte et apud M. Tul. persepe.

Ego confiteor fatetur se esse bonum amicum

Nonnulli ergo nomine Marci Tullii vocabulorum confiteor et profiteor. Nam confiteri generalius est quam profiteri. Nam profiteri voluntarium est. Confiteri autem necessarium. Cicero hic ego non solum confiteor verum etiam profiteor etc. Profitemur sponte confitemur coacte

Tibi gratulor: mihi gaudeo. Nam gaudemus nobis gratulamur vero aliis.

Congratulor tuo fausto successu. Gratulor tibi obtinuisse preturam

Donatus Gaudemus nobis singularem alicuius plus et gaudere quam letari. In gratulari est vis omnimode gaudium quod quod alterius commodo et felicitati suscipias apud eum ipsum quam eo modo sit felicitati affectus est

Ut tibi gratias ago quod quod est verbis refero gratias quod est re ac forte habeo gratias quod est in animo. Debeo gratias ubi aliqua obligationis terminis et alias etc optimi dictatorum non ignorare non in dictis ut roberta et ornatior nostra reddatur oratio

Tullius in ceteris: Accepi quas superioribus diebus ad me misisti: mirum mihi fuerit vincere quod me accepisse gaudeo et vero gratias tibi ago

Valla Reminiscere Valle a auctoris in litteris dicunt hec quattuor oratores agere scilicet dare gratias: habere gratias: referre gratias: et debere gratias. Nam agere gratias est verbis quod quidam barbari dicunt regratiari. Plautus ad Cicerone In mortales ago tibi gratias agam quam dum vivam. Nam relaturum me affirmare non possum: tantis enim tuis officiis non video non minus inde: Habere gratias est in animo cum memore accepti beneficii mentem animi quam habeo Cicero de senectute habeo senectuti mee magnam gratiam que mihi sermonis aviditatem auxit potionis et cibi sustulit Referre gratias sed reddere gratias est facto ut muneribus Cicero: Orator: Si omnium beneficium aliter non possem agere id iam gratias meritis vis sunt tot sunt et tam ampla que tu in me contulisti beneficia Ut si vis satisfacere pretium confirmando sit sufficiens Debere gratias autem vobis quasi quod debito aut beneficio illato obligatus ut luce pro magnis gratias tibi debeo et non tamen non habeo magis habeo prope tuum magna

Ostendit hec verbum conducit pulcritudinem compositionis videlicet Ut studia pueri sicut optime dederit ad bene vivendum cui non parum conducit : Item petita tibi disposuisse sed tibi nunc conduce putare

Hec res inmechi conducit est: hec res inmechi utilis est et quod ceteri plerumque dicunt Dono tibi hanc rem pulcramque et splendidamque dicunt Dono te hac re ut miles novellus corona donatus est Sabinos corona civitate donaverunt quod est cives fecerunt quod iterum Sabinos corona in civitate acceperunt

Interdum vero ipso quoque nomini et casui ipsorum pulcritudo venustasque quam nimium preesse rit singularibus verbis quale est si quis dicat ad te dicat potius adeo te et loquor ad te : alloquor te potius : cedit de vita decedit vita cedit exhibitamus : excedit suarum rebus et in aliis consimilibus

Mutavit adeo quamquam sepe significat

Unde adeo nunquam stare sed non et quam construitur cum positio tunc totum valet contrarium post sibi oppositum

Sabini dicuntur quidam gentes

Loquor dicitur alloquor autem

Primum est primo degustare et porrigere postmodum alteri Pro primato vero credentes donandi ...

Ponit etiam aliam dictionem dono hac re et dono te hac re ... Hac re : quamquam non sit ... Dono te hac re ... Valla : plerumque est ... admirabiles ... misericordie ... donavit ... pulcra plerumque ... donandi ... alii dicunt primare

Ostendit quod vera oratio ... pulcris adiciunt pro compositis et pulcrius ... volo adire ... natalem ... Aliquid me adiecit pro pulcrius dicitur quam aliquid ... ad me :

Valla: Minus adornum prius fere per artem scripsisse tu mittere tu sim ut sim minus i. si non quomodo [illegible] parum peccare sic ex minus peccant Non aut parum potuimus

Prius sit et omnia operatio ad rationalia quoniam operatur [illegible] venienti [illegible]

no nonnumquam tu portio quietem genere statim

operam demonstrat ut theoreticam ad phedere

Nemo fuit minus ineptus pro prudentior

et nemo est te minus formosus idest deformior

Et nemo est te minus formosius hoc est pul-

crior et in reliquis

Quoties multorum dierum vel dies vel annos

per actum capud vice temporis intelligitur tempus

tractatum et fere continuum sed pro diem secum

annorum aliquid sive dierum intermisso sed in

terretto Quae ut ait Marcellus optates

(tertius actio uti dixit) sequimur ad studium

fortunam attinente Inter ego suos duxerit de

cem annos in re militari versatus sed an-

nis decem annis dedi rebus bellicis operam

Credi homo etiam perpetuabilit: tardi

Velim tu ad me scribere

Nemo iste vero minus et prudens

Nemo et minus te pulcrior

Minus imprudentes iste vero videns meminit

Ostendi mea quoniam quos est tempus in quo est in aliquo loco [illegible] sit erat continue et dicitur de [illegible] Nunc per actum et per [illegible] tempus continuum minus quis in aliquo loco moram duxerit Ut tu scribis valete et decem milli annos continuet vos in sanitate sit sanitas continua sive tempus interruptum Nunc potum aut per ablent et per [illegible] sit tempus continuum sive tempus interruptum Ut ego steti Rome [illegible] annis sit quo ego fueri Rome per tres annos tu interruptum tu tempus

Ego [illegible] annis steti [illegible]

Ego duos annos dolore capitis [illegible] sed [illegible]

[illegible] annis dedi operam studii

Ego opto te vale [illegible] annos

Ostendit duorum figurarum videlicet cordi habeo cordi est statum. Nam cordi est cordi habeo rem sic cordi a u[t] ... dicimus homo frugi homo mancipi quod est ... accipitur statum. Ut cordi habeo est in ... rebus indicandis frugi homines est vatrace ... disciplinis. Sed dico cordi est sive nomen ... telliud et valens dilectat placet vel in animo sedet. Terentius in Eunucho: Neque scio meo cordi esse quem pro ... chariore habet Phedria

Homines cordi habent ut plerumque inquit supra
cotidianus de eo sit et frugi. Sed soturnis mea
sponsa. Marcellus opinatus est dicit enim cordi
est id in animo sedet. Nam habet res michi cordi
est placet. Terentius in Andria: Tibi habet ineptie
sunt cordi. M. Tullius de perfecto oratore: flumine o-
lim verborum volubilitas est michi cordi est
Et Lucilius probe declarat dum inquit et quod
tibi magnopere cordi est michi vehementer
displicet

Tantisper quod est quam tamdiu certe po-
se deposuit dum quod fere est donec ut Te-
rentius in Hecyra: Tantisper se te dici meum
volo dum quod te dignum est facis. Ergo tantis-
per magna voluptate afficior dum apud
te sum

tantisper te sic (?) / aspectabo dum / veneris
Quantisper hic ... / masdeg sed nescio ... / tuo
Ergo tantisper ... / dabo operam sui ... / dum me aliquando / subveniet ... / deseruit

Valla: Tantisper fere postulat post se dum pro donec sive quam diu. Ceterum quam grata ... corporis brevitas ... ut quantisper paulisper parumper aliquantisper

Valla: donec et dum durant ... tantum vivos cum quantis ut tantisper te amabo donec vel dum moriar id est usque ad mortem. Cetero vero non convenit ... indicabo ut tantisper te meum sciam dum donec vel dum facis que michi sunt placita, quam diu facis que michi sunt placita

Ther(encius) in Eunuch(o): Cum milite isto pr(esens) absens ut sies dies noctesque me ames me somnies me exspectes de me cogites me speres me te oblectes mecum tota sis

Quid michi carius e(st): ego te amo tu michi carior es et ego te delector

Sed oblecto et delecto non s(imi)l(ite)r construu(n)tur. Nam dicitur delectat me hec res sed oblecto me hac re. Ut delectabat societas vite integritas vite integritatis probitatis sese virtute et doctrina oblectabat. et ego me oblecto rure

Fero hanc rem patienter seu patienti animo. Splendidiorus dicitur. Ego hanc rem fero le pater id est modeste fero et moderato et equo animo. Et [illegible] sententia adversa ut graviter acerbe egre moleste et iniquo animo

Hec res michi iocunda est id est: michi hec res placet. Sed molesta est michi hec res i(d est) displicet

Manifestat autem illa dictio v(er)ba vid(elicet) oblecto et delecto [illegible] hec [illegible] [illegible] construuntur. Nam oblecto [illegible] [illegible] et [illegible] ut oblecto me [illegible] [illegible] oblecto me [illegible] [illegible] oblecta se vindemia. Sed delecto [illegible] [illegible] ut delectat me hac re(s): delectat me hec [illegible]
[illegible] delecta(re) [illegible] me hec [illegible] delectat exponi(tur) [illegible] ut delectat [illegible]

Fero [illegible] [illegible] [illegible] afferre [illegible] apportare. Ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ther(encius): [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Virg(ilius) [illegible] omnia fert etas. Fero portare Ther(encius) [illegible] [illegible] [illegible] portas. Virg(ilius) [illegible] [illegible] [illegible] Virgilius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] robur

Valla [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] te vita mea cara [illegible]

[illegible] oblectat se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oblectavit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] oblectat [illegible] [illegible]

Fero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] me [illegible] Nola [illegible] [illegible] [illegible]

Dirnand quod Pomt mihi de vos affero dicit ipsum iam in mala parte accipi secundum quod sibi adiungitur vel determinatur quod ipsorum patet videre Ut iusta res non solum michi leticiam verum etiam maximam delectationem affert: facit vel parit Tull: Quod me dolorem pene afferit ut maceret: acerbissimum tu hec litere et luctuosissimum affert nuncium: apportant vel manifestat

Affero verbum gravissimum est et quo multis in locis uti possumus ut secunda fortuna affert michi voluptatem est: me delectat adversa fortuna affert michi dolorem est: dolet michi Mea dicio habes rem michi dolet et doleo quia rem Dus redeo non degressus sum litere tue afferunt michi admiratorem est faciunt ut admirer Affers testimonium id est testificaris Litere quasi diffusa et varia: est huius verbi usurpatio

Litere mee alteri letum michi dolorem

Deinde ornatissime postulat posse aut vel atque et totum sibi Peram aut vel atque habent eandem vim quia habet tamque ut tamquil lius peram atque omnium sapientissimus et therea Peram aut foret eunuchus et deberet te satis sed dicta sunt haec

Ego feci pmde si esset varius vel rusticus vel vesanus vel aliquis

Deinde tamen sum adeo est plenitudinem ? rem valla: flagitat pmde vel exigit postquam sic atque vel atque non sunt ita ut ego pmd aut ceptor adesset: Ego enim incipe ut si esset in ignotus pmde michi tamque ut atque vita propria Vt non negarem aliquid: Terens postulat quod Ut nulla re pmde motus quod alloquin con suorum homi occupat etiam pmde gratulans ut facto: Quare adventus eius non pmde gratus fuit tibi:

Lelio unum latum cum quibus [illegible] fit [illegible] est alia [illegible] usurpavit [illegible] hoc capi habere fuit congregare Vt Lelio tenuit societatem [illegible] quid apud lucanum dicitur Mille [illegible] collectum [illegible] congregat:

Alto non solum astum est sed nomine utrique pertinuisse causa habet actum cum propon(it). Vt Lelio societate tenuit et hoc est illud Aule gelii in noctibus atticis de pitagora dicit et tobiete, quod quisque familiaris pecuniae quam habebat in medium dabat et tenebat societas inseparabile. Vedet eod(em) Lelio parito aliquid est eo verbo usus

Mille hominum uno fuit stat mille homines interiit hoc est mille homines interierunt. Mille militum vulneratum est idem: Mille milites sunt vulnerati sed hoc ornatum et usitatum est

Primus fit ordine quod nomen consequitur secundus tertius et deinceps alia eiusdem ordinis nomina. Tum inferiores sunt principale vel hic

Mille et millia [illegible] ta: valla fit dicit [illegible] millia [illegible] milia [illegible] Tria millia hominum [illegible] honore venerit non aut ea millia [illegible] Quia duo [illegible] non [illegible] sine [illegible] Mille [illegible] est [illegible] Mille homines et mille hominum [illegible] non mille [illegible] auctor in [illegible] declarat et apud plerosque alios oratores in [illegible] [illegible] Vt [illegible] Lelio [illegible] est quod [illegible] thomio mille [illegible] et [illegible] autoris [illegible] varrone [illegible] est ad mille [illegible] hoc mille denarium [illegible] multitudinis [illegible] milia denarium

inseparabile amicicia [illegible] Lelio [illegible] sodalitate

Mille [illegible] Mille [illegible]

Ille [illegible]

Dicit [illegible] nomine primus quod importat ordinem Nomine [illegible] [illegible] Vergilius primo [illegible] primus [illegible] laboret [illegible] optimi [illegible] primus [illegible] tot [illegible]

est nunc autem plinius omnium persius sepe habet
exprimendo sed istud postremum in 2ª oratione
ut est visum

Interdicto tibi hac re et illa hac re
ut interdico tibi aqua et igni. Plinius suis in
suis verbis Careat toga viri quibus aqua et
igne interdictum est

Nunc vero ad reliqua neque enim sine
invitus obmiserim quod quedam nota ad [illegible]
numerorum spectantia in quorum pluribus genitivus
sincopam effectus. ideoque tum usitatum sit tum ad
exornandam prope orationem ut Mille nummum
potius quam nummorum Mille denarium. potius
quam denariorum tot milia ducatum et de quibus
milibus et decem ingentis omnium nomen sede decli
nationis sequentis efficiunt. Sed preter sexteres
annorum sermo septenum quam denum pro senorum septenorum et duorum [illegible]

non possum hoc non intelligere

hunc interdicto et cibo et potu

Interdico non potest esse activum
et sic interdicor passivum. Nec
recipit activum [illegible] non enim
dicitur interdico te aqua et igne
Nec interdico te aqua et igni
Sic dicebat dicens interdi-
co te aqua et igni vel aqua et ig-
nis interdictus est tibi: et tibi
interdictum est aqua et igni sed
hoc postremum magis usitatum
est
Ille omni iure et honestate
interdictus est

Unde Nonnam admonitum
[illegible] frequenter ablocutionibus
variis in quibus plerumque sincopam
afferri Ut mille argentum
pro mille argentorum. Subiungit
quam magis quam poete sequi sinco-
pent omnes istos plus nomen
sede quam ubi [illegible]
Plinius in hiis verbis invenimus:
ut tamen pro grecorum medie sil-
be masculorum plerumque
nomen quam nunc non habet casum
pro [illegible] maxime poete
affirmat quam hoc [illegible]
[illegible] leviter. Et velo-
clamor quam virum clangor
quam tubarum [illegible]
[illegible] et ipsa facessere
[illegible] quam [illegible]
quod [illegible] uti sincopa
in nominibus et [illegible] tamen modo
nibus [illegible] et [illegible]
mensura Livio et puteri

Ego vidi unum et
centum [illegible]
Ego habeo centum et
unum florenos

Ego habeo unum et
viginti florenos

Aliud in numeris: Docet magister quod cum duo numeri sunt comparandi vel componendi numerum minorem ante centum et post viginti esse proponendum maiori. Cicero: Meminit quod puto uno et octogesimo anno mortuus est. Post centum vero vel circa viginti esse proponendum morem antiquum. Ut Varro: nata decem et septem annos. Sed tamen hoc preponi videtur quod incedit copula nam ea sublata usu tenemus ut bis de viginti octo quidem

et soluta oratione in nominibus solum numerorum
et mensurarum frequentibus. Aliud in numeris nominibus
ea plerumque servatur consuetudine ut circa
centenarium numerum. Sed cum vero post vigenarium
duo numeri comparandi sunt in eorum numero
minor precedat maior sequatur ut habitum est unum
et viginti annos natus unum et vigin-
ti annos vixerunt ego sum septem et viginti
annos. Tres et viginti dies nudiustertius
quatuor et viginti annorum etate compleverat
Sed ultra centenarium et ceteram vigena
rum certum et vulgare servatur more. Quod autem
duo de viginti nonnumquam dicitur item et duo
de triginta et duo de vigesimo et duo de
tricesimo manifestum est. Sed id non est in scriptis
oratorum usu

De diminutione numeri orationibus que ad prolationem vocum maiores tot unitates quot numerus importat petentibus. Unde Vergilius: tertia etate et duo de viginti annis nata fuit etc.

Comitteon Valle dicunt indiem et indies. Nam indiem est quod hic dici totum hic non laudo exspectatum vel nichil cogitando de crastino. Sed indies id est quod quottidie vel persinglos dies. Exemplum: Cicero Quottidie vel potius in dies breviores litteras ad te mitto. Maxime inmo in tabula vita minus semper meliorari sed in dies magis augeri etc.

Indies homines in dies vivunt

Alle indies bonis cuadit

Indies sed hic prudens virtus augmentat

Quid indies nonne pulcherrimum est si modo ac statim persinglos dies et quottidie si cum quodam incremento. Ut tuta indies crescit virtus. Indies homines sapiunt doctiores. Hominum indies augescit insania

In verbis tamen auctorum quam passim sententiis considerare debemus varios vocum inflexus atque exitus et modo his modo aliis parcium vocabulis uti ut sunt proficerent amarent pro amaverunt dicere prudentis novam prioris rem triumpharant pro triumphaverant et de aliis quam eos modo. Sed ne quod fiat contra matrice artis preceptores ac unicum prudendum est

delectarunt me litterae tuae

philel tuae mihi semper gratissime fuere

tu vide mihi esse bonus fautor

Videtur quod ornate aliquando utamur cera. quod nunc quam in te pro illa quod erat in tunc et quod in nostris tempoibus ponatur possumus uti sincopa secundum nos de nominibus dicitur consuetudine parum vero quod est contra apud modernos oratores. Quidam filius ille tuus post surrexit quam mortem tamquam et te velut honorificaret. Exemplum: quod igitur illum ab illa retraxit nisi quod ita omnes quod sunt quam misera illa amarit

Quum particularem positum quoque vel increpet vel exortet quoque etiam confirmet et quoque interroget satis exploratum est. Sed nos

Quum comitteon autoris in littera et Valle: pluribus modis accipitur. Primo accipitur pro temporis vel ymo. Exemplum: in an: Nam constet gnoscenti et explorato quod est in minus officio quum tu uno vero dicis quod est quod me velis id est potius. Quum aliud imperandi ac corripiendi, vim habet et ymo. Sed quum omitte id est ymo omitte. Secundo accipitur etiam pro quare vel atque vir. Quum in apparatu tuum. Quum mater mea terras metu e(d) et fatiget. Tertio accipitur interrogative. Tercio quum prompte ista voce indicet stulticie teste paucitatis. Quarto accipitur pro coniunctione adiunctiva pro ut. Exemplum: Non dubium est quin uxorem nolunt filius Ma-Exemplum: Non dubium est quin Mar. Tul: ex omnibus sit eloquentissimus. Quinto accipitur pro ut non et ut postat (?) vim coniunctionis cum pro non possunt. Ut licet tu michi semper adversaris tu non possum me continere quin te amem.

ea pulcerrime utinam tu dixisses non possum

quin gestiam. non possum quin doleam. non possum

quod aliud mirum sciat enim vere non possum

me continere ut non gestiam. non possum vires conti-

nere ut non doleam et ita de ceteris consimilibus

Quid illud homine preclarum est. usu

locus est huic rei. multum loci est gaudio

plurimum loci est tranquillitati. Item hec dicas

nichil loci est segnitiei. Sunt omnia hec

oportere nos letari vel tranquillos esse vel

voluptate affici vel non negligenter ut

segnes esse et sic similiter in aliis huiusmodi

Nunquam vero duo nomina sunt propon

adiecta non numquam adverbio unum retinet ut

magnopere pervalde maximopere vel maxiope

Prestantissimi viri Nunquam satis sic ut eloquens essem desideraui

quam meo hoc tempore in tot celeberrimos hoc studia vidi ad ornare vel

[Left margin glosses:]
Restat ut sit letitia nichil signis exterioribus ostende[re] … Alia [illegible] … gestire … subita velocitate … nimio … motu …

Videtur [illegible] … per locum … ut sit non locus … oratorii sicut [illegible] … Alia: ad locum … tibi locus filius

Videtur [illegible] duo nomina … propon … magnopere … Vt [illegible] … magnopere … disciplinis … meo hoc tempore in tot celeberrimos

[Right margin glosses:]
non possum quin fauere te sequi

Disponi faciat hec quod aliud

non potui quin te deuote facere

Non potui quin viderem

Sic non est locus turbandi sed potius studendi

Sic locus est [illegible]

Sic non est locus tristicie sed leticie vel

Sed abl(ati)vi casus vo(cativ)i hic subiungit q(uo)d no(n) solu(m) obs(er)vand(um) sit in duob(us) nomib(us) vocativi(s) quor(um) ablt(ivis) cas(ibus) sine cu(m) eo ponat(ur) aliq(ua) p(re)po(siti)o sive no(n) eq(ua)liter sit usurpand(um) Ut imp(ri)mis et t(ame)n g(rati)a adv(er)bi(orum) nomibus adiu(n)ctis et sit eni(m) sic p(re)cipue Ut Vale p(ro)salute et amicu(m) meu(m) in imp(ri)mis familiare(m) dic meo no(m)i(n)e salute(m)

Item: -p(ro)s(ecutio): Petro salute: Item me(mb)ri sacturus es admodu(m) grata imp(ri)mis q(uod) p(ro)vid(e)ntia s(in)gulas h(uius)ce tuis admo(n)itio(n)ib(us) reddi curaveris. Karolo. et q(uod) celeberrime et q(ua)m diligentissime q(uo)d ut facias te maiore(m) in modu(m) rogo. s(ed) q(uo)d novi habes de tuor(um) reb(us) q(uo)d co(n)cta l(itte)ris fac ut sciam Vale

p(er) plurimu(m) Maiore(m) in mod(um) p(ri)maxime:

mirum in modu(m) p(ri)m(um) v(er)o ca Sed abl(ati)vi casus

sine cu(m) connexio p(re)po(siti)onis sive sine ea vi(m)

Inp(ri)mis m(agi)ssi amicus est: habet adv(er)bij ut imp(ri)mis p(re)cipue et pre | Vi(r) in ... gr(ati)a: Inp(ri)mis venerande d(omi)n(e)

sertim et id greci dictu(m) alt admi(ni)um ... se

ita appellandu(m) est. p(ro)ite nomib(us) iu(n)gitur

ut imp(ri)mis sapiens imp(ri)mis eruditus Sed

ne a p(ro)p(osi)to digrediar paulu(m) meth p(er) pau

lulu(m) multis p(er) multu(m) veru(m) de hoc alio in

loco oportunius

Iste modus etia(m) optim(us) est ut siquis

dicturus sit que(m)piam habere aliq(uem) magistra

tu(m) honore(m) seu imperiu(m) ut ex nomine hono

ris eiusde(m) acto ut gero gerens publicu(m)

co(n)stituat oro(nem) hoc pacto erit co(n)sule se gere(n)te

romanu(m) erit pretore se gere(n)te et huius (con)

Unde m(agi)st(er) q(uo)d exp(re)ssio honoris dign(itatis) v(e)l stat(us) offi(ci)i q(uo)d certissime fac(it) pa(r)tim tam rei honoris dignitatis v(e)l stat(us) et hec vo(x) gero est ... Ut siq(ui)s eloq(uens) velit ... z retor scole sit ha(bi)tari poterit ... retore scole se ge(r)ente ... m(agi)str(um) tu(m) se gerit

Pretor in h(oc) dici(tur) p(re)posit(us) civit(ati) et ... et loq(ui)t(ur) ... q(ui) est ... semp(er) inferiores

Vel dici(tur) pretor q(uasi) p(re)ceptor civi(tatis) ... q(uo)d p(re)cipiat ... dici(tur) pretor p(re)posit(us) et p(re)fectus

Na(m) p(re)posit(us) ante est: Pretor civi(tatis) Sed p(re)fat(us) casu(s)

Ponit magister ornatum de gerundiis in dum tantum 4 contrarium Valle: no regit aliquis casum an se sed p9 se volt quod construitur cum vis similibus motum alicuius ad locum membris pponibus Ad inter ob vel pter Ut in uado ad rapiendum hoste Inter prandendum fecit acta sua Venit pter re: dimendum te Veni ad liberandum Johem: Ut quod finaliter magister cum quod illa ppo inter construitur cum gerundiis in dum terminato vernusse ponatur pro vo quietum mos Vt quod illius oro pposicionis inter cum gerundiis dum quieti modus cum io adverbio dum Ut inter dormiendum varia mihi apparuerunt fantasmata dum dormirem etc.

ad hos enim viros rerum cura atque administra-
cio ptinet

Vbitata et pulcrad sumoris vero est
ut gerundiuus actiorum pposita inter sicut
tpus inpsecatori quietu vel alterius modi
et dum pulsam ut inter ambulandum hoster
offendi idest dum ambulare Inter legendi
videbas idest dum legerer et p vo aucte psona
ud ita exponendum est uti mo explicauimus
het seruus inbuitte megiby Inter agendi
idest dum agerer Et honesta loquucio est si
dicatur Inter cenadum suum hoc loquutus
idest dum cenare

In perga et etiam pcontra p pul-
chermma est actio pposita ut meg inter ai-
mea inter beniuolentia nobis enim significat

Inter cenandum facta z de te mencio inter ambulandum mecum Latheus inter dormiendum dormire quasi fenderendum sucredet

Tunc gerit se questor principis ... vero est deo ... tantum magistri
Tunc gerit se ... duci auster

Unde etiam quod illa ppo in p pulcherime ponatur pro illa ppon erga vel contra ut Tullius in me fuit aduertencia erga me benevolentia tua in omnibus claruit bonitas: erga deo Pharo romanorum cum suo exercitu vadit in hostes: g

hec dixit hic in me: i g phil Logo te p tua bona in me bona mea ... obsequia Multa in me fecit: i g Mich notis sed sua in hac questi

erga Juvenalis in versu in domitianum

Tercio habuit etiam in castellum ubi gratia

significat

Apprime p(ro) valde et ita apponi(tur) nominibus

et adiectis denominatiuis dictum est ut unde apprime

nobilis. apprime utilis

Res nomen latum diffusum et est ideo

pulcherrime utimur in adiectis possessiuis et

nominibus presertim quibus ut cum dicit res bel

lica res domestica respublica res priuata

res familiaris res militaris et similibus

et pare

Prestolor verbum quod poete plerumque

actio iungunt Tercio generi dico

Multa sunt verba quibus peculiari signa

et passiua utimur voce et actiua et ut obmitta

Apprime per ma producta di ab ad 4 primis ex q duci ibi debet a verum sed valde habeo te non nichil sibi quod apprime placebit

Indicat hoc nomen res pulcra hec constructio cum adiectiuis possessiuis et nominibus id est quod factum ut quod politicus sum tibi res ipsa potius res appelabo Non est causa ul utilitate Na ab re hoc feci non sum utile ul ea Oratio est pericia Theren in Eunucho. Nat auri illic nobtua c. Nuper est aliquantulum et adre auidior auidior ad pecuniam Orat est imperium Virg. ho

Prestolor verbum suis expectat ... ... a ore ni dat ... cum dico ul actio ni eadem ... enim ... tibi et prestolo te Theren in Eunucho: Hic prestolabo ... ... in vestibulo qui te adferre auxilium prestolarent ... prestolari est aduentum alicuius expectare ... in aduentus ... certus et determinatus ...

Integro viro apprime ... excellendo

quod rei et ubi nobis ... negocium Nichil aliquid rei esse cum hoc negocium

Ille e ... uir in re bellica

ta ... hora te postula ... tu

Ostendit quod multa sunt verba que sub voce activa et voce passiva feruntur et ideo proprie verba habent in illis duobus verbis assencio et assencior, impartio et impartior
Impartio verum est impendo [illegible] Cicero [illegible] tempus impartias [illegible] plurima salute
[illegible] impartit [illegible] venit et impartior deponit [illegible] Cicero plurimum tibi impartit salute

pene in miabilia Cicero frequenter in hijs duo-
bus mo activa mo passiva voce usurpavit
Assencio et assencior ubi consuetudinem eandem
formam potius et impartio et impartior inter-
teris ac multo rarius

Ostendit illa [illegible] usu venit ornate [illegible] contingit [illegible] usu veniat [illegible] Cicero de senectute [illegible] culpa senectutis acciderit eadem michi usu veniret [illegible] natu [illegible]

Ubi venit ornatissimum pertinget
usus pro et usurpatum non ita intelligi-
dicas sic iuri consulti dicunt Sed usurpatum
oratores frequenter usus vocant et usurpare frequenter
in frequenti usu

Deficio verum duplicem [illegible] activa et [illegible] defectum pati [illegible] et ut [illegible] Insuper [illegible] derelinquo [illegible] Cicero [illegible] deficit [illegible] passivum deficior [illegible] deficit a cesare [illegible] Cicero [illegible] deficiunt me [illegible]

Et res me deficit est: deest michi
bet res et deficit medicus vita quam prauid
mortales deficit Sed deficit hoc re magis
poetarum est

[illegible] Ille deficit a virtute. Ille deficit [illegible] studio [illegible] deficit vita [illegible] deficit

Nunc autem ne ea que puerilia et or-
natissima sunt obmittamus intelligendum est

[illegible] ... Salustius ... Virg. in quarto: ... Virg. ...

Valla ... pridie ... postridie

qd queque nomina tertie declinationis tam nominativi
quam genitivi singularem habent sillabam presertim si
genitivus pluralis in ium converterit eorum frequenter accusativus
pluralis in is terminari solet raro in es ut omnis
& omnes mortalis & mortales immortalis &
immortales. Virgilius erexit ipse quod persona testatur
in es vel in is vel in eis vel in ys ut fortis
vel fortes partis vel partes fontis vel fon-
tes. In reliquis rarius hoc fit quod est poeta-
rum venia

Omnis animos salue iube

Quedam adverbia sunt que expletis quinque maxi-
me corrigenda sunt propter pridie quam primum pridie
confestim etiam postridie quod multi licterarum ig-
nari et grammatice artis imperiti exponunt
post tres dies sed tu ne ducaris eodem errore.

Confestim, pridie, illico, e vestigio, extemplo, continuo

Crede postridie significare postea die et eo pacto

Valla pridie et postridie ... [illegible]

[illegible]

Deinde quibus signis nobis vel aliis utendum sit si aliquos plura sint narranda ut apte competens et debitus ordo fiat in epistolis scribendis. In initio enim narrandorum debet poni hec adverbia primum vel primo. Secundo autem loco hec adverbia deinde. Tercio loco hec adverbia tum vel preterea. Ultimo vero loco postremo vel postremum finaliter vel tandem. Quod ergo claret. Dilectissime fili tria sunt que meum animum erga te promptum reddunt. Primum quia te in negotiis et causis meis diligentem ac promptum esse video. Deinde autem quod optimis disciplinis magnopere intendas. Postremo vero quod miro ingenio ac virtutibus omnes tuos coaetaneos superare videaris ac excellere.

Licet vel tu aliis aut pendia ego spectabo te

M. C. accipit et alii eruditissimi viri et pridie idest precedenti die

Et si quis multa conferre velit pro ponere ponat primum vel primo utrumque enim inusitate. consequendo deinde vel secundo loco preterea tum vel preterea vel tertio preterea. In calce postremum vel postremo vel denique. Sit ergo hoc exemplum Tria sunt que mihi magnam afferunt voluptatem quorum te optimum natum sed amicum deinde autem quod singularem tuam erga me sepe testificatus benivolentiam. Postremum vero quod te incolumem esse intellexi

Deinde quomodo illa tria coniungantur enim autem et vero quomodo sunt habenda in tali loquitione. Quarum prima debet sequi hec primum vel primo in scribendis epistolis. Secunda vero debet sequi hec deinde. Tercia debet sequi hec denique vel postremo

Quo vero id quod animadvertendum est meminit quivis certo atque usitato ordine quod sunt enim autem et vero sunt turpe orationi acere multo plura facile cognosces si tironis scripta inspicias.

Salustius vitam et mores et res eius qui gestas literis mandare constituit
Scriptis enim tibi ea mandavi quorum eternitate cuidam potes
Novitates quae mihi palam sunt litteris et monimentis tibi scribo mandabo
Mandare memorie dignum est spectaculum tenore facunda quae multos an-
nos memoria perdita fuerit ...

Livius de amicitia sicut
multa olim prudenter disputa-
ta multa breviter et commode
dicta memorie mandabam

Ita memorie proditum est apud
maiores nostros : ita scriptum est
Preceptor quos hodie audivi memorie
tradidi, consignavi vel in memoria habeo

cunctis epistolis letificabis

Mos in more proditum est sicut scriptum est mul-
ta enim talia ornatissime usurpat marcus
tullius sicut ut in more teneat mandare litteris
scriptis mandare litterarum monimentis quorum-
fere omnium eadem vis est sicut mandare in more aliud
sibi videtur velle

Fallo verbum tuum est apud terentium
ut fallit me hec res : utrumque fallit te spes quod
est frustrari et decipere

Missum facere idest dimittere et venustum
et ornatum est Nam missum hanc rem facio sicut
dimitto illam

Ad hec in eadem oratione hee due particule
ne et quid vel neque et quod pulcherrime sicut si quis
fuerit arte illius usus Nam tu potuit semper

Ut proditum hac
rem memorie
: scripsi
Ita memorie pro-
ditum est apud
maiores nostros
: scriptum
tradas hac rem
memorie : consigna

Capitulum ... Cicero

fac hac rem
dimissam
dimissos fac
istos homines
missum fac
milia consenti

Ostendit nunc quod hec volo.
Fallo ... sicut ... sit
... fal-
lat hec ... est quod
suspicor Bene est ut hec res
te fallit quod ... putabam
Sine dubio spem quam de ...
de pecunia mittenda me fallet
Ovidius de arte amandi Spes
refert omnes fallit et ipsa fuit

Ostendit quod hec volo missum
facere ornate pro dimittere
Ut missum facias te odiis in ...
quas mihi intulisti : dimittas propriis
negociis. Ita quod tuum est ... missa
fac lasciviam et te res ...
stabe : Ego non possum hec missa
facere : dimitte : Studiosi scolares
... lectione ...
... facere ... : dimitte ...
Leonardus Aretinus Missa ... facere ...
quod te dignum est ac me equi-
...

Ponit magister de duabus particulis cautela in more oratorum ... consuetudine
et quid vel neque et quid quod scilicet ... sicut ... vel ... quid Ut neque sensit quod ...
has molestias : ne solum non intelligeret sed neque sensit : Ego illud non solum non feci Et ne ...
quid ... non modo hoc fecit sed neque consilium quod ad hoc ...

Ne plures modis accipi Primus pro tec est admi negandi Thre: ego id agnd mdi q nec deb
bedo ara pulade ul utiq; The: fatue ne mtr do ut mehi intelligat Tds: model: dy boni ne
illuss mos ud nos aliud mlgna penitencia est Tertio acd quos tc ut em ps mo est gnalis ca
pulatio Vt ne gor qd vetu est zc:
Cautatq; dedmis nisi tenetorib; Sui ps nec somnass qd mdi t regnod t leas an dedicisset

aut aliud dictu est aut aliud intelle qre
pse ut ne audiui qd stat eni ex gra
Vlo sed audi sed neq; audiui Aliud ex
pse studia Themotiq; no mo no mit
mittit sed neq; Amittit qd demittit neq;
est remissius philosophand

Intermitte ut mlti cas st dese
lenque ul mtoto desine vo grant
vbcuq; bn Sed Remitte st negli
gene m cubo ut hic remittit boas
artes: negligit merubet bas artib
hic me mittit boas artes: penitq;
dimisit ec

Eo ea q; abbrebenda e diligencia
q st qm plura ponig pfecti sine copletion
q ostendo est ut si ds stare videat qd ue
hementius magis colloret in coleo ut
tura vtus laudanda pbanda q; est Na
ptaze magis est qd' fit animi iudicio ma
gistratus diligd amand coleze debemus
pbatissimos uiros omes homines vezet
obsuad et admizat: q turpia abstend feda
sint ea fugd aspnand debemq; utute offecij

Vbi sit dubi
tem quid
ago amo
colo

Ego sit hmoi
ego te peto
obsecro te
rogo:

Ostender q st plura pcauen pueni
moren rabendq; sine mdessim
quitos Vbi artib; sed q; q; qd
debemudq; ni sine collocata deb
Nisi rpm q' st quig Zuet se vt
gnig adalia tut em ecc ej q;
ordinada

Tum admiram que a mgnio
aut aliatuq; re omes alios gnos
vedimq; qd ll

Tuto addebabella Quis est qui
putaet adend amore q; erga te
habebat posse aliq; accid tm
accesse vt mihi deniq; amare
videar antea dilexisse

Decezi: timui ed cohibuon gono
cus Vt cuezi Sed decezi pms
: timui q; ad cohibuon tendere e

Hic ponit specificatum preceptum precedentis et vult quod si ea ponantur morem quorum alterum tantum sit, contra duo scandat quod illud quod utrumque complectitur debet in fine ordinis poni. Nisi illud quod est quoque communiter in statu et quod alia duo strata subsequenter comprehendit fuerit quoque ad alia quod tamen sit secundum modo subiungens de premia et sedem tamen cedat

Strima laus est

Ego te peto oro rogo obsecro obtestor atque flagito sua quantitate:

Sed in his quoque ordo quidam spectandus est: quod si tria sint aut tantum duo tamen aliquid pre stiterint: tamen sic communiter ea plerumque confecto debet in fine locari. Nisi habuerit quidam causis modo tamen enim ea fieri necesse est quod nunc prescriptione ac liquide patefactum exis ac peyoris quod certum est. Omnis materia pertendenda virtute: cura; opera: diligentia: ponenda est: est enim cura solius animi: opera corporis: diligentia utrumque complectitur. Hec plurimum in republica: industrie laboris: operis: po nendum est: Amicos consilio nostro opere adiuvare debemus. Alterius vero exempla sic nos sit prae res commode expetende di vitie: voluptatis honoris: Commodum enim

Lucas filius tuus iustitiam eam operam servare vidimus quoque oppida civitates provincie nationes regna atque imperia gubernari conservari amplificari [illegible] cogitatione diligentiam actos fortunas quoque meas. Nos denique totos liberis corpore denique tu ea ipsa equitas diligere [illegible]:

Cura autem solius animi est [illegible] Opera diligentia corporalis Diligentia applicatio et mentis et corporis in agendis distributis [illegible]

Industria [illegible] [illegible]

Industria calliditas animi Labor exercitium corporis Opus exterius [illegible]

Hic [illegible] exempla [illegible] sunt [illegible] esse appetendum:

Angelus [illegible]: Quod bonum appetitur:

gn̄us locū detinet eiu᷑: Cum spēs sint multe
quas sup͞p cōmemorauimus: dicimus enim alia habere
equi: boues: leones: bonum appetere uidet᷑
Sic uero utroque modo dicto se habet si multa
sint quam pluris est debet poni usitatum
Iam uero ad alia multotiens gemi-
nato ingeminata tam nominibus quam aduerbiis
tantum uidelicet quando illud nomen semel et iterum
ut quisque pro quocumque quodque pro quocumque q̄lis:
qualis pro qualiscumque utrum pro utrumque ubiubi
pro ubicumque et id aduerte diligenter
Accidit per additionem quam usitatum tam pul-
chrum uideri habet unde et accessio additio
sit ut accidit michi ad meas miserias.
dolor idest addit
Confido non sic quidem arbitratur hec

Ostendit dictionem geminatam sepe
uno ualere tamquam semel posita
cum q ubi in ah: ubiubi in
ueritate fuit .i. ubicumque in ueritate
fuit
Ubiubi uadis tristis es .i. ubicumque
Et uiros uidi [illegible] noui .i.
quoscumque
Qualiscumque
Qualecumque tu eris me [illegible]
non apparens [illegible] de bonis

breui ad te
scribo
Minores cum
pluris uendi-
di [illegible]
[illegible] meum liber-
tate [illegible] tu [illegible]

Ostendit hec uim accidit uera con-
structionem per [illegible] solet poni pro ad-
dit et [illegible] accessio pro additione
Ut hic accessio accidit ad meas
miserias .i. addit uel adiunctum est
Et alia constructionem ostendit acces-
sio quod est adiectio seu incrementum
Alia constructio et que facit adire seu
appropinquare dicitur enim accidit
hec res uel ad hanc rem uel huic
rei adiungit uel appropinquat a constructione
nascitur accessus quod appropinquans est
Accessit ad meas [illegible] ut te
habeam amicum carissimum .i. addidit

Ostendit hec verba confido variis casibus iunctum versari in his rebus que ad animum pertinet ut habeo tibi gratias vel egregie de tua in me beniuolentia de qua tametsi antea plurimum confidebam tum per has tuas litteras plurimis diebus multo certior factus sum

tuo quo pacto seruiret sed iungitur Alias dicio alias ablatiuo casui et in his potissimum versatur quod ad animum spectat ut confido tua virtute : tua humanitate : tuo consilio et item de aliis huiusmodi

Ego credo tibi filium meum .i. committo
Nescio cui sit credi te pecuniam quam mihi misisti
Rogo plurimum ut id numquam nichil credat .i. committat
Maneat in castitate quod credidi tibi .i. commisi :
Ille videtur michi grandior fore

Credo quod promitto ornatissimum est ut credo tibi mea consilia. Credo tibi grandem pecuniam. Non grande addimus non probe etati conuenit vel pecunie hic in vno positus. Sed sit grandior est veste et videtur quod vestem aneat ut hic est grandis natu grandissimus natu sit : grandeuus id est longeuus hoc est admodum senex. Et quia de natu mentio facta est Maior natu sit maiore seniore sit minor natu minore

Ille me ante it in etate
Ille est maior natu me
Hic est minor in minor natu

Credo verbum secundum oratores dicitur secundum Terentius Verbo sit confide Virgilius in Bucolicis O formose puer nimium ne crede colori Credo accipitur pro committo fidei vel committe ad fidem Terentius: Erit ad defecta que michi omnia consilia credidit .i. commisit Plautus Ubi is meus obligo michi aurum credidit .i. ad fidem commisit
Donatus Credo et intelligo dicitur Credimus plerumque quod falsum est : Intelligimus certum Terentius in Andria: sed sibi negocium credidit . scilicet dati
Donatus dicit Grandis ad etatem refertur non ad corpus et impetum etatis dicit grandis non in tota vita ut est grandis iuuenis : ista est grandis virgo nisi si addo natu
In Comedia ad Eucledi Neque si turpis quod grandis natu .i. senex quod non aliud hoc arte quo sit vbi tamen vixisse prestat etate Cicero in Officiis magnam dum spem morem natu dixisse sine collaximus Terentius: hic sit minor natu vnde cum miles mortui domo miscit amare cepit In diminutiuum grandiuscula Terentius in Andria: Grandiuscula iam effecta est In gradibus maior natu etc. Plautus Ego grandis grande natu absit tu ad cauisse dabo Cicero de senectute Cum athletis in ludis quod grandis natu in theatrum venisset cum magno consensu locum ei missus datum a suis tuendum est.

In super haud illepide sit inposita

Parenthesis est vox interposita orationi dividit et alia interponit ut in epistola tullij Omnis peregrinatio (quod ego ab adolescentia iudicavi) absurda et sordida est: Quidquid aliqua beata adtente scribere possem si plus negotijs (mercatum namque franckfordie sum professus) hactenus perierunt sui; Ille amantius qui fuit sapiente et prestantissimi viri) omnibus consulendis putavi etc.

Ostendit quod hec non incepit ad auctores venire vel noticiam rei demonstrare sunt Ut flagicium atque peccatum apud me incepiunt i. ad aures meas pervenit

Ondit hic plura synonima adeo inveniri concordantia aliquid Ut preterit fugit latet Ut hoc res preterit me i. nescio

Docemto preter nisi me hoc florentis Julias nichil reliquum est nisi inceptum studium perpetua

nonnulla in oratione atque intellecta parenthesis uti
dedisti ad me (que summa est mea volup-
tas) suavissimas litteras. omnes amicos (ni
fallar) plurimum admiraris. Scite namque
velim esse (ea namque est amicorum consuetudo)
quod in marcij antonij cum cyceris lite ita
demum repostulate te nunc orationem hodierni
posterioribus assignamus

Hec res apud me incepit fere statim
ad auctores pervenit et rei noticia sit

Historie hac rerum i est ignoro preterit
fugit me latet me hoc rei nisi sed habet
res scientia mea fugiet

Hoc reliquum est et hoc restat perpulcre
et magno tuo ornatur redit stannt rerum est
omnia tibi nota et fortuna tribuit reliquum

Apud me incepit: preterit perest esse meum noticiam

Apud me incepit: pervenit te evasit credimus

reliquum est et latius in rubeas

Rumor et fama est sunt quorum alterum sine certo est ... a ... scribi ... et ... duo: hos nominibus ... sine certo auctore dicimus ... bona sed mala Accepi ... fama ... quia opinion ... fama ... mille ... fama ... laus ... et claritas et celebritas hominis ut magna est fama ... laus
Rumor est ...

The: in and: Rumor est ... meum amare

127 128

Rumor et ... quilitatis ... vocare dicit

est ut bene et laudabiliter vivas

Rumor est volgo dictus et generis sermo
ut ore quod dicitur ut accepi rumoribus quorum
est incertus auctor Accepe enim pandere
et cognosce pro veniuste dicitur ut accepi ho-
minem famam que certo continet auctorem Accepi
nuncius quod nuncius et qui nuncius auffert
Accepi nuncior quos tuus admeaue dimisit
Accepi litteras quas pleriqum obvenire acce-
pimus Accepi de fama hominum tuum ingenii
studio diligencia: Et alys ut consimilibus
locis

Loquitur audiens ... audientes ... dicitur ...

Ostendit ... accipio ... intelligi ... Nam ... accepi ... in meliorem ... accipio partem

Accepi ... intelligitur ... amicum tibi ... non valeo ... accepi ...

Nuncius in ... ut ... nuncios ... ut ... accepi ... nuncius ... bonis ... nuncius

De pronominibus articularibus pronomen

Pronominibus articularibus demo-
strativis construerunt oratores et addiderunt in
hos casibus quod in finiunt euphanie causa
Ut hicce haecce hocce pro hic haec hoc sunt

Priscianus dicit ... solebat ... articularibus ... pronominibus ... euphanie ... ut hicce hocce haecce ... hicce ...

Ostendit non mutari prepositionem eandem sententiam sive preponatur sive postponatur. Ut quem a quorum id esse. Vir tibullus non ego te tibi patris ... sic tua me me monet. Unde in tuly [illegible] de amicitia ... dulcius quam habere amicum cum quo omnia audeas sic loqui ut tecum i. cum quo

Sed ipse prepositio que preponi solet postponi etiam sic eadem sententia manet et insuper quod semper cum sive mecum tecum secum nobiscum vobiscum insuper non autem semper ut quicum quocum quibus cum te propter at etiam propter te res sciant sicut quibus cum res cum quibus & maluis potius simul preponit translatio sit quasi meo anni mearum ...

Clam plerumque prepositio est et nonnumquam adverbium. Sed oratores prepositionem potius accusativi pre ut sive vulgarant ablativo uti Terentius sen tentia sine certo quod optimus potius ut clam me patris est id est me nesciente.

Coram cum accentu in prima sillaba prepositio est et quod sciret nemo est qui nesciat. Cum accentu vero in ultima sillaba adverbium producim ... Sic apud Vir: Coram quem queritis assum. Salustius Coram si daturi ... Persius: Et cum coram tibi exponam i. presentialiter

Clam sunt occulte et est adverbium apud nos autem in prepositio accusativi est et ablativis preponitur. Unde grami accentu ... Unde clanculum est in diminutivum clanculum. Ut Leon: ... in arte clanculum virgine salutato. Unde: ... nec grata in arte clanculum salutabo. Clam custodibus se corpus surrexit. Clam testibus ... loquitur se. Persius cum dolis. Clam adverbium est diminutivum velut ab eo ut clanculum clandestine et valeat occulte.

Coram prepositio accentu in prima sillabis sunt palam et magis ad personam refert. Ut coram nobis. Palam autem ad multos refert. Ut palam ... Sed accentu in ultima sillabis adverbium sit. Unde non impabit coram quod ... opera ...

Non deponit accentum quod coram prepositionem habet.

clam ingressus ... clam sunt deum ... occulte ... clam me dis ... clanculum valde occulte

est finis (ut ita dicam) presentialis quo fre
quentissime viri docti utuntur ut apud M
Tullium: tuepto tetur tota totam et tota te
loquor

Multa in hac particula etiam in operibus ex
emplis pulcherrime sunt Sed nuptiarum dic
ti vesperi domi belli Item in o multa
ut: sero: serio: consulto: postico: raro: sto
vero: merito: precario certe vero in com
peritur desinentia haud insequenti oratione usi
sunt In v vero non multa sunt ut diu. manu.
festa similia est noctu diu quod est quod mensa me
dio diei tempus et noctu pro nocte quod magis non
est Vnde dicitur diu noctuque

Nullus a ut nomina que pro pereti
dum est est non adiuncto ut nullus sed idem

Vesperi sunt adverbia ablativi vespere venia dicitur alius pro eo adverbio tunc est unum non ...

Forcior inscio inscii deliisti Inscio in locutus es inscio
The: Optato tibi mihi offers
Frequenter ...

Unde aliqui in i excedunt sed et non ...
Donatus ...
Plinius ...

Unde hec adverbia nullus ...

interiit respublica nulla est; que non est
et extincta est

Illud quod ornatissimum est presto sit
significat assit et fore apparere et sit id
adeum ergo verbi modis omnibus et temporibus
convenire conectum incidit quod non possimus
[illegible] ut presto michi sint tuus tuis urbem
ingredienti

Licet michi bonum esse virum et licet
michi bono viro esse utrumque latine atque usi
tate dicitur posterius vero magis oratorium est

Dispetito et impetitum admirabile
[illegible] eius utrum [illegible] ut [illegible]
petito est [illegible] vel impetitum

De vinculo [illegible] tuo pulcherrime tu
corporis [illegible] sit enim devincto obligo et [illegible]

devinctus / obnoxius / astrictus / obligatus id(em) sunt

vincta obligatus sit etiam sepe obnox-
ius quod non solum tito sed more quod notum
est sed etiam devinctus

maioris beneficio me collocavit
Ille in me multa contulit beneficia
Ille vir multa contulit in me beneficia

Collocare apud aliquem off beneficium
alicui facere ut apud gratos viros beneficium
collocasti Collocasti apud me beneficium
et intelligis ita sic

Ostendit hoc orator collocare apud aliquem beneficium sit committere alicui et offerre in aliquo beneficia Tullius melius est collocare beneficium apud bonos quam apud fortunatos Ego multa in me collocavi beneficia et in eis in aliquo retribuere cepisti

Ille mihi se gratificari studuit
Ora quod mea tam cupisti pluribus ingratificatus es
Ille indulget bonis artibus
Ille nimio vino indulsit id est bibit
Prefectus nimio colloquio indulsit

Gratificor tibi hanc rem preciosam u-
strpat Et indulgeo vinum sane est aptiss
et splendide ortus quod et ocio vinguntur et se-
re sit de operam autem ita exponunt ut hic ni-
mio somno indulget idest verbis dormit
nimio cibo indulget: idem nimium come-
dit Nimio vino indulget idem nimium bi-
bit; et de aliis consimili pacto indulgere
autem quasi concedere Et est vini lucem ...

Ostendit vim gratificandi sua grata facere quod duo ad plenam esse videntur unum quod alteri gratum et alteri vero non

Ostendit vim indulgeo magnam splendorem sermoni nostro adducere quod ve prudentes preceptores usi sunt Terentius nonnunquam obsequio delicitate quod grandes [illegible] vero est [illegible] et culpam [illegible] [illegible] quod etiam quis ali-quid scelus admiserit [illegible] indulgens alicui cui gradus plura impune posset facere etc

Titus licentia vocabulum ... imperatore ... ponat Tertius: omnes licentia ... terrores ... aliter nasci ... sit licentia petentes petitur omnia quae sibi ... admitti ... vel consentire ... solatium solet ... nos ... licentia ... venia

quia stans clemencia et indulgente patre
appellamus levitatem erga filios ingenio patre
et ab ignosco plurimum differt est enim ignosco
pro eo do veniam sine castigatione habeo ignosco
tibi ergo siquid (... causa) admisisti

Indulgeo alicui ... ignoscitur ... filium

Indulgeo vero similia agere impune queas
quorum verborum distinctio diligentissime
considerandum est

Tantus et quantus ... reliquis ... ponuntur Ut ... plantus ... vocabat ... duobus vocaverat Tanta cum ... benignitas quanta est virtus Tertius: ... tanto magis amo ...

Concio ... unus ... congregatus ad audiendum ... vel ... turba vel alloquium ad ... In contionari ... alloqui ad ...

Tantus: a. um. et quantus eodem modo se

... amore quanto tu me

habent in aliqua oracione ut unum alterum absque al-
tero ponatur Ut tanto hec tanta est quanta
an hec fuit tantus in tantum quantum nec
agnosco nec postulo tamen in te est doctrine
quantum in doctissimo solet esse viro et ita
in celeris

Talis et qualis alterutrum trahere

... debes honorare ... habes ...

Ostendit hec signa talis et qualis alterum ponitur ... sit quod uno posito sub audiatur aliud ...

ponit racio utrumque ut talem soleo sen:
tire bonum virum et subintelligitur quale
diximus hec orator est illustris cuius alter
nullus repit verum het de hijs satis

Vel periodus particula in multis in locis.
rectissime cogruunt ut hanibal fuit im
par vel omni pius Contra certamina utrius ut
te amem vel maxime impellit

Unde illa gratior vel ornate exponi per te Hec in an: Vel quia het nos credit quam te novit

Versor verbum infrequentissimo e usu
veterum ac dissertissimorum hominum per diffusa
que est eius stacio ac deum varys potest ra
cionibus exponi ut ego versor in literarum studi:
o id est do operam literarum studio: virtus circa
difficile versatur id est virtus in difficili ~~ve~~:
consistit: versari in tenebris: est: fere si:
mul in tenebris ac vivimus et cum stomacus

Virtus versatur circa difficile
Ille diu versatus est in republica
Ille diu versatus in arte oratoria
In maioribus causis versamur periculis

Unde hoc verbum versor frequen: tatum latam scio varia genus strarum et dissimede in ora po: sita versari hoc esse vel consiste vel conversari cum ipsum in vel circa et cetera cum aliquo Ut multis in ne: gocijs etiam cum condere et meppla tulis No enim versor id est condici cum est consiste O qualis in malis versatur digne amare
Nos hoc quod risticlo tanquam in la tenebris vivimus versam id est vivimus:

Ille dum in tenebris sellulas ... est

in tenebris et quod ex his superioribus decla

ratur est duobus sibi pleruque ac frequen

tius postulat Illa autem actio urgit pro

sita tacita autem ablatio: ut precedente quoque

ante fundum vestibit ad portam vestibat prius

dicta sunt Sed quadmodum ceteris rebus ... ...

ita habet quod summa adhibenda est diligentia

Nonnumquam et dure:

partes ornatissime coniungunt ... ...

sit necessitas statuto et ... ... Nam preter com

plenda summa altera duo dederunt sufficere pote

rat et sola summa sepe dictis causa solum

explende summe eo in loco autem periculorum nullam

omnino verum habet summam ipse signavit ...

Quoad quousque et quin non numquam ordine

ponantur et quod latine ut volo in urbe quoad

Ego te pridie ... oratum habere ... mihi non acommoda ... tue amicitie amplius non censeo

Unde ... ipse ... duo ... quam una sufficerent pro complenda summa ... et ... ut iste ... eorum ... obligatus e:

Cum et si dicit Nam ... summa ... sed ... Duorum est oppo... in an... opitulo ... auxilior ... nos ... et ... facias ... te pro ... i rel

Tamdiu volo te ... quod ... ad ... in ...

Quoad et quousque pro Tamdiu ... ... debet quoad te ... officias ... Ego ... quoad ... Tamdiu in ... Ego autem ... ad ... supra ... toga ut quoad possem ... ... a ... ...

rediret et ita in pluribus locis constituit

Suscipio non solum (quod tritum vulga-
tumque est) sit supra se accipere et quodammodo ex-
cedere aliquid sed etiam per orte (?) positum in exemplis
commendatum habere. Sit ut sit Suscepit tute-
rone. testis in suis rebus audisse quod volti-
ma fratris haud congrua (si inspiciat acce-
ratius) a priore illa aliena est

Et optima quidem ratio est ut positio
prius adiuncta negatio contrarium posita vim aut
fraudem teneat sed non ita plene tamen cumulate
illud expleat. Eius rei exempla subiecta ut hic
vir haud est inimpubis: sit enim vocandus hic
potius puber quam impubes esse et honoratus
Et sic pueris haud ignobilis: histrio non ille
pueris. Miles acer nisi strenuus. Timidus haud.

Ostendit hec vox suscipere aliquid vulgatam fratrem fratri commendatum habere. Ut parentes mi[illegible] me adrisus (?) magno gaudio susceperunt. Rogo hunc suscipe

Ostendit etiam exemplum volens positam longe elegantiam eius positionis sibi contrariam positam negationem id posse sed quod aliquid aliquid minus erat quam positum. Ut si dicam homo non imperitus hic est satis pluribus [illegible] positum. Sit. Ut si dicam non illepide inquit poeta: lepidissime. Et eo in falsa oratio hic et [illegible] plenum in sit salis. Atque: Non sine (?) pedore fuit vinum mei [illegible] ex superiore. Vir est et non inurbanus: urbanus. Atque Quis sale quod mi est: sapis. Non mediocrem appellat dedit admi[illegible] [illegible]: [illegible]

Hec et inimicis haud malus: plus ille non negligere in ulteriori bonis artibus diligens

Excenduntur hec propter et ea hic loca ubi haud vel dicitur eius exempli

Unde dicitur peto elegantiore sue
constructioni cum accusativo et ablativo me-
diante preposicione a vel ab vel abs
quam mediante preposicione ut peto
ab iste illa nobilia et non pro illa
notabilibus verum peto alias quam
varias opinione Nam peto et in bonis
et in malis Medius petere famulus
... pro laude petit filius ...
dividens ... voluptatem ... minus
filius petere mortem patris ... mo-
rte ... medici ... medici
Peto et vitam alicuius vel caput
famam pudorem et accipitur
in malis quod in illa ... ponitur
Petas sic quod ea opinio adeo
... nisi ... forma refert
utique cum ablativo in malis accipe
accipit Ut peto te gladio i.
inimicus me veneno Virgilius in
bucolicis Malo me galathea petit
lasciva puella
Peto abs te ut mihi ...
...

Ille angustiis ... et
tribulationibus conficitur
Ostendit verum conficior passiva
voce sepe ponitur pro ... Ut
conficior dolore: est: ...
dolorem et ... consumor et
debilitor dolore Lucius ...
Conficior cum dolore
mea Terencia et modo con-
ficior tu dolore ... vo-
ce ponitur pro facere ... expedio
Ut dabo tibi confectum negocium
: hoc est: expeditum :

itaque malus Nam in hiis rebus quam pluribus
zeticis ac vsitatis dicitur scilicet pro dividendo laudem
que vis laudis tota est sed que diminuite
et descendente laudis

Quod grammatici syzeugmatis dicitur pe
to habent rem ornatis nec nimis dicit quam
peto habet rem a te et illud plurimum ci
tero in epistulis consuevit

Quin etiam passiva voce crebre vsi
tatum est pro perficio et conferimus que conscriptus
Ut vive in opus ac miseri forme frangere
dolore conficitur et sic aug etate studio
conficitur ac dolore merore senio confectus et
de aliis pluribus verbis

Ablativum tamen non participiorum so
lum verum etiam nomini aliorum in oratione pro parte

Unde non solum abusus ptiles pomi abte indisciplinam quam sed etiam normales si consules cum principi-
albus ni statum fuerit sua maiestate cum dignitatem vel honore solo la contentum

poruit. presentem sicut fuerit statu temporis Na
de preteritis temporibus quid magnificentius est ut regna:
te Octaviano teste pacata est omni se orbi·
pace qui quod tempestate regnabat Octaviano
Cesare Dionisio Siciliensi Siracusano ducatum gerente
gravissima in Sicilia bella sunt gesta id est
quo tempore Siracusanorum Dionisius tirannus
erat Sed eos quod in alia civitad se habet non
maxime vero sub dignitatum atque honorum ex
ercere ut Cornelio Galbula edilibus et tri:
bunibus acte in theatro fabule sunt scilicet co·
medie et tragedie adhuc non illo tempore ex
istentibus sed nos prohibemus quod adversus
tate oratoris pertinet addi oportere Et vite Sti:
pion consule penes devicti sunt Scipion
imperatorum eius sententia nominata est Et ita Delerique

Vnde construitur quorumcumque casuum apte posse construi cum possessiuis in genitiuo et meo etc

ego feci hoc ame tui et petri

Licet ista grammatice quam oratorie
genitiuo quorumcumque casualium cum possessiuo
quocumque casu pluralis coniunge et quod presens
tradit ut mea causa viri et ceterorum a-
micorum meum agerem et morem consuetum
populati sit. Tuo amico et sui gratifi-
cor. Tuum imperatorem sectabor et consiliarium
suum. Ore et suis amice supra illa confidit
et tuum prudentiam atque ita figurantur con-
structio in omnibus possessiuis sit there-
tiandum illud: meo presidio atque hospitis
id est penitus inspiciendum est. Quod etiam et
discretionis seu habundantie eiusdem gratia solet
addi cum tertio possessoris et nominis possessi
ut Liuius est interfectus meus idem et non
alterius suus tertii supradictum filius heres

Que est modo saluatur illa … construitur … cum possessiuis et … meo … presidio hospitis … constructus … ut … Vt feci mea causa …

Vnde quo … aut habundantie … possessoris … possessiuus suus

Hic sunt tres … et non alterius … Ille est … non alterius … sunt …

Distinctio est attributio alicuius actus vel dispositionis alicui personae cum exclusione aliarum personarum. Sed habundancia est attributio actus vel dispositionis alicui personae cum excellentia aliarum personarum ut ego scribo et nullus ita bene sicut ego ubi quod est excellencia

h[oc] est pristinam consuetudinem et non alteriam

testamento consequuntur est Similis ut ipse qui

pristinam reponit ad discretionem cuius pertinet

quoniam leges suas non est idem subpotestate prius

legitimum non Similis ac pertinentis proprie

accipere quod ipsum apud viros etiam eloquentis

simos frequens est

Virgilius duo lucem : In sua numina dicos sit dira cupido

Ponit aliud modum accipiendi ipsum suus quo ad [illegible] proprie ut Virgilius in georgicis Mol[iri] eos sua terra et abi[re]

Lex : quod homines ut sua suus quoniam mos est : Contra mos persius velle suum cuique est nec voto vivitur uno : et [illegible] velle

Ore certa ut etiam nonius marcellus tes

tis est et dicit certo non idem fuit Sed magistro

omne prius fecit tempus Ut sic dic certo pro eo

quod alter nudius certe dicit nudiustertius

et idem de aliis femininis omne futurum fecit

quod vetustissimi aliud et seniores protulerunt

Dic certo in quarto et dux dicitur : tunc certo dic

Dic certa fore veniet in futuro tempore

Ponit duas modos dictas duos dicit certa in presenti et dic certo in modo [illegible] futuro et preterito tempore pon[it]

Qua causa est feci (ut pater veterum

ac doctorum consuetudine aliquod efficiam)

interesse sanum mediocrem discrevit Na

tua causa tui ductus sit quod ex aliquibus sez

tua causa te dote [illegible] cum quo ad alloquor

Ponit duas qua tui causa dicit a tua causa Nam tui causa tunc dicimus si aliquid ipse ad aliquem loqui prestiterimus reputet tui causa te defendi Virgilius primo eneydos : Victa amore tui cognato sanguine victa Cougue et meste lacrimis omelia ore tumpi Tua vero causa : cum alteri aliquid alteri contemplationi prestamus Ut tua causa mancipium tuum defendi

mone verum aut persistendum ut tui ca

in anthoni castrum perfectus sum quod est tuendi

tui gratia sed tua gratia dictum est tua (ut

ita dixerim) contemplacionem aliquid alterius persi

terit ad quem loquimur ut tua causa. Ius tui

causa agimus

Ad quia aliquid dicendum quam ad posses-

sionem spectat loquimur sicut factum ab se sue:

ut dicam eas fieri in medium intellectus pro-

nomini et possessivum ut mei tui sui. verum quod

tandem pristinam pulcritudinem reponit vox

nostra eadem sed vis ipsa longe diversa est. Genitivo

primitivi simpliciter sub aut possessione possessivum

sed dupliciter sunt possessiones ut mei autem

de meus amicus sed mei filius amicus. Ex

possessione: alteram scilicet meam in filio altera

Ponit differentiam inter genitivos primitivi et possessivum scilicet mei tui sui meus tuus quod prius nisi vox clarius ostendit eos primo differre. Maior quod genitivi primitivi simpliciter sunt possessionis possessivum duplicis. Item primitivorum genitivus per se significant alterius genitivi. Ut mei filius ambulat et meum filium video. Sed possessivum genitivus eget per alterius genitivi cum omnibus et tamen ut mei filius misereor nisi per eclipsim significat quod tunc fit maxime de dominis aut de generibus aut de amicis mentio fit. Item in an: Ergo hec precedit apposita mei: ergo mei: sub mei cum domini vel generis filius. Et meos cum mea ti subaudi genitivum vel sponsa. Item genitivi primitivi ponuntur pro possessivum licet ubi ut mei ager pro meus ager mei agrum pro meum agrum vel. Item genitivi primitivi active et passive possessivum vero passive

Aliquid in honestum dicere est pro pecatum et scelus in medium

Mei sicut est in gratia primitivi scilicet mei sui mei legere id est genitivum significare

Occurrit michi succurrit michi subit michi Unde subit thaidi genitorem ymago. Et hec ultima supponit administratam spectat duntaxat. Res persona subiecte ergo et in actio et exceptio duntaxat non medium hiis rei: hec res non venit michi in mentem. Excidit michi memoria huius rei. Item Non hec res excidit michi memoria. Item absolute hec res non occurrit michi. Non succurrit michi. Non subit michi

Filius in amico quod eo subiectus. Ne tum orna-
tum corrumpamus verborum vim ignorans temporum
aut in errorem quempiam imprudenter inci-
damus sed inire instituta prosequamur.

Hec res michi in mentem venit dicitis
et tum gratio huius rei michi in mentem veniet
ne michi tunc est an primo genitivus positus
est: utrumque vero non solum poete sed etiam
Marcus Tullius usurpaverunt.

Oratores siquidem et poete persepe presen-
tis temporibus pro preteritis utuntur nonnumquam
et pro futuris verum illud quidem multo rarius
Sed hoc sane crebro fit nisi forte nunc quod
verum futurum temporis est preteriti loco vel presentis
accipiamus. Sed multa que super hiis dici
possunt in aliud potius tempus servamus.

Tempus iam et questio et venire ideo ut eo litteras ad te dedi et ideo

Deest in hiis orationibus verbum cogitatio vel recordatio. Ut la: Val: testatur valet enim prima oratio quod illius dici cogitatio michi venit in mentem. Secunda autem non nunc cogitatio parte rei infra.

Videtur hec oratio hec res in mentem in recto. Et huius rei michi in mentem venit. Michi apparitum illa est. Secunda huius rei michi in mentem venit et hoc huius rei non et supponit huius rei venit secundum sub audita supponitur recordatio vel cogitatio. Et recto quod illius dici in venit in mentem et sub audita recordatio. Secunda non nunc ei venit in mentem parte est cogitare tunc rei

Videtur tempus presentis pro preterito et aliquando pro futuro accipi et maximo in hiis in quantum

Reponitur dicitur filius tuus et filius tibi Nam pro nutrem refertur ad rem et adem que sunt in oratione Vt filius tuus et sed in moribus Sed diu nutrem refertur ad corpus et habet dura apud oratores et non poetas absumatur Vt in eunuch: haud filius ego et hymnum marum ille tuus filius est qui est vel die
. . . .

Similis et plenus vocum patris dictio
viguit posterorum etiam altius oratores ut
plurimum ac fere toto semper viguit ut filius
est tironum maiorum: officii et dignitatis
est. Nominique vero sed pro raro preferuntur tum
superioribus temporibus

Unde dicitur quicunque imperatoris ut vigilia ut legas

Est ipse animo maiorum sententie tam vel
ornatissime imperatoris subventia vero vi
. . . quod tirum efficere sepe solebat Quale
est illud Tuum ut vincas et in alio:
loco scribes ad illud dicit efficere et labora
ut excelleas

. . . ut deus opera bona artibus . . . ut . . .

Detur spatium: spatium . . . et . . . an aliis . . . et dicitur et . . . .

Detur spatium: tenor ruinibus pra-
der tunc: et castra per pulcherrime ponunt

Quemadmodum ab:

Unde dicitur . . . posse . . . in maiore . . . in . . . passionem . . .

soluta michi verba obliquis casibus adiungunt
Vt hic amat . . . amare . . . est Cogitat . . . cogitabundus est . . .
. . . res . . . passiones Vt in . . .
Vt hic in . . . : Amat dabit . . . argentum . . .
. . . . Med plorat sua gaudia . . . despuit vel . . . despuit . . . hic
. . . hic . . . : unde sapit . . . sapiendo . . .

Vndecim de vis passiuus ... sensus proferendi sunt ... quod sic aut eum affigi ... Illa quoque via actiori ... adeo carentis ... non possunt nisi passiuas ... Quippe cum non desit quod patitur ... cas cum caret auditu quod pertinet ad secundam personam ... tertio vero habet personam ... in prima et secundam personam loquitur ... ut la... Virgilius in primo ... labor ... flumine ... Cicero ... Tercius de oratorie ... ex ... spectatorum ... [illegible]

uia tristitia quam uiam licet non nunquam non solum

pro grammaticorum more sedet etiam pro oratorum

consuetudine absolute proferri solent proferuntur

uero saepe cum passiuo tum passiuum ipsa sicut

qualia illa sunt: Amo: lugeo: rideo: me-

tuo: quae unde tum transitiua sunt absolute pro-

feruntur

Que in bundus exeunt nomina non tam

similitudine sonant quam plerique arbitrantur

sed etiam habundantiam quandam potius aut ue-

hementiam ut gloriabundus non tam glorianti

similis sed qui habunde sese uehementer quam efferens

quam opinionem atque preceptum eruditissimorum hominum

utriusque testimoniis satis superque comprobatum iri

quam firmius amplecti. Audiat uir obmittam alii

Aulus Gellius auctor probatissimus [illegible]

Predabundus: tremebundus: saltabundus. Virgilius sexto ... Et altero: ... terrem ... quod ... membra

qui doctissimi appellarentur letabundus quod longe ante habundas in Cicerone et tu qui eius vim nominibus De tercio principio facetus

Facetus: a: um in textu originali est et fuit facere quasi faciens aut in multum et ablativo iuncta pulcherrimum est: ut una humanitate facetus: vera facetus sapientia vero mea virtute facetus

Certiore facie usitate et frequenter in epistolis usurpantur Nam facio te de hac re certiore: est tibi significo hanc rem: Tu te sepissime velim me de tua valitudine facias certiore Ostendit hoc verbum habeo

Habeo varias constructiones significationes plurimum ornatus habet ut bene se habet res habet quod facere (ut ita dicam) satis bene

Ostendit principium facetus [illegible] ... facetus in humanitate hanc te ad vos ... facetus hoc omnis sublimi ... Ostendit certiore ... [illegible]

Certum / Certus / Valitudo / Mores / Actus / Dolus — [illegible]

Hic plurimum varias constructiones [illegible] ut habeo bene et male Nam bene habeo in pace et bene habes in [illegible] valeo valens Sed bene habet in hac sine supposito ponitur ... bene se habet et ea ... fundamenta Ut dixit ... Sed hoc male me habet ... hoc me conturbat ... hoc male habet ... male habet verum ... [illegible]

bene nec bene verbum communi sed male bene verbum sed vel

hec res Et ita habeo incepit ita tuo participiis
bene apte construit ut bene me haber reddo
rare Et secundum adiectivum simile ei iunii iungitur ipsum
est male me haber reddorare

tempus stati sed tempus confessurus

Participia sepe nominis sumunt tempus
usurpant ornatissime ut scripturus suam

ostendit participia futuri temporis pulcrum nisi quando hec usus participiis tempore futuri usus

brevi confessurus abominabile

futurum futurus sive te carcere de mea vali[n]e

adscripcionem ut scripturus literas quod est scire debeo
scribere Tu accedes crass iturus es ide roede:

tempus sed profectus impatriam

bes Cicero est athenas profecturus ide dz athe-
nis profecisti Plautus interpretatur est traiecturus
vel transfreturus est scire navigare debet i-
n cyprum Et ita iterato exposituris quorum
is superponere navigare is transmittere is solvere na-
vem dicitur quod locum Et quo proficiscitur is de-
mum traice dicitur quod calcem destinat q[ue] rao
regit ut titeo solvent athenas et massiliam

Item accedes nisi in nominis i te reple ut sive in itur bte in verbis
Sed accedes accedo p. n. tm dicitur quibus domum Ut preposicionis Vade accedebus vtis

Trans in composicione integrum manet nisi sequens dictio incipiat a i d ut traduco trado a ab n Ut trano a ab s ut transis

Ondit ea que ondunt a vis pas
sivis exponenda per verbum passiva
fo: est amadus tamach ea ondit
a nos passivo et exponi sit foco
et amari a me fo c amadus
in ea est non bt hz exponi fo
est dignus ut amem ipsum

Insanis · minores Sed sanis sanis
· in nocens fri venit insania
· in nocencia etc.

Item Mlto ab ac rem aliquis dic
rem aliquos sine t vel puni
ul' castigare Sed aliquis dicunt
Multo ab ac quod id est

tractetur verum ad propositum redeundum est

Illa igitur principia que ouis manant
passivis et passive quod exponi debet. Ca
in sanis atque est multandus non et idem
multandum non debet. Gates accusandi sunt
et accusari debent vir flagitiosus tenendus
est intractere · retinendus est in vinculis
alia reliqua exponunt iuris doctrina. Net
tamen negaverit quin eorum principiorum alia
quam ratio sit sed ea nos non modo persequitur
in presentiarum que venustius eloquii redditur
Quid repeto nunc pulcre ponitur si
quid ei accesserit. Neque autem solum casus
sedet ablativus ut repeto hanc rem memoria
quod non teneo memoria sit ut per multi existi
mant sed potius memoria volvito et transitor

Fe rnd amadus
fo dz ame
amari

Ostendit verum repeto pulchra
constructione ei ab fo memoria frons
et oblivioni tradita remisti +
que iam recordari etc.

Quid repeto
memoria ea
que mihi dixisti

Quanto magis exhibitas nostro
tenere quo pacto retribuere ager debeat etc.

[illegible] ablenitor

et quasi de oblivione tradita rursum memoria

investigo. Hoc nos uti verbo debuisse potius:

quod eo et veteres eloquentissimi frequenter usi sunt

Hinc illud Cicero in libro de oratore. Cogitanti

mi et memoria repetenti vetera. Et affricanus

a nevio accusatus tribuno plebis quod ab

antiocho pecuniam accepisset commodissime eo

verbo usus est. Memoria (inquit) quirites

repeto hunc diem hodiernum quo hanniba-

lem penum inimicissimum huic imperio

vici in africa afflicta et pacem vobis ac

victoriam peperi insperabilem: verum

captus ingenii voluptate: longius

in affricano verbis referendis progressus

sum. quamobrem ad meum institutum

revertar saepe oro.

Operam facturi sunt ne eisdem aut modis
orationem et verbis utamur: et quod initio dixi
alio in loco variemus. varia plurimum comparatur
oratio etsi veluti compositis flosculis aspergitur et pro mori:
die obire: mortem appetere: animam expirare: vita
decedere vel excedere vita: animam efflare: vita de-
fungi: rebus humanis excedere: ex vita migrare.
res deserere humanas: exire de vita: mortem obire:
interire: occidere: et similia.

Item pro vivere: vivere vitam: vitam agere:
degere etatem et ne singillatim cuncta explicentur
in hoc loco animadvertendum sit: Id pro dictis sepe
ludo ludum: pugno pugnam: servio servitutem:
doleo dolorem et similia. Ita mecum vivo vitam: vivo
ut feliciter administrem vitam vel Quisquis
duxerit Tum expeditam vitam ||

tute fuerunt confectam Referunt beatam
et immortalem vitam: et quod preclarius certa:
men certaverunt amplissimis donabunt mu:
neribus et quid de variis dictum orationibus mihi
videtur de singulis partibus intelligendum
est ut pro oro: rogo precor: obtestor obsecro
Pro quo petere
ferme fere et alia turpe correcta
Id quoque pollicitus quoque fere sole
no exprimunt pulcre et usitate quod ut multa
sunt id quoque nostra de multis id quoque tibi
locutus est quod est insulsius: ita et in aliis
Ex sententia qui cum voluntate et prospere
ut gesta res est ex sententia quod est prout optabas
et tibi evenit ex sententia et multis in locis co:
scribitur

Ostendit dare veniam stare gerere sed permittere et ignoscere et longe aliud stare quam indulgere neque in indulgencia stare venia est non est dicere eo vocare quam indulgencia sed eo venia ad impetrandam veniam vel etiam impetrare venie sed egregie venia aliquid quam indulgencia posuit ut dabitis michi hanc veniam hoc est indulgebitis michi et concedatis et quod veniam datur postquam de facto est cum venia vera ibi hoc est dabitis michi veniam si ibi quod impetiti dicam cum licencia. Cum licencia sit libertas quedam propria ad male agendum vel ideo dissipando licencia petenda est et dicere peto licenciam eundi domum sed peto veniam:

abeundi domum manendi et peto ut michi indulgeatis abire domum: et ad iurandum corpus quam papule accipi: bonum sit au: tibi veris) prime et cetera sed cuariae vetere: Indulge: atque ut ad meridiandum vel merendam dare vel comederendam. Dum propter dare in familiaritate vel scribite michi prestate ad credendum corpus: scripsisset vel ad opus mei tantum.

Impetum in aliquem facere plus est quam aliquem pulsare vel percutere pulsus et caput baculo sed pulsavit me pedibus: pulsus tibi os: Gule ego pulsabo te os.

Instare in iniuria forte: mas infestare alterum: est aliquem pulsare impetu in quempiam forte: est ferire quempiam cum impetu et qui vi adoriri et invadere.

Magno cum [illegible] vel ingredi. Maxime iniuria fecit hanc [illegible] inferendam iniuriam: ipse. Vel ipse in media nocte est in fert. Ille [illegible] invadit pugna dei.

Dare veniam pulcerrimum est ignoscere et licentiam concedere.

Ostendit quod ab ineunte etate quod sit a primo etatis hoc est ab ineunte: et ad primum ineuntis aliud gerentis quam vitis pro secundam non et cum maioribus vel temporibus primi plus ut ab iuventute puericia etate adolescentia ineunte vere ineunte estate: hieme ineunte novo anno: ineunte quinquo: Infestare viam et ingredi viam ut quam vis in viam viam quam vis ire accipe viam et cetera: dum tentum est adolescens.

Ab ineunte etate penitus te semper cariorem habui:

Ab ineunte estate dedi me indubitate.

Tu ab ineunte etate studio literarum vacasti in medio quam partibus evasisti.

Ab ineunte etate futurum quod vis si quod in medio duabus partibus tradidisses.

Ab inicio etatis habui te amicum et
a teneris annis magnam gerens familiaritatem
teneris annis: apaculunale: a primis etatis
a teneris unguiculis sic fautor persequimur sed
temporibus a teneris (ut greci dicunt) unguiculis.
a primis etatis temporibus coniunximus amiciciam
acunabulis ipsis inter te et me amicicia est et hiis dicitur teneris etatis pulcherrime
ab ineunte [illegible] amicitia
adolescencia significatur

Incero viam. Ineo bellum. Ineo pugnam. Ineo societatem. Ineo concordiam cum Johanne.

Ferire fedus optime: ac optis cuius et ferialium consuetudine sit fedus componere ut precepe certum sero percussum fedus e constitutum et compositum

Donatus [illegible] nonnulli sectam [illegible] plus [illegible]

Ostendit quod ferire fedus sit facere inter aliquos pactum sane componere. Nam venit ferire sit ferire ut Virgilius in Bucolicis: Cornu ferit caput ille [illegible] [illegible] quod poget scripsit Gerat et sanctiora vel confirmare Virgilius in Bucolicis: haud mora Karthan [illegible] opus fedusque ferit et firmat. Unde fedus ac federe dicitur pactum inter aliquos et affirmatum. Porca et antiqui quod fedus componebant capiebant porcam quam dividebant in multas partes et subnotarat quod fedus frangeret in tot partes divideretur etc.

Ornatius ac pulcrius dicas. Cui est tibi nomen: Petro. Pertho michi est nomen Stephano vel quibus est vobis nomen: Gregorio paulo est ficud (ut vulgo). Quod est tibi nomen Stephanus qui vocaris Petrus

Et michi non stupro potius dici ac pulcrum ut applexis in dicto: stupron cognomine assertatus est Cattopo troiano. non erat et de reliquis dicto tam pornate at usitate dic ꝗ tacē et alijs ꝗ modis dictum est sed fugiatis modice superiores apud eloquentes et doctos viros in veniet

Pro: Cui est nomen in libris est michi nomen magno quod insignia moralia fortius sui. Nostro Renica quod tibi sit nomen Petro Pertho quod nomen unus sit petro

Cum nec tamen certum unum volueris ostendere et quid more populo est utrum vel impsonali sic vel psonali uo aute et mihi dicit et eis singulis ut ꝑsonis et tamen ita et interdum quod gra hy di sicut Ma serenas (ut aiunt) aures debes sic et ite nostr (ita fert.) ut unusquisque certa habet fide ite haud turpe est (quod dr.) tum ultimatos degradari dicitur Nonnunquam et ita dicimus nos.

Na sut vulgo dicis: sepecti nomen z opus patrono

Respondit: Cui quem sermo qui in more omnium est volueris ostendere utrum ille vel sic: Aiunt et nomen dicit. Aiunt te in leto nocte sup medium somnium dicunt quod gestire [illegible] et potius sic sui nimio. Nocte fere sup media fame pressus sum et Nocte fere sup media multiplicibus vis et cogitationibus in somnium dicunt. Pradole nimio nocte sup media nichil dormiui

Hic fumus z filius meus amandus diu (ita aiunt)

Francis: Phil: [illegible] adita [illegible] Catini. Aiunt te in cato fecisti [illegible] Ma sicut una cato tu fecisti eum [illegible]

Tumultus dicitur quod tumor vulgi et est quod discordia fero sedicio facta in populo. [illegible] Tumultus ab ire [illegible]

Unde dicitur hec oratio Nocte super mediam vigilavi sed ultra mediam noctem vigilasse Non vigilare sed ipse nocte in somno duxisse; dicitur: Sed quod vigilare est totam noctem in somno ducere in quo ideo sed quod noctare Nisi quod illud et nocte et me die fit sed hec in noctare tantum nocturnum Pernoctes in somnus durxi ich hab 2 nacht nit geschlaffen

tem super mediam vigilavi quod et ultra
mediam noctem fuit sed quod servius ipse testatur
et quorundam veterum approbat auctoritas

Ostendit quod hec oratio tendo contra sermonem ...; Nichil contendebat: nichil tendebat contra Virgilius: ... viri: quod ... in armis: Ausus es tendere contra? nichil illi tendere contra

Contra sermonem;

tuum tendo et respondebo ei: et tendo con-
tra te: est id contra Sed hec haud inscite
oratorum usus veneres

tendas michi contra: respondeas

Ille michi contendebat ...

Unde Marte sermo magis auctore Virgilius Marte nova; (magis aucte) virtute puer, sed marte tua virtute sic itur ad astra Est enim sermo a satiris ... quociens enim de ... super scenam ... Marte ... Et sermo ... cumulata est hostia ... Item ... Marte ... Marte tua virtute sic ad astra celi subire valebis

Marte magis auctore et est glorie aut
laudis sermo et plerumque abusio vulgi ut

vel ... ab ... vobis ... viro

marte virtute esto sed et poete usi:
post et scriptores historiarum et demum
oratores ipsi quod sermo ut multi eruditissimi
tradunt a satiris deductus est

Unde ... patriam ... aliquem ... ostendere volumus ... Ab patria est deductum ab oppido vel ... Ut Bentilis non ... Bavaria

Quotiens alicui exprobraturi sumus sed
Gentis sive locum unde sit parcunt non essem:
unumque quod qui setarum esseferat ... forsan

Nota quod non est dicendum Ego sum de Brixinona: Ego sum de Vienna: de Salzburga etc. Sed multum dicitur Ego sum Brixinensis viennensis salzburgensis etc. Item quod non dicendum est Ego sum de Austria de Bavaria de Suevia Sed ego sum australis bavarus suevus etc.

locutus est sed ille pridie peritus ut qui fuit
astrarusses ozuidius no desucatusses Sed
scratarsannus dicendus est no deatheus
sed athenensis no desennis sed de se messbg
no declusis sed clusinus

Inde [?] si ostenderi sicut q... a familia aliq hoc no debet fieri de abavo ... opponit ... porig mediate noc formato a noc cognis vel familie Ut no ... ortus est de tatul vel de gratt sed tu es tatulus vel gratius

E Tiam ingenibus aut familiis no
de suo abavo rotinn ut multi faciunt Sed
inde nomine effectus ut no destaurus sed sta:
tius no degeneris Sed generatus no de tatu:
lus sed tatulus no de datis sed datus

Ostendit qd derivatos nom no haber firmas regulas et hec auct plurimi ... tempore

Q Vam quidem ad rem commento asse:
rendum sit qd plurimus tpe audebat qd deri
vatos firmas no haber regulas Sed ge:
ere tamar ... ut vpis placet auctoribus
sit atsauris thaurar vel thauriuri de:
tiuus et quos dicimus nos romanos dicere

terra venie cessit quos nos Karthaginenses
illi Carchidonios

Sed in ensis us aut in as quod ad
loca pertinet frequentiores terminatos scire ut La-
teranensis Thusculanensis Crisinus Thare-
tinus Lacedemonius Palatinus Meleleus
Thebeus Thoritheus Quiritisinus.
Thebanus Parisinus ab aliis quam eorundem nominum
stant ceterum sed hec frequentius celebrantur

Quod et idem in compositis alias fit
que neque gentibus nominibus fluxa neque
loci ullius ut Therecianus Cremes pro-
ductus Herculeus Platonicus Cyrrhicus Horati-
tus Quirgias que omnia a propriis prima-
ria ab origine traxerunt Sed que alia
de hac re dici possent turpe cogitavi

Hic ponit nomina derivata a propriis nominibus locorum scilicet terminata in ensis us vel in as nec in ...a albanensis Nonulla etiam non fiunt a propriis nominibus ut Aristotelis platonicus socra-ticus etc

Ponit quod nonnulla etiam derivantur a propriis nominibus ut Aristotelicum etc

Ponit quod hec est propterea glo. nitid quam plonius

Hec est opus vigilandum

Nota verbum conor [?] hec meo sermone ubi rem difficilem ac arduam designo. Hec in: an: De fortiori hodie quoque in his nuper te fallacie conari quo fiat magis hec dicitur conor id et ad id. Aug. 3 mihi habet te conari: volo perficere habet rem

complectere

mihi 3 aug habet te conari: perficere [?] ergo conor [illegible] magistri

Amor hanc rem optime ac venustissime dicitur presertim si difficilis sit et ardua quo pacto Cicero semper utebatur ut de perfecto oratore magnum opus et arduum Brute conamur.

Hor.: Horum nihil [illegible] studebat et [illegible] me [illegible] ergo studeo [illegible] studio [illegible] studium

Nota verbum studeo ante [illegible] [illegible] valde [illegible] designat dicitur studeo habet te [illegible] dicitur studeo [illegible] Horatius [illegible] sua [illegible] amat hoc studet [illegible] Hec in Ethica: Ut [illegible] [illegible]

Ad studio sequitur studiosius efferri sicque etiam actio pulchre iungitur.

Desiderio verbum pulcherrime positum est nam cum desiderium sit rerum absentium pro sepe dicitur desiderio amore tuorum liberorum tu non amas me desiderio sapientie tua licet sis insipiens.

ergo desiderio amicitia [illegible] absentia [illegible] desiderio [illegible] Magnus [illegible] amore desiderio [illegible] me habet [illegible]

Nota verbum desiderio [illegible] desideriis [illegible] amicitia De [illegible] desiderio [illegible] ad hec: [illegible] me Tu discedis a nobis me [illegible] tanto desiderio afficis et [illegible] Ut [illegible] rem absente desiderium [illegible] [illegible]

Studeo theologie [illegible] [illegible] [illegible] studeo [illegible] [illegible] vel acquisivit [illegible] studeo [illegible]

Complector pro diffusum est atque ornatur verbum presertim cum aliquibus adiecte fiat eorum ut te amore et benivolentia complector.

Nota verbum complector pro varie te casum sibi adiunctorum varias habet expositiones et [illegible] intellectum vel [illegible] Ut amplector te [illegible]: amo te : verum [illegible] amicum meum [illegible] nam cum [illegible] te et benivolentia me complectitur Maxima [illegible] et honore te complector [illegible]

Ostendit Berendiā et actiu et passiue compori her ad abutrosque destendat Ut mta iuxta videndo : dum videt Virg in zo geor. Virgo videndo femina : domus meritoria Ibi : apta est ad videndum : ut videat Ergo legendo dicitur : dum lego Nos legendo dum oras : dum florum Virgo surgendo in pratis cantando tulipe aurgrois So med dy schlang am spricht ob zauuerbt in den velldern ~~zuerprechs~~ Na in catat in zaubern od ansprechs

Item incatat dicitur maleficijs inferre de arte magica

Jo maiore tedio affici studere

Incantata fallit serpens

In psallendo laudat deum

re quod est cognito et ide aiunt sic facultate

consequre est rei opus

Illud ignorandum non est premitis

modus amborum wi sicud precatur ut si qui

nobis fecerit opus eo ut cantando recipit

conquirit quod in (ut aiunt servius) Quod ei

in cantat et alio in loco cantando tur ve:

ces Id efficere oratores aut usurpare

queunt

Ponit differentiam inter quanto precor et quantum precor Nam quanto precor est dicere quod quanto obtinuit certe in ordine et sic est electus Sed quantum precor dicitur quod tercium imperatore et electus sic dicitur Sed et quanto consul : tercium ad hoc fuit iur est quanto

Putant nonnulli nichil interesse

siquis dixerit quanto pretor vel quantum pretor

ertiss Quod magna certa ratio est ut facto

maioris est testis Nam quanto preter locum

stat et tres confactos Ruratur vero pretor

designat temporis Causa igitur diluget ne

preceat et hiis doribus notatis Neque quod vetum

Ergo cum dixi : tercia vice

Tercium et tertius pretor

tercio pretor quantum adhic stepp

Hic est tercia : tercia vice

atq eloquentiam more consuetudine q fari
amus q cum consule et cum consule non uti
andrea significat. Sz ne plus iam sequamur
Nam infinita pene hodie prospici posset. Sz tene
memoria q non vive esse sed vivam esse dicitur
q cum pompeius sextus affirmat cum publio
therentio probat. Nam qd vivam sese commendabat
Puteoli. Reliqua sunt pauca q expe-
diamus

Iam tum pro confitiendis epistolis hoc
potissimum attigimus in salutatoris formu-
mulam et kalendarium ydium et nonarum
observacionem patefecerimus unde hanc pro in-
stituto ac finem ac modum statuimus

Vale igitur:

et soluere iam primati patronis ac omni dei.

Ostendit Tulli Cicero tamen po-
cius pandere posse q tunc ab his
magis dici locutoribus hic comint
sese Tulli i tuis velit et habitat
fluri ager et voluptas. Patet
ac ducita se habere constitu-
tus ager vel capus ad habi-
tacio diem et diem actua ibi et q
ibi tunc i adiunx semia
Ille commendabat sese Tulli et no
tunc qd probat Pompey: et the:
Ut Uir amicissime cetati Tulli
sese commendabat quare modis et his
agitur est

Ordit hinc libellum festinare
in talem et hinc modo saluta-
di et nonarum ydium et klarum.
observatorum q omnia pro conficiende
epistolis sunt necessaria quam hunc
libello statuere fine
Hunc Orator statuit velit for-
matorum salutatorum et observatorum
nonarum klarum et ydium redu-
ficere epistolis hoc opus attigit
et cum hoc constituit in talem

Nota q gentiles antiquissimi ita observabant consuetudine ut tunc qs iam morte laborabat et iam datum
erat ei spem preterea morienti consagvinei accesserat dicebant morienti Vale Vale q commendatum habeas
Vale et amicus conditor ac potius q corporis possum tibi gradat
Vale et Joh[annes] vos meis dicit salute
Vale quotquot amicorum habes apud te meis omnibus plurimam salutem iubeas
Vale et kana vicine tue filiam meo nomine salutem iubeas
Tullio Ci. Vales bene est ego quoque valeo

Ostendit Verba Vale et Salue esse diverse significationis quod uno utimur accedentes, altero vero recedentes. Nam salutamus recedentes quod vale explicat. Sed venientes quod salue et aue. Salutare autem est et venientes et recedentes. Nam salutare nihil aliud est quam salutem optare utimur in isto salue nomine in discessu et in valedicendo. Tullius in epistola ad Tironem Vale mi Tiro vale et salue. Varro in libris logistoricis dicit mortuus salue et vale dici non quod vale a salui esse possint sed quod ab his recedamus cum numquam visuri. Et tu mortuus dicitur vale. Primum est satis dictum: Nos te ordine quo permiserit natura cuncti sequemur. Vide Persium Salue etiam invenies maiore parte: etiam quod vale. Etiam Naevius vale. Terentius in Andria: Valeant qui inter nos dissidium volunt id est id sit exponendum est: valeant quod dentibus mala dicunt. Primum satis dicitur: discedant a nobis sine eos eorum suo odio et maledicta et iniuria relinquamus.

Item advertendum est dicere Salue, salue plurima, Salus et gaudium: salutem maiorem amici et etiam ab ipsis scripsit dicitur vale. Vale dignitas vestra. Valeat prioritas vestra cum bona gente. Ut superiora ter dicit: Domino salute.

tissimorum fratrum west frant. Pueri nos alias in salutando alias in execrando utamur exemplo et terentianum illud est Valeat qui inter nos dissidium voluit ac mortuus est. At qui mortalium vita decessere quorum nullam rationem lucis optare salutem possit. Nonnumquam valedicitis et veteres ipso quando ipsi idem tamen primo dicebant qui vel amplius viventibus cum mortuus futurum esset et imperpetuum ab eorum conspectu discederet. Nam neque valet illi nec salui esse possunt obeam quod re adducit nonnulli tamen adornam foelicitate quod dicit sic aliqui sint sive cuiusque sint verum tamen in epistolis ipsis quas plerumque ad amicos mittimus vale in fine dicere consuevimus absque ulla odoris affectione primum et

Ad gravem tu dicas salute plurimam dicit.

Richardo abunde civitate mihi obsequium tibi te meis adiunge salute mea.

Salue plurimum est quod fidat valde.

Dicitis vere optime valere opto.

Salue amice recipite etc.

Undecunque alios meos salutandi
unus est verum vos dico adiuncto
sibi accusativo salutem Alius quod verum
vos iubeo et volo cum accusativo
infinitivo salve Ut iubeo te sal-
vere :· salve iubeas per teipsum
meo nomine salve :· saluta per
te tuis verbis meis iubeo
cum verum saepe et volo vos ita
apud verum meo li :· Infan-
dum regina iubes renovare
dolorem [...] Neque tu a-
pud amicis :· si vobis iubeo quod
iubeas et posse pace

animi vite salute atque felicitate ex op-
tem Item vale si quod quo vere par-
to intendas sit nosti

Pro salute autem plerumque nos dicimus
salute dico et quem salutare cupio datio
tantum aptissime utimur ut vale et ce-
teri dicit salute Alia quoque est salutandi
ratio ut iubeo scriptorem salvere quod est scriptorem
saluta Nam res nos omnem quandam desiderii
continet et per antiquiorum consuetudinem in
finitivus mos in aliud transmutat Ut iu-
beo te salvere idest salve: iubeo te gau-
dere idest gaude

Quod vero alius mea ex parte di-
citur multo quoque ornatius dicimus vel meo nomine
vel meis verbis

Ille omnes salutem dixerit
Sigill. vos amicos meos salve iube
Vale et omnes sed tuos meos salve iube
N. [...] Jos. salutem p. d.
Saepe tuo nomine meo iube
Jo iussit [...] vos salutem

Dixit iubeo et mala Na iubeo vos volens vos aio

Quotiens autem cuiusque mensis diem
volumus intelligere kalendas nonas idus
notas neque quod ille sibi velit explicare
consilium est. Sed quo pacto dictus omnes sin-
gularum mensium dies et quo alios nomina-
tos susceperant quam obrem in primis intelli-
gendum est. primos omnes cuiusque mensis
dies kalendarum appellatione notari. Sed
quos nonarum dies constituunt et in aliis
quibusdam mensibus septima luce marcio.
maio. iulio. octobri. In aliis autem sexta
Januario. februario. aprili. Junio. au-
gusto. septembri. novembri. decembri. At
omnes hi dies qui inter kalendas et nonas
intercesserunt nonarum cognominationem tenent
ad et nunc meminerunt At nonis ipsis ...

Item kalende autem dicuntur quia voca-
tores a calo id est greco quod est
quod voco in latino. Unde de more
romanorum contigit quod in principio omnium
mensium in medium celebrant
calabant a nonis incipiendo in-
dimas unde pro clamabat et
totiens clamabat calo quot dies
in medium instabant
Item kalendas martias ...
exordii cum cometa illuxerat
in celo
Item idus februarias quia in fausta me de glutisset febris etc.

illic nunc oblito castra constituitque ac acto
Sed non mutandus et prepostero vertenur
ordine et nonarum die cum nonabus ac no:
nis exactis per annos octo dies in quoque
mense fixo et idunis cognationem stabilimus
sed pari ratione tamen ordinis tamen communicatos Re
liquos vero cursus mensis quotquot superfuere
dies kalendarum appellatione quia futuri
ac primi sunt mensis neque ordinis neque
nominatoris ratione mutata At id de exo
illustrandum est Sit quod martius nobis ex
tunc curriculum uno ac uno tricesimo
die constituit prima itaque die kalende erit
martii

Secunda   Sexto nonas marcii
Tercia   Quinto nonas marcii

Item ista vocabula scribuntur
latina per k ut kalendas ...
scilicet kalende karolus et karthago
Nota generaliter omnis mensis viij
habet idus etc.

Tertia — Quinto nonas marcii
Quarta — Quarto nonas marcii
Quinta — Tertio nonas marcii
Sexta — Non scilicet nonas dicitur pridie
nonas et tercia in idibus ac kalendis:
Septima die erunt marcii none
Octava — octo idus marcii
Decima — Septimo idus marcii
Nonam
Undecima — Sexto idus marcii
Quinto idus marcii
Duodecima — Quarto idus marcii
Tredecima — Tertio idus marcii
Quarta decima — pridie idus marcii
Quindecima — die idus marcii
Sextadecima — Septimodecimo kalendas
aprilis quorum iste mensis xxx nunc consequitur
Decima septima — decimo sexto kal. apr.

Decima octava | Quintodecimo ka: april'
Decima nona | Quartodecimo ka: april'
Vigesima | Terdecimo ka: aprilis
Vigesima prima | Duodecimo ka: aprilis
Vigesima 2a | Undecimo ka: aprilis
Vigesima 3a | Decimo ka: aprilis
Vigesima 4ta | Nono ka: aprilis
Vigesima quinta | Octavo ka: aprilis
Vigesima 6ta | Septimo ka: aprilis
Vigesima 7ma | Sexto ka: april'
Vigesima 8va | Quinto kl'n april'
Vigesima nona | Quarto kl'n aprilis

Trigesima prima et novissima pridie kl'n aprilis dum fuerint kalende aprilis in quo mense et in posterum ceteris omnibus computande sunt nobis.

Item Aprilis dicitur ab aperio is ie quia iste mense terra aperitur et elevatur planeta super mem orizontem

Nota quintilis est mensis Iulius et dicitur augustus 4us quia sextus a marcio || qui quintus a marcio sextilis est mensis || Antiquitus enim incipiebat annus a marcio usque ad tempus in quo reddidit Ianuarium et februarium et posuit eos a principio anni. Sed postea ad honorem cesaris qui in illo mense natus est et ad honorem augusti imperatoris qui eciam in illo mense natus est vel quia aliquid obtinuerunt in hiis mensibus ideo mutati sunt illi duo menses quintiles et sextiles et vocati sunt iulius et augustus

Pridie in kalendas nonas et idus [illegible] ad kalendas pridie nonas scilicet ydus dicunt [illegible] kalendas: nonas: ydus: scilicet pridie quam prior dies ante kalendas nonas vel ydus vel primo die ante kalendas: nonas: vel ydus ita [illegible] non dicimus [illegible] secundo [illegible] kalendas: nonas: ydus scilicet pridie kalendas: nonas ydus [illegible]

Obiter autem

illud non te lateat quod in precepto est omnibus pridie autem kalendas pridie nonas; pridie idus dici et fuit quod vetustissimum dicebat die pristini pro adverbio quod fuit die pristino et pervetusto more die crastini et die quinti et die quinto scilicet pro adverbio. Verum nos vetustissimam et sordidiorem nimis vetustatem utrique fugere debemus et vitare ut Gellius et preclare testatur Cesar precipere solebat tanquam scopulum fugiendum esse inauditum atque insolens verbum.

Scopulus [illegible] parvus lapis cadens [illegible] et impedimentum faciens sed quintus [illegible] dubio

Scopulus ut dicit [illegible] est saxum eminens a speculando dictum ita ardua et prerupta et rupes et apta ad speculandum vel quia a longe videtur sive navite civitatis est ne paciatur naufragium in scopulo. Ita [illegible] vitandum ne utaris insolito et inaudito

Pro quibus mensium rectum possessiva nomina fingerunt ut pridie kalendas martias sive venustius dicemus kalendas martias et aprilis Maias Iunias Iulias et

Ostendit cum hiis [illegible] kalendas nonas: ydus: eleganter nos uti non possessivo a nomine mensis derivato quam genitivo illius mensis [illegible]

Ille [illegible] adhuc [illegible] quod pridie ydus novembris [illegible] ad [illegible] loquebar [illegible] quod pridie nonas februarias [illegible]

Te miror valde [illegible] amatissime [illegible] patrias [illegible] ad maias kalendas [illegible] ad vos [illegible] augustas [illegible] kalendas

Intelligendum est quod esse quarto kalendas in alio vel ad quartum kalendas in actu ... ad quarto kalendas durat tempus duris et certis ... quod est ... quartum kalendas non ... quartum diei quartum a kalendis ... dicitur: ... que illi propinquius ... dicitur ad quartum kalendas ... durat citra quartum kalendas:

qntilis aut sextilis septembris et ita
Januarias et februarias
Quod aut in kalendis novis urbis
ablatio virginum idem possumus in actum
transferre et ad ppone secundum illud sit temporis fere
durissimus ut quarto kalendas februarias
dedisti admirne litteras Ego vero ad octavas idus
Januarias ad te scripseram habet enim temporis
minimum differentie hoc posterius

Ubi enim nunc vult concludere id opusculum

Peroracio est ... fine

Et igitur plura scribam hec michi
impresentiarum sese obtulerunt que annota
tu digniora visa sunt quam tibi multo plus
fortasse conducent quam illorum preceptores qui
easque et epistolis et orationibus partes tribu:
ut quorum penitus exprimendus est error

Concludit suum institutum et opusculum ... epistolis ... dando et finaliter hec precepta exercitatione esse accommodanda:

atz tam sententiarum vim in verbis tuis cupio
continere dilligentie quam preceptoribus aut magi
stris atz veterum quod commodissime apperi
emus. Et tu hec diligenter teneres
ex infinito pene hominum numero alia
quedam non minus fortasse utilia sed multo
graviora submectam. Quamobrem tu facias
cupidissime studia litterarum complectare atz
quam mores assequeris ad exercitatum accomo
da. Vale feliciter.

Tradens quando refertis De:
dule restringit stadus Kuffus
Lande Grande refutas sodale tode

Augustini dati senensis oratoris prima:
rey ysagogicus libellus ad andream deri
cristofferi filium expletus faliciter; 99°:

148

147

Adam degebat extra cisos advixte:

Cr: bri: mar: ap: phil: me: vil: pe: e: ze om: de:

Ja: fe: mar: ap: mai: Jun: Jul: aug: sep: oc: no: de

Mar: mar: vil: oc: sex: aliis dato: bis: duo: nōs

Turdus tardat quo sum zodit sufflan: do zudolsum Strossa zodit tardus suffo: tat zude sodalis

Octo tenet ydus mensis quilibet omnis;

Item hec duo metra volo quod unaquaque dictio prima littera prime sillabe designet quot litteras mensis habeat. Secunda in secunda sillaba prima littera designet quot litteras mensis habeat nonas. Et de unaquaque dictione conformiter intelligendum est etc.: